

ORDO AB CHAO

Den politiska historien om biodrivmedel i den
Europeiska Unionen – Aktörer, nätverk och
strategier

JACOB NORDANGÅRD

Linköpings universitet
FILOSOFISKA FAKULTETEN

Linköping Studies in Arts and Science No. 566
Linköpings Universitet, Institutionen för TEMA
Linköping 2012

Vid filosofiska fakulteten vid Linköpings universitet bedrivs forskning och ges forskarutbildning med utgångspunkt från breda problemområden. Forskningen är organiserad i mångvetenskapliga forskningsmiljöer och forskarutbildningen huvudsakligen i forskarskolor. Gemensamt ger de ut serien Linköping Studies in Arts and Science. Denna avhandling kommer från Tema teknik och social förändring vid Institutionen för TEMA.

Distribueras av:

Tema teknik och social förändring

Institutionen för TEMA

Linköpings universitet

581 83 Linköping

Författare: Jacob Nordangård

Titel: Ordo Ab Chao

Undertitel: Den politiska historien om biodrivmedel i den Europeiska Unionen – Aktörer, nätverk och strategier

Upplaga 1:1

ISBN 978-91-7519-744-9

ISSN 0282-9800

© Jacob Nordangård 2012

Institutionen för Tema 2012

Omslagsmålning: Elaine Ni'Cuana 2012, <http://elainec.wix.com/sgraffito>

LiU-tryck, Linköping 2012

FÖRORD

Detta arbete är en del av en lång process där små delar har sammanförts till en helhet. Min personliga forskningsprocess har på många sätt varit parallell med det som har skett i avhandlingen. Där har funnits både förhoppningar, besvikelser och utlösande händelser. Det har också funnits ett nätverk av människor som alla har varit med mig på vägen. Alla har på sitt sätt bidragit med att förverkliga detta arbete. Genom alla möten och tankar har jag fått nya perspektiv som både utmanat och lyft mig. Jag har genom detta fått omvärdera mycket av de tankar jag hade med mig från början. Isolerat i min ensamhet hade detta inte fungerat. Alla synsätt har varit värdefulla för att få en större förståelse. Alla som läser detta arbete kommer i sin tur att utgå från sin grund. Det som utläses kan tolkas på många olika sätt beroende på vem läsaren är som person. En ingenjör kommer att se andra saker än en miljöhistoriker, nätverksanalytiker eller en familjemedlem.

Det finns många jag vill tacka. En av mina största inspirationskällor är min farfar Folke (1914-2005). Han såg och uppmuntrade mig att söka kunskap när jag var barn. Han såg geografen och upptäckaren i mig och hans stöd var ovärderligt. Detta bidrog till att ge mig en grund och en tro på min egen förmåga.

Jag är tacksam för den hjälp som jag fått av mina handledare. Björn-Ola Linnér som tog sig an mina idéer och min önskan att doktorera och Jonas Anshelm som gav knivskarpa kommentarer när jag började omsätta mina tankar till handling. Dessa gav mig anledning att verkligen tänka till och fundera över min inriktning. Ett speciellt stort tack till Hans Holmén som funnits med mig sedan jag kring 2004 började intressera mig för energirelaterade frågor som biodrivmedel och Peak Oil. Diskussionerna och stödet under alla år har varit mycket givande och verkligen fört mig framåt. Fantastiskt stöd har jag också haft av Jenny Palm som haft en förmåga att få ordning på mina ibland kaotiska tankar. Hjälpn har kommit precis när jag behövt den och lyft mitt arbete flera snäpp.

Det finns också en mängd med kollegor som jag har haft glädjen att få samverka med. På Tema T vill jag speciellt tacka doktoranderna i min årskull. Magnus Blondin, Veronika Brodén, Emmy Dahl, Jenny Gleisner, Simon Haikola, Malin Henriksson, Dick Magnusson, Helena Karresand och Anna Morvall. Ett stort tack till Julia Schwabecker för alla inspirerande samtal under åren om våra närliggande forskningsområden. Vill även tacka Hanna Sjögren och Anders Hansson för alltid så tankeväckande samtal. Övriga kollegor

på Tema T och de seminariegrupper som jag samverkat med under åren har även haft sin roll till att föra mig framåt.

På klimatpolitiskt centrum (CSPR) där jag suttit större delen av min doktorandtid finns det många kollegor som har haft stor betydelse och som berikat min vardag. Vi har sett varandra i både mot- och medgång. Många tack till mina kollegor Erik Glaas, Mathias Friman och Johan Alberth som jag haft många givande stunder med när vi har bedömt öl från världens alla hörn. En ovärderlig ventil i all vetenskaplig korrekthet med många roliga stunder. Tack till Ola Uhrkvist för alla spännande diskussioner om nätverk, historia och den fantastiska förmågan att kunna bygga modeller av mina ibland ganska skruvade idéer. Martin Karlson ges en hedersutnämning för den öl från Burkina Faso som är ovärderlig i öltestarsammanhang. Tack till Karin André, Therese Asplund, Nagmeh Nasiritousi för den trivsel ni sprider och Ingrid Leo för sin organisationsförmåga och värme.

Stor glädje har jag haft av mina rumskamrater under åren. Magdalena Kuchler, Sabine Henders, Katarina Buhr, Michael Benken, Markus Vihma (och några andra med kortare inhopp). Tack för alla intressanta diskussioner och hoppas att jag inte störde er för mycket med mina utläggningar om dolda maktstrukturer och dylikt. Responsen jag har fått har varit av stort värde och har fått mig att tänka i vidare banor (speciellt tack till Sabine). Ian Dickson har förutom att serva datorerna bidragit till många spännande samtal under doktorandtiden.

Jag vill också tacka de som jag varit involverade med i samband med mina undervisningsuppdrag på Kultur, Samhälle, Mediegestaltning och Miljövetarprogrammet i Norrköping. Stort tack till David Cardell från Tema Barn som jag fick glädjen att göra en seminarieserie tillsammans med. Det var mycket roligt att se hur kursen växte fram och hur vi lärde oss av processen. Tack även till KSM som utbildning där mitt kritiska tänkande fick tillfälle att blandas med konstnärlig gestaltning och sociologiska teorier.

Flera goda vänner har också medverkat på denna resa. Johan Laurell som jag diskuterat mycket med under åren och som även har gett mig ett ingenjörsperspektiv på energi och biodrivmedel. Ölprovingarna och tillhörande filosofiska samtal som vi genomfört i isolering på landet har varit givna höjdpunkter under åren. Christian Lindblad har lärt mig mycket om spontanitet, galna infall samt hur man lagar god mat från containrar. Med Ola Blomqvist har jag fått tillfälle att diskutera konspirationer, politik och religiösa yttringar samt omsätta detta till musik i bandet Wardencllyffe. Allehanda doktorandbetonade problem, musik och teoretiska resonemang har avhandlats med Madeleine Wetterskog medan Tide Garnow har inspirerat genom sin varma generositet och förmåga att uppskatta det stora i det lilla.

Min familj har alla sett mig under åren och säkerligen undrat vart jag ska göra med alla mina märkliga idéer och passioner. Tack till mina systrar Leena och Annika, bröder Joakim och Johannes, pappa Magnus och mamma Sonja (1938-1998). Ni är alla en del av det jag skapat och har varit viktiga i mitt liv.

Till sist vill jag tacka mina barn, Celia och Alva. Detta arbete är tillägnat er. Nu hoppas jag få omsätta alla års slit till något som skänker er båda glädje.

I took a long trip and now back again to the point where I began

And everything I left behind followed me, preceded me

Souvenirs are patient, they only know the lassitude they provide

Feeding the void with emptiness it took me time to understand

It was always here, deep inside, always there, far away,

The Shining Kingdom

I took a long trip to leave myself to search for another me elsewhere

I haven't found anything I just forgot what I was looking for

I did forget what I was looking for

I've been lost

Feeding the void with emptiness it took me time to understand

It was always here, deep inside, always there, far away

The Shining Kingdom

(Samael "The Shining Kingdom")

AKRONYMER

AAAS - American Association for the Advancement of Science

AEC – Atomic Energy Commission

AGGG - The Advisory Group of Greenhouse Gases

AGW – Anthropogenic Global Warming

ARCO – Atlantic Richfield Corporation

ASPO – Association of the Study of Peak Oil and Gas

CACOR – Canadian Association of the Club of Rome

CCF – Congressional Institute for the Future

CFR – Council on Foreign Relations

CoR – Club of Rome

ECF – European Climate Foundation

EEB – European Environmental Bureau

ENVI - Environment, Public Health and Food Safety

EREC – European Renewable Energy Council

ESD – Energy for Sustainable Development

EUFORES – The European Forum for Renewable Energy Sources

FOE – Friends of the Earth

GARP - Global Atmospheric Research Programme

GLOBE – Global Legislators for a Balanced Environment

HAO - High Altitude Observatory

HIVOS - Humanist Institute for Cooperation with Developing Countries

IAS – Institute for Advanced Study

ICSU – International Council for Science Unions

IFIAS – International Federation of Institutes for Advanced Studies

IFPRI – International Food Policy Research Institute

ITRE – Industry, Research and Energy

IUCN – Internationella Naturvårdsunionen
IGY – International Geophysical Year
IIASA – International Institute of Applied Systems Analysis
IIEA – International Institute for Environmental Affairs
IIED – International Institute for Environment and Development
IMI – International Meteorological Institute
IPCC – International Panel on Climate Change
MIT – Massachusetts Institute of Technology
NCAR - National Center for Atmospheric Research
NOAA – National Oceanic and Atmospheric Association
NSF – National Science Foundation
ODAC - The Oil Depletion Analysis Centre
OECD – Organisation for Economic Co-operation and Development
ONR – Office for Naval Research
OSRD – Office of Scientific Research and Development
RAND – Research and Development Corporation
RBF – Rockefeller Brothers Fund
REN 21 – Renewable Energy Network 21
RIIA – Royal Institute of International Affairs
RSPO – Roundtable on Sustainable Palm Oil
SCEP – Study of Critical Environmental Problems
SCOPE - Scientific Committee on Problems of the Environment
SEI – Stockholm Environmental Institute
SMIC – Study of Man’s Impact on the Climate
SPRU – Science and Technology Policy Research
T&E – Transport and Environment
TC – Trilateral Commission
UCAR – University Corporation for Atmospheric Research
UNA-UK – United Nations Association of the United Kingdom

UNA-US – United Nations Association of the United States
UNCHE - United Nations Conference on the Human Environment
UNEP – United Nations Environmental Programme
USACOR – U.S. Association for the Club of Rome
WAES – World Alternative Energy Study
WCC – World Climate Conference
WFC – World Future Society
WMO – World Meteorological Organisation
WOCOL – World Coal Study
WBCSD - World Business Council for Sustainable Development
WWF – World Wildlife Fund

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning.....	1
Syfte och frågeställningar	5
Avhandlingens disposition.....	6
2. Teoretisk Ram	8
Att analysera policyprocessen.....	8
Agendasättande/Initierande.....	13
Utlösande händelser	14
Nätverket.....	16
Management och strategiska partnerskap	24
Resursberoende i nätverksmodellen	24
Sammanfattning - Analytisk ram	27
3. Tidigare forskning	29
Studier om nätverk.....	29
Studier om biodrivmedelspolicy.....	31
Studier om intresseorganisationer/NGO:s	33
4. Metod och Material	35
Dokumentstudier	37
Materialdiskussion	43
Innehållsanalys	44
5. Institutioner, Organisationer och Nätverk	47
Transnationella/multinationella företag	47
Unilever	48
Icke-statliga Organisationer – NGO:s.....	49
Friends of the Earth	51
WWF	54
Greenpeace	54
European Environmental Bureau (EEB).....	55

Tankesmedjor	55
Chatham House	56
Romklubben	56
Trilaterala Kommissionen	58
IFPRI	58
Stiftelser	59
Forskningsinstitut, universitet och konsultföretag	60
McKinsey & Company	61
AidEnvironment	62
Interparlamentära organisationer	63
Global Legislators for a Balanced Environment (GLOBE)	63
The European Forum for Renewable Energy Sources (EUFORES)	67
Mellanstatliga organisationer	67
UNEP	67
G8/G20	68
Världsbanken	68
OECD	69
EU:s institutioner	70
Europeiska rådet	70
Europeiska Kommissionen	70
Europaparlamentet	70
Europeiska Unionens Råd	71
Begreppsordlista	72
6. Tankar som leder till handling	74
Roger Revelle	78
Det internationella geofysiska året	79
Walter Orr Roberts och Aspen Institute	80
Conservation Foundation	84
Stockholmskonferensen 1972	86
Robert O. Anderson – Oljeman och miljövardare	87
Carroll L. Wilson, M.I.T. och Romklubben	89

Stockholmskonferensens politiska betydelse	94
Med energikrisen Som väckarklocka	97
Energin och klimatet syntetiseras.....	98
IIASA – Energi i en begränsad värld	100
Klimatprogrammet på Aspen Institute	102
Klimatet blir en politisk fråga	106
Växthuseffekten och kärnkraften.....	109
Klimatkonferenserna i Villach och Bellagio	111
Europakommissionen reagerar	115
Europa och den nya världsordningen.....	116
Riomötet 1992.....	119
Sammanfattande diskussion.....	120
7. Energi för Europa till 2020	124
Scrivenerförslaget.....	124
Altenerprogrammet	125
Energi för Europa till 2020	126
Energi för framtiden – Förnybara energikällor	132
Finansieringsprogram för miljöorganisationer.....	134
Sammanfattande diskussion.....	136
8. Den Globala Oljetoppen	139
OPEC:s sänkta produktion motiverar politisk handling	140
ASPO och Reading University varnar för global oljetopp.....	143
Kampen mot klimatförändringarna	147
Biodrivmedelsdirektivet	149
Miljö- och industrilobbyn reagerar.....	151
Diskussioner på parlamentsnivå	153
Direktivet röstas igenom.....	156
Sammanfattande diskussion.....	157
9. Kampen mot den globala klimatförändringen	161
Olja och klimat går hand i hand.....	164
Hampton Court – ny strategi för energipolitiken.....	167

En strategi för biodrivmedel.....	169
Allmän konsultation om förslaget.....	171
Behandling i parlamentet	174
Sammanfattande diskussion.....	177
10. Den globala livsmedelskrisen.....	181
Den tredje industriella revolutionen.....	182
Den nederländska Cramerkommissionen.....	184
Allmän konsultation.....	188
Debatt i parlamentet om en färdplan för förnybar energi	192
Internationell konferens om biodrivmedel.....	193
Problemen blir publika	199
Sammanfattande diskussion.....	203
Den perfekta stormen blåser upp.....	207
Den globala livsmedelskrisen	211
Problemen infogas i arbetet med direktivet	213
Direktivet debatteras.....	219
Sammanfattande diskussion.....	222
11. Designa för att vinna	225
Miljöorganisationerna och filantropin	229
Uppföljning av direktivet	232
Indirekta markanvändningsförändringar - ILUC.....	236
Sammanfattande diskussion.....	239
12. Mot en global styrning av miljöproblemen	240
Policynätverkens relation till EU:s biodrivmedels- och förnybarhetsdirektiv.....	241
Alla vägar leder till Rom – Kopplingar mellan aktörer och nätverk	242
Internationella handelsavtal och globala styrmekanismer	243
Nya aktörskonstellationer och ny problemformulering.....	245
Palmolja synliggörs som miljöproblem men med fortsatt exploateringsintresse	246
Parlamentarikernätverket GLOBE - policygemenskap med resurser och inflytande	247
Personalunioner och överlappande medlemskap.....	250
Miljörörelsen som resurs för dominerande policygemenskaper.....	251

Resursberoenden mellan nätverk – en reflektion	253
Utveckling av resursberoende med andra nätverk i ett managementperspektiv.....	254
Utlösande händelser och kriser.....	255
Metodens giltighet	257
Fortsatt forskning	257
Summary	259
Källförteckning	261
Bilaga 1- Konsulterade i uppföljningen av biodrivmedelsdirektivet 2006 och RES-direktivet 2007	290
Bilaga 2 Rapporter om biodrivmedel	295
Bilaga 3 - Organisationer.....	297
Bilaga 5 Tidslinje för RES-direktivet.....	299

1. INLEDNING

I believe we are now standing on the brink of a Third Industrial Revolution: the Low Carbon Age. We are not there yet. But once again, it is Europeans who are leading the way. Like the previous industrial revolutions, this will be driven by technology and new forms of energy. It will also transform our societies in ways we cannot yet imagine. With its emphasis on renewable energy and a transformation to a low carbon economy, this revolution will help us to strike a major blow in the fight against climate change. At the same time, it will improve Europe's energy security, and decrease geopolitical tensions.¹ (José Manuel Barroso)

Historien om biodrivmedel i den Europeiska Unionen handlar om betydligt mer än att bara ersätta petroleum i transportsektorn. Den utgör istället en komplex historia som ledsagas av en övergripande strävan om att förändra världens politiska arkitektur. Denna förändring har skett i syfte att hantera globala miljöproblem som klimatet samtidigt som den skapat ramverk och certifieringar för den globala handeln med råvaror som palmolja och soja. Processen har varit full av motsägelser i vad biodrivmedel kan lösa och gett upphov till en uppskruvad retorik om bränslets miljönytta kontra dess skadliga inverkan på miljö och livsmedelspriser. Domedagsosande argument om klimatkatastrofer, oljebrist och förstörelsen av världens regnskogar har använts om vartannat i skiftande kontexter. I denna process har bland annat olika marknadsintressen kommit att stå mot varandra i kampen om de råvaror som används i biodrivmedelsproduktionen. Goda avsikter som att skydda ovärderliga naturvärden från industriell exploatering har använts som ett sätt att missgynna vissa råvaror som energigröda. Detta har gett upphov till oheliga allianser mellan miljöorganisationer och storföretag för att skapa brett stöd för ståndpunkterna medan enskilda nationer har bistått med kapital och resurser för att främja olika egenintressen. I slutändan har det varit en fråga om att bygga så mäktiga nätverk som möjligt och framföra ett slagkraftigt problem som kräver en lösning för att nå framgång. Ur kaos har det fötts ordning. Denna avhandling redogör för denna process och de huvudsakliga aktörer och nätverk som har

¹ Barroso, José Manuel (2007), President of the European Commission "Europe's energy policy and the third industrial revolution", Loyola de Palacio energy conference Madrid, 1 oktober 2007

drivit denna. Innan jag går in på avhandlingens syfte och frågeställningar ska en översiktlig summering ges av biodrivmedelspolicyns utveckling inom EU.

Biodrivmedel var länge ett marginellt använt bränsle för den europeiska transportsektorn men fick efter millennieskiftet en allt större betydelse. En kraftig oljeprisökning där priset under en kort tid tredubblades gav EU-kommissionen anledning att agera. En stor satsning på egenproducerad energi ansågs nödvändig för att stävja energisäkerhetsproblemen. Oljeproduktionen inom unionen såg dessutom ut att börja falla och "kraftfulla" åtgärder krävdes för att möta detta.² För transportererna fanns det få andra alternativ än biodrivmedel, som etanol och biodiesel, att ta till. Åtgärden var även djupt förankrad i de mål för en hållbar utveckling som hade funnits i gemenskapens agenda sedan slutet av 80-talet samt klimatmålen som hade undertecknats i Kyoto 1997.

Trots att målen i biodrivmedelsdirektivet från 2003 om att nå 2 % av motorbränslemarknaden i medlemsländerna till år 2005 bara uppnåddes i tre medlemsländer höjdes ambitionerna kort därefter kraftigt.³ I mars år 2007 lanserade EU:s ministerråd visioner om en tredje industriell revolution inom energiområdet. EU skulle ta ledarrollen i världen. En målsättning sattes upp om att 20 % av energin skulle komma från förnybara energikällor till år 2020. För biodrivmedel sattes ett ambitiöst mål upp om att nå upp till 10 % av den totala andelen transportenergi. Kommissionsordföranden José Manuel Barroso menade att om utvecklandet av biodrivmedel bara hanterades på rätt sätt skulle stora fördelar uppnås för såväl klimat, energisäkerhet som sysselsättning.⁴ Reaktionerna, positiva som negativa, lät inte vänta på sig.

Flera miljöorganisationer som agerade på EU-nivå, som Friends of the Earth, angav en hård ton mot EU:s mål och ansåg att satsningen hotade biodiversiteten, bidrog till skövling av regnskogar och att den förändrade markanvändningen, tvärtemot kommissionens ambitioner, skulle leda till ökade utsläpp av växthusgaser.⁵ I deras öron

² Palacio, Loyola de (2000), Vice-President of the European Commission, Future Challenges facing European Energy Policy, International Symposium organised by the Konrad Adenauer Foundation, Brussels, 19 October 2000

³ European Commission (2007), *Biofuels Progress Report, Report on the progress made in the use of biofuels and other renewable fuels in the Member States of the European Union*, Brussels, 10.1.2007 COM(2006) 845 final

⁴ Rapid. (den 3 Juli 2007). European Commission gathers key international players to discuss sustainable development of biofuels, Press releases. Hämtat från Rapid: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1000> den 12 Februari 2011

⁵ Friends of the Earth Europe. (den 7 Juli 2008). Euro MPs urged to drop support for biofuels, Press release. Hämtat från Friends of the Earth Europe:

ekade miljöargumenten som EU-kommissionen angett ihåligt. Även från parlamentet kom kritik. De krav som hade funnits på en hållbar produktion hade enligt dem inte upprätthållits eller varit för milda.

Etanol- och biodieselindustrin och fordonsindustrin lyfte i sin tur upp de miljövänliga aspekterna och uppfattningen att forskning och utveckling skulle förändra situationen. De ansåg att miljöorganisationernas uppfattningar byggde på skräckpropaganda utan egentlig bäring.⁶ Den andra och tredje generationens biodrivmedel sågs som garantier för att överbygga de nuvarande problemen med tvivelaktiga energibalanser, blygsamma miljövinster och en produktion beroende av subventioner. Men även inom EU-institutionerna visade sig ambivalensen till biodrivmedel allt tydligare. Tidigare mål fick överges och kommissionens forskningsbyrå Joint Research Centre (JRC) dömde tillsammans med Världsbankens experter ut biodrivmedlen som olönsamma och oförmögna att bidra till de fördelar som uppgetts av proponenterna. De skulle inte ge några nya jobb, inga klimatfördelar, ingen "hållbar produktion" och inget brutet oljeberoende.⁷

I ljuset av kritiken förändrades målen och en hårdare lagstiftning angående hållbarhetskriterierna blev verklighet i och med direktivet om förnybar energi från 2009. Opinionen var dock fortsatt hård och det angavs krav från samma miljö- och utvecklingsorganisationer att EU skulle adressera andra miljökonsekvenser som indirekta markanvändningsförändringar. Hoten mot miljön var enligt dessa fortsatt stora. Samma krav kom även från parlamentarikerhåll. Det ansågs nu viktigt att upprätta globala former av styrning och satellitövervakning för att kunna garantera att biodrivmedelsproduktionen tillgodosågs på ett hållbart sätt. Industrilobbyn agerade återigen återhållande. Därmed hade problematiken gått från att ha varit lokalt till globalt förankrad och biodrivmedel omdefinierats från en oproblematiserad miljöräddare till en energikälla rymmandes otaliga negativa miljökonsekvenser. Lösningen hade förvandlats till ett problem som i sig krävde nya lösningar.

http://www.foeeurope.org/press/2008/Jul07_Euro_MPs_urged_to_drop_support_for_biofuels.html den 9 Februari 2011

⁶ ePURE. (den 15 November 2010). NGO attacks on biofuels are politically motivated and ignore science. Hämtat från ePURE: <http://www.epure.org/pdf/fe7f000001-0c19-b65e.pdf> den 15 Februari 2011

⁷ JRC (2008), *Biofuels in the European Context: Facts and Uncertainties*, JRC, European Commission

FIGUR 1: DE PROBLEM SOM IDENTIFIERATS HAR BÅDE ÖPPNAT FÖR LÖSNINGAR OCH NYA PROBLEM

Men denna sammanfattning visar bara på ett händelseförlopp och utelämnar spelets mekanismer. Vem/vilka definierade problemen som skulle lösas från början och hur har de olika aktörerna agerat? Hur kunde egentligen biodrivmedel från att ha haft en positiv aura bli så laddat och orsaka sådana starka protester? Vad var viktigast att lösa för de olika aktörerna? Var det oljeberoendet från omvärlden som skulle minskas, klimatet som skulle räddas, sysselsättningen i jordbruket som skulle stimuleras eller den globala handeln som skulle gynnas? Vems intressen främjades och vad blev egentligen resultatet? Hur har de olika aktörerna i detta spel påverkat varandra? Vilka kopplingar och nätverk har existerat mellan de olika aktörer som har befunnit sig på den politiska arenan och utomliggande intressen? Dessa frågor kommer att diskuteras i denna avhandling.

I och kring den Europeiska Unionen finns en lång och komplex kedja av aktörer som alla agerar för att påverka det politiska resultatet. Här finns förutom EU-institutionerna, NGO:s, tankesmedjor, industrilobbygrupper, medborgarrättsorganisationer, stiftelser, multinationella bolag, medlemsländer etc. Men här ingår också samverkansgrupper och nätverk som binder ihop dessa aktörer. En mängd med beroenden existerar mellan de olika intressenterna, vilket påverkar deras beteenden. Det politiska landskapet har på detta sätt omformats från de mer fasta strukturer som tidigare existerade på de nationella politiska arenorna. De valda politikerna har inte samma makt att enskilt fatta besluten utan samverkar med ett nätverk av intressen som lobbar för sina sakfrågor. Politiken har blivit alltmer globaliserad och transnationell och involverar en mängd med

internationella institutioner. Samtidigt är EU en politisk struktur som i sig själv har förändrats de senare åren. Medlemsländerna har blivit fler och involverandet av civilsamhället i beslutsprocessen har på olika sätt stärkts. Dessa förändrade villkor ger ett behov av att närmare studera hur framväxten av denna struktur sett ut, vilka spelregler som har utarbetats och hur aktörerna har agerat och navigerat i denna nya terräng. I denna avhandling studeras policyprocessen, de huvudaktörerna och nätverk och aktörer som bär fram den samt managementstrategier som har använts för att nå olika mål. Detta görs genom dokumentstudier.

Syfte och frågeställningar

Avhandlingens syfte är att analysera EU:s biodrivmedelspolicy, vilka aktörer och nätverk som har format denna process, vilka problem och lösningar som aktörer och nätverk argumenterat för i processen, samt hur aktörer och nätverk agerat för att mobilisera stöd för sina ståndpunkter.

För att besvara syftet leds studien av ett antal frågeställningar.

- När, hur och av vem blir ett problem synliggjort eller kommer upp på dagordningen i EU-kommissionens utredningar och förslag?
- Hur utvecklades olika kopplingar mellan aktörer och policynätverk under processens gång?
- Vilka kontakter och resursutbyten fanns mellan olika aktörer och policynätverk?
- Hur mobiliserade aktörer och nätverk stöd för att få upp problem och lösningar på dagordningen? Vilka resurser och restriktioner har aktörer och/eller nätverk haft för att utöva inflytande i processen?

Avhandlingens disposition

Kapitel 1 till 4. Introduktionskapitel

I de inledande kapitlen ges en bakgrund till problemfältet och en översiktlig sammanfattning av den studerade biodrivmedelspolicyprocessen inom EU. Här förklaras också avhandlingens syfte och frågeställningar. I kapitel 2 presenteras avhandlingens teoretiska ram som rör hur policyprocesser och policynätverk formas. Detta kopplas också till erfarenheter från managementteori. I kapitel 3 redogörs för tidigare forskning med fokus på nätverksforskning kring EU:s beslutsfattande samt forskning som rör den framväxande biodrivmedelspolicyn. Här inkluderas också tidigare studier som behandlar intressorganisationers roll i policyskapande. I kapitel 5 redogörs för studiens metod och material. Här diskuteras hur jag har rekonstruerat historieförloppet och policynätverken genom dokumentstudier och att en innehållsanalys av materialet har genomförts.

Kapitel 5 - Institutioner, Organisationer och nätverk

Här görs en genomgång av de olika kategorier av aktörer som finns representerade i studien, samtidigt som en historik över tongivande organisationer ges. En beskrivning görs av de inblandade EU-institutionernas funktioner, hur beslutsgången är uppbyggd samt på vilka sätt olika utomstående aktörer och intressenter inbjuds till att medverka i det politiska arbetet.

Kapitel 6 - Tankar som leder till handling (1949-1992)

I kapitlet diskuteras och beskrivs hur frågan om hållbar utveckling, klimat och energisäkerhet växte fram som angelägenheter för det europeiska samarbetet. Syftet är att visa hur förnybar energi som biodrivmedel blev ett prioriterat område och vilka huvudsakliga aktörer som drev dessa frågor.

Kapitel 7 - Europeisk energi till 2020 (1992-1999)

Kapitlet diskuterar de utredningar som låg som grund till de kommande satsningarna på biodrivmedel och de aktörer och nätverk som var inblandade i arbetet med dessa.

Kapitel 8 - Den globala oljetoppen (2000-2003)

Kapitlet tar sitt avstamp från att en oljeprishöjning år 2000 påbörjar policyprocessen och analyserar hur arbetet med det första biodrivmedelsdirektivet växte fram. Konkurrenskraften för biodrivmedel ökade och energisäkerhet blev återigen en central aspekt i processen.

Kapitel 9 – Det globala klimathotet (2004-2006)

I kapitlet diskuteras utvärderingen av det första direktivets effekter samt bakgrunden till förnybarhetsdirektivet.

Kapitel 10 - Den globala livsmedelskrisen (2007-2009)

Kapitlet analyserar det politiska arbetet med direktivet om förnybar energi (RES) som startar när EU-kommissionen presenterar sin satsning på 10 % biodrivmedel till år 2020.

Kapitel 11 – Designa för att vinna (2009-2012)

Här analyseras tiden efter förnybarhetsdirektivet och diskuterar de finansieringsmekanismer som har påverkat NGO:s involverade i policyskapandet. I kapitlet följs också implementeringsfasen av direktivet upp.

Kapitel 12 - Mot en global styrning av miljöproblemen

I slutkapitlet diskuteras övergripande slutsatser kring aktörernas och nätverkens betydelse och roll i hur EUs biodrivmedelsprocesser kom att utformas. Här diskuteras att en förhållandevis liten grupp aktörer har haft ett stort inflytande över policyprocessen från det att problemen som biodrivmedel var satta att lösa definierades i slutet av 80-talet till det att hållbarhetsstandarder utvecklades och implementerades. Dessa aktörer har funnits i policynätverkens kärna. De miljöorganisationer som medverkat i processen har genom resursberoenden till stor del varit underordnade denna grupp. Vidare diskuteras att processerna innehåller ett stort inslag av strategisk planläggning, men även utlösande händelser som klimat- och livsmedelskriser har varit viktiga för att motivera politiska beslut.

2. TEORETISK RAM

To try to describe how the EU works without the metaphor of a network is a challenge on par with explain, under the same injunction, how international terrorists operate.⁸

I denna avhandling drivs analysen av mina frågeställningar som rör vilka aktörer och nätverk som har format processen med att ta fram biodrivmedelsdirektivet inom EU, vilka problem och lösningar som aktörer och nätverk fört upp på dagordningen, hur aktörer och nätverk agerat för att mobilisera stöd för sina ståndpunkter, samt vilka kopplingar och resursutbyten som finns mellan aktörer och policynätverk. Detta förankras teoretiskt i följande kapitel. Teorier kring hur policyprocesser och policynätverk formas, kopplas här samman med erfarenheter från managementteori. Jag diskuterar bland annat hur så kallade utlösande händelser kan fungera som katalysatorer för att föra upp frågor på dagordningen. I kapitlet behandlas även att nätverk kan vara olika löst eller tätt sammansatta, hur nätverks styrs, samt betydelsen av resursberoende inom och mellan nätverk. Först ges dock nedan en övergripande bakgrund till policyprocessen och dess förhållande till managementteori.

Att analysera policyprocessen

Det finns olika angreppssätt gällande analyser av policyprocessen.⁹ I huvudsak handlar det om två huvudspår. Analys i syfte att studera processen och analys för att påverka densamma.¹⁰ Den första handlar om att söka kunskap om policyprocessens uppbyggnad och resultat. Den ser mer på processen från ett utifrånperspektiv och kan ha ett mer kritiskt förhållningssätt. Analysen gör inte anspråk på att influera policyn. Den vill istället få en förståelse för densamma. Gordon m.fl. delar upp den första approachen i tre delar. *Policy determination*, som analyserar hur policy görs. *Policy content* som beskriver en policys innehåll och hur frågan har utvecklats samt *Policy monitoring and evaluation* som analyserar utfall jämfört med de uppställda målen.¹¹ Det andra spåret har istället ett fokus på att förbättra det politiska maskineriet, utveckla nya angreppssätt och

⁸ Peterson, J. (2003). *Policy Networks*. Wien: Institute for Advance Studies.

⁹ Med policy menas de uppsatta mål som guidar en regering eller en organisation.

¹⁰ Palm, Jenny (2004), *Makten över energin, policyprocesser i två kommuner 1977-2001*, Linköping : Tema Teknik och social förändring, Univ.

¹¹ Gordon, I. J. Lewis and K. Young (1977), Perspectives on policy analysis, *Public Administration Bulletin*, 25: 26-35

analytiska tekniker samt påverka policyn inom ett visst område.¹² Den utgör på detta sätt en form av politisk ingenjörskonst där analytikern blir en strateg som bygger idéer och modeller för att skapa politiska resultat. Den är på detta sätt normativ.

Gordon m.fl. delar upp detta i den mer aktiva *Policy advocacy*, som involverar undersökningar, i exempelvis tankesmedjor, som syftar till att påverka agendan inom och utom regeringar samt den mer passiva *Information for policy* som tar fram underlag av mer rådgivande karaktär vilka kan avgöra politiska beslut. Enligt Quade är analytikerns roll att hjälpa beslutsfattaren att göra bättre val och på så sätt finna strategier att mer "effektivt manipulera den riktiga världen". Analytikern vill förbättra metoderna som används för att identifiera problem, definiera målsättningar, utvärdera alternativ, göra val etc.¹³ Utgångspunkten för denna avhandling är i huvudsak orienterad på det första spåret och *policy determination* och *policy content*. Min analys är inriktad på hur policyn om biodrivmedel har formats och utgör en undersökning av de aktörer och nätverk som har drivit denna process, vilka frågor de har mobiliserat stöd för, hur resursutbyte och kopplingar mellan aktörer och nätverk utvecklas, samt de resurser och restriktioner som aktörer/nätverk haft i processen.

För att göra processen möjlig att analysera är en modell eller karta över hur den politiska frågan har utvecklats över tid ett hjälpmedel. Detta blir ett ramverk som kan förklara och samtidigt göra den politiska processen överskådlig. Policyprocessen har traditionellt beskrivits i olika former av cykler och har sedan länge utgjort basen för policyanalys.¹⁴ Denna approach, *Stage Heuristics*, som började utvecklas på 50-talet av statsvetaren och kommunikationsteoretikern Harold Laswell har delat upp beslutsfattandet i olika steg. I Laswells fall var det sju steg¹⁵ som han döpte till "beslutsprocessen".¹⁶ Hayes har i sin tur identifierat tre steg som policyn måste igenom.¹⁷ Vanligt är dock att dela upp det i fyra steg som agendasättande, policyformulering/legitimering, implementering och utvärdering. Detta har förenklat analyserna av den komplexa policyprocessen och under lång tid varit till stor nytta. Stegtänkandet om den politiska processen har dock kommit att kritiserats. Den sägs ge en stelbent syn på processen där allt följer en maskinlik logik. Det anses svårt att dela upp processen i ett sådant exakt format. Dessutom har studier i många fall varit alltför inriktade på de specifika faserna och inte till hela processen vilket gör att den

¹² Parsons, W. (1995). *Public Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing. S. 54-56

¹³ Ibid. s.56

¹⁴ Detta avser förutom Laswell bland annat av Jones, James Anderson, Brewer och deLeon

¹⁵ Intelligence, Promotion, Prescription, Invocation, Application, Termination och Appraisal

¹⁶ Sabatier, P. A. (1999). *Theories of the Policy Process*. Oxford: Westview Press.

¹⁷ Hayes, M. T. (1992). *Incrementalism and public policy*. New York: Longman.

växelverkan som sker inte har fångats upp.¹⁸ Verkligheten är, enligt kritiker som Paul A. Sabatier, alltför komplex och kan inte definieras i så absoluta steg. *Stake Heuristics* har därför delvis kommit att överges inom den politiska teorin. Ett antal andra teoretiska modeller har som svar på kritiken utvecklats sedan slutet av 1980-talet för att bättre svara på denna komplexitet.¹⁹

Däremot så har stegtänkandet fortlevt inom praktisk tillämpning och politisk strategi.²⁰ Stegen är inte bara en del av ett akademiskt koncept för att i efterhand analysera en politisk process. Tänkandet kan också användas i ett strategiskt syfte för att uppnå politiska målsättningar. Harold Laswell²¹ var själv inriktad på att utveckla modeller som byggde på att kunna föra ut och implementera politiska mål. Han var involverad med att utveckla den politiska propagandan och hur budskapen skulle föras ut och accepteras av allmänheten.²²

Tänkande av detta slag visar sig bland annat på det sätt som miljömanagementteori har utövat inflytande på aktörer som är inblandade i den europeiska miljö- och energipolitiken.²³ Management och policyanalys har varit nära sammanlänkade sedan 1960-talet och har alltsedan dess växt i proportion och inflytande. Synsättet fokuserar på att förbättra effektiviteten i den allmänna sektorn genom att använda tekniker från den privata och profitorienterade företagsvärlden. Idéerna fick stor spridning genom Peter Drucker som utvecklade konceptet Management by Objectives (MBO) i sin bok *The Practice of Management* 1954 och av statistikern W. Deming.²⁴ I deras fall ses processen som en väg mot ett förutbestämt mål. Det gäller att genom rätt styrmetoder påverka utfallet för att hamna så nära ursprungsmålet som det går. Deming och Druckers teorier utgör på detta sätt systembaserade managementfilosofier där analytikern är intresserad av hur ett antal olika faktorer, input och output, bidrar till ett framgångsrikt eller

¹⁸ Ibid. s. 22-23

¹⁹ Här finns exempelvis Institutional Rational Choice, Punctuated-Equilibrium Framework, Policy Diffusion Framework och Multiple-Streams Framework.

²⁰ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002). (2002), *A thousands shades of green, Sustainable Strategies for Competitive Advantage*. London: GBR : Earthscan.

²¹ Ford Foundation Professor of the Social Sciences vid Yale University

²² Lasswell, H. D. (1927). *The Theory of Political Propaganda*. The American Political Science Review, Vol. 21, No. 3., 627-631.; Bland annat skrev han böcker som *Environment and Society in Transition: World Priorities at World Academy of Art and Science* vilka samlade samhälls- och naturvetare som var "intresserade av att tjäna som ett instrument för att utveckla världsordning och mänsklig värdighet". Laswell var medlem av Chicago school of Sociology och var fostrad på John D. Rockefellers privata University of Chicago och gav ut flera böcker om propagandatekniker.

²³ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002); Kessler, J.-J., & Romijn, B. m. (2001). *Environmental Management*, Working Paper. Washington D.C.: Inter-American Development Bank.

²⁴ Parsons, W. (1995). S. 75

misslyckat projekt.²⁵ Dessa idéer har i sin tur hämtats från General Systems Theory (GST) vars företrädare, biologen Ludwig von Bertalanffy, beskrev ett system som karaktäriserat av interaktionen mellan sina komponenter och det ickelinjära förhållandet för interaktionerna²⁶ samt från cybernetiken (studiet av kommunikation och kontroll).

För att den praktiska tillämpningen ska bli framgångsrik krävs att det tas hänsyn till ett antal faktorer. Demings managementteorier relaterar till kvalitetsmanagementcykeln, PDCA. Denna cykel delas upp i de fyra delarna *Plan*, *Do*, *Check* och *Act*. *Plan* innebär att formulera målsättningar och processer som är nödvändiga för att nå fram till det önskade utfallet. *Do* handlar om att verkställa planen. *Check* om att studera resultaten och *Act* om att försöka korrigera diskrepans mellan verkligt och planerat resultat. Metoden används inom företagsvärlden för att kontrollera och förbättra processer och produkter.²⁷ Företrädarna ser hur managementteknik och teori kan användas för att optimera alla organisationer, såväl universitet, politiska institutioner som biltillverkare till perfektion. Kritiken mot denna managementsyn menar att tillvägagångssättet antingen är ett verktyg för kontroll eller en ideologi och att den privata sektorn inte är lämpad att hantera allmänhetens intressen i ett demokratiskt samhälle. Boje och Windsor menar att Total Quality Management (ett tänkande som Deming och Drucker bidragit till) är ett sätt att förändra värderingar, kultur och tankesätt inom organisationer. Metoderna bygger enligt Boje och Windsor på manipulation och psykologisk/social ingenjörskonst.²⁸ Managementramverket har dock fått en allt större dominans.²⁹ Som denna avhandling visar har detta tänkande haft ett inflytande på hur aktörer inom bland annat storföretagsvärlden närmar sig och agerar i förhållande till det politiska beslutsfattandet men även hur denna syn finns inom politiska institutioner som EU-kommissionen och ledande tankesmedjor. Företagsmanagement och systemtänkande har fått en allt större betydelse över hur miljöfrågorna hanteras.

Ett exempel är Pieter Winsemius teori om hur miljöfrågor väcks och kommer upp på den politiska agendan, vilken utvecklades för McKinsey & Co under 1980-talet. Winsemius policy life cycle (PLC) kombinerar *stage heuristics* med managementteori och har likheter med den klassiska produktlivscykeln.³⁰ Produktlivscykeln, som är ett gammalt koncept, handlar om att hantera en produkt från "vaggan till graven". Cykeln består av

²⁵ Ibid. s. 474

²⁶ McNeill, D., & Freiburger, P. (1993). *Fuzzy Logic*. New York: Simon & Schuster.

²⁷ Moen, R., & Norman, C. (u.d.). pcpinc.com. Hämtat från Evolution of the PDCA cycle: <http://pcpinc.com/files/NA01MoenNormanFullpaper.pdf> den 9 Januari 2012

²⁸ Boje, D. M., & Windsor, R. D. (1993). The Resurrection of Taylorism: Total Quality Management's Hidden Agenda. *The Journal of Organizational Change Management*, Vol. 6, 62.

²⁹ Parsons, W. (1995). s. 37-38

³⁰ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002)

ett antal steg som produkten genomgår under sin livstid. Först kommer idén om produkten, därefter definieras produkten i detalj utan att finnas fysiskt, efter detta plockas produkten ihop, därefter kommer den ut på marknaden för att användas och till sist upphör efterfrågan och den når slutet på sin livstid.³¹ Denna form av managementtänkande är viktigt för att få en förståelse för hur en rad starka aktörer har agerat i förhållande till agendasättandet och hur de har försökt påverka andra aktörer. Den politiska frågan/problemet ses enligt detta perspektiv som något som kan hanteras enligt samma logik som produkten i produktlivscykeln. Exempelvis kan detta handla om att ett transnationellt företag använder sig av hållbarhetsstrategier för att nå konkurrensfördelar i förhållande till andra företag. De binder sedan upp andra aktörer kring frågans lösning.

Winsemius policylivscykel för miljöfrågor går igenom fyra faser från ett miljöproblems upptäckt till att problemet kommer under kontroll.³² Denna modell visar också likheter med Anthony Downs *Issue Attention Cycle*.³³ Översiktligt beskrivet så uppmärksammas först miljöproblemet genom att det blir belyst av forskare eller miljöaktivister (*Recognition*). Exempel på detta är Rachel Carsons bok *Tyst vår* 1962 och Romklubbens *Tillväxtens gränser från* 1972. Målet är att göra problemet erkänt på den politiska agendan. På grund av att empirin ofta är otillräcklig vill dock beslutsfattare ha bättre underlag och industrin önskar mer forskning. Fas två, *Policy Formulation*, inleds när nya vetenskapliga rön görs eller ett så kallat *trigger event* inträffar. Exempel på detta är kärnkraftsolyckan vid Harrisburg 1979 och den samtida premiären av filmen *The China Syndrome* (tolv dagar innan incidenten). Då påbörjas en diskussion och debatt om lämpliga åtgärder medan mediabevakningen är intensiv. Beslutsfattarna vill snabbt lösa problemet (eller åtminstone ge sken av handlingskraft) och få igenom ärendet genom lagstiftningsprocessen. Miljöaktivisterna kritiserar förslagen och tycker att dessa kommer för sent och är substanslösa. Industrin spelar däremot en tillbakahållande roll och vill ha mer forskning och styrgrupper som går igenom materialet på nytt. Genom att företagen vill ha lika villkor framkommer krav på en internationell harmonisering av lagstiftningen. Industrilobbyn arbetar gentemot nationella regeringar och multilaterala forum som den Europeiska Kommissionen för att föra fram sina ståndpunkter.³⁴

För att nå framgång krävs sedan win-win-lösningar och strategiska partnerskap mellan olika intressegrupper. Under implementeringsfasen (*Implementation*) minskar den

³¹ Stark, J. (2005). *Product lifecycle management: 21st century paradigm for product realization*. London: Springer Verlag.

³² Daalen, C. v. (2002). The roles of computer models in the environmental policy life cycle, . *Environmental Science & Policy*, s. 238.

³³ Parsons, W. (1995). s. 115-116

³⁴ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002), ss. 38-40

politiska uppmärksamheten och mer fokus är lagd på att genomföra besluten och omforma dessa i passande format. Detta innebär att frågan kommer längre ner i styrelsehierarkin (regioner, kommuner och inom företag). Miljöorganisationernas roll blir därför att följa upp implementeringen och kontrollera att lagstiftningen åtlids.³⁵

Den slutliga fasen (*Control*) inleds när det ursprungliga problemet reducerats till en acceptabel nivå. Ibland kan frågan dock återkomma på beslutsfattarnas bord om kontrollåtgärderna visar sig vara otillräckliga.³⁶

Denna form av managementtänkande kan sägas representera en maskinlik och systemorienterad logik där alla delar kommer i en given ordning och reaktionerna går att förutsäga. Det är en ideal modell som medför att de olika aktörerna som ingår måste bete sig enligt ett givet mönster. Detta kan sägas kräva ett strategiskt management av frågans sjösättande och dess väg genom de olika stegen. De olika aktörerna behöver tydliga roller på den politiska arenan och agerandet bör inte vara alltför oförutsägbart. Även om det finns en kritik mot stegtänkandet så utgör modellen fortfarande en analytisk metod för att kartlägga en policyprocess. Det ger en bild av de olika moment som en policyprocess innehåller. Verkligheten är dock betydligt mer komplex och kan bestå av ett antal parallella processer som korsbefruktar varandra. Därför är det svårt att applicera dessa steg i en kronologisk ordning på en historisk process. I förhållande till denna avhandling studeras bland annat hur denna form av managementstrategier har gett avtryck i hur nätverk formeras och uppkommer. Bland annat avser detta hur transnationella företag och elitnätverk agerar. För att analysera hur aktörer agerat för att få inflytande i policyprocessen används begrepp och teorier kring agendasättning, utlösande händelser, policynätverk och resursberoende. Detta utvecklas vidare härnäst.

Agendasättande/Initierande

Den aktör som definierar problemet kommer också att kunna få ett stort inflytande på utfallet om alla bitar faller på plats. Att lyckas sjösätta en agenda ger aktören ett försprång i att kunna leverera den önskade lösningen. Den som identifierar problemet formar också debatten kring detsamma.³⁷ I mitt fall ställs frågan om hur problemet har uppkommit och vilka som har drivit på för att försöka få in den i beslutsprocessen. Vilken aktör har intiterat frågan och erövrat problemformuleringsföreträde? Vilket underlag har använts för att motivera handling och varifrån kommer detta?

³⁵ Ibid. ss. 40-41; Kessler, J.-J., & Romijn, B. m. (2001). s. 10

³⁶ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002), s. 41

³⁷ Parsons, W. (1995). s. 87, jämför även Wihlborg, E (2000), *En lösning som söker problem : Hur och varför lokala IT-policyer utvecklas i landsbygdskommuner*, Linköping : Tema, Univ

Det finns ett antal olika teoretiska modeller över agendasättandet. Bland annat så tillhörde Harold Laswell och Walter Lippman de tidiga förgrundsgestalterna inom fältet. Senare modeller har utvecklats av Schattschneider och Cobb/Elder.³⁸ En av de vanligare modellerna är John Kingdons *Multiple Streams Framework*. Kingdon frågar sig i sin bok *Agendas, Alternatives and Public Policy* hur en fråga blir politiskt viktig. Kingdon ser hur fyra faktorer är med och styr över hur en fråga lyfts upp på den politiska agendan. Den första är *problem stream* där en fråga blir erkänd som ett viktigt problem. Här gäller det att adressera en fråga som får beslutsfattarnas uppmärksamhet och gör dem villiga att lösa den. Kingdon ser tre mekanismer som får beslutsfattare att reagera på ett problem. *Indikatorer* avser rapporter och data som målar upp skalan av problemet. Detta formar attityder och positioner. *Händelser* uppmärksammar problemet genom katastrofer, personliga erfarenheter och symboler. Den andra är *återkoppling* som ger information om att ett problem inte lösts effektivt och att målen inte ser ut att uppnås. Det kanske uppstår konsekvenser som inte kunnat förutses. Den tredje är *policyström* som innehåller idéer och lösningar. Kingdon menar att dessa idéer flyter omkring och konfronterar eller kombineras med varandra. Idéerna kan ha sitt ursprung hos forskare, tankesmedjor, myndigheter etc. Dessa idéer eller lösningar kan sedan sägas leta efter ett problem som de kan kopplas ihop med. Att detta bär frukt är beroende av att individer, så kallade *policyentreprenörer*, för fram idéerna och får dem accepterade i sin intressegrupp. Den fjärde är *politikström* där politiska förhållandena influerar agendan. Detta kan vara en ekonomisk recession, mediakampanjer, förändrad politisk sammansättning, opinionsändringar, aktivism från påtryckningsgrupper etc. Vid kritiska ögonblick möts problem, policy och politik och ett *policyfönster* öppnas. Problemet har uppmärksamrats, vad som verkar vara en lösning har tagits fram och policyentreprenören har lyckats plantera det i den politiska miljön. Om de olika strömmarna inte möts missas möjligheten och möjlighetsfönstret stängs.³⁹

Utlösande händelser

Speciellt fokus i denna avhandling har de utlösande händelser som gör att en fråga kommer upp på den politiska agendan. En fråga som är central är hur händelsen har utlösts, applicerats till den politiska agendan och hur den efteråt har hanterats.

I Kingdons fall beskrivs utlösande händelser av detta slag som *focusing events* och i Winsemius fall som *trigger events*.⁴⁰ Problemen som finns är inte alltid uppenbara för beslutsfattarna. Det behövs i vissa fall en omskakande händelse som kan sätta igång den politiska processen. Detta har också uppmärksamrats av Baumgartner och Jones som

³⁸ Ibid. s. 130

³⁹ Kingdon, J. (2002). *Agendas, Alternatives and Public Policies*. New York: Longman.

⁴⁰ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002), s. 39

ser hur utlösande händelser - *triggering events* - får stort inflytande på agendasättandet. Cobb och Elder beskriver i sin tur detta som *triggering mechanism*. Även Downs relaterar till dessa utlösande händelser i sin Issue Attention Cycle.⁴¹ Dramatiska händelser och katastrofer kan effektivt öppna upp det *policyfönster* som Kingdon refererar till. De lösningar som cirkulerat i politiska kretsar och tankesmedjor kan då snabbt associeras med den dramatiska händelsen utan att idéerna ursprungligen har designats för att lösa det uppkomna problemet. Lösningen har istället legat och väntat på att en möjlighet ska uppstå. Ett exempel är hur en dödsolycka på en högt belastad väg gör att det samlas en opinion för att bygga ut vägen till motorväg. Idén kan ha funnits mycket länge men den dramatiska händelsen gör att allmänheten börjar ställa krav på att något måste göras.

En enskild katastrof kan dock sällan väcka en fråga på egen hand. Den behöver ledsagas av ett politiskt klimat där det under en tid har varnats för att någon form av dramatisk händelse riskerar att uppkomma. Bland allmänheten behöver det finnas en uppfattning om ett grundläggande problem, som krisen kommer som en bekräftelse på. Ibland krävs det dock att det uppkommer fler än en krissituation för att frågan ska anses som viktig. Det första tillfället kan vara slumpmässigt uppkommet. Exempelvis så lyfter Kingdon fram energikrisen 1973 som ett exempel. Denna resulterade i att det tillkom olika former av åtgärder i USA för att komma tillrätta med problemet. Efter ett par år var det dock inte en fråga som ansågs viktig. Så länge som köerna till bensinstationerna var långa ansågs det angeläget. Därefter föll det istället i glömska. Läget ändrades sedan när den andra energikrisen uppstod under våren 1979. Det blev uppenbart att det var ett problem som inte skulle försvinna och det hamnade då förstärkt av den tidigare krisen på agendan igen.⁴² I Kingdons fall så fanns det en skillnad på när kriser blir katalysatorer för att främja en fråga. Inom transportpolitik var det en mycket viktig faktor medan det inom hälsofrågor var av mindre vikt. Detta går även att relatera till EU. Winsemius och Guntram menar att de högsta cheferna inom företagsvärlden behöver utveckla en känsla för när dessa händelser, *trigger events*, uppkommer för att "korrekt kunna planera en respons".⁴³ Hur avgörande har utlösande händelser av detta slag varit för att i slutändan motivera politiska beslut inom EU:s miljö- och energipolitik? Frågan är också hur dessa utlösande händelser hanteras av aktörer och nätverk som är involverade i policyprocessen. Hur används exempelvis dessa retoriskt?

⁴¹ Schneider, S. K. (1995). *Flirting with disaster, Public Management in Crisis Situations*. New York: M.E. Sharpe, Inc. s. 10-11

⁴² Kingdon, J. (2002), ss. 99-100

⁴³ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002), s. 53

Nätverket

FIGUR 2: DET POLITISKA NÄTVERKET. DETTA ÄR EN FÖRENKLAD BILD AV ETT NÄTVERK. DET FÖREKOMMER EN MÅNGD ANDRA KOPPLINGAR MELLAN OLIKA AKTÖRER SOM INTE ÄR ÅTERGIVNA HÄR.

För att en aktör ska kunna genomdriva sin politiska lösning på problemet krävs koordination och samarbete med andra aktörer. Aktörer avser i denna avhandling en självständig enhet som kan utföra en politisk åtgärd. Detta avser i denna avhandling främst organisationer och deras företrädare. Det handlar om att samla en rad intressenter som delar samma mål och vilja till aktion i en koalition eller ett nätverk. Detta utgör en så kallad nätverksstyrning (Networked Governance).⁴⁴ Istället för hierarkiskt uppbyggda strukturer så bygger detta på förhandlingar mellan decentraliserade allianser. En del aktörer är dock mer centralt placerade än andra. Det

⁴⁴ Peterson (2003).

finns en kärna och en periferi.⁴⁵ Nätverkstänkandet, nätverkens struktur och aktörer samt resursberoendet som finns dem emellan är en central del i denna avhandling. Frågan är hur struktur och uppbyggnad av nätverken har sett ut. I EU är beslutsfattandet en komplex policyprocess innefattande en mängd med aktörer utanför och inom parlament och kommission. Detta spel kan sägas vara uppbyggt som ett nätverk av aktörer vilka alla försöker påverka det politiska resultatet. De olika aktörerna formar egna nätverk när de vill driva sin fråga och försöker motverka de aktörer/nätverk som går emot de egna ståndpunkterna. Ibland kan detta även ske i form av synbart oheliga allianser.

Nätverk som term började användas inom samhällsvetenskapen under 1950- och 60-talen i syfte att analysera och kartlägga förhållanden och beroenden mellan olika individer.⁴⁶ Nätverksanalys har använts för att beskriva de kluster av aktörer som är sammanlänkade i det politiska, sociala eller ekonomiska livet.⁴⁷ Under 1970-talet togs denna analysform upp inom statsvetenskapen. Företrädarna önskade få en mer realistisk analys över hur politik verkligen formades eftersom de ansåg att detta inte fångades upp genom att enbart titta på de politiska institutionerna. Innan 1970-talet var det tämligen få aktörer som var inbegripna i det politiska spelet. När politiken därefter blev alltmer komplex och fler och fler aktörer tillkom i beslutsfattandeprocessen föddes ett behov av att analysera detta nät. Sedan dess har teorier om nätverksstyrning utvecklats allt mer.⁴⁸

Styrkan med nätverksanalysen är att den tar hänsyn till den flora av aktörer som inte tillhör de traditionella politiska institutionerna men ändå är deltagare i spelet på den politiska arenan.⁴⁹ Detta avser bland annat de internationella organisationer, lobbyorganisationer, NGOs/intresseorganisationer (bland annat miljö- och medborgarrättsorganisationer), tankesmedjor, forskningsinstitut, multinationella bolag som alla agerar för att påverka den politiska processen. Dessa aktörer har kommit att få en synnerligen stor roll i besluten som fattas på EU-nivå i jämförelse med hur det ser ut nationellt.⁵⁰ Det finns ett antal olika modeller över hur nätverk analyseras och teoriseras inom olika discipliner. Exempel på detta är sociologen Manuel Castells koncept om nätverkssamhället, STS-forskarna Bruno Latour och Michael Callons Aktör/Nätverksteori (ANT), Social Network Analysis och Rod Rhodes Policy Network

⁴⁵ Moran, Michael et.al. (2006), *The Oxford handbook of Public Policy*, Oxford University Press: Oxford, s. 12

⁴⁶ Parsons, W. (1995).

⁴⁷ Peterson (2003). s. 1

⁴⁸ Ibid. s. 15-16

⁴⁹ Rhodes, R. (2007). Understanding Governance . *Organization Studies: Ten Years On*, 28: 1243
DOI: 10.1177/0170840607076586.

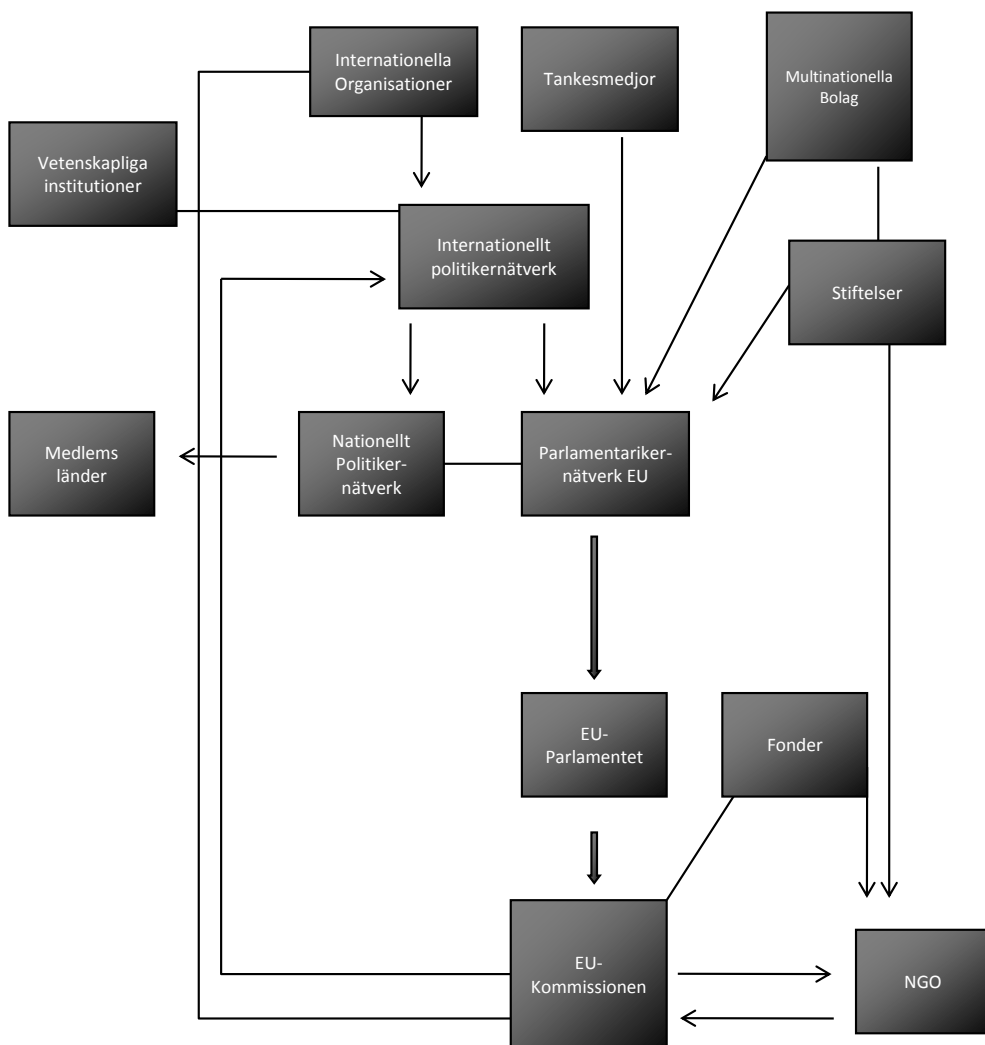
⁵⁰ Peterson, J. (2003).

Theory/Network Governance.⁵¹ Jag har valt att särskilt fokusera på Rhodes modell eftersom den behandlar aktörers ömsesidiga beroende och också fokuserar på resursutbyten i och mellan nätverk, vilket är centrala aspekter i avhandlingens syfte och frågeställningar.

*The government's control over constitutional and legal, as well as financial resources, gives them the ability to alter the incentive structures of NGOs. This affects interest group relations with government in that NGOs may be willing to support policies in exchange for influence over the use of such resources. That is a central, and implicit, part of the theory of policy networks and the behaviour of interest groups within the network.*⁵²

⁵¹ Castells, Manuel (1996). *The Rise of the Network Society, The Information Age: Economy, Society and Culture Vol. I*. Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell; Callon, M. a. (1989). *On the construction of sociotechnical networks: content and context revisited*. *Knowledge and Society: Studies in the Sociology of Science Past and Present*, 8:57-83.; Rhodes, R. A. W. and D. Marsh (Eds.) (1992), *Policy networks in British government*, Oxford : Clarendon Press

⁵² Toke, D. (2010). Politics by heuristics: Policy networks with a focus on actor resources, as illustrated by the case of renewable energy policy under New Labour. *Public Administration*, 88, 764-781.

FIGUR 3: EXEMPEL PÅ ETT NÄTVERK AV AKTÖRER SOM DIREKT ELLER INDIREKT PÅVERKAR DEN POLITISKA PROCESSEN . PILARNA EXEMPLIFIERAR OLIKA FORMER AV INTERAKTIONER MELLAN DELTAGARNA I NÄTVERKET OCH SKA INTE TOLKAS SOM EN ABSOLUT AVBILDNING AV VERKLIGHETEN.

Rod Rhodes definierar *Policynätverk* som en komplex kedja av organisationer som är ihopkopplade genom beroende av resurser.⁵³ *Policynätverksanalys* utgör en ram som kan användas för att undersöka interaktioner mellan grupper eller nätverk som är involverade i beslutsfattandet och det inflytande dessa har på policyprocessen. Metoden har använts för att kunna förstå internationella policyskapande miljöer som EU, där ett

⁵³ Rhodes, R. (2007).

huvudsakligt mål har varit att kunna avgöra vilka aktörer/intressen som dominerar förhandlingarna inom de transnationella nätverken.⁵⁴

Policynätverk går ut på att olika aktörer samlas i ett intresse för en politisk fråga och skapar formella och informella länknings mellan varandra. Aktörerna är ömsesidigt beroende av varandra och politiken formas genom de förhandlingar som sker mellan nätverkets medlemmar.⁵⁵ *Policynätverken* sammanlänkar beslutsfattandets mikro- och makronivåer.⁵⁶ Detta kan handla om att frågor utarbetas i internationella organisationer för att sedan behandlas i ett nationellt parlament. Det finns en mängd med grupper som alla vill påverka lagstiftning och implementering av beslut. En del betraktas som utomstående och deras agerande och önskemål ses ofta som extrema. De inbjuds därför inte till processen. En andra grupp består av en inre krets som är villiga att arbeta med och genom myndigheterna. Denna grupp behövs för att myndigheterna ska kunna nå politiska mål och blir efter hand en del av institutionerna. Dessa konsulteras innan dokument går ut på remiss.⁵⁷ I EU har exempelvis vissa NGOs blivit alltmer involverade i beslutsfattandet och i de olika faser som en fråga går igenom. De konsulteras inför ett beslut och involveras i implementering och uppföljning av det. Detta gäller även industriintressen och industrilobbygrupper. Det behöver dock inte bara röra sig om att myndigheterna är den bemyndigande parten. Även andra aktörer kan ha denna roll.

Nätverksanalysen är användbar för att studera politik på EU:s beslutsprocesser, då det ofta inkluderar diversiteten av aktörer som är inblandade på olika nivåer. Inom energi- och miljöpolitiken och frågan om biodrivmedel innefattas exempelvis internationella organisationer, medlemsländernas regeringar, tankesmedjor, ickestatliga organisationer, interparlamentariska organisationer, forskningsinstitut/konsulter, multinationella bolag, filantropiska stiftelser, branschorganisationer m.fl. EU är en politisk konstruktion som har en annorlunda uppbyggnad genom att det inte finns någon regering eller opposition. Detta gör att det politiska spelet följer en annan logik än den nationella. Det är mindre transparent. Kommissionärerna är inte valda utan tillsatta.⁵⁸ Oppositionen verkar istället i det nätverk av aktörer som formar politiken kring den aktuella frågan. Icke-statliga organisationer och lobbyorganisationer får i denna struktur en betydelsefull roll med att skapa opinion.

⁵⁴ Peterson, J. (2003).

⁵⁵ Rhodes, R. (2007).

⁵⁶ Rhodes, R. A. W. & Marsh, D. (1992). "Policy networks in British politics: A critique of existing approaches". In D. Marsh & R. A. W. Rhodes (Eds.), *Policy networks in British government*, (pp. 1-26). Oxford: Clarendon Press

⁵⁷ Moran, M. R. (1996). s. 427

⁵⁸ Peterson, J. (2003).

Dessa tankegångar relaterar också till andra teorier om hur nätverk används för att styra. Detta avser bland annat P.A. Sabatiers *advocacy coalition* som går ut på att ett antal politiska aktörer, som delar samma värderingar, arbetar tillsammans under en lång tidsperiod för att tvinga fram en politisk förändring samt Peter Haas *epistemic communities* som beskriver hur beslutsfattandet blir dominerat av ett antal nätverk med erkänd expertis inom ett visst område. Dessa nätverk kan sedan bilda allianser med syfte att förändra politiken inom ett visst område.⁵⁹ *Epistemic communities theory* är inriktad på makt och intressen och hur experter går tillväga för att vinna inflytande över en viss politisk fråga och driva sin egen agenda. Den tittar på hur nätverket är uppbyggt och vilka transnationella länknings som finns mellan experterna/forskarna. Haas betecknar denna gemenskap som en grupp med professionella som förenas i en övertygelse om att deras modell representerar "sanningen" och att denna sanning ska transformeras till policy. Tron inom denna community är att detta främjar människans välfärd. De utgör enligt Haas ett "osynligt universitet" eller ett "nätverk av likasinnade".⁶⁰ En tankekedja som Romklubben kan sägas utgöra en sådan tankegemenskap.⁶¹ Genom att deras experter deltar som rådgivare i en mängd med internationella organisationer utövar de stort inflytande på beslutsfattandet. Sabatier ser hur konkurrerande nätverk av aktörer från det privata och offentliga driver frågor framåt. Detta kan avse NGOs som samverkar med transnationella bolag för att påverka en frågas utfall eller EU-institutioner som samverkar med forskningsinstitut.

Även om nätverket har ett gemensamt intresse för en fråga/problem kan det finnas olika uppfattningar om hur den ska lösas. Nätverken kan vara uppbyggda på ett antal olika sätt och medlemmar kan komma och gå. Det kan vara både öppet och stängt. Rhodes delade först upp policynätverket i fem olika grupper: policygemenskap, producentnätverk, mellanstatligt nätverk, professionellt nätverk samt sakfrågenätverk. Han övergav senare den definitionen för att fokusera på två huvudsakliga kategorier nämligen policygemenskap och sakfrågenätverk.⁶² Den tidigare kategoriseringen ansågs vara problematisk då flera av nätverkstyperna inte lät sig placeras på ett självklart sätt och var överlappande. Även om Rhodes frångick de tre mellangrupperna producentnätverk, professionellt nätverk och mellanstatligt nätverk så ger dessa ändå en bild av den komplexitet som råder. De är dock svåra att till fullo applicera. De två kvarvarande varianterna kan dock sägas vara idealtyper och de nätverk som kan

⁵⁹ Moran, M. R. (1996). s. 5

⁶⁰ Parsons, W. (1995). s. 173

⁶¹ Haas, E. B. (1990). *When knowledge is power: three models of change in international organizations*. Oxford, England: University of California Press Ltd.; Haas, P. (1992). *Knowledge, power, and international policy coordination*. University of South Carolina Press.

⁶² Marsh, D. and Rhodes, R. A. W. (1992) (ed.) *Policy Networks in British Government* (Oxford: Clarendon Press).

identifieras empiriskt befinner sig vanligtvis i en skala mellan dessa.⁶³ I tabell 1 ges en sammanfattning av de två kategoriernas karaktäristika.

TABELL 1: OLIKA FORMER AV POLICYNÄTVERK - POLICYGEMENSKAP OCH SAKFRÅGENÄTVERK⁶⁴

Dimension	Policygemenskap	Sakfrågenätverk
Medlemmar a) Deltagare	Begränsat antal, vissa grupper exkluderade	Stort antal
b) Intressen	Ekonomiska och professionella intressen dominerar	Ett stort antal påverkade intressen
Integration a) Frekvens av interaktion	Frekvent, högkvalitativ, interaktion mellan alla grupper gällande policy	Kontakter fluktuerar i intensitet och kvalitet.
b) Kontinuitet	Medlemskap, värderingar och resultat kvarstår över tid	Tillgång varierar över tid
c) Konsensus	Alla deltagare delar grundläggande värderingar och accepterar legitimiteten i resultatet	Det finns en viss överenskommelse men konflikter är alltid närvarande
Resurser a) Distribution av resurser inom nätverk	Alla deltagare har resurser, grundläggande relationer sker ömsesidigt	En del deltagare har resurser men de är begränsade, grundläggande relationer är konsultativa
b) Distribution av resurser inom deltagande organisationer	Hierarkisk, ledare kan bestämma medlemmar	Varierad och rörlig fördelning av medlemmar
Makt	Det existerar en maktbalans mellan medlemmarna. Även om en grupp dominerar så måste det bli ett plussummespel om gemenskapen ska existera	Ojämn maktfördelning som reflekterar ojämna resurser och tillgång. Det är ett nollsummespel.

Den första, Policygemenskap (Policy Community), avser ett stabilt nätverk av statliga och privata aktörer som delar samma värderingar. Medlemmarna är självständiga sett till sina resurser och utbytet sker främst konsultativt.⁶⁵ Detta nätverk har en större

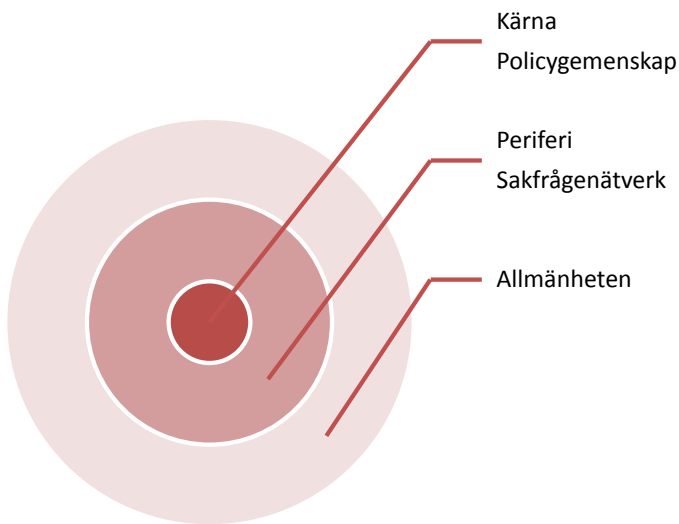
⁶³ Hudson, John och Low, Stuart (2009), *Understanding the Policy Process: Analysing Welfare Policy and Practice*, Bristol, UK ; Policy/Social Policy Association

⁶⁴ Marsh, D. och Rhodes, R. A. W. (1992)

⁶⁵ Peterson (2003)

förmåga till kollektiv handling och kan på så sätt utöva ett större inflytande på agendan.⁶⁶

Sakfrågenätverk (Issue network) är en mer löst sammanhållen allians av intressegrupper som samlas kring en avgränsad fråga och försöker påverka regeringen till en förändrad policy. Detta nätverk kan exempelvis bestå av beslutsfattare, företagare, journalister, lobbyister, miljögrupper eller andra intresseorganisationer som driver speciella frågor. Detta nätverk har svårare att göra kollektiva aktioner.⁶⁷

FIGUR 4 ENKEL BESKRIVNING AV RELATIONERNA MELLAN POLICYGEMENSKAPEN (KÄRNA) OCH FRÅGENÄTVERKET (PERIFERI) I DET STÖRRE POLICYNÄTVERKET

Rhodes och Marsh beskriver också hur dessa nätverk är uppbyggda av en kärna och en periferi. I periferin av policynätverket kan det finnas ett antal självständiga problem/frågenätverk som samlas för att driva speciella frågor inom det större policyområdet. Den inre kärnan, policygemenskapen, är mer stabil och bestående medan de yttre sakfrågenätverken uppstår kring sakfrågor och faller isär när dessa frågor inte längre är aktuella. Sakfrågenätverket kan ibland få stort gehör för sina ståndpunkter men inflytandet är i det långa loppet begränsat.⁶⁸

⁶⁶ Det finns dock andra definitioner av Policy Community där medlemmarna delar en gemensam uppfattning om ett policyområde; Wright, M. (1988) 'Policy community, policy network and comparative industrial policies', Political Studies 36(2): 593–612.

⁶⁷ Hudson, John och Low, Stuart (2009); Moran (2008) s. 428, Wihlborg (2000)

⁶⁸ Hudson, John och Low, Stuart (2009), s.156

Management och strategiska partnerskap

Det går också att relatera till den form av managementteori som bland annat Winsemius representerar. I detta blir nätverket/koalitionen framgångsrik/t när det finns en *facilitator* (person som arbetar med att få en grupp människor eller organisationer att jobba mot samma mål) som är respekterad av hela gruppen, ett forum som samlar alla viktiga deltagare, en öppenhet bland deltagarna om vilka lösningar som behövs samt en vilja att acceptera de andra spelarnas krav. Koalitionspartnerna tillsätter en gemensam arbetsgrupp, bygger ett faktabaserat samförstånd och kommer sedan överens om en plan för hur lösningen på problemet ska realiseras.⁶⁹ Dessa koalitioner eller partnerskap ses som essentiella för att driva miljöfrågor framåt. Detta strategiska tänkande pekar ut hur större aktörer med egna resurser som transnationella bolag ska få med sig de mindre, exempelvis NGOs, för att skapa win-win-situationer där båda parterna ser en vinst med att driva frågan. Styrka uppnås genom att samla "attraktiva" deltagare som åtnjuter respekt inom och utom gruppen. Deltagarna måste också alla kunna dra egen fördel av samarbetet. Det initierande projektteamet har därför som uppdrag att finna tänkbara motiv för de tilltänkta parterna samt att presentera och övertyga dem om att koalitionsbygget är till gagn för dem. Winsemius menar bland annat att det kan vara svårt för ett företag att välja en koalitionspartner som tillhör aktiviströrelsen eftersom dessa ofta hyser en misstänksamhet gentemot företagsvärlden. De vill inte förknippas med denna och önskar inte kompromissa sina ideal. Enligt Winsemius logik är dessa NGOs därmed inte lämpade för längre partnerskap. Istället förordas större och stabilare NGOs med större medlemskap. Dessa ses också som ett skydd mot attacker som görs av aktivister och konkurrerande lobbyister. Livsmedelsföretaget Unilevers samarbete med WWF för att skapa ett skydd mot överexploatering av fiskbestånden i haven, Marine Stewardship Council, är ett exempel på ett samarbete med en sådan större NGO.⁷⁰ Partnerskap med policyanalytiker inom miljöområdet/tankesmedjor identifieras av Winsemius som ett strategiskt bra val. Dessa har ett väl utbyggt nätverk och personliga relationer med många NGOs. Detta resulterar i ett indirekt inflytande där tankesmedjan står för kontakterna med NGO:s som skulle vara svåra att nå direkt för ett transnationellt bolag. Genom strategiska partnerskap ges på detta sätt en tillgång till andra aktörers nätverk.⁷¹

Resursberoende i nätverksmodellen

I Rhodes nätverksmodell är resursberoende och resursutbyte mellan aktörer centralt. En viktig aspekt i forandet av koalitioner och nätverk är tillgången på resurser och hur detta påverkar nätverkets beteende. Resursberoendeteori utvecklades på 1970-talet och

⁶⁹ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002), s. 159-160

⁷⁰ Samarbetet resulterade i ett certifieringsprogram för fisk och skaldjur.

⁷¹ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002), s. 165

går ut på att en organisations beteende beror på den miljö den befinner sig i. Organisationen ingår i ett nätverk av ömsesidiga beroenden och sociala relationer och är beroende av externa resurser för att klara sig. Dessa resurser kommer i sin tur från andra organisationer. Det kan se ut som att organisationerna är självständiga men de är länkade till andra i ett samspel. På detta sätt utvecklas en beroendeställning där starkare organisationer kan utöva inflytande över de svagare.⁷² Beslut som fattas av exempelvis en miljöorganisation "reflekterar ett tryck som härstammar från omgivningen". Ett regeringsorgan eller en stiftelse som ger pengar till en NGO/Intresseorganisation eller ett forskningsinstitut kan i det här perspektivet komma att ställa krav på vad NGO/Institutet ska åstadkomma och arbeta med. De beställer en uppfattning eller kunskap som de kan exploatera. Beroenden kan också avse resurser i form av expertis som en annan organisation erbjuder. I stort sett går resursberoendeteori ut på att analysera varifrån beroenden härstammar och hur de aktörer som leder organisationerna går tillväga för att hantera dessa beroenden.

Enligt Rhodes definition startar policynätverksanalys med tre grundläggande utgångspunkter. Den första är att den moderna styrningen är icke-hierarkisk och består av ett ömsesidigt utbyte mellan olika statliga och icke-statliga aktörer. Detta är typiskt för hur EU är uppbyggt.⁷³ Den andra är att relationerna mellan grupperna varierar mellan policyområdena och den tredje att regeringar är ytterst ansvariga för styrningen. För det sistnämnda gäller däremot att policyvalen är skapade genom förhandlingar med en stor spännvidd av aktörer. Trots att EU kan verka mäktigt så är unionen beroende av resurser och expertis från den privata sektorn. Gränsen mellan det privata och allmänna är därmed svårdefinierad.⁷⁴

Nätverksanalys har också pekat på möjligheterna för en internationell organisation som EU att skapa nya kategorier av aktörer och normer. EU kan generera ny social kunskap som kan förändra intressena hos aktörer på en nivå som sker bortom staten. Om kommissionen exempelvis identifierar ett område där de önskar en policyförändring så kan de se till att sponsra en lobby eller ickestatliga organisationer som försöker få till ett sådant policyskifte.⁷⁵ De förändrar på detta sätt det politiska klimatet eller, för att referera till Kingdon, den politiska strömmen. Genom att EU-kommissionen skapar nya nätverk blir den bemyndigad av sin position som nav i en mångfald av specialiserade

⁷² Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (2003). *External Control of Organizations : A Resource Dependence Perspective*. Stanford University Press.

⁷³ Peterson, J. (2003).

⁷⁴ Rhodes, R. (2007).

⁷⁵ Bauer, M. V. (2002). Limitations to agency control in European Union policy-making: the Commission and poverty programmes. *Journal of Common Market Studies* 40(3), 381-400.

policy nätverk.⁷⁶ Men detta bemyndigande kan också gälla andra aktörer än kommissionen, som storbolagsfinansierade stiftelser.

Rhodes modell över beslutsfattande utgår från att tre variabler avgör vilket nätverk som finns inom en speciell sektor.⁷⁷

Hur är stabiliteten i nätverkets medlemskap? Är det samma aktörer som dominerar beslutsfattandet under en längre tid eller är medlemskapet skiftande och mer inriktad på den speciella fråga som diskuteras?

Hur isolerat är nätverket? Är det en sluten klubb som exkluderar utomstående eller är det öppet för aktörer som har andra åsikter?

Hur ser resursberoendet ut? Är nätverkets medlemmar djupt beroende av varandras pengar, expertis och legitimitet eller är aktörerna självständiga och relativt oberoende av varandra?

Rhodes modell med dess tre variabler kommer här att tillämpas för att förstå varför biodrivmedelsdirektivet utformades på det sätt som skedde. Modellen blir ett verktyg för att kartlägga aktörer, deras resurser och inbördes relationer. Det finns samtidigt kritik mot nätverksanalysen för att den misslyckas med att förklara förändringar i beslutsprocessen.⁷⁸ Nätverksanalysen kan beskriva komplexiteten som finns i EU men kan inte bidra till att förklara den. Kritiken har pekat på att det behövs ett angreppssätt som studerar interaktionen mellan de politiska aktörerna, nätverksstrukturerna och det kontextuella. Nätverksanalysen kan inte förklara varför nätverk uppstår som gynnar vissa aktörer och policyresultat.⁷⁹ Nätverksstudier är ganska nya och det har ännu inte utvecklats någon enhetlig teoribildning kring den.⁸⁰ Även om nätverksanalysen inte ger alla svar, så menar jag att nätverksanalys kan ge vägledning till vart svaren kan sökas. För att förstå biodrivmedelsdirektivets utformning måste vi först förstå aktörsnätverkens utformning och resursberoende.

Det mesta tyder också på att nätverkens betydelse kommer att bestå om inte öka inom EU. EU använder sig exempelvis av ickestatliga organisationer för att implementera

⁷⁶ Marks, G. (1996). "Structural policy and multi-level governance in the EC". i A. o. Cafruny, *The State of the European Community II*. Boulder and Essex: Lynne Rienner and Longman.

⁷⁷ Peterson, J. (2003).

⁷⁸ Toke (2010)

⁷⁹ Dowding, K. Model or Metaphor? A critical review of the policy network approach, *Political Studies*, 43(2), 135-158.

⁸⁰ Peterson, J. (2003).

miljö och utvecklingspolitik och dialogen med det civila samhället har förstärkts.⁸¹ I nationalstaten hade de valda politikerna större makt över politiken medan den idag på EU-nivå formas genom olika nätverk. EU:s formella institutioner kan genom detta sägas ha förlorat en viss del av den kontroll som finns på nationell nivå. Detta gör också att studiet av dessa nätverk är betydelsefulla och behöver utvecklas för att förstå hur policy formas och utvecklas i dessa processer.

Metodologiskt så beskrivs de aktörer som är involverade eller uteslutna ur beslutsprocessen. Detta kan innebära att kartlägga aktörers intressen och positioner och att koalitioner identifieras, för att få en förståelse för hur policy formats och omformats. Genom att kartlägga nätverken och dess aktörer kan forskaren identifiera vilka intressen som har haft större inflytande än andra i olika perioder. Exempelvis kan analysen bidra till att förstå vilka aktörer och nätverk som agerar i relation till de formella institutionerna.⁸² Finns det exempelvis expertnätverk i Haas tappning som påverkar politikens resultat?

Sammanfattning - Analytisk ram

Den kommande analysen består av fem huvudsakliga moment: 1) Kartläggning av aktörer och nätverk i processen med att forma biodrivmedelsdirektivet; 2) Vem som initierar en fråga och sätter agendan i olika skeden av processen; 3) Förekomsten av utlösande händelser i processen; 4) Aktörnätverkens karaktäristika och förekomsten av facilitatorer; och 5) Aktörnätverkens resursutbyten.

Det första momentet är en empirisk kartläggning av de aktörer och nätverk som varit synliga under processens gång.

Det andra momentet om agendasättning/initiering kommer att analyseras genom att studera när, hur och av vem ett problem blir synliggjort (eller kommer upp på dagordningen) i EU-kommissionens utredningar och förslag. Hur har frågan blivit en prioritet för kommissionen?

Det tredje momentet avser utlösande händelser. Detta kommer att analyseras genom att studera förekomsten av plötsliga händelser som blir synliga i processen och som gör att krav ställs på att EUs policy måste förändras och därmed bidrar till att frågan kommer upp på kommissionens agenda.

I förhållande till det fjärde momentet och till analysen av nätverkens karaktäristika använder jag mig av Rhodes definition av *policynätverk* och dess uppdelning i

⁸¹ Mosher, J. a. (2003). 'EU Governance, EU Employment Policy, and the European Social Model. *Journal of Common Market Studies*, 41(1): 63–68.

⁸² Leifeld, P. (2008). *Introduction into Policy Network Analysis*. Max Plank Gesellschaft, München

policygemenskaper (policy community) och *sakfrågenätverk* (issue network). Detta innebär också att kartlägga olika aktörers positioner i förhållande till kärna och periferi av policynätverket. Nätverken identifieras och kategoriseras genom att kartlägga på vilket sätt aktörer delar tankegemenskap, gemensamma mål och vilja till aktion i en fråga. Ett sakfrågenätverk driver en gemensam fråga och/eller försöker motverka andra aktörer eller nätverk som driver motsatta ståndpunkter i processen. Frågor som ställs är: Hur är stabiliteten i nätverkets medlemskap? Är det samma aktörer som dominerar beslutsfattandet under en längre tid eller är medlemskapet skiftande och mer inriktad på den speciella fråga som diskuteras? Hur isolerat är nätverket? Är det en sluten klubb som exkluderar utomstående eller är det öppet för aktörer som har andra åsikter? I sammanhanget studerar jag också förekomsten av en *facilitator* d.v.s. en person som arbetar med att få en grupp människor eller organisationer att jobba mot samma mål, som åtnjuter legitimitet av alla aktörer i nätverket, som kan mobilisera aktörer och resurser och som kan förhandla inom gruppen för att en gemensam plan för hur lösningen på problemet ska realiseras.

Jag är även intresserad av vilka kontakter och resursutbyten som finns mellan olika aktörer inom policynätverket. Här kommer jag att analysera: Hur ser resursberoendet ut? Är nätverkets medlemmar beroende av varandras pengar, expertis och legitimitet eller är aktörerna självständiga och relativt oberoende av varandra? Hur ser resursberoendet ut mellan olika nätverk?

Vad en resurs är, blir en empirisk fråga, men exempel på resurser är pengar, tid, kunskap, geografisk lokalisering, renommé, professionell roll och position samt partipolitisk tillhörighet.

Dessa huvudmoment sätts också i relation till den form av managementteorier som Winsemius representerar. Detta görs för att undersöka hur denna form av strategiskt tänkande finns representerat i processen och hur olika aktörer har närmat sig densamma och byggt upp nätverk.

3. TIDIGARE FORSKNING

I analysen av EU:s biodrivmedelspolicy kommer jag dels att kartlägga den historiska framväxten av EU:s biodrivmedelspolitik, dels analysera hur aktörer och policynätverk har agerat för att vinna inflytande över EU:s biodrivmedelspolicy. Det medför att i huvudsak två forskningsfält är relevanta att behandla. Nätverksforskning kring EU:s beslutsfattande samt forskning som berör den framväxande biodrivmedelspolicy. Därutöver har jag även inkluderat studier som behandlar olika intresseorganisationers (som NGOs och stiftelser) roll i policyskapandet, eftersom det blir centralt i min studie. Annan relevant tidigare forskning beskrivs även under teori och material.

Studier om nätverk

Eftersom nätverksforskning till stor del växte fram i Storbritannien berör en hel del av denna forskning den brittiska politiken. Rhodes forskning har berörts tidigare och här ska jag främst beskriva en studie som har varit betydelsefull för min analys av sakfrågenätverk och policygemenskap. Rhodes och Marsh gjorde bland annat en studie om policynätverk i den brittiska regeringen⁸³ med den brittiska tobakspolitiken som undersökningsobjekt. I denna befann sig regering och tobaksindustrin i kärnan (policygemenskapen) medan det uppstod sakfrågenätverk i periferin som i olika grad påverkades av en förändrad policy. Här fanns bland annat motståndare till tobaksindustrin som hälsodepartementet och anti-rökningsaktivister och anhängare till densamma som distributörer samt konservativa grupper som lobbade för valfrihet och sysselsättning. Dessa grupper försökte båda påverka det politiska utfallet. I en annan studie av Toke och Marsh analyserades hur policynätverk påverkade den brittiska GMO-politiken. I denna påvisades hur en kärna formades kring ett antal aktörer med stora ekonomiska intressen som i slutändan var ansvariga för implementeringen av policy, en grupp oberoende forskare/NGOs som agerade rådgivare till regeringen samt miljögrupper som önskade få till stånd ett moratorium mot användandet av GMO.⁸⁴ Jag frågar mig vilka paralleller det går att dra till hur nätverk har formats på EU-nivå.

Nätverksstudier om EU:s beslutsfattande har blivit vanligare de senaste 20 åren i takt med att unionen växt i betydelse.⁸⁵ Studier har bland annat gjorts om ickestatliga

⁸³ Marsh, D., Rhodes, R.A.W.

(1992) *Policy Networks in British Government*. Oxford: Oxford University Press

⁸⁴ Toke, D., Marsh, D. (2003) 'Policy Networks and the GM Crops Issue: Assessing the Utility of the dialectical model of policy networks', *Public Administration*, 2003, Vol 81 No 2, pp 229-251

⁸⁵ Peterson (2003)

aktörers inblandning i EU:s politik och hur pass nationsbunden denna inblandning är. Beate Sissenich pekar på hur ickestatliga organisationer interagerar med varandra, stater och mellanstatliga organisationer i en nationell kontext trots de möjligheter som finns till utbyte över gränserna. Nationella aktörer vänder sig istället direkt till Bryssel. Hon visar också på hur mellanstatliga organisationer bygger upp nätverk som placerar dem själva i centrum. Genom att ge resurser till aktiviteter ledda av ickestatliga aktörer skapas det politiskt stöd till bland annat institutionell utbyggnad. Sissenich pekar också på att de ickestatliga aktörerna inte själva var ledande i att bygga nätverk.⁸⁶ Resurser till icke-statliga aktörer är en viktig aspekt som är intressant med hänsyn till EU:s biodrivmedelspolicy och ställer frågor om den roll som enskilda medlemsländer spelar.

Nationsperspektivet möts också i andra nätverksstudier om EU. Matilda Broman analyserar i sin avhandling vilka strategier Sverige har haft för att påverka beslutsprocessen i EU för att främja nationella intressen och använder frågan om offentlighetsprincipen och EU:s kemikalielagsiftning (REACH) som fallstudier. Bromans slutsats är att EU-parlamentet har blivit en viktig allierad eller opponent till medlemsländer som försöker främja sina nationella intressen. I hennes analys identifieras presidentposten i rådet som en viktig maktposition där nationella intressen har kunnat främjas.⁸⁷ I Marcel Brauns studie om framväxten av EU:s utsläppshandel belyser han att EU är uppbyggt kring en politisk arkitektur som gynnar förekomsten av policynätverk. I hans studie visar han hur ett begränsat antal medarbetare från Generaldirektoratet för miljö agerade policyentreprenörer när EU:s direktiv om handel med utsläppsrätter utarbetades. Genom deras försorg byggdes det upp ett nätverk kring ett antal experter från konsultbolag, företag och miljöorganisationer. Detta nätverk fick enligt Braun ett mycket stort inflytande på utfallet.⁸⁸ Zito och Egan studerar i sin tur hur policynätverk var inblandade i att bygga upp den brittiska standarden för miljömanagement och den europeiska unionens miljömanagementsystem (EMAS). Deras studie visar att nyckelaktörerna befinner sig på olika nivåer i ett beslutsfattande som spänner från det nationella till det globala. Detta indikerar enligt författarna att ett flernivåstyre influerar det politiska resultatet i EU. De anser dock att nätverksanalysen behöver kompletteras med andra perspektiv för att till fullo förstå processen.⁸⁹ Även

⁸⁶ Sissenich, Beate (2008), Cross-National Policy Networks and the State: EU Social Policy Transfer to Poland and Hungary, *European Journal of International Relations*, September 2008; vol. 14, 3: pp. 455-487

⁸⁷ Broman, M. (2008). *Taking Advantage of Institutional Possibilities and Network Opportunities*, Lund political Studies No. 152. Lund: Lund University.

⁸⁸ Braun, Marcel (2008), The evolution of emissions trading in the European Union – The role of policy networks, knowledge and policy entrepreneurs, *Accounting, Organizations and Society*, Volume 34, Issues 3–4, April–May 2009, ss. 469–487

⁸⁹ Zito, Anthony R och Egan, Michelle (2007), Environmental management standards, corporate

frågan om management har studerats i förhållande till nätverk. Czischke tittar bland annat på hur ett strategiskt management av nätverk har använts för att uppnå mål i förhållande till policy för behovsprövat boende.⁹⁰ Frågan är huruvida dessa logiker och relationer har haft en inverkan även på frågan om biodrivmedel.

Studier om biodrivmedelspolicy

Det finns också en rad med studier som specifikt tittar på biodrivmedel i en Europeisk kontext. Detta har gradvis växt i samband med att de politiska besluten togs om att främja denna typ av bränsle i början av 2000-talet. Studierna befann sig då på ett mer nationellt plan och handlade till stor del om institutionella problem som uppkommit i implementeringsfasen. Andra typer av studier har tittat på hur EU bör agera för att stärka sitt regelverk inom området för att undvika negativa miljökonsekvenser.

De första studierna som mer tydligt analyserade EU:s politik inom området befann sig även på detta plan. Lorenzo di Lucia och Lars J. Nilsson analyserade exempelvis hur 2003 års biodrivmedelsdirektiv hade implementerats i EU:s medlemsländer mellan 2003 till 2006. De identifierade och analyserade problem som hade uppstått och hade som huvudsakligt mål att föreslå vilka vägar EU:s biodrivmedelspolitik borde ta i framtiden. Kopplat till denna studie så diskuterades hur kommissionen använde argument om fördelar för jordbruk och landsbygd i syfte att få stöd för direktivförslaget. Jordbrukslobbyn kunde på så sätt mobiliseras och flera av medlemsländerna var också intresserade av att utveckla en ny marknad för sina jordbruksprodukter. De menade dock att kommissionens taktik slog fel genom att policyn togs över av jordbruksintressena. Även om biodrivmedelsdirektivet inte hade som huvudambition att stödja jordbruks- och landsbygdsutveckling menade författarna att detta blev resultatet. De ansåg även att implementeringen i många av medlemsländerna hade misslyckats på grund av en oförmåga att kontrollera aktörer och att EU:s mål inte stod i samklang med nationella idéer och prioriteter. Flera av de nationella regeringarna gjorde på grund av detta små ansträngningar att genomdriva direktivets mål.⁹¹

Andra studier diskuterar legitimiteten hos olika certifieringsinitiativ. Bland annat så jämför Lena Partsch det privata Roundtable on Sustainable Palm Oil (Unilever) och den nederländska Cramerkommissionens kriterier för biomassa. Hon relaterar till hur privata

strategies and policy networks, *Environmental Politics*, 7:3, ss. 94-117; Jämför även med Lisa Hanssons avhandling (2011) som visar hur kommunal transportpolicy påverkas av olika nyckelaktörer på olika beslutsarenor i Sverige och inom EU.

⁹⁰ Czischke, Darinka (2007), A Policy Network Perspective on Social Housing Provision in the European Union: The Case of CECODHAS, *Housing, Theory and Society*, Vol. 24, No. 1, 63-87, 2007

⁹¹ Di Lucia, L. a. (2010). The willing, the unwilling and the unable – explaining implementation of the EU Biofuels Directive. *Journal of European Public Policy*, 17:4.

initiativ tenderar till att stödja uppköparnas krav på bekostnad av jordbrukare, bearbetningsföretag och exportörer i utvecklingsländerna. Slutsatsen är att Cramerkommissionen har fått en större legitimitet genom sitt inkluderande av fler aktörer och balansering av intressen från stat, företag och civilsamhälle. Partsch menar dock att utvecklingsländerna i båda fallen har exkluderats från utarbetandet av kriterierna. Detta har i sin tur stärkt den västerländska dominansen medan den hållbara produktionen kan ifrågasättas.⁹² Partsch utelämnar dock på vilket sätt som RSPO och Unilever utövat inflytande över Cramerkommissionen och de kopplingar som funnits mellan andra länder som Storbritannien. Detta är även symptomatiskt för en rad andra studier. Aktörerna hanteras isolerat vilket inte ger en heltäckande bild av varför de agerar på det sätt de gör.

Vissa beröringspunkter har även James Palmer som har följt debatten om den brittiska biodrivmedelspolitiken. Palmer som befinner sig i STS-traditionen gör i denna en analys av policyprocess och agendasättande samt interaktioner som finns mellan olika aktörer. Han pekar på det ömsesidiga beroende av idéer och institutioner som agerar nyckelvariabler i policyprocessen. Bland annat så ger han exempel på hur rapporter som skrivits av EU-kommissionens Joint Research Bureau har aktiverat medvetandet hos NGO:s om några av de problem som biodrivmedel kan vara behäftade med. Palmer ger även exempel på hur vissa grupper strategiskt har framställt biodrivmedel som ett sätt att hantera klimatförändringar när de i själva verket har sett bränslet som en lösning på en fallande oljeproduktion. I Palmers studie är det diskurser och diskurskoalitioner som står i fokus. Palmer pekar ut två breda diskurskoalitioner som bildades för och emot implementeringen av det brittiska Renewable Transport Fuels Obligation (RTFO).⁹³ Den ena som representerade ekologisk modernisering ansåg att en snabb implementering skulle gynna både kampen mot klimatförändringar och den brittiska ekonomin. Den andra koalitionen representerade istället hållbarhet och försiktighet (sustainability and precaution) där RTFO ansågs vara potentiellt skadlig och ogenomtänkt. Palmer menar att ändringarna i RTFO inte ensamt drevs på av diskurser och idéer. I hans fall så var det dominanta idéer och institutioner som interagerade på självförstärkande sätt. Palmer slutar med att konstatera att det behövs studier som under längre tidsspann på djupet "analyserar policyprocessens komplexa interaktioner mellan kognitiva och institutionella variabler".⁹⁴ Dessa studier är intressanta att jämföra med hur frågan om

⁹² Partsch, Lena(2011), The legitimacy of biofuel certification, *Agriculture and Human Values* 28, 3 (2009) 413-425

DOI : 10.1007/s10460-009-9235-4

⁹³ Som handlade om att blanda in ett minimum av biodrivmedel i bensin och diesel i Storbritannien.

⁹⁴ Palmer, J. (2010). Stopping the unstoppable? A discursive-institutionalist analysis. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 28.

biodrivmedel har utvecklats i ett längre förlopp och hur olika intressen har varit inblandade för att påverka resultatet.

Studier om intresseorganisationer/NGO:s

Det har även gjorts studier om vilken inverkan som NGOs/intresseorganisationer har haft på policyprocessen. Oliver Pye visar hur EU:s mål att ersätta de konventionella transportbränslena med 10 % biodrivmedel ledde till stora investeringar på palmolja i Sydostasien. Detta orsakade i sin tur att det bildades nya transnationella allianser mellan aktivister som motsatte sig denna expansion. Deras publika kampanjer har sedan medverkat till att påverka den allmänna opinionen i Europa. Pye menar att jordbruksaktivister har spelat en viktig roll i att kombinera frågor som biodiversitet och klimatförändringar med livsmedelssuveränitet genom att länka det till kritiken mot biodrivmedel. Pye beskriver hur kampanjerna som fanns på EU-nivå, av bland annat Friends of the Earth Europe och Transport and Environment, i sig inte bidrog till att 10 % målet i förnybarhetsdirektivet slopades. Däremot så började den stora palmoljeuppköparen Unilever stödja ett moratorium mot att expandera palmoljeproduktionen i Indonesien. Pye tittar dock inte närmare på kopplingarna till den politiska arenan som dessa aktörer påverkade utan rör sig i utkanterna. Han problematiserar inte de finansiella kopplingar eller andra resursutbyten som funnits mellan miljöorganisationerna och andra aktörer.⁹⁵ Detta görs däremot i andra studier. Holmén och Jirströms diskuterar den roll som ickestatliga organisationer, NGOs spelar i att representera civilsamhället i olika internationella sammanhang. De pekar bland annat på att den bild som ges av dessa organisationers representativitet inte stämmer överens med verkligheten och att NGO:s i utvecklingsländer i många fall är tillkomna som ett direkt resultat av inblandning från västvärlden (Norr). NGOs som påstår sig representera gräsrotter som småjordbrukare och ursprungsbefolkningar har i själva verket lite med dessa att göra. Ibland ger de också stöd till agendor som står i total kontrast till det som ursprungsbefolkningen själva ger uttryck för. Deltagandet dessa organisationer får i större sammanhang som World Social Forum är beroende av tillgång på resurser. Detta gör att agendan som stöds till större del är västligt influerad.⁹⁶ Donald Gibson spårar de beroenden som delar av miljörelsen och stora radikala NGOs som Friends of the Earth har till mäktiga elitnätverk och stiftelser. Företrädesvis handlar detta om den brittiska aristokratin, den amerikanska överklassen och stiftelser som är kontrollerade av dessa intressen som Ford och Rockefeller Foundation. Han menar att dessa aktörer söker en långtgående privat kontroll av det globala ekonomiska systemet.

⁹⁵ Pye, O. (2010). The biofuel connection - transnational activism and the palm oil boom, *Journal of Peasant Studies*, 37: 4.

⁹⁶ Holmén, Hans och Jirström, Magnus (2009), Look who's talking!: Second thoughts about NGOs as representing civil society, *Journal of Asian and African Studies*, 44; 429

Miljövård är enligt hans analys enbart ett medel för att nå politiska mål vilket gör att vetenskapliga fakta som motbevisar de argument som framförs har liten effekt. Argumenten ompaketeras istället för att ge fortsatt stöd till den bakomliggande agendan. Gibson drar slutsatsen att det som önskas bevaras inte är miljövården utan att det snarare är den anglo-amerikanska elitens intressen i förhållande till andra framväxande maktcentran och dessas resursanspråk.⁹⁷ Liknande resonemang görs av bland annat William Engdahl och Paul Drissen.⁹⁸ Sammanhang och relationer av detta slag ger andra perspektiv till hur samverkan mellan olika aktörer har sett ut och är värda att jämföra med de beroenden som existerat inom policynätverken och har varit inblandade i EU:s biodrivmedelspolicy. Finns där logiker som följer dessa?

Utifrån dessa studier går det att konstatera att denna avhandling fyller ett behov. Bidraget handlar om att policyprocessen gällande biodrivmedel i EU rekonstrueras och sätts i ett större historiskt sammanhang och en bredare kontext. Genom att följa en längre process ges en bild av hur aktörer och policynätverk agerat genom ett antal faser från det att problemen formulerades till det att lösningarna implementerades och utvärderades. Det ger en bild av hur centrala aktörer har gått ut och in i processen och påverkat policyskapandet. Det handlar också om att framväxten av olika former av nätverk och dess kopplingar till nationer och transnationella företag tydliggörs och hur icke-statliga organisationer agerar i förhållande till den europeiska och globala arenan. De studier som har gjorts har gjort detta på kortare sekvenser och har därmed inte fångat förloppet i sin helhet.

⁹⁷ Gibson, Donald (2006) ss. 86, 132-133

⁹⁸ Engdahl, William (2004), *A Century of War*, London: Pluto Press; Drissen, Paul (2003), *Eco-Imperialism – Green Power. Black Death*, Academic Foundation: New Delhi

4. METOD OCH MATERIAL

Jag har i studien valt att lokalisera och följa de aktörer som varit drivande i bygget av EU:s biodrivmedelspolicy och har gjort detta genom dokumentstudier. Det centrala har varit att rekonstruera historieförloppet och policynätverken. Jag har velat fånga förloppets händelser, aktörerna som medverkat och hur nätverk byggts upp för att genomföra olika strategiska målsättningar. Jag har sett det som viktigt att fånga ett längre förlopp för att få en större förståelse för policyprocessen. Att enbart fokusera på mindre detaljer och kortare tidsförlopp och exempelvis bara beskriva nätverkens uppbyggnad ger enligt min uppfattning ingen förståelse för helheten. Detta arbetssätt ger en mer kontextuell förståelse för de sammanhang inom vilka de olika aktörerna opererat och hur de format sin samverkan och sina strategier. Förhållningsättet har delvis varit induktivt och jag har låtit materialet styra min forskningsprocess snarare än att jag från början sökt belägga en hypotes/teori.⁹⁹ Detta innebär dock inte att det har saknats utgångspunkter. Som forskare finns alltid faktorer som styr. Ett grundantagande är att den officiella beslutsgången som behandlar exempelvis biodrivmedelsdirektivet inte ger hela sanningen om hur det politiska spelet fungerar. Stora delar av det arbete som föregår politiska beslut sker i helt andra rum och formas i en process där en rad med aktörer på förhand försöker påverka de förslag som exempelvis EU-kommissionen lägger fram. Detta är dock inga hemliga processer utan är istället väldokumenterade. Det handlar istället om att de sällan synliggörs. Jag har i detta arbete velat få en bild av hur detta arbete har gått till. Undersökningen har därefter varit mer förutsättningslös och induktiv eftersom jag inte haft någon uppfattning om vilka aktörer som har styrt i bakgrunden, hur samarbeten har byggts upp eller vilka strategier som har använts.

Utifrån studier som jag tidigare gjort hade jag inledningsvis en uppfattning om att EU:s satsning på biodrivmedel mer kunde förklaras utifrån en resursproblematik med minskade oljetillgångar än som ett sätt att bekämpa mänskligt genererade klimatförändringar. Jag hade också ställt mig frågande till den satsning som gjordes på biodrivmedel då denna med tanke på markttillgång och energibalans tycktes vara svårigenomförbar.¹⁰⁰ En nyfikenhet väcktes på grund av detta dels om varför denna lösning marknadsfördes så starkt bland vissa aktörer och dels om de kontroverser som uppstod mellan proponenter och motståndare. Detta gällde även de oenigheter som fanns angående frågan om människans påverkan på klimatet och storleken på världens

⁹⁹ Bryman, Alan (2011), *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber AB, ss. 511-512

¹⁰⁰ Nordangård, Jacob (2007), *Med brödfödan som drivkraft*, C-uppsats i Geografi, Linköpings Universitet

energitillgångar. Speciellt intresserad blev jag av klimatfrågan och den hårda retorik som fanns invävd i debatten. Detta gjorde mig intresserad av att söka i rötterna, varifrån denna teori om mänskligt påverkad klimatförändring kom, hur den blev en politisk angelägenhet och hur den kunde bli så oerhört laddad. I debatten kring biodrivmedel användes dessutom klimatargumentet först för att legitimera satsningen på biodrivmedel för att sedan användas emot densamma. Både företrädare och motståndare sa sig arbeta för att rädda klimatet. Detta gjorde att det var befogat med en gedigen historisk bakgrund för få en förståelse för den process som sedan uppkom.

Utgångspunkterna kompletterades därefter med andra aspekter som globalisering. Det blev tydligt att både oljebrist och klimathot användes som argument för att föra fram politiska strävanden där lösningen innefattade olika former av överstatliga samarbetsformer. Kriser och hotbilder öppnade möjligheter till att genomföra en förändring i denna riktning. Policyprocessen ledsagades dessutom ofta av utlösande händelser som stormar och höjda energipriser. Detta gjorde att min förförståelse kompletterades med nya infallsvinklar. I mitt förarbete ställde jag också frågan om varför de miljöorganisationer som uttalade sig om biodrivmedel kom in i processen vid ett så specifikt tillfälle och från början nästan helt inriktade sig på att framställa biodrivmedel från palmolja som ett miljöhot. Jag började då analysera hur dessa aktörer var finansierade och varifrån de hade hämtat sina påståenden. Det blev uppenbart att det fanns en mängd med beroenden och allianser och att dessa organisationer genom finansieringsmekanismer var nära sammanlänkade med andra aktörer. För mig framstod det som att det inte enbart gick att analysera en debatt mellan två grupper utan att även aktörernas nätverk och beroenden behövde granskas. I studien har jag på grundval av detta följt en policyprocess och undersökt hur aktörer byggt upp nätverk för att förverkliga olika mål. Ambitionen har varit att få en förståelse för processen snarare än att förklara ett exakt händelseförlopp. Den komplexitet som finns inom EU:s beslutsfattande är alltför omfattande för att bestämt kunna åskådliggöra förloppet alla aspekter. Aktörerna som är inblandade är alltför många. För att begripliggöra och hålla arbetet inom rimliga gränser har därför förenklingar och urval gjorts, vilket jag återkommer till nedan.

Förutom att aktörerna styrs av olika former av beroenden finns det också invädda strategier för att nå ett önskat utfall. I mitt fall handlar detta om hur ett managementtänkande har använts av vissa aktörer för att påverka det politiska resultatet. Denna inverkan blev uppenbar när jag under min explorativa fas analyserade aktörerna i parlamentarikernätverket GLOBE. Detta genom att ett antal av de grundande medlemmarna hade kopplingar till elitorganisationen Trilaterala Kommissionen och hade medverkat konsultativt till dess rapport *Beyond Interdependence*. Denna beskrev

en aktionsplan för hur olika hållbarhetsmål skulle implementeras internationellt. Det blev därefter av vikt att följa huruvida strategier av detta slag hade inverkat på policyprocessen. Det visade sig finnas en rad med kopplingar till ett komplext nätverk av multinationella företag, politiska aktörer och stiftelser. Fanns där även andra strategier invävda från andra aktörer och nationer?

Dokumentstudier

I avhandlingen har jag analyserat aktörer, ståndpunkter och de nätverk som har agerat och har gjort det i form av dokumentstudier. Detta har utförts på policyprocessen från att denna startade 1992 till det att förnybarhetsdirektivet och hållbarhetskriterierna för biodrivmedel implementerades och utvärderades mellan 2009 och 2012. Dessutom så följs framväxten av de problem som biodrivmedel var satta att lösa (klimathot och energisäkerhetshot) i ett grundligt bakgrundskapitel. Detta täcker perioden 1949 till 1992.

Materialet som har använts kan på detta sätt delas in i två delar. Den första perioden täcker den del som behandlar framväxten av de problem som biodrivmedel var satt att lösa och den andra avser material som behandlar EU:s process med att utarbeta lösningar samt de problem som uppkommer. Detta gör att dokumenten beskrivs åtskilda.

För att besvara frågan om klimatfrågans framväxt har jag bland annat utgått ifrån Spencer Wearts stora klimathistoriska verk om den globala uppvärmningen *The History of Global Warming*, den inflytelserika atmosfärforskaren William W Kelloggs egna betraktelser, *Man's impact on the climate: The evolution of awareness*, STS-forskaren James Rodger Flemings *Historical Perspectives on Climate Change*, IIASA-forskaren Wendy Franz *The Development of an International Agenda for Climate Change: Connecting Science to Policy*, Bert Bolins *A History of the Science and Politics of Climate Change: The Role of the Intergovernmental Panel on Climate Change* samt ett antal artiklar av Shardul Agrawala (numera OECD). Den tidiga historien (1950-1980) då den vetenskapliga basen formades har främst täckts av Weart, Kellogg och Fleming medan Agrawala och Franz har skrivit om perioden då klimatet fördes in i den politiska agendan mellan 1980-88. Detta har gett en ram som har kompletterats med förstahandskällor som konferensdokument.

För att utreda de olika aktörernas ståndpunkter och nätverk har ett antal biografier studerats. Detta rör bland annat atmosfärforskaren och föreståndaren för NCAR, Walter Orr Roberts, MIT-professorn Carroll L. Wilson, meteorologen Bert Bolin och oceanografen Roger Revelle.

Frågor om betydande organisationer som Aspen Institute, Club of Rome och Conservation Foundations funktioner och strävanden har besvarats genom böcker som *The Aspen Idea* av Sydney Hyman, *Robert O. Anderson* av Jack Raymond, *From Scarcity to Sustainability: the Role of the Club of Rome* av Peter Moll, *Memoirs of a Bouffin* av J. F. Whitehead och *Environmentalism – Ideology and Power* av Donald Gibson.¹⁰¹ Till detta har tillkommit ett antal kompletterande artiklar.

För att få svar på hur klimatfrågan gett avtryck på EU:s policy har jag använt EU:s databas Eurlex och där sökt på termerna "Global Warming", "Carbon Dioxide", "Climate Change" och "Greenhouse Effect". Eurlex är en databas som främst samlar dokument som berör EU:s lagstiftning.

De stora klimathistoriska redogörelserna tar i mycket liten del in aspekter som rör vilka aktörer som är inblandade, deras överliggande syften och nätverk. Om detta görs handlar det mer om klimatforskarnivån. Wearts *The History of Global Warming* är ett mycket ambitiöst verk men där berörs egentligen enbart klimatforskarnas egen historia. Weart gör en historieskrivning där personer som Revelle och Keeling är i centrum men de sätts inte in i ett större sammanhang. Han svarar inte på varför en aktör som Conservation Foundation är intresserad av frågan om klimatet och berör i ringa omfattning de viktiga organisatörer som Walter Orr Roberts eller Carroll L. Wilson var kopplade till. Han nämner bara att konferenser arrangerats eller regeringsrapporter skrivits och att organisationer varit inblandade. Vilka som initierat detta, vilka nätverk de ingår i, eller varför deras intresse har väckts diskuteras i liten utsträckning. De olika finansärer som har varit inblandade nämns men deras roll problematiseras inte. Atmosfärforskaren William W. Kellogg berättelse är mer av en insiders betraktelse över klimathistoriens utveckling. Här lyfts också Carroll L. Wilson fram mer tydligt som en avgörande aktör men berättelsen beskriver mer hur klimatkursen växer fram och berör inte varför Wilson och MIT tycker att frågan är viktig. Kellogg nämner själv inte i vilka nätverk eller sammanhang han och övriga aktörer vistas. Dessutom så tar de flesta historieskrivarna (Kellogg, Weart, Fleming, Franz) tydligt ställning för den vetenskapliga teorins giltighet och ger den ett totalt sanningsanspråk. De är därmed fastlåsta i det nuvarande paradigmet och behandlar inte klimatfrågan på ett kritiskt och distanserat sätt.

Speciellt utmärker detta Weart som distanserat och prövande belyser tidigare decenniernas alarmism och felaktiga prognoser medan han i fallet om nutiden både ställer sig bakom och manar till personlig handling. Detta har gjort att dessa författares historia

¹⁰¹ Gibson Donald (2003), *Environmentalism: Ideology and Power*, Nova Science Publishers Inc. New York

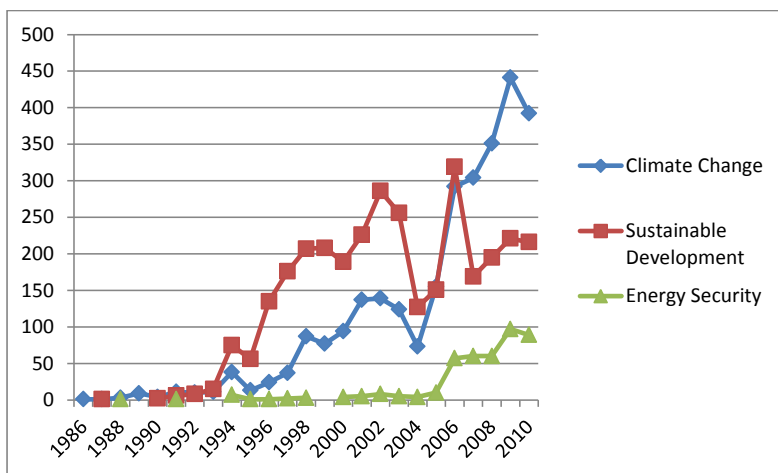
inte kan ses som heltäckande. Det finns en hel del aktörer och finansiärer som binder samman historien men som inte kommer fram hos Weart, Fleming m.fl. Bland annat så har deras historieskrivning nästan helt förbiset Aspen Institute och Romklubben trots att dessa med stor tydlighet har haft en betydande inverkan på att göra klimatet till en politisk fråga. Dessa aktörer har jag istället främst hittat i Aspen Institutes eget material.

Att jag kom detta material på spåret förtjänar sin egen historia och grundas i en läsning av William F. Engdahls *Century of War* (i samband med research till en tidigare uppsats om geopolitik). I denna bok om 1900-talets maktkamp om energiresurserna beskrivs i ett kapitel Aspens Institutes stora påverkan på 70-talets miljörelse och hur de även bidrog till att dra upp riktlinjerna till FN:s miljökonferens 1972. Styrelseordförande för Aspen var under denna tid oljemiljardären och chefen för Atlantic Richfield Corporation (ARCO), Robert O. Anderson. Hans dubbla roller var en intressant motsättning som jag inte kunde låta bero. Därför började jag söka mer information om Anderson och upptäckte i hans nekrolog från New York Times att Aspen Institute redan 1962 hade organiserat en internationell och interdisciplinär klimatkonferens. Detta var även angivet på Aspens hemsida som en viktig milstolpe. När jag påbörjade arbetet med kapitlet om klimatpolitikens framväxt hade jag detta med mig i huvudet. Jag började söka efter vad konferensen hette och vad dess huvudfokus var men den tidigare nämnda litteraturen hade överhuvudtaget inte tagit upp detta evenemang. Genombrottet kom istället när jag sökte och hittade två begagnade böcker från Aspen Institute hos två internetbokhandlare.

Den första (*Robert O. Anderson* som författats av International Institute of Environmental Affairs (IIEA) förste president Jack Raymond) var en hyllningsskrift till Robert O. Anderson för hans stora insatser inom miljöområdet. Den andra boken, Sidney Hymans *Aspen Idea*, gavs ut till Aspen Institutes 25-årsjubileum. Hymans bok beskrev varför institutet kom till, vilka som låg bakom och syftet med verksamheten. Dessutom fanns här en riklig genomgång av institutets politiska bedrifter och inflytande mellan 1950-1975. I boken fanns också nämnda klimatkonferens 1962 beskriven samt skälet till att denna var viktig. Här framkom också att den person som hade genomfört arrangemanget var atmosfärforskaren och chefen för National Center for Atmospheric Research (NCAR), Walter Orr Roberts. Det visade sig att han var en betydande medlem av institutet och chef för deras klimatresearchprogram. Detta öppnade en viktig dörr för mig och när jag tog in mig i rummet bakom denna så upptäckte jag att han hade en stor inblandning som arrangör av ett antal av de konferenser som genomfördes på 60-talet

om det mänskliga påverkanet av klimatet.¹⁰² Detta gav ljus åt en historisk bild som avvek ganska kraftigt från den som Weart och Fleming målade upp och som var viktig i förståelsen för hur EU:s policy i frågan hade växt fram.

Med denna bakgrund kunde jag gå in på EU:s arbete med att utarbeta lösningar på klimatfrågan. För att få en uppfattning om policyprocessen som påbörjades 1986 har de handlingar som producerats av den europeiska kommissionen inom miljö- och energiområdet studerats. Detta rör policydokument och utredningar (meddelanden, resolutioner, grön- och vitböcker, direktiv, pressreleaser etc). Främst handlar det om dokument som härrör från de två generaldirektoraten GD Energi (under perioder har det hetat DG TREN och DG XVII) och GD Miljö och periodmässigt följs processen från 1992 till 2012. GD Energi är det generaldirektorat som haft huvudansvaret för frågan om biodrivmedel. Även DG Jordbruk och Landsbygdsutveckling har haft en viss del i processen men på ett mer indirekt plan. Dessa har tillfrågats snarare än drivit frågan. Till detta kommer uttalanden och offentliga tal som gjorts av kommissionärer som Andris Piebalgs, Loyola de Palacio och Stavros Dimas samt dokument från konferenser som kommissionen anordnat om miljö- och energifrågor.

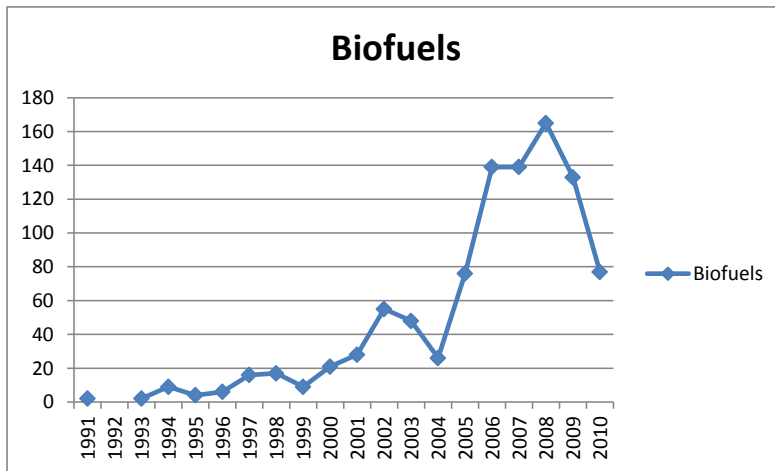

FIGUR 5: DIAGRAMMET VISAR ANTAL TRÄFFAR SÖKORDEN "CLIMATE CHANGE"¹⁰³, "SUSTAINABLE DEVELOPMENT" OCH "ENERGY SECURITY" FÅR I EU:S SÖKTJÄNST EURLEX¹⁰⁴ PER ÅR SEDAN TERMERNA FÖRST OMNÄMNDES I MITTEN AV 1980-TALET. DET VISAR EN TYDLIG SAMMANKOPPLING MED DE BÅDA DIREKTIVEN SOM BERÖR BIODRIVMEDEL SAMT DEN ALLT STÖRRE ROLL KLIMATFRÅGAN HAFT PÅ EU:S BESLUTFATTANDE.

¹⁰² I slutet av skrivandet hittade jag en forskare (David Hart) som nämnde W.O. Roberts stora inflytande (tillsammans med Roger Revelle och Robert White) men kopplingen till Aspen diskuterades inte.

¹⁰³ Speciellt mellan 1986-92 användes "greenhouse effect" istället för "climate change". Träffar på "greenhouse effect" i detta diagram ingår i "climate change".

¹⁰⁴ Eurlex samlar lagstiftning och andra offentliga dokument.

FIGUR 6: DIAGRAMMET VISAR TRÄFFAR PÅ SÖKORDET "BIOFUELS" I EU:S SÖKTJÄNST EURLEX PER ÅR SEDAN BIODRIVMEDEL FÖRST OMNÄMNDES I BÖRJAN AV 1990-TALET.

Sökningar utfördes i EU-databaserna Eurlex och Rapid på sökorden energi, förnybar energi, klimat, hållbar utveckling, bioenergi och biodrivmedel vilket ledde till en grunddokumentation över de dokument och händelser som rörde frågans framväxt. Utifrån detta har en uppfattning skapats om när frågan om förnybar energi först väcktes för att sedan se hur biodrivmedel växte fram som en lösning på de problem som kommissionen identifierat.

Dessa dokument har sedan gett information om vilka andra viktigare aktörer som varit inblandade i energi- och miljöfrågorna (förutom de som på ett uppenbart sätt ingår i EU:s beslutskedja). Här utmärkte sig de två parlamentsutskott som främst arbetade med dessa frågor. Kommittén för Miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet (ENVI) och Kommittén för Industrifrågor, forskning och energi (ITRE). ITRE har arbetat med frågor kring energipolitik i allmänhet, energisäkerhet och energieffektivitet medan ENVI haft ansvar för hållbar utveckling och generella miljöfrågor. Under en tid har det även funnits ett speciellt utskott för klimatförändringar (CLIM). De olika utskottens mötesdokumentation och uttalanden gällande motiven till energi- miljöåtgärder samt åtgärderna i form av satsningar på biodrivmedel och eventuella svårigheter eller förtjänster följdes. Materialet har laddats ned från de olika utskottens hemsidor samt genom Europaparlamentets register över handlingar.¹⁰⁵

Genom kommissionens och utskottens dokument har det i sin tur skapats en uppfattning om vilka konsulter/externa intressen som varit aktiva i förhållande till beslutsfattandet.

¹⁰⁵ Europaparlamentet, Europaparlamentets register över handlingar, <http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?language=SV> (2012-05-24)

Detta rör bland annat agendasättande/problemformulerande tankesmedjor som Royal Institute of International Affairs (RIIA), Romklubben, Worldwatch Institute, forskningsinstitut som AidEnvironment, Delft Hydraulics, forskarnätverket ASPO, Reading University, samarbetsnätverket för parlamentariker aktiva inom miljöområdet GLOBE, parlamentarikernätverket för att främja förnybar energi EUFORES, det av energiindustrin finansierade parlamentarikernätverket European Energy Forum och EU-kommissionens forskningsbyrå Joint Research Centre (JRC) samt brittiska och nederländska regeringsrapporter. Rapporter och böcker som har varit centrala och använts för att motivera EU:s policy har studerats. Uppgifter om organisationernas syften, medlemmar och historik hämtades från material som hemsidor, mötesprotokoll, nyhetsbrev och böcker.

Genom den vikt som GLOBE visade sig spela i policyskapandet och roll i nätverken gjordes en ordentlig genomgång av organisationens bakgrund och syfte. GLOBE var i mycket liten utsträckning omnämnt i någon litteratur om EU:s beslutsfattandeprocesser. Dessa uppgifter hämtades istället från John Heinz arkiv¹⁰⁶ vid Carnegie Mellon University, från World Future Society och organisationens mötesprotokoll och styrdokument. I detta material fanns dokumentation som tydligt beskrev hur organisationen uppstod och de bakomliggande syften som fanns invävda.

De aspekter som rör ickestatliga aktörers syn på biodrivmedel fångades in genom de uttalanden som NGO:s inom miljöområdet och industrilobbyn gjort under perioden och de rapporter som dessa organisationer producerat.¹⁰⁷ Dessa har valts ut på grundval av att de både inbjudits till konsultationsarbetet inför direktiven och på ett tydligt sätt synts utåt i opinionen. De har spelat en viktig roll i de olika nätverk som har agerat och gavs sina roller redan i vitpaperet från 1997 (formen för deras deltagande bestämdes kort därefter). Jag genomförde dessutom en genomgång av konsultationsprocessen inför biodrivmedelsdirektivet 2003 och direktivet om förnybar energi 2009. Genom detta kunde de mest inflytelserika miljöorganisationerna (sammanlagt 21 tillfrågade miljömedborgarrättsorganisationer) och industrilobbygrupperna ringas in. De var också markant överrepresenterade i de uttalanden som gjordes i pressen om biodrivmedel inför de olika EU-besluten och miljöorganisationerna samarbetade även i nätverket Green 8/10.¹⁰⁸

En sökning gjordes i Brysselbaserade nättidningarna EU-Observer och Euractiv där en överbärande del av de uttalanden om EU:s biodrivmedelspolitik som gjordes av

¹⁰⁶ Senator H. John Heinz III Collection, Carnegie Mellon University Libraries, <http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/diva.jsp> (2012-05-24)

¹⁰⁷ Se Bilaga 2

¹⁰⁸ Se bilaga 1

NGO/Industrilobby visade sig härröra från ett begränsat antal aktörer. För miljöutvecklingsorganisationerna handlar det främst om EU-avdelningarna för Friends of the Earth, Greenpeace, Transport and Environment och Birdlife International vilka alla ingår i nätverket Green 10 medan industrilobbyn främst har representerats av olika branschorganisationer som European Bioethanol Association (eBIO) och European Biodiesel Board (EBB) samt livsmedelskoncernen Unilever. eBIO samlar 60 europeiska bioetanolproducenter medan EBB arbetar för att promota användandet av biodiesel i EU. Konsultationsuttalanden, pressutskick och rapporter från dessa grupper har gått igenom för att se hur frågan har behandlats och förändrats genom åren.

Även kopplingar mellan de olika aktörsgrupperna och varifrån deras finansiering är hämtad har analyserats. Genom deras dokument har det också skapats en bild av vilka olika andra aktörer som de olika parterna har legitimerat sin argumentation på. Genom de olika organisationernas årsredovisningar samt medlemsmatriklar har jag samlat in uppgifter om medlemskap i styrelser, finansiering och olika former av utbyten och samarbeten. För att studera kopplingarna mellan individer, dokument och organisationer har dataprogrammet "The Brain" använts.¹⁰⁹ Detta har gjort att nätverk och överlappningar i organisationstillhörighet har kunnat åskådliggöras och analyseras på ett tydligt sätt.

Materialdiskussion

Då ett antal källor som har använts härör från webbsidor behöver användandet av dessa klargöras. Webbsidor är levande material som uppdateras och vars innehåll förändras. Detta kan skapa problem vid en granskning eftersom källan kan vara modifierad eller borttagen. Denna problematik syntes också i en del av det material som granskades. Det fanns dokument som i stor utsträckning byggde sina källor på webbsidor och som när de kontrollerades var inaktuella. När källor av detta slag har använts har webbsidan därför sparats som PDF samt skrivits ut i pappersformat. Dessutom har tid för besök noggrant angivits. De fall där webbsidor har använts är dessutom begränsade i omfattning och berör i större utsträckning beskrivningar av organisationer som har varit inblandade. De har därmed ingen avgörande roll i att besvara avhandlingens centrala frågor.

Att ge en heltäckande bild av frågan är förstås en omöjlighet med tanke på den oerhörda mängd med material som produceras i EU och bland berörda organisationer. Det går bara att täcka vissa aspekter medan andra faller bort. Frågan om energi och miljö berör ett mycket stort antal aktörer. Det finns också alltid delar av processen som är svårare att komma åt och inte synliggörs. Det kan finnas aktörer som agerar mer i det fördolda och inte syns i debatten men som ändå har stor inverkan på frågan. Det kan vara mycket

¹⁰⁹ The Brain, <http://www.thebrain.com/> (2012-08-30)

svårt att nå detta och vissa frågor som uppstår är inte möjliga att besvara. Det uppstår på detta sätt återvandsgränder. I mitt fall hade jag bland annat kunnat titta mer på hur tredjeländer som blev berörda av EU:s policy hanterade och såg på frågan. Det finns också andra industriaktörer som var involverade i processen som hade kunnat studeras. Det finns alltid spår som uppträder i materialet som är spännande men som måste väljas bort. I mitt fall har jag valt ut det som i mina ögon stått ut och försökt förstå logikerna bakom detta. Även om det inte går att nå alla delar av en historia så innebär det ändå att förståelsen för processen ökar. Detta kan också ge underlag till framtida studier som kan söka i dessa andra vrår.

Innehållsanalys

Jag har gjort en innehållsanalys av dokumenten. Enligt Berelsons definition handlar innehållsanalysen om att ge en "objektiv, systematisk och kvantitativ beskrivning av det konkreta och manifesta innehållet i kommunikationen".¹¹⁰ Viktigt i innehållsanalysen är att koda och kategorisera materialet.

För mig har det handlat om att analysera vilka aktörer som har funnits representerade i policyprocessen och att kartlägga deras uttalade intressen/ståndpunkter. Vilka för- och nackdelar har framförts i förhållande till biodrivmedel? Från vilka eventuella källor och organisationer har deras ståndpunkter hämtats? Är ledamöterna associerade med andra viktiga organisationer och nätverk som behandlar frågan? Jag har använt en flermetodsforskning där både en kvantitativ och kvalitativ innehållsanalys har använts.¹¹¹ I första fallet har aktörer ringats in, deras deltagande i beslut och möten och deras organisatoriska tillhörighet och position kartlagts. I den kvalitativa studien av processen har jag sökt och utgått från vissa teman när jag har analyserat dokumenten men har reviderat dessa under studiens gång. Altheide beskriver denna process som Ethnographic Content Analysis (ECA). Forskaren reviderar sitt material och sina kategorier allteftersom undersökningen pågår.¹¹² Forskaren ska enligt ECA:

- Formulera en forskningsfråga.
- Göra sig bekant med den kontext som dokumenten ingår i.
- Generera ett antal kategorier som kan styra insamlingen.
- Pröva schemat genom att tillämpa det på ett antal dokument.
- Revidera schemat och välja ut nya fall/kategorier.

¹¹⁰ Berelson, B (1958), *Content analysis in communication*. New York: Free Press

¹¹¹ Bryman (2011), s. 552

¹¹² Altheide, D.L. (1996), *Qualitative Media Analysis*, Thousand Oaks: Sage

Nya teman har visat sig ha en stor vikt och har förändrat synen på vad som har varit det centrala i policyprocessen. Jag använder på detta sätt en hermeneutisk spiral där min förförståelse omdefinieras i mötet med nya kunskaper och erfarenheter.¹¹³

Metodologiskt har studien byggts upp enligt följande:

Först har en övergripande analys gjorts av händelseförloppet. Utgångspunkten har varit EU-kommissionens utredningar/förslag, parlamentets behandling av frågan, de allmänna konsultationer som har gjorts inför frågornas behandling i parlamentet samt konferenser och publika tal/debatter. I detta grundmaterial har jag sedan funnit hänvisningar till källor som de olika aktörerna använder för att legitimera sina ståndpunkter. Detta avser vetenskapliga rapporter, utlösande händelser, tidigare beslut eller material från utomstående lobbygrupper. På detta sätt har jag fått svar på vem som initierat/satt agendan för de problem och lösningar som frågan om biodrivmedel rymt och vilka utlösande händelser som har motiverat kommissionen att starta upp policyprocessen. Detta har också styrt urvalet.

Därefter har en kartläggning gjorts av vilka individer som befinner sig i ledande positioner i de organisationer och kommittéer som är inblandade och vilka andra organisationer med beröring till frågan som dessa eventuellt sitter med i. Detta avser bland annat enskilda aktörers kopplingar till lobbygrupper, stiftelser, företag och tankesmedjor. En analys har sedan utförts för att få svar på vilka nätverk och samarbeten som finns mellan olika organisationer och de eventuella finansiella beroenden som finns mellan dem. Detta innefattar även en beskrivning av organisationernas bakgrund och syften. Detta ger också en bild av vilka aktörer och nätverk som har drivit frågorna och deras agendor.

De enskilda aktörernas medverkan i beslut, ändringsförslag och möten där biodrivmedelsfrågan behandlas (exempelvis i parlamentet) har sedan gått igenom för att få en uppfattning om det inflytande aktörerna har haft på ärendet över tid.¹¹⁴

Därefter har perioderna som ingått i policyprocessen jämförts för att se om det existerar någon kontinuitet i vilka aktörer som har varit inblandade från problemformulering till färdigt direktiv/implementering. På detta sätt urskiljs om det funnits uttalade strategier från olika intressenter att styra över frågan genom alla faserna, varifrån nätverken

¹¹³ Bryman, Alan (2011), *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber, s. 505-508

¹¹⁴ Detta handlar exempelvis om hur många ändringsförslag som görs av de enskilda ledamöterna. Det kan sedan analyseras hur många ändringsförslag som kommer från ett specifikt parlamentarikernätverk. Det går också att få en uppfattning om det har funnits aktörer som har funnits med under hela beslutsprocessen. Tillsammans med övriga delar av undersökningen ger det en större förståelse för processen.

utgår, vilka förändringar som skett i nätverkens strukturer och huruvida aktörernas ståndpunkter är fasta eller föränderliga (exempelvis huruvida deras problemfokus byts ut tidsmässigt eller om det förändras i relation till andra aktörer i nätverket). Finns det "spindlar" i näten som agerar för att försöka kontrollera processen? Vilka intressen har haft störst inflytande över utfallet och vad har detta intresse bestått av?

5. INSTITUTIONER, ORGANISATIONER OCH NÄTVERK

I policynätverket ingår en rad med aktörer som följer vissa logiker i sitt agerande och i hur de utbyter resurser med varandra. En central fråga är hur dessa aktörer tillsammans formar nätverk i syfte att försöka påverka politiken och hur dessa nätverk är uppbyggda. Men innan deras väg i den politiska processen studeras behöver det göras en översikt av vilka tongivande organisationer och institutioner som har varit inblandade. I denna första del går jag igenom de aktörer som har varit dominerande och besvarar vilken typ av organisation/aktörsgrupp de representerar. Vilket är deras uttalade syfte/ideologiska grund? Vad säger de sig vilja åstadkomma politiskt? Vilka logiker är det som driver dem? Hur har de uppkommit? Vilka individer ligger bakom och hur ser finansieringen ut?

Transnationella/multinationella företag¹¹⁵

What companies can be expected to do is, by acting responsibly, to make a modest contribution to solving the problems in the world. But they, first and foremost, be expected to fulfill their most important goal in society: create prosperity.¹¹⁶

Historiskt sett beskrivs Brittiska Ostindiska Kompaniet som det första multinationella företaget.¹¹⁷ Som sådant utövade det ett stort inflytande över samtiden och andra länder. Kompaniet utgjorde en del av Storbritanniens koloniala erövringståg och kom att äga stora landområden över världen. I dessa områden exploaterade de naturresurser som kom hemlandet till gagn. Ett av dessa områden var Malaysia. Ett annat stort bolag var det Nederländska Ostindiska Kompaniet som opererade och la under sig Indonesien. Detta bildade år 1800 kolonin Nederländska Ostinden som efter en frigörelseprocess förklarades självständig 1949. Det var dock under det sena 1800-talet som de moderna

¹¹⁵ Moderna internationella korporationer som Unilever och Shell benämns enligt Peter Dickens som transnationella. Multinationell är i hans fall en definition av ett företag som bedriver verksamhet i flera länder men då inriktad på den lokala marknaden. Det transnationella företaget verkar istället på en global marknad.

¹¹⁶ Winsemius (2003), s. 197

¹¹⁷ Carlos, Ann M. and Nicholas, Stephen (1988), "Giants of an Earlier Capitalism": The Chartered Trading Companies as Modern Multinationals, *The business history review*, Vol. 62, No. 3, Autumn, 1988

transnationella företagen uppstod. Ett av de första var John D. Rockefellers petroleumkoncern Standard Oil som från sin start 1870 växte till att behärska stora delar av världens oljemarknader. Senare delades företaget, efter ett beslut av USA:s högsta domstol, upp i 34 mindre bolag. Detta på grund av den monopolställning som de hade skaffat sig genom en aggressiv strategi. Bland bolagen som bildades vid delningen fanns förlagorna till Exxon, Chevron och ARCO. Rockefeller var under sin tid en av världens rikaste män och ägde som sådan ett stort inflytande över samtidens ekonomiska och politiska liv.¹¹⁸ Denna påverkan har även varit påtaglig från arvetagarna till hans ekonomiska imperium som denna avhandling också visar.

Unilever

En senare multinationell aktör, som är viktig i förhållande till biodrivmedelspolitiken inom EU, är brittisk-holländska företaget Unilever. Detta företag bildades som en sammanslagning mellan brittiska Lever Brothers och nederländska margarinbolaget Margarine Unie 1929 och är världens tredje största livsmedelsföretag. Unilever har sina huvudkontor i Rotterdam och London och leds sedan 2007 av styrelseordföranden Michael Treschow och den exekutiva chefen Paul Polman.¹¹⁹ Företaget har och har haft stora intressen i länder som Indonesien och Malaysia. Dessa länder står för en stor andel av världens palmolja vilken utgör en viktig komponent i många av de livsmedel och hygienprodukter som Unilever producerar. Det är även en komponent som kan användas för att framställa biodiesel. Unilevers uttalade miljöpolicy, är förutom att säkerställa fortsatt tillgång till råvaror och operationer i förhållande till miljön, ha samma miljöhänsyn var företaget än opererar och att reducera miljöavtrycket för företaget och dess varumärken.¹²⁰ Ett forum där Unilever arbetar med detta är det privata certifieringsinitiativet Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) där de agerar ordförande. McKinsey & Company's Pieter Winsemius var under många år en av företagets miljörådgivare.

Transnationella bolag, en internationell koncern med förmågan att koordinera och utöva kontroll i mer än ett land, drivs i första hand av en strävan att maximera sin vinst, expandera och bevara sin ställning på marknaden.¹²¹ Det blir då avgörande att lösandet av miljöproblemet läggs in i denna kontext. Ett bolag kan inte motiveras att investera resurser enkom för att lösa miljöproblemet i sig. Det måste vara sammankopplat med en

¹¹⁸ Chernow, Ron (1998), *Titan: the life of John D. Rockefeller, Sr*, Random House: New York

¹¹⁹ Jones, Geoffrey (2005), *Renewing Unilever, Transformation and Tradition*, Oxford: Oxford University Press; Unilever (2012), Our history, <http://www.unilever.com/aboutus/ourhistory/> (2012-05-07)

¹²⁰ Unilever. (den 29 Mars 2009). Unilever Environmental Policy. Hämtat från Unilever.com: <http://www.unilever.com/images/sdEnvironmentPolicytcm13212345.pdf> den 7 Februari 2012

¹²¹ Dicken, Peter (2003), *Global Shift: Reshaping the Global Economic Map in the 21st century*, Sage Publications: London

lösning som ger bolaget ekonomiska fördelar. Detta kan vara genom goodwill som stärker företagets goda rykte och varumärke. Åtgärder kan handla om att minska resursanvändandet och att återanvända material. Detta är något som kan resultera i att ett bolag sänker sina produktionskostnader och ökar sin vinst. Det finns också rena marknadsfördelar som kan vinnas genom att ett bolag är först med att genomföra miljöåtgärder och/eller lobbade för lagförändringar/regleringar.¹²² Genom att vara först ute med en åtgärd kan bolaget få fördelar gentemot konkurrerande företag. Enligt Winsemius så snabbade kemiföretaget DuPont på lagstiftningsprocessen för att förbjuda freoners (CFC) användande i kylskåp och sprayburkar 1991. Freoner påstods orsaka ett växande ozonhål över Antarktis och utfasningen av gasens användande i en rad kommersiella produkter hade reglerats i det så kallade Montrealprotokollet 1987. DuPont lobbade och övertygade amerikanska miljömyndigheten EPA om att snabba på implementeringen av förbudet och genom att de själva hade utvecklat ett alternativ fick de en fördel gentemot sina konkurrenter. Ett annat exempel är hur skandinaviska pappersproducenter utvecklade metoder som inte använde klor i blekningen av papper. De fick därmed en fördel som leverantör till en rad organisationer som ville verka miljövänligt samtidigt som miljörörelsen agerade koalitionspartner genom att attackera ledande kunder och anklaga dem för "oansvariga" inköp.¹²³ För att genomföra detta blir storföretagen dock beroende av att andra aktörer medverkar i spelet. De behöver expertis som ger dem motiven och NGOs som påverkar den allmänna opinionen och agerar "polis" när åtgärderna genomdrivs politiskt. Enligt Winsemius måste projektkoordinatorerna vara medveten om att alla aktörer i nätverket inte har tillgång till samma resurser. I interaktionen med regeringar och NGOs kan därför företagsvärlden få betala en större andel av de gemensamma kostnaderna.¹²⁴

Ickestatliga Organisationer – NGO:s

NGOs (ickestatliga organisationer) växte på allvar fram som fenomen under efterkrigstiden¹²⁵ och utgör organisationer som formellt är oberoende av statlig

¹²² Ibland har dock strategierna gått fel. Det har förekommit att företag som lanserat miljövänliga produkter har råkat ut för motkampanjer av konkurrenter som beskyllt den nya produkten för att göra större skada än den produkt den var tänkt att ersätta. BP fick också utstå stark kritik när Greenpeace upptäckte att bolagets satsning på att skapa sig en eko-profil och döpa om sig till Beyond Petroleum kostade mer än deras satsning på att utveckla förnybara energikällor. Unilevers och WWFs skapelse Marine Stewardship Council har i sig fått utstå stor kritik. Certifieringen beskylls för att stänga ute mängder med aktörer som inte lever upp till kraven, att fiskeriföretag har godkänts på lösa grunder och att priserna har höjts på den certifierade produkten.

¹²³ Winsemius, P., & Guntram, U. (2002). ss. 59-62

¹²⁴ Ibid. s. 162

¹²⁵ De första organisationerna av denna karaktär kan dock dateras tillbaka till 1800-talets mitt då de bland annat spelade en roll i kampen mot slavhandeln.

inblandning. De kan vara av både ideell och kommersiell natur. Deras status är reglerad av Förenta Nationerna med vilka de kan ha en konsultativ roll.¹²⁶ De får i dessa fall inte bedriva några kampanjer som kritiserar de program som FN bedriver och ska både stödja FN:s verksamhet och syfte.¹²⁷ I de fall som en stat/regering finansierar verksamheten säger regelverket att inga representanter från staten ska finnas med i organisationen. Statsfinansierade NGOs brukar gå under benämningen QUANGO (quasi-autonomous non-governmental organisation) eller GONGO (government organized non-governmental organization) och används av stater för att påverka opinionen i syfte att genomföra policyskiften. Ett stort antal NGOs verkar över nationsgränser och kallas då INGOs (international non governmental organizations).¹²⁸ I denna avhandling avses ideella organisationer som miljö- och medborgarrättsorganisationer. Den första miljöorganisationen som bildades enligt denna princip var Internationella miljöförbundet (IUCN). Denna organisation som grundades 1948 av UNESCO:s Julian Huxley följdes av ett stort antal andra. IUCN leds idag av Ashok Khosla (även ordförande för Romklubben) och är nära sammanlänkad med WWF.¹²⁹ Gällande EU:s biodrivmedelspolitik har främst miljöorganisationer (Environmental NGO - ENGO) som Friends of the Earth, European Environmental Bureau, BiofuelWatch, Wetlands International, WWF och Greenpeace varit inblandade.

Miljörörelsen kan sägas operera under en liknande logik som multinationella bolag vilket kan förstås ur ett Resource Dependence Theory-perspektiv. En miljöorganisations syfte är att arbeta för att förbättra miljön. Den lyfter fram de problem som den eller andra identifierar som ömmande att lösa. Organisationen försöker sedan påverka den allmänna opinionen och beslutsfattarna att åtgärda problemet och ta fram lagstiftning. Samtidigt finns ekonomiska incitament att ta hänsyn till. Organisationen är ständigt beroende av att peka på nya problem för att hålla igång sin verksamhet. Om alla miljöproblem löses så motiveras inte längre dess existens. I det fall att den inte hittar egna kommer den därför vara mottaglig för de problem som den blir erbjuden.¹³⁰ Dessa problem kan exempelvis härstamma från forskningsinstitut och tankesmedjor. Ett framgångsrikt ställt problem genererar en tillväxt av medlemmar till organisationen. På

¹²⁶ Enligt artikel 71 i FN-stadgan

¹²⁷ United Nations (1997), Consultative Status between the United Nations and non-governmental organisations, 1996/31

¹²⁸ Willets, Peter (2012), What is a Non-Governmental Organization?, City University London, Centre for International Politics, Hämtat från [staff.city.ac.uk](http://www.staff.city.ac.uk):

<http://www.staff.city.ac.uk/p.willets/CS-NTWKS/NGO-ART.HTM#Biblio> den 24 maj 2012

¹²⁹ IUCN (2012), About IUCN,

http://www.iucn.org/about/union/commissions/cel/cel_about/cel_about_history/ (2012-05-24)

¹³⁰ Langdon Winner (1977), *Autonomous Technology*, MIT Press, Cambridge, Massachusetts and London England

så sätt kan organisationen hamna i ett läge där de propagerar för åtgärder även om "problemet" skulle visa sig vara baserat på fel grunder. Det ekonomiska värdet är för stort för att tacka nej. Miljöorganisationen kan också komma i beroendeställning till sina donatorer. Andelen pengar som härstammar från enskilda medlemmar är idag liten även för "självständiga" NGOs som Greenpeace. Istället så kommer en större andel av de ekonomiska resurserna från stiftelser och myndigheter. En stiftelse kan genom sina program ge pengar till en miljöorganisation och på detta sätt påverka denna till handling inom ett visst område. Detsamma gäller för myndigheter som genom sina finansieringsprogram ställer vissa krav på vad bidragen ska användas till. En organisation som försöker stå på egna ben och driva en egen agenda får det svårt att klara sig gentemot andra och ges inte tillträde till de mäktigare nätverken. Det är sällan en miljöorganisation har bildats utan inblandning från andra mäktigare organisationer.

Friends of the Earth

I förhållande till biodrivmedelspolitiken inom EU har Friends of the Earth (heter Miljöförbundet Jordens Vänner i Sverige) varit centrala. Miljöorganisationen bildades 1969 i USA och leddes de första åren av den tidigare Sierra Club¹³¹-ordföranden Dan Brower (1912-2000).¹³² För att genomföra detta projekt fick Brower stöd av ARCO:s och Aspen Institutes Robert O. Anderson.¹³³ I styrelsen ingick bland annat Aurelio Peccei (Romklubben), Norman Cousins (Aspen Institute) och Amory Lovins (Rocky Mountains Institute). De två senare ingick också i organisationen World Federalists och förespråkade precis som Peccei överstatliga lösningar på resurs- och miljöproblem.¹³⁴ Genom de amerikanska, kanadensiska, svenska och franska avdelningarnas försorg bildades 1971 Friends of the Earth International vilka kom att spela sin första mer framträdande roll som inbjuden NGO under FN:s miljökonferens i Stockholm 1972. Organisationen samlade 2009 73 nationella underavdelningar och bildade, enligt dem själva, världens största nätverk för gräsrotsaktivister inom miljöområdet.¹³⁵ Organisationen har sitt huvudkontor i Amsterdam.

Under 70-talet deltog FoE flitigt på barriaderna och förde bland annat en högljudd kampanj mot kärnkraften som i enlighet med dåtidens miljödiskurs ansågs som det

¹³¹ Sierra Club är en av USA:s äldsta och största miljöorganisationer. Grundades 1892.

¹³² Ungefär samtidigt grundades Greenpeace första avdelning som en avknoppning från Sierra Club.

¹³³ Raymond, J. (1988). *Robert O. Anderson – Oil man/Environmentalist*. Aspen Institute for Humanistic Studies, University Press of America.

¹³⁴ WWF var alltför integrerat med etablissemangen (genom filantropnätverket 1001 Club) och sitt kungliga beskydd. Finansiären Robert O Anderson var dock medlem av både WWF och 1001 Club.

¹³⁵ Friends of the Earth Europe. (2010). About us. Hämtat från foeeurope.org: <http://www.foeeurope.org/about/english.htm> den 26 Januari 2010

stora miljöhotet. Bland annat så attackerades den tyska kärnkraftsindustrin.¹³⁶ Samma år som Stockholmskonferensen om den globala miljön startade FoE den så kallade "Save the Whale" kampanjen¹³⁷ och de var även under 70-talet involverade med att uppmärksamma rädslan för överbefolkning samt att propagera för återvinning. David Brower bad exempelvis Paul Erlich att skriva den omtalade boken *The Population Bomb* som fick stor spridning och blev livligt debatterad under 1970-talet.¹³⁸ Under det tidiga 1980-talet startades kampanjer för att uppmärksamma problemet med surt regn medan rädslan för ozonskiktets uttunning seglade upp på FoE:s agenda i mitten av decenniet.¹³⁹ Frågan om klimatet nämndes redan i en artikel från 1976 av Amory Lovins men det dröjde innan det blev en viktig punkt på agendan. 1987 samlade FoE:s "Pollution Campaigner" Adam Markham den dåvarande vetenskapliga medvetenheten om klimatförändringar i rapporten *The Heat Trap*. Denna släpptes under IPCC:s startår 1988 och blev starten för FoE:s engagemang i klimatfrågan.¹⁴⁰ Under 90- och 00-talen var FoE fortsatt engagerade i miljöfrågor som människoalstrade klimatförändringar men även med konsekvenser av den globaliserade handeln och bioteknologins risker.

Sedan 1985 har FoE en separat Europaavdelning som lobbar aktivt gentemot EU och dess medlemsländer för att föra upp miljöfrågan högt på den politiska agendan.¹⁴¹ FoEE ingår även i nätverket Green 10 som består av 10 ledande miljöorganisationer som är aktiva på EU-nivå. Dessa är CEE Bankwatch, Birdlife International, Climate Action Network Europe (CAN Europe), European Environment Bureau (EEB), Transport and Environment (T&E), Health and Environment Alliance, FoEE, Greenpeace, Friends of Nature (IFN) och WWF European Policy Office. Green 10 samordnar miljöorganisationernas arbete med att uppmuntra medlemsländerna att till fullo tillämpa EU:s miljölagar och policys, lobba för nya miljöförslag, arbeta med EU-institutioner för att se till att miljöpolicy är så effektiv som möjligt och att förespråka EU:s miljöledarskap inom den globala politiska arenan. De arbetar dessutom gentemot EU:s lagstiftande institutioner för att placera miljön så högt på agendan som möjligt. FoE

¹³⁶ Engdahl, W. (2004). *A Century of War*. London: Pluto Press . s. 144

¹³⁷ FoE samarbetade här med bland annat Ziggy Stardust/David Bowie.

¹³⁸ Gibson, D. (2004). *Environmentalism, Ideology and Power*. New York: Nova Biomedical.s. 66

¹³⁹ Archives of the Global Climate Change Digest. (Juli 2008). Archives of the Global Climate Change Digest, Friends of the Earth launches Ozone Campaign. Hämtat från GRCIO: <http://www.gcrio.org/gccd/gcc-digest/1988/d88jul5.htm> den 28 Januari 2010

¹⁴⁰ Lamb, R. (1996). *Promising the Earth*. London: Routledge.

¹⁴¹ Friends of the Earth International, s. 4

ser sig som det tydligaste gräsrotsalternativet (detta till skillnad från WWF som har ett tydligt samarbete med stora multinationella bolag).¹⁴²

Ganska sent fördes biodrivmedel upp på FoE:s agenda. Dåvarande brittiske FoE-representanten Amory Lovins skrev dock redan i CFR-publikationen *Foreign Affairs* 1976 att konvertering av jordbruks- skogs- och avfallsprodukter till metanol och andra vätskor effektivt skulle kunna driva USA:s transportsektor. Detta var främst kopplat till farhågor om en annalkande oljebrist från 1980-talet men förankrades också i hotet om ett förändrat klimat.¹⁴³ Denna bild om en omställning med hjälp av "mjuk" teknologi fanns kvar även senare. Under 90-talet diskuterades förnybar energi som en positiv motsats till "smutsiga" energislag som fossil energi och kärnkraft. Enligt FoE krävde allmänheten grön energi. Produktionen av denna var dock ännu inte problematiserad i någon större utsträckning (något som dock skulle komma att förändras). FoE:s rapport *Getting out of the Greenhouse* som presenterades för IPCC 1990 visade enligt organisationens beräkningar att energibesparingar och program för förnybar energi på ett effektivt sätt skulle kunna komma till rätta med klimatförändringarna. FoE var dock fokuserade på elproduktion och inriktade sig vid denna tid i mindre utsträckning på transporter. Istället har FoE historiskt förespråkat kollektivtrafiklösningar, godstrafik på järnväg, cykel och bränslesnålare teknik när transporter har förts på tal.¹⁴⁴ Först och främst har FoE talat sig varma för vind-, sol- och vågkraft samt jordvärme.¹⁴⁵ Först i eftermälet till EU:s biodrivmedelsdirektiv 2003 blev FoE mer aktiva med att uttala sig inom detta område. I stort sett var frågan kring biodrivmedel helt frånvarande från deras dokumentation innan EU-kommissionen la fram direktivet.¹⁴⁶ Efter det första biodrivmedelsdirektivet fick dock biodrivmedel en allt större tyngd och prioritet för

¹⁴² Hamdan, F. (2007). Lobbying the EU – and rocking the boat, Konferenspresentation, CONNEX, Bryssel 15 Maj 2007. Participative Democracy Beyond Borders? Civil Society Engagement – a Comparative Perspective. Bryssel: CONNEX.

¹⁴³ Lovins, Amory (1976), Energy Strategy: The Road not Taken, artikel i *Foreign Affairs* 1 oktober 1976.; Uppgifter om klimatförändringar genom koldioxidutsläpp hämtades från Stephen S. Schneider, William W. Kellogg och Bert Bolin.

¹⁴⁴ Friends of the Earth Europe. (2006). Annual Review 2006. Hämtat från [foeeurope.org: http://www.foeeurope.org/publications/2007/FoEE_annual_review2006.pdf](http://www.foeeurope.org/publications/2007/FoEE_annual_review2006.pdf) den 15 Januari 2010

¹⁴⁵ Friends of the Earth Europe. (2006). EU funds for public and environment-friendly transport. Hämtat från [foeeurope.org](http://www.foeeurope.org): <http://www.foeeurope.org/publications/2006/EUfunds4Transport.pdf> den 3 Mars 2010

¹⁴⁶ Green 8. (2004). Environmental Manifesto from the Green 8, EU elections 2004: key targets for the next 5 years, (2010-03-10). Hämtat från [foeeurope.org](http://www.foeeurope.org): http://www.foeeurope.org/publications/2004/EP_election_manifesto_of_Green-8_short.pdf den 10 Mars 2010

FoE. 2009 var tre av FoE Europas 15 lobbyister inriktade på att försöka påverka EU:s institutioner i biodrivmedelsfrågan.¹⁴⁷

WWF

WWF eller Världsnaturfonden grundades 1961 av Julian Huxley, Prince Bernhard och Godfrey Rockefeller. Startkapitalet på 10000 pund kom från oljejätten Royal Dutch Shell. Prince Bernhard som själv satt i Royal Dutchs styrelse fungerade därefter som WWF:s förste ordförande.¹⁴⁸ En av grundtankarna var att samla in pengar till Internationella naturvårdsunionens (IUCN) som då hade dåligt med egna resurser. Sedan starten har WWF varit nära sammanlänkade med både aristokrati och storföretag. Detta visar sig bland annat genom 1001 Club som bildades av Prince Bernhard för att finansiera WWF:s administration. Denna klubb är dominerad av företrädare för några av de rikaste familjerna på planeten som Rockefeller.¹⁴⁹ Organisationens uttalade vision är att bygga en värld där människan lever i harmoni med naturen. WWF har ett tätt samarbete med en rad multinationella företag. Detta avser bland annat hur de tillsammans med Unilever har medverkat till att utarbeta certifieringsinitiativ som RSPO och Marine Stewardship. WWF har sedan 1989 ett kontor i Bryssel.

Greenpeace

Greenpeace grundades 1971 av bland annat Irving Stowe, Jim Bohle och Paul Cote. Organisationen växte fram ur en protestgrupp mot kärnvapentester kallad Don't make a wave committee samt Society for the Prevention of Environmental Collapse (SPEC). Till Greenpeace kopplades också idéer om att skapa en ekologiskt spirituell rörelse och precis som med FoE fanns en koppling till Sierra Club. I Greenpeace fall handlade det om grundfinansieringen.¹⁵⁰ Till skillnad från andra miljöorganisationer som verkar på EU-nivå mottas inte bidrag från regeringar eller EU-kommissionen även om filantropiska stiftelser accepteras. Greenpeace arbetar med att exponera företag som begår miljöbrott och använder sig av ickevåldsmetoder som organisering av bojkotter och kampanjer för att nå sina mål. Organisationen växte snabbt till att bli en av de ledande inom miljörörelsen. Genom den kanadensiske affärsmannen David McTaggard fick Greenpeace 1979 en mer managementbetonad struktur än den som hade funnits i början. Han flyttade också huvudkontoret till Amsterdam.¹⁵¹ I Bryssel har Greenpeace

¹⁴⁷ Europeiska Kommissionen. (2010). Öppenhetsregister. Hämtat från ec.europa.eu: <https://webgate.ec.europa.eu/transparency/regrin/consultation/displaylobbyist.do?id=9825553393-31> den 24 Mars 2010

¹⁴⁸ Schwarzenbach, Alexis (2011), *Saving the World's Wildlife: The WWF's First Fifty Years* (World Wildlife Fund), Profile Books

¹⁴⁹ Ibid. s. 288-289

¹⁵⁰ Weyler, Rex (2004), *Greenpeace: How a Group of Ecologists, Journalists, and Visionaries Changed the World*, Raincoast Books: Vancouver

¹⁵¹ Schwartzbach (2011)

varit representerade sedan 1988. Året efter påbörjades kampanjer som syftade till att höja medvetenheten om klimatförändringar. Stor inverkan hade britterna Paul Hohnen¹⁵² (politisk chef) och Jeremy Leggett (vetenskaplig chef) vilka utvecklade ett globalt klimataktionsprogram där ett av målen var att skapa en global organisation för att främja förnybar energi och energieffektivitet.¹⁵³ Greenpeace var ursprungligen positivt inställda till biodrivmedel och såg det som en lösning på klimatproblemet men kom under 00-talet att börja ompröva denna ståndpunkt.¹⁵⁴

European Environmental Bureau (EEB)

EEB bildades av 25 miljöorganisationer 1974 för att fungera som en röst i förhållande till den Europeiska gemenskapens framväxande miljöpolitik. De blev på detta sätt den första miljöorganisationen som var representerad i Bryssel och skulle vara ensamma i den positionen tills FoE bildade sin Europaavdelning 15 år senare. EEB:s funktion var bland annat att fungera som en motvikt till industrilobbyn.¹⁵⁵ Finansieringen kom från kommissionen medan rötterna kan spåras till IIED, Sierra Club och nederländska Stichting Natuur en Milieu. Nederländerna har sedan starten haft ett stort inflytande över organisationen.¹⁵⁶ EEB samarbetar med de övriga miljöorganisationerna på EU-nivå i Green 10 samt med parlamentarikernätverket GLOBE.

Tankesmedjor

*Research is core to all Chatham House activities. We undertake independent and rigorous analysis with the aim of setting the agenda and shaping policy by encouraging new ideas and forward thinking in international affairs.*¹⁵⁷

Tankesmedjor driver idéer om att förändra samhället och initiera policyförändringar. De utför policy advocacy och politisk strategi. Tankesmedjan identifierar problem och erbjuder policylösningar som kan hantera detta/dessa. På ytan är tankesmedjan en ny uppfinning. Idén är dock lika gammal som den politiska styrningen. Detta avser exempelvis till makten kopplade rådgivare och tänkare som Francis Bacon, Machiavelli

¹⁵² Paul Hohnen är även medlem av Chatham House.

¹⁵³ Paul Hohnen Sustainability Strategies, <http://www.hohnen.net/climate.html> (2012-09-17)

¹⁵⁴ Cotter, Janet et.al (2006), Policy on Bionenergy, Final

¹⁵⁵ Lowe, Philip (1998), *British Environmental Policy and Europe: Politics and Policy in Transition*, London:Routledge, ss. 105-106

¹⁵⁶ Cichowski, Rachel A., *The European Court and Civil Society: Litigation, Mobilization and Governance*, Cambridge University Press, s. 218; Rehling, David, I mørket, i mudderet, med flasken, Hämtat från information.dk: <http://i.information.dk/12753> den 6 september 2012

¹⁵⁷ Chatham House. (2012). About us. Hämtat från [chathamhouse.org](http://www.chathamhouse.org): <http://www.chathamhouse.org/about-us> den 3 Mars 2012

och John Dee.¹⁵⁸ Den moderna tankesmedjan har dock sina rötter i 1800-talets Storbritannien och skapandet av *Fabian Society*. Denna samlade tänkare som Sidney Webb, Bernard Shaw, Julian och Aldous Huxley, teosofiska sällskapet Annie Besant, Bertrand Russell och H.G. Wells och har sedan dess propagerat för ett gradvis införande av socialism genom lagstiftning. Målet är att upphäva den privata äganderätten på mark och överföra den till samhällets regi.¹⁵⁹

Chatham House

Stort inflytande har också brittiska tankesmedjan Chatham House (tidigare Royal Institute of International Affairs) haft. Chatham House skapades 1920 av Lionel Curtis med finansiellt stöd från familjen Astor och Sir Abe Bailey och företrädde intressen från ledande element av den brittiska överklassen. I USA grundades samtidigt Council on Foreign Relations som ett systerinstitut med stöd av bland andra John D. Rockefeller, J.P. Morgan och Jacob Schiff. Tankesmedjorna var nära sammanlänkade med Cecil Rhodes Round Table Group som ville stärka det brittiska imperiets ställning i världen.¹⁶⁰ Chatham House erbjuder individuellt medlemskap till personer som uppfyller vissa specifika kriterier och går sedan igenom en process där de väljs in. Företag kan också ingå partnerskap vilket innebär att de i utbyte mot finansiellt stöd kan få en tidig inblick i researchresultat och en möjlighet att aktivt engagera sig i konferenser, researchprogram och kontakter med beslutsfattare.¹⁶¹ De utför bland annat research och policyrekommendationer åt EU-kommissionen inom energi- och miljöområdet. Bland medlemmarna ingår förutom EU-kommissionen och multinationella bolag även, akademiska institutioner, stiftelser och NGOs. Här ingår bland annat Unilever och Shell Oil. Sedan 2007 finns också den europeiska avdelningen European Council on Foreign relations som arbetar gentemot de europeiska institutionerna.¹⁶²

Romklubben

The aims of the Club of Rome are: to identify the most crucial problems which will determine the future of humanity through integrated and forward-looking analysis; to evaluate alternative scenarios for the future and to assess risks, choices and opportunities; to develop and propose practical solutions to the challenges identified; to communicate the new

¹⁵⁸ Parsons, W. (1995), s.161

¹⁵⁹ Pease, Edward R (2009), *The history of the Fabian Society*, Book Jungle

¹⁶⁰ Gibson, D. (2004). *Communication, power, and media*. New York: Nova Science Publishers

¹⁶¹ Chatham House. (2012).

¹⁶² European Council on Foreign relations. (2012). About the European Council on Foreign Relations. Hämtat från <http://ecfr.eu/content/about/> den 7 Mars 2012

*insights and knowledge derived from this analysis to decision-makers in the public and private sectors and also to the general public and to stimulate public debate and effective action to improve the prospects for the future.*¹⁶³

En annan karaktär har den för miljöpolitiken betydelsefulla tankesmedjan Romklubben (CoR). Här är agendan mer tydligt uttalad. I CoR sammanförs 100 individer som har ett ideal om att skapa en annan organisation för mänskligheten i syfte att hantera jordens resurs- och miljöproblem. De söker globala managementlösningar/styrelseformer och anser att detta kommer att bidra till människans välfärd. CoR erbjuder policylösningar på problem som de själva har identifierat. Eller som det uttrycks av USA-avdelningens ordförande, och världsfederalisten, Francesco Stipo: "en världsregering är den enda lösningen på världens problem, exempelvis klimatförändringarna och den globala ekonomiska krisen. En världskonfederation som respekterar världens länders suveränitet och som behandlar de frågor om internationell ekonomi som inte kan handläggas av en ensam nation".¹⁶⁴ Romklubben bildades vid Academia del Lincei i Rom 1968 av den italienske industrialisten Aurelio Peccei¹⁶⁵ (Fiat, Italconsult, Olivetti) och den skotske vetenskapsmannen Alexander King. Organisationen var främst uppbyggd kring medlemmar från OECD och ekonomiskt stöd hade hämtats från bland annat Fiats ordförande Giovanni Agnelli.¹⁶⁶ Syftet med CoR är att diskutera problem med kortsiktigt tänkande inom internationella affärer och då speciellt i förhållande till överutnyttjandet av jordens resurser.¹⁶⁷ Organisationen samlar ett antal prominenta industrialister, ekonomer, politiker och miljödebattörer. Club of Rome ingår idag partnerskap med organisationer som UNESCO, OECD, GLOBE International, EU-kommissionen och ett antal NGOs. Genom Romklubben har initiativ som IIASA, Club of Budapest och Club of Madrid bildats.

¹⁶³ The Club of Rome. (2012). About the Club of Rome, (2012-01-30). Hämtat från clubofrome.org: <http://www.clubofrome.org/?p=324> den 30 Januari 2012

¹⁶⁴ Stipo, F. (den 10 April 2007). World Federalist Manifesto. Guide to Political Globalization. Hämtat från worldfederalistmanifesto.com: <http://www.worldfederalistmanifesto.com> den 3 Mars 2012

¹⁶⁵ Peccei var även rådgivare åt IFIAS, The Population Institute, WWF, Friends of the Earth, The Foundation for International Training of Third World Countries, The International Management Institute, IIED, Atlantic Institute for International Affairs, Society for International Development samt några till.

¹⁶⁶ Det inledande mötet blev dock ett fiasko då de olika deltagarna hade för stora skillnader i sina synsätt. En spricka fanns bland de brittiska och franska deltagarna. Riktig fart fick CoR först efter ett OECD-möte vid Rockefeller Foundations konferensanläggning Bellagio i december samma år. Flera CoR medlemmar fanns närvarande under konferensen som handlade om långsiktig planering. Alexander King var vid tillfället generalsekreterare för OECD:s vetenskapsråd. (Moll 1991)

¹⁶⁷ The Club of Rome. (2009). The story of the Club of Rome. Hämtat från clubofrome.org: <http://www.clubofrome.org/eng/about/4/> den 1 April 2009

Trilaterala Kommissionen

Trilaterala Kommissionen är en privat organisation som bildades 1973 av Chase Manhattan Banks ordförande David Rockefeller och Princetonprofessorn Zbigniew Brzezinski för att främja samarbete mellan Nordamerika, Europa och Japan. Målet är att utifrån trilateralernas analyser nå konsensus om lösningen på identifierade problem. Detta rör områden som internationell handel, miljöproblem, brottsbekämpning, befolkningskontroll och bistånd till utvecklingsländer. Enligt David Rockefeller bör de bästa hjärnorna i världen ansvara för hanteringen av framtidens problem. Trilaterala Kommissionen bildades utifrån Rockefellers önskan om att utöka samarbetet i en annan privat elitklubb, Bilderberggruppen, till andra regioner än Europa och Nordamerika. Senare har organisationen utökats till fler regioner i världen. Förutom David Rockefellers egna medel hämtades finansiering från bland annat Ford Foundation och Kettering Foundation. Medlemmarna är handplockade av David Rockefeller och är hämtade från politikens och näringslivets toppskikt.¹⁶⁸ Medlemmarna får inte inneha ministerpositioner inom sina hemländers regeringar och ska enligt reglerna avgå.¹⁶⁹ Detta följs dock inte blint eftersom flera medlemmar ändå bibehållit sina höga positioner. Europakommissionsordföranden mellan 1977-1981, Roy Jenkins var grundande medlem och samtliga kommissionspresidenter har därefter varit medlemmar förutom José Manuel Barroso. Kommissionens ordförande mellan 1985-95, Jacques Delors var speciellt aktiv. Den första EU-presidenten, Herman Van Rompuy, var innan sitt tillträdande medlem av organisationen. Transnationella bolag som Unilever och Shell Oil har i stort sett alltid haft en representant i organisationen.

IFPRI

Andra exempel på tankesmedjor som är involverade i EU-politiken är den till CGIAR kopplade International Food Policy Research Institute (IFPRI). IFPRI är ett av 15 forskningsinstitut som ligger under CGIAR:s paraply. Det "globala partnerskapet" CGIAR bildades 1971 som en respons på oron för hungersnöd under 50- och 60-talet och utgjorde enligt dem själva en lös sammansättning av researchcentran och donatorer. Grunden togs dock några årtionden tidigare av Rockefeller Foundation och deras verksamhet i Mexiko och Filippinerna (CIMMYT). Ett antal konferenser i Rockefeller Foundations Bellagio där FAO, Världsbanken, UNDP, Ford Foundation och Rockefeller Foundation var representerade startade en process som ledde fram till att Världsbanken sjösatte CGIAR med sin egen representant som ordförande. Maurice Strong (Club of Rome, Aspen Institute) föreslog för dåvarande Världsbankschefen Robert McNamara

¹⁶⁸ Rockefeller Archives (2012), The Trilateral Commission (North America) Records, <http://www.rockarch.org/collections/rockorgs/trilateral.pdf> (2012-04-11)

¹⁶⁹ Sklar, Holly (1980), *Trilateralism: The Trilateral Commission and Elite Planning for World Management*, South End Press: Cambridge

(Aspen Institute) att Världsbanken borde inrätta ett forskningsinstitut för jordbruk. Efter inledande motstånd från styrelsen så accepterades detta. Därefter anslöt sig 11 regeringar, 6 internationella organisationer och 3 stiftelser (Ford- Rockefeller- och William K. Kellogg Foundation).¹⁷⁰

Stiftelser

The power of the foundation is not that of dictating what will be studied. Its power consists in defining professional and intellectual parameters, in determining who will receive support to study what subjects in what settings. And the foundation's power resides in suggesting certain types of activities it favors and is willing to support. As [political theorist and economist Harold] Laski noted, "the foundations do not control, simply because, in the direct and simple sense of the word, there is no need for them to do so. They have only to indicate the immediate direction of their minds for the whole university world to discover that it always meant to gravitate to that angle of the intellectual compass."¹⁷¹

Den moderna filantropiska stiftelsen uppkom i slutet av 1800-talet emedan rötterna är antika. Industrimagnater som Standard Oils John D. Rockefeller och Andrew Carnegie bildade då filantropiska stiftelser i USA. Rockefeller Foundation startades 1913 och Carnegie Foundation 1911. De var privata och bestod av självbevarande styrelser men sades syfta till att främja "allmänhetens goda". Initiativtagarna såg sig som mänsklighetens välgörare och gav pengar till ändamål som kunde främja dessa mål. Dessa stiftelser kom att utöva ett allt större inflytande genom att med sina finansieringsprogram påverka politik och social utveckling. Industrimagnaterna kunde utan att involvera sig direkt i det politiska livet åstadkomma förändringar. De befann sig utanför statens kontroll och var även skattebefriade.¹⁷² Reecekommissionen, som under 1950-talet på den amerikanska kongressens uppdrag undersökte stiftelserna Rockefeller, Carnegie och Ford Foundation, konstaterade att de hade en tydlig agenda och i många fall (enligt Reecekommissionens synsätt) hade agerat mot allmänhetens intressen. I det aktuella fallet hade stiftelserna utövat inflytande över det amerikanska utbildningssystemet i syfte att propagera för en framtid i enlighet med

¹⁷⁰ Farrar, C. (2000). *IFPRI's first 10 years*. Washington: International Food Policy Research Institute; CGIAR. (2012). History of the CGIAR. Hämtat från [cgia.org](http://www.cgiar.org/who/history/origins.html): <http://www.cgiar.org/who/history/origins.html> den 7 Mars 2012

¹⁷¹ Arnove, R. F. (1980), *Philanthropy and Cultural Imperialism: The Foundations at home and Abroad*. Boston, Mass: G.K. Hall and Co.; Berman, E. H. (1983). *The Ideology of Philanthropy: The Influence of the Carnegie, Ford, and Rockefeller Foundations on American Foreign Policy*. Albany, NY: State University of New York Press

¹⁷² Arnove, R. F. (1980). s. 319

industrimagnaternas ideal. Detta avsåg enligt René Wormser utvecklandet av en kollektivism med en "amerikansk" effektiviserad styrning.¹⁷³ Stiftelsernas roll som bärare av storföretagsintressen har också beskrivits av Waldemar A. Nielsen och Edward H. Berman.¹⁷⁴ Stiftelsernas roll har inte minskat sedan dess utan tillhör de större finansiärerna av både ickestatliga organisationer och forskningsinstitut. De utgör starka aktörer och kan agera både självständigt och långsiktigt genom sin finansiella styrka.

I boken *Philantropocapitalism* av Matthew Bishop och Michael Green redogörs för filantropins roll i att skapa en "bättre värld" i mycket positiva ordalag. I boken visar de hur ett nät av rika välgörare som Bill Gates, George Soros och Bill Clinton arbetar för att förändra världen. De pekar på hur nya vägar till att lösa problem ska ske genom att partnerskap bildas mellan företag, ideella organisationer och myndigheter. De rika entreprenörerna och företagsledarna ses i detta sammanhang som initiativtagare till att utveckla lösningar på problemen.¹⁷⁵ Båda författarna ingår själva i sammanhanget genom sina kopplingar till de finansiella tungviktarna. I förhållande till EU och miljöpolitik har bland annat OAK Foundation, Sigrid Rausing Trust, HIVOS och European Climate Foundation varit stora bidragsgivare och på så sätt arbetat för att påverka agendan. Detta gäller i synnerhet också Rockefeller Foundation.

Forskningsinstitut, universitet och konsultföretag

*Creating sustainable value chains has been our core activity for more than twenty years. Drawing on our extensive knowledge of value chains in developing countries for commodities such as soy, oil palm, biomass, timber, cocoa, coffee, tea and non-timber forest products, Aidenvironment supports committed key actors with portfolio and value chain analysis, for translation into strategy and policy development and implementation of value chain improvement.*¹⁷⁶

Forskningsinstitut har funnits i Europa sedan medeltiden. Ett tidigt exempel är Tycho Brahes Uranienborg på Ven där Brahe under den danske kungens beskydd och finansiella stöd bedrev astronomisk forskning. En mängd med institut bildades också av de europeiska kungahusen under upplysningstiden. Under 1900-talet har mängder med

¹⁷³ Wormser, R. A. (1958). *Foundations: Their power and influence*. New York: Devin-Adair Co.

¹⁷⁴ Waldemar A. Nielsen (1972), *The Big Foundations*, New York and London: Colombia University Press

¹⁷⁵ Bishop, M., & Green, M. (2008). *Philanthrocapitalism*. Bloomsbury: Bloomsbury Press.

¹⁷⁶ Aidenvironment. (2012). Expertise. Hämtat från [aidenvironment.org](http://www.aidenvironment.org): <http://www.aidenvironment.org/expertise/> den 3 Mars 2012

privata institut startats. I USA startade exempelvis både Rockefeller och Carnegie egna institut och universitet. John D. Rockefeller grundade och finansierade University of Chicago samt Rockefeller University medan Andrew Carnegie grundade Carnegie Mellon University. Även det ansedda *Institute for Advanced Study* där Einstein och John von Neumann verkade var uppbyggt och finansierat av dessa industrialister.¹⁷⁷ Forskningsinstitutet kan leverera vetenskapligt underlag som beslutsfattare kan använda sig av för att förankra sina beslut och förvandla det till strategi. I fallet med EU:s biodrivmedelspolitik bygger det på de positiva eller negativa effekter som satsningen på biodrivmedel kan ge. Institutet ses, till skillnad från tankesmedjor, som mer opartiska då de inte har några uttalade politiska ambitioner. I många fall kan de dock ändå vara normativa och bedriva värdeorienterad research. Exempelvis så säger sig tyska Oeko-institut arbeta för "att realisera visionerna om en hållbar utveckling" och bidra med expertkunskaper till miljörörelsen. Institutet kan också vara ihopkopplade med intressen som har tydliga politiska målsättningar. Deras verksamhet styrs av de som finansierar och beställer underlag. Detta är dock inte tänkt att avspegla sig i det material som de levererar. Detta är istället avsett att ge ett opartiskt intryck. Kunskaperna som de producerar kan ge regeringar, tankesmedjor, multinationella företag och NGOs bakgrundsmaterial till att motivera eller förkasta policylösningar. Exempel på institutioner av detta slag som har varit involverade i biodrivmedelspolitiken är EU-kommissionens Joint Research Centre, amerikanska Worldwatch Institute, tyska Institute for Applied Ecology (Oeko-institut), Stockholm Environmental Institute (SEI) och nederländska Copernicus Institute. En av giganterna är Worldwatch Institute som grundades 1974 av miljöaktivisten/futuristen Lester Brown och ARCO:s chef Robert O. Anderson med bidrag från Rockefeller Brothers Fund. Institutet ger sedan 1984 ut skriften *State of the World* där världsläget gällande globala miljöproblem utvärderas och idéer om lösningar presenteras. Chef över Worldwatch Institute är idag Christoffer Flavin.

McKinsey & Company

Samma funktion kan konsultföretag sägas fylla och många gånger är gränserna flytande. Många kallar sig både forskningsinstitut och konsulter. Störst inom konsultområdet är det internationella managementbolaget McKinsey & Co vilka grundades 1926 i Chicago av James O. McKinsey och som ser sig som en "pålitlig rådgivare till ledande företag, institutioner och regeringar." De utvecklar managementlösningar som kan hantera de problem som har identifierats.¹⁷⁸ McKinsey representerar en hårdför managementkultur och har anlitats för att effektivisera strukturen på företag och

¹⁷⁷ Quigley, C. (1966). *Tragedy & Hope, A history of the world in our time*. San Pedro: GSG .

¹⁷⁸ McKinsey & Co (2012), About us, http://www.mckinsey.com/About_us/Our_Values (2012-05-24)

organisationer. Härifrån utvecklades också Winsemius PLC-ramverk samt Winsemius och Guntrams tankar om miljömanagement vilka sedan har blivit praxis hos McKinsey.¹⁷⁹ Stiftelsen ECF har sedan starten 2008 hämtat sina chefer härifrån. McKinsey leds av en Global Managing Director. Mellan 2003 till 2009 innehades posten av den brittiske managementexperten Ian Davis och efterträddes av Dominic Barton. McKinseys chefer har historiskt sett varit Rhodes Scholars eller trustees.¹⁸⁰

AidEnvironment

Stort inflytande på EU-nivå har även den nederländska och Amsterdambaserade icke-vinstdrivande konsultorganisationen AidEnvironment haft. De bildades 1988 av förre Greenpeaceaktivisten Bert Romijn och europaparlamentarikern Hemmo Muntingh i syfte att "höja medvetenheten om natur, naturresurser, miljö och utvecklingssamarbete samt att uppmuntra en god hushållning och en hållbar användning av naturresurserna" samt att "etablera, delta i, finansiera, kontrollera andra stiftelser och företag".¹⁸¹ AidEnvironment är organiserade som en stiftelse och säger sig varken vara beroende av bidrag eller donationer.¹⁸² De är dock sammankopplade i samarbeten med stiftelsen DOEN foundation som får sina pengar via det nederländska postkodlotteriet.¹⁸³ DOEN har drivit programmet Programme on Sustainable Soy and Palm Oil i vilket AidEnvironment spelat en nyckelroll.¹⁸⁴ Detta initierades av RSPO i samarbete med International Institute of Environment and Development.¹⁸⁵ AidEnvironment är mycket aktiva på miljöarenan och har anlåtats för att skriva rapporter och bidra med experthjälp åt multinationella bolag, EU, mellanstatliga organisationer, banker, den nederländska staten och miljöorganisationer. Uppdragen ska sammanfalla med deras målsättningar¹⁸⁶ och tillvägagångssättet är här tydligt sammanlänkat med

¹⁷⁹ Winsemius (2003)

¹⁸⁰ Schaeper, Thomas J (2010), *Rhodes Scholars, Oxford, and the Creation of an American Elite*, Berghahn Books

¹⁸¹ Dutch Water Sector. (2012). AidEnvironment. Hämtat från [dutchwatersector.com](http://www.dutchwatersector.com/rsr/organisation/78/): <http://www.dutchwatersector.com/rsr/organisation/78/> den 3 Mars 2012

¹⁸² AidEnvironment. (2012). About us. Hämtat från [aidenvironment.org](http://www.aidenvironment.org): <http://www.aidenvironment.org/about-us/> den 3 Mars 2012

¹⁸³ Postkodlotteriet ägs i sin tur av Nederländska Novamedia och driver verksamheter av detta slag i Sverige och Skottland. Företaget samarbetar med UNICEF, Röda Korset, Amnesty International och WWF International.

¹⁸⁴ AidEnvironment. (2010). Aidenvironment Journal. Hämtat från [bebuffered.com](http://www.bebuffered.com): <http://www.bebuffered.com/downloads/AidenvironmentJournalissue4reduced2.pdf> den 3 Mars 2012

¹⁸⁵ RSPO. (2005). Collective gains and sustainable palm oil through smallholder production. Hämtat från [rspo.org](http://www.rspo.org):

[http://www.rspo.org/files/pdf/RT2/Projects/Collective%20Gains%20through%20Smallholders%20\(IIED\).pdf](http://www.rspo.org/files/pdf/RT2/Projects/Collective%20Gains%20through%20Smallholders%20(IIED).pdf) den 3 Mars 2012

¹⁸⁶ AidEnvironment. (1988). INCORPORATION OF FOUNDATION C.24.406/CS, C O P Y of an instrument effecting the incorporation of the STICHTING ADVICE AND INVESTIGATION FOR

miljömanagement.¹⁸⁷ AidEnvironment leds sedan 2008 av Peter de Haan och ingår som deltagare i UN Global Compact vilket innebär att de arbetar enligt de principer som fastställts av FN-organet (vilket består av sju FN-myndigheter bland annat UNEP, UNDP och UNIDO).¹⁸⁸ Några andra viktiga konsultföretag som medverkat på arenan är nederländska Ecofys och Delft Hydraulics.

Interparlamentära organisationer

As elected officials who are closest to the people, we the legislators interact on an international level to assure the great chorus of citizens' voices are heard and are part of the process of constructing solutions to global problems. (GLOBE)

I samband med att beslutsfattandet har blivit allt mer internationaliserat har det skapats nya sammanslutningar för att hantera detta och driva politiska frågor på världsarenan. Detta har blivit vanligare under de senaste 30 åren men organisationer av detta slag har förekommit sedan slutet av 1800-talet. Exempel på denna kategori av aktörer är *Inter-European Parliamentary Forum on Population and Development* och *World Parliament for Safety and Peace*. Detta är organisationer som samlar parlamentariker och driver speciella intressefrågor utanför de traditionella partipolitiska bindningarna. De utgör på detta sätt *policygemenskaper*. Organisationer av detta slag kan bestå av politiker från vitt skilda läger, konservativa som radikala.

Global Legislators for a Balanced Environment (GLOBE)

På den europeiska miljöarenan har Global Legislators Organization for a Balanced Environment (GLOBE) snabbt växt fram och tagit en central roll. Eftersom deras betydelse är så pass stor följer en längre redogörelse för organisationens uppkomst och syfte. GLOBE som bildades 1989 av bland annat Al Gore och Hemmo Muntingh skapades som ett initiativ av amerikanska tankesmedjan *Congressional Institute on the Future (CIF)* och dess moderorganisation *Congressional Clearinghouse for the Future (CCF)*.

DEVELOPMENT AND ENVIRONMENT established in Amsterdam. Instrument dated 31 October 1988. Amsterdam.

¹⁸⁷ Kessler, J.-J., & Romijn, B. m. (2001). *Environmental Management*, Working Paper. Washington D.C.: Inter-American Development Bank .

¹⁸⁸ United Nations Global Compact. (2012). Participants and Stakeholders. Hämtat från [unglobalcompact.org](http://www.unglobalcompact.org):

http://www.unglobalcompact.org/ParticipantsAndStakeholders/un_agencies/index.html den 3 Mars 2012

CCF hade grundats 1976 av kongressledamoten Charlie Rose, feministen/futuristen Annie Cheatham och futuristen Barbara Marx Hubbard.¹⁸⁹ Medgrundare var senatorerna Al Gore och John Heinz.¹⁹⁰ Dessa tankesmedjor arbetade med att utbilda federala beslutsfattare om kritiska framväxande problem och sponsrades av ett antal större företag och stiftelser som Apple, IBM och Carnegie Corporation. Tankesmedjan bildades efter ett seminarium om futurism och *anticipatory democracy*¹⁹¹ som arrangerades av futuristen och transhumanisten Alvin Toffler.¹⁹² Tankesmedjans grundprinciper vilade också tungt på Tofflers futuristiska och cybernetiska idéer om att kunna förutsäga framtida händelser och utifrån det fatta politiska beslut som svarade på de problem som identifierats. Målet var att kunna skapa en önskad utveckling. Viktiga frågor/problem belystes i fem, tio och tjuoårsintervaller. Att inte kunna förutse trender och förbereda sig för förändringar kunde resultera i att problemen blev värre och att möjligheterna missades.¹⁹³

Alvin Toffler startade senare managementkonsultfirman *Toffler Associates*¹⁹⁴ som levererar företagslösningar i syfte att hantera problem av den typ som beskrivs i hans böcker. Toffler menade också att nya politiska lösningar skulle behöva uppfinnas och att nationsstaternas tid var förbi.¹⁹⁵ I Tofflers vision om framtiden, den tredje vågen, såg han hur världen skulle utvecklas från industrisamhället till ett postindustriellt samhälle som var sammanlänkat till ett globalt medvetande genom modern teknologi. Dessa visioner blev även en prioritet för CCF.¹⁹⁶ GLOBE utgjorde i sin tur ett av flera projekt

¹⁸⁹ Wilson, C. (den 13 November 2008). Annie Cheatham, Interviewed by Claire Wilson, Conway, Massachusetts. Hämtat från smith.edu:

<http://www.smith.edu/libraries/libs/ssc/activist/transcripts/Cheatham.pdf> den 3 Mars 2012;

Mishlove, J. (2008). The Intuition Network, A Thinking Allowed Television Underwriter, presents the following transcript from the series Thinking Allowed, Conversations On the Leading Edge of Knowledge and Discovery. Hämtat från intuition.org:

<http://www.intuition.org/txt/hubbard1.htm> den 3 Mars 2012

¹⁹⁰ Rob McCord, Pennsylvania State Treasurer, <http://www.patreasury.gov/newsMediaBio.html>

¹⁹¹ En teori som handlar om att fatta beslut som grundas på att kunna förutsäga framtida händelser och genom ett allmänt engagemang i beslutsprocessen skapa det samhälle som kollektivet önskar.

¹⁹² Toffler, Alvin and Heidi, *Creating A New Civilization: The Politics of the Third Wave*, Atlanta, Turner Publishing, Inc. s. 16 - 17

¹⁹³ Carnegie Mellon University Libraries. (1983). 'Legislative Subject Files -- 1975-1991 [1977-1985] -- -- Correspondence -- General -- Congressional Clearinghouse on the Future (CCF) -- N.D.'. Hämtat från Senator H. John Heinz III Collection:

<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00348/fld00005/bdl0008/doc0008/>

¹⁹⁴ Toffler Associates, <http://www.toffler.com/> (2012-01-25)

¹⁹⁵ Toffler, A. a. (1995). *Creating A New Civilization: The Politics of the Third Wave*. Atlanta: Turner Publishing, Inc.; Bezold, C. (2010). *Anticipatory Democracy Revisited*. Alexandria: Institute for Alternative Futures.

¹⁹⁶ Carnegie Mellon University Libraries. (1988). Schedule -- Invitation to Christies -- Environmental Defense Fund Meeting -- Editorial Board Meetings -- IRA for Corrigan Breakfast:

som använde sig av dessa systemteoritankar om att kunna förutsäga och skapa framtida händelser men också som bärare av dessa transnationella idéer.

På grund av den globala omfattningen av "nuvarande och framtida miljöproblem" ansågs att multilateralt samarbete behövdes för att utarbeta lösningar. Lösningarna på problemen som identifierades skulle sedan hämtas från marknadskrafterna och deras teknologier. Exempelvis så förespråkades ett användande av modern informationsteknologi. GLOBE-projektet skulle bland annat arbeta med miljöproblem som klimatförändringar, surt regn, utarmning av ozonskiktet, giftigt avfall, degradering av naturresurser och i övrigt arbeta för att förhindra framtida miljökriser.¹⁹⁷ Ett mål var att uppnå global konsensus inom fyra områden. Till detta kopplades marknadslösningar som internationell handel med växthusgaser, management av giftigt avfall och implementering av vattenmarknader. Det behövdes "effektiva" managementlösningar för att hantera naturresurserna och miljöproblemen.¹⁹⁸ Eftersom politikerna inte var experter inom området skulle projektet sammanföra parlamentarikerna med miljöexperter och ledare från den privata sektorn för att få den senaste informationen.

GLOBE var först sammansatt av parlamentariker från USA och den Europeiska gemenskapen men expanderade året efter till att bli ett trilateralt initiativ innefattande även Japan. Al Gore var president mellan 1990 till 1994. GLOBE International har sedan 2004, efter sin flytt till 11th Dartmouth street i Westminster i London, delat adress med Fabian Society och leds sedan 2010 av den brittiske konservativa parlamentarikern Lord Deben.

GLOBE sjösattes i syfte att "svara på ömmande miljöutmaningar genom att koordinera nationella policyåtgärder och utveckla komplementär lagstiftning". Sedan starten har GLOBE arbetat med att införa internationell miljölagstiftning och har agerat i nära samarbete med ett antal andra internationella aktörer som varit inriktade mot samma mål. De gjorde sin stora internationella debut under miljökonferensen i Rio (UNCED) 1992.¹⁹⁹

New York, NY -- November 30-December 2, 1988'. Hämtat från <http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00441/fld00013/bdl0001/doc0001/>; Dessa tankar har också uttryckts av bland andra H.G. Wells, Teilhard de Chardin och Oliver Reiser.

¹⁹⁷ Congressional Institute for the Future. (1989). Global Legislators for a Balanced Environment, A Project of The Congressional Institute for the Future. Washington: Congressional Institute for the Future.

¹⁹⁸ Carnegie Mellon University Libraries. (1990). Study -- Project 88 -- Round II -- [Draft] -- September 1990. Hämtat från Senator H. John Heinz III collection.

¹⁹⁹ GLOBE (1990), Letter to Maurice Strong, 15 november 1990

TABELL 2: MEDLEMMAR I INTERPARLAMENTÄRA ORGANISATIONEN GLOBE

GLOBE EU				
Medlem	Aktiv i parlamentet	Partigrupp	Utskott	Land
Anders Wijkman	1999-2009	EPP	ENVI, DEVE	Sverige
Avril Doyle	1999-2009	EPP		Irland
Caroline Jackson	1984-	EPP	ENVI	Storbritannien
Caroline Lucas	1999-	Greens	ENVI, ITRE	Storbritannien
Claude Turmes	1999-	Greens	ITRE	Luxemburg
Dagmar Roth-Behrendt	1989-	S&D	ENVI	Tyskland
Dorette Corbey	1999-	S&D	ENVI	Nederländerna
Eryl McNally	1994-2004	S&D	ITRE	Storbritannien
Fiona Hall	1999-	ALDE	ITRE	Storbritannien
Graham Watson	1999-	ALDE	AFET	Storbritannien
Heidi Hautala	1995-2003	Greens	ENVI	Finland
Hemmo Muntingh	1989-1994	S&D	ENVI	Nederländerna
Mechtild Rothe	1984-	S&D	ENVI	Tyskland
Pieter Liese	1994-	EPP	ENVI	Tyskland
Rebecca Harms	1998-	Greens	ENVI	Tyskland
Satu Hassi	2004-	Greens	ENVI	Finland
Edward Seymour Rouse				Storbritannien
Sirpa Pietikäinen	2008-	EPP	ENVI	Finland
Vittorio Prodi	2004-	ALDE	ITRE	Italien

Mellan år 2000 och 2009 var den svenska europaparlamentarikern Anders Wijkman (European Peoples Party) ordförande. Till en början var GLOBE EU helt sponsrad av EU-kommissionen men stöddes senare till 100 % av privata donatorer. Dessa kom bland annat från Unilever, Dow Chemicals, Toyota, Proctor & Gamble och European Climate Foundation.

De ledande industriaktörerna har sedan 2010 ingått i finansieringsgruppen och "think-do" tankesmedjan – The Bee Group. I denna ska företagen presentera sina problem, föreslå policyåtgärder samt hur frågan kan väckas politiskt. Målet är inte att influera

specifika intressen kortsiktigt utan att tänka strategiskt för att uppnå långsiktiga hållbarhetsmål.²⁰⁰

Till GLOBE EU kan också knytas ett stort antal andra samarbetspartners som Romklubben, G8, Världsbanken, UNEP, IUCN, ISDR, EPE, European Environmental Bureau och Institute for Environmental Security.

The European Forum for Renewable Energy Sources (EUFORES)

Bildad 1995 som en sammanslutning av parlamentariker och andra nyckelaktörer (främst företag inriktade på förnybar energi) i syfte att stödja utvecklandet av förnybar energi och energieffektiviseringar i den Europeiska Unionen. Claude Turmes (parlamentariker från Luxemburg) efterträdde 2010 den tyska parlamentarikern Mechtild Rothe som ordförande.²⁰¹ EUFORES agenda sätts upp genom att en rådgivande kommitté bestående av anslutna företag, industriassociationer och NGO:s håller regelbundna möten med styrelsen. Det dagliga arbete leds sedan av en generalsekreterare (Juan Fraga) som nomineras av styrelsen.²⁰² EUFORES är i medlemskap nära sammankopplat med GLOBE.

Mellanstatliga organisationer

En mellanstatlig organisations medlemmar utgörs av stater. Bildningar av dessa slag har existerat sedan 1800-talet. En av de viktigaste tidiga organisationerna var Nationernas Förbund som bildades 1920 och upphörde efter andra världskriget 1946. NF:s viktigaste syfte var att bevara freden i världen men också att arbeta med sociala och ekonomiska frågor. Starten av andra världskriget betydde dock början på slutet för NF som då hade misslyckats med att förhindra det som var dess huvudsyfte. Därefter skapades Förenta Nationerna som en direkt fortsättning på detta projekt. För den europeiska biodrivmedelspolitiken har forum som UNEP, G8 och Världsbanken spelat en stor roll. Här formas mycket av agendan.

UNEP

Förenta Nationernas miljöprogram, UNEP, bildades efter Stockholmskonferensen om den mänskliga miljön (UNCHE) 1972. Organisationen säger sig utgöra "en katalysator, förespråkare, utbildare och handledare för att främja ett förnuftigt utnyttjande och en hållbar utveckling av den globala miljön". Idén om UNEP hade utvecklats av Aspen Institutes miljöprogram vilka hade haft sjösättandet av organisationen som mål. Första

²⁰⁰ GLOBE EU. (2010). *Bee Group Charter*. Hämtat från <http://www.globe-europe.eu/images/stories/toto/beegroupcharter.pdf> den 1 Februari 2012

²⁰¹ EUFORES, Who we are, <http://www.eufores.org/index.php?id=18> (2011-03-02)

²⁰² EUFORES, Statutes of EUFORES A.I.S.B.L. (international non-profit-making organisation) European Forum for Renewable Energy Sources Forum Européen des Energies Renouvelables (EUFORES)

UNEP-chefen var Maurice Strong följd av Mostafa Tolba. Båda dessa var medlemmar av såväl Aspen Institute som Romklubben.²⁰³

G8/G20

G8 är mer av ett forum än en riktig organisation då den saknar sekretariat. G8 bildades ursprungligen som G6 eller Group of Six 1975 och samlade finansministrarna i USA, Storbritannien, Frankrike, Italien, Tyskland och Japan. Året efter tillkom Kanada och 1997 anslöts Ryssland till samarbetet. Sedan 1977 är även Europakommissionen representerad. Diskussionerna om samarbetet hade inletts 1971 på Smithsonian Institute i Washington i form av en informell grupp bestående av USA:s finansminister George Shultz, Frankrikes blivande president Valéry Giscard d'Estaing och Tysklands blivande förbundskansler Helmut Schmidt och utmynnade senare i ett mer formellt samarbete där Storbritannien och Japan tillkom. Dessa samlades sedan under ett antal tillfällen mellan 1973 till 1975 innan det första officiella mötet ägde rum i Frankrike i november 1975. Huvudsyftet var i början att hantera oljekrisen 1973, de förändringar som skedde finansiellt efter sammanbrottet av Bretton-Woodssystemet och utökningen av den Europeiska gemenskapen. De existerande internationella institutionerna ansågs inte klara av att hantera frågor av detta slag. Efter 1990 har frågorna breddats till att omfatta åtgärder mot terrorism, vapenlagar, global miljö m.m. Gruppens arbete är rådgivande och inga bindande beslut tas.²⁰⁴ G20 bildades 1999 och består av 20 ledande ekonomier (19 nationer samt EU).

Världsbanken

Världsbanken är en internationell finansiell institution och bildades som en av fyra nya organisationer i samband med Bretton-Woodskonferensen i New Hampshire i USA 1944. Deltagare på konferensen var 44 länder som med USA och Storbritannien i spetsen drev på för att bygga upp ett nytt finansiellt system. Vid starten ingick 29 länder vilket gradvis utökades till 180 länder till år 1996. I början gick banken, som då leddes av John McCloy från Chase Manhattan Bank, ordförande för Council on Foreign Relations och senare president för Ford Foundation, under namnet *Internationella banken för återuppbyggnad och utveckling* och var tänkt att stödja återuppbyggnaden av Europa efter kriget.²⁰⁵ Eftersom detta till stora delar täcktes av Marshallhjälpen inriktades låneverksamheten snart åt andra delar av världen. Under 1950-talet och framåt lånade banken ut pengar till stora infrastrukturprojekt i utvecklingsländerna. Detta tog speciellt fart under Robert McNamaras ledning mellan 1968 och 1981. Ofta resulterade detta i att

²⁰³ Aspen Idea (1975)

²⁰⁴ Hajnal, Peter (2007), *The G8 system and the G20: evolution, role and documentation*, Aldershot: Ashgate Publishing Ltd,

²⁰⁵ Kapur, Devesh et.al. (1997), *The World Bank: History*, Brookings: Washington; McCloy hade tidigare under kriget varit rådgivare åt Benito Mussolini

dessa länder inte kunde betala tillbaka.²⁰⁶ Syftet med banken är idag att assistera sina medlemsnationer med att utveckla sina territorier, gynna privat och utländsk finansiering samt att promota långsiktig balanserad tillväxt i den internationella handeln. Banken har även setts som ett instrument för att genomföra neoliberala strävanden över världen.²⁰⁷ Den ska också arbeta för att uppnå millenniemålen. Banken har en styrelse av 24 platser där de största givarnationerna har varsin. Dessa är USA, Storbritannien, Frankrike, Japan och Tyskland. USA har på grund av att de har lagt in den största summan pengar även vetorätt och presidenten för banken är alltid en amerikan. Mellan 2007 och 2012 leddes Världsbanksgruppen av Robert Zoellick. Världsbanken ingår bland annat i partnerskap med ledande stiftelser som Ford Foundation, Rockefeller Foundation, Soros Foundation och Bill and Melinda Gates Foundation.²⁰⁸

OECD

OECD eller Organisation for Economic Co-operation and Development bildades 1961 som ett en samarbetsorganisation mellan USA, Kanada och 18 europeiska nationer. Idag är 34 länder samt EU anslutna. Dessa är företrädesvis från väst men här ingår även Japan, Korea och Chile. Kritik har på grund av detta lyfts om att medlemskapet är alltför sammankopplat med den rika delen av världen och på detta sätt företräder dessas intressen.²⁰⁹ Organisationens syfte är att främja en global utveckling genom ekonomisk tillväxt och finansiell stabilitet. OECD arbetar tillsammans med World Trade Organization (WTO) och Internationella Valutafonden (IMF) med att skapa regler för den globala ekonomin.²¹⁰ OECD gör datainsamlingar, utvärderingar och policyrekommendationer som därefter kan implementeras i medlemsländerna. Organisationen finansieras av medlemsländerna med USA som största bidragsgivare och har sitt huvudkontor i Paris. OECD hade en stor inverkan på att Romklubben startade 1968.²¹¹ Viktiga företrädare från Romklubben som Carrol L. Wilson och Alexander King var kopplade till OECD.

²⁰⁶ Weaver, Catherine (2008), *Hypocrisy Trap: The World Bank and the Poverty of Reform*, Princeton University Press

²⁰⁷ Flint, Colin och Taylor Peter (2007), *Political Geography: World Economy, Nation-State and Locality*, Pearson: London

²⁰⁸ World Bank (2012), Foundations and the World Bank: Partners for Development Innovation <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/FOUNDATIONSEXT/0,,menuPK:60000436~pagePK:60000431~piPK:60000435~theSitePK:267976,00.html> (2012-05-25)

²⁰⁹ Mahon, Rihanne och McBride, Stephen (2009), Standardizing and disseminating knowledge: the role of the OECD in global governance, *European Political Science Review* (2009), 1:1, 83–101

²¹⁰ Woodward, Richard "Global Governance and the Organisation for Economic Cooperation and Development" i Hook, Glenn D. och Dobson, Hugo (2007), *Global Governance and Japan: The Institutional Architecture*, Oxon: Routledge, ss. 59-75

²¹¹ OECD (1971), OECD, History, aims, structure, Organization for Economic Cooperation and Development, Information Service; OECD (2012), About the OECD, Hämtat från [oecd.org](http://www.oecd.org/about/): <http://www.oecd.org/about/> den 17 augusti 2012

EU:s institutioner

Europeiska rådet

Europeiska rådet består av medlemsstaternas stats- eller regeringschefer samt av sin ordförande (sedan 2009 Herman von Rompuy), kommissionens ordförande och den höga representanten för utrikesfrågor och säkerhetspolitik. Rådet har ansvar för frågor som rör unionens framtid.²¹²

Europeiska Kommissionen

EU:s verkställande institution eller regering. Består av en kommissionär från varje medlemsland och arbetet är uppdelat på 36 olika departement som går under beteckningen generaldirektorat. Föreslår nya lagar, genomdriver dessa och arbetar för att tillvarata unionens gemensamma intressen. Kommissionens ledamöter föreslås av Europeiska Unionens Råd men måste godkännas av parlamentet. Parlamentet kan också avsätta kommissionen. Ordförande sedan 2004 är José Manuel Barroso som föregicks av Romani Prodi (1999-2004).²¹³

Generaldirektoratet för energi (DG Energy) är ansvarigt för att utveckla och implementera den europeiska energipolitiken.²¹⁴ De senaste kommissionärerna har varit Loyola de Palacio (1999-2004), Andris Piebalgs (2004-2009) och sedan 2009 Günther Oettinger.

Generaldirektoratet för miljö (DG Environment) startades 1973 i syfte att skydda, bevara och förbättra Europas miljö. Direktoratet föreslår miljölagstiftning och arbetar med att se till att medlemsstaterna genomför denna korrekt. Kommissionärer har varit Margot Wallström (1999-2004), Stavros Dimas (2004-2010) och efter 2010 Janez Potočnik.²¹⁵

Europaparlamentet

Enligt förfarandet fattar Europaparlamentet och ministerrådet gemensamt beslut om EU-kommissionens förslag på nya EU-lagar. Parlamentet är folkvalt och består av 736 ledamöter och har 20 permanenta utskott. Talman är sedan 2009 är Jerzy Buzek. I parlamentet finns de åtta partigrupperna Europeiska Folkpartiet (EPP), Progressiva förbundet av socialdemokrater (S&D), Alliansen liberaler och demokrater för Europa

²¹² Europeiska Rådet. (2011). Europeiska rådet - En officiell EU-institution. Hämtat från european-council.europa.eu: <http://www.european-council.europa.eu/the-institution.aspx?lang=sv> den 2 Mars 2011

²¹³ Europeiska Kommissionen. (2011). Om EU-kommissionen. Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/about/index_sv.htm den 2 Mars 2011

²¹⁴ European Commission. (2011). Mission statement of DG Energy. Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/dgs/energy/index_en.htm den 2 Mars 2011

²¹⁵ European Commission. (2011). DG Environment. Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/dgs/environment/index_en.htm den 2 Mars 2011

(ALDE), De gröna/Europeiska fria alliansen (G/EFA), Europeiska konservativa och reformister (ECR), Europeiska enade vänstern/Nordisk grön vänster (GUE/NGL), Frihet och demokrati i Europa (EFD) samt de Grupplösa i Europaparlamentet (NE). Parlamentet behandlar de förslag som kommer från kommissionen och antar en gemensam ståndpunkt. Ansvar för lagstiftningsförslagen fördelas på de olika utskotten beroende på vilka områden som berörs och arbetet leds av en rapportör. Ståndpunkten lämnas efter behandling till Europeiska Unionens Råd.²¹⁶

Utskottet för Industrifrågor, forskning och energi (ITRE) ansvarar för frågor som berör EU:s industripolicy, researchpolicy och forskningscentret Joint Research Centre (JRC) aktiviteter. Dessutom är ITRE ansvariga för den generella energipolitiken, energisäkerhet och energieffektivitet. Består av 55 ordinarie ledamöter och 55 suppleanter.²¹⁷

Utskottet för Miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet (ENVI) ansvarar för frågor som rör "klimatförändringar, åtgärder mot luft-, mark- och vattenföroreningar, hantering och återvinning av avfall, hantering av farliga och giftiga ämnen och skydd av den biologiska mångfalden." ENVI ansvarar också för "hållbar utveckling, internationellt och regionalt miljöskydd samt civilskydd" samt den Europeiska Miljöbyrån. Består av 64 ledamöter och 64 suppleanter.²¹⁸

Europeiska Unionens Råd

Europeiska unionens råd (även kallat ministerrådet eller rådet) består av ministrar från medlemsländernas regeringar. Ministerrådet stiftar nya lagar inom EU och ingår internationella avtal för EU:s räkning. I många frågor delar ministerrådet sin beslutsmakt med Europaparlamentet. Ordförandeskapet roterar mellan medlemsländerna.²¹⁹ Rådet granskar parlamentets ståndpunkt. Om de inte godkänner denna så avges en egen ståndpunkt och ärendet går till en andra behandling. Parlamentet kan då besluta om att godkänna rådets synpunkter eller att fälla förslaget. I

²¹⁶ Europaparlamentet. (2011). Organisation och förfaranden. Hämtat från [europarl.europa.eu: http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?language=SV&id=55](http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?language=SV&id=55) den 2 Mars 2011

²¹⁷ Europaparlamentet. (2011). Industri, forskning och energi, Presentation och befogenheter. Hämtat från [europarl.europa.eu: http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ITRE](http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ITRE) den 2 Mars 2011

²¹⁸ Europaparlamentet. (2011). Miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet. Hämtat från [europarl.europa.eu: http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ENVI](http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ENVI) den 2 Mars 2011

²¹⁹ EU. (2011). Europeiska institutionen och andra organ, EU:s institutioner, Europeiska Unionens Råd, . Hämtat från [europarl.europa.eu: http://europa.eu/institutions/inst/council/index_sv.htm](http://europa.eu/institutions/inst/council/index_sv.htm) den 2 Mars 2011

det senare fallet leder detta till att akten inte antas. I vissa fall går ärenden även till förlikning eller en tredje behandling.²²⁰

Andra centrala EU-institutioner är Europeiska Unionens Domstol, Revisionsrätten och Europeiska Centralbanken.

Begreppsordlista

Grönbok – Diskussionsdokument som EU-kommissionen släpper inför ny lagstiftning eller för att bidra till debatt inom ett speciellt område. Detta dokument går ut till institutioner, enskilda, icke-statliga organisationer, industriorgan etc. i syfte att dessa ska kunna bidra med åsikter i frågan.

Vitbok – Handlingsplan som har utarbetats utifrån de åsikter som inkommit från berörda instanser och allmänhet, ofta efter det att en grönbok har släppts. Innehåller förslag till gemenskapsåtgärder inom ett speciellt område.

Meddelande – Information som kommissionen skickar ut till de olika EU-instanserna om en specifik fråga. Är för det mesta lagstiftningsförslag. Kan vara en vitbok eller ett direktivförslag.

Yttrande – Ett uttalande som görs av en institution, som ett parlamentsutskott, om en fråga utan att det är rättsligt bindande.

Betänkande – EU-parlamentets sammanställda åsikt om en fråga.

Resolution – Det ansvariga utskottet utarbetar en rapport med ett resolutionsförslag som röstas igenom i Plenum.

Direktiv – I ett direktiv anges vilka mål som ska uppnås. Medlemsländerna avgör dock själva hur det ska genomföras.

Rapportör – Den parlamentariker som har ansvar för behandlandet av en fråga och skriver parlamentets rapport. Jobbar intimt med kommissionen och har som uppdrag att lotsa igenom förslaget i parlamentet.

²²⁰ EU. (2010). Konsoliderad version av fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt, C 83/47, 30.3.2010. Europeiska unionens officiella tidning.

KAPITEL SEX

Händelser

1949-
1972

1949 - Aspen Institute grundas.

1956 - M. King Hubbert varnar för att oljeutvinningen ska nå sitt maximum i USA i början av 1970-talet

1957 - Internationella Geofysiska Året

Roger Revelle och Hans Suess larmar om att "mänskliga koldioxidutsläpp orsakar klimatförändringar".

1961 - WWF och OECD grundas.

1962 - Aspen Institute arrangerar internationell klimatkonferens,
Rachel Carson ger ut boken *Tyst vår*

1963 - Conservation Foundation arrangerar konferens om koldioxidutsläppens inverkan på klimatet

1965 - Miljörapport till USA:s president

1968 - Romklubben grundas av Aurelio Peccei från Fiat och Alexander King från OECD. Påbörjar Limits to growth-projektet

1969 - Aspen Institute inleder "Thought leading to action"-programmet, Ford Foundation startar "Project on the environment",
Friends of the Earth grundas

1970 - Första Earth Day arrangeras
Study of Critical Environmental Problems (SCEP)

1971 - Study on mans impact on the Climate (SMIC),
Greenpeace och IIED grundas

1972 - FN:s miljökonferens i Stockholm
UNEP bildas, Romklubben ger ut *Tillväxtens Gränser*, Barbara Ward och Renes Dubos ger ut *Only One Earth* och Edward Goldsmith ger ut *Blueprint for Survival*

6. TANKAR SOM LEDER TILL HANDLING

1949-1992

*For more than a century, ideological extremists at either end of the political spectrum have seized upon well-publicized incidents to attack the Rockefeller family for the inordinate influence they claim we wield over American political and economic institutions. Some even believe we are part of a secret cabal working against the best interests of the United States, characterizing my family and me as 'internationalists' and of conspiring with others around the world to build a more integrated global political and economic structure -- one world, if you will. If that's the charge, I stand guilty, and I am proud of it.²²¹ (David Rockefeller, *Memoirs*)*

Detta kapitel ger en bakgrund till hur den globala uppvärmningen växte fram som en angelägenhet inom världspolitiken, vilka aktörer som drev processen och hur klimatfrågorna sedan fördes in på den europeiska politiska arenan. Syftet är att få en djupare förståelse för hur frågan om klimatet kom att få sin nuvarande tyngd och de bakomliggande drivkrafterna. Att klimatfrågan har varit viktig att utreda och klargöra beror på att frågan om bioenergi/förnybar energi är så tydligt sammanlänkad med klimatet.

Den Europeiska Unionen har allt sedan sina första dagar haft energin som en av sina viktigaste prioriteringar. Föregångaren till EU – Kol- och stålunionen – bildades 1952 för att integrera de europeiska ländernas marknader med motivet att detta skulle kunna upprätthålla en stabil fred mellan Frankrike och Tyskland. Unionen hade som syfte att säkra en trygg tillförsel av kol och stål, hålla nere priserna, effektivt utnyttja råvarutillgångarna samt att förbättra villkoren för arbetarna. Kol och olja var under denna tid helt dominerande som energikällor och skulle så förbli fram till 1970-talet. 1957 bildades den Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEG) i samband med det så kallade Romfördraget. Ledande i arbetet med den europeiska integrationen var Joseph Retinger från den federalistiska Europarörelsen, Jean Monnet, Arthur Salter, Robert Schuman och Alterio Spinelli.²²² Syftet var att skapa en gemensam ekonomisk marknad

²²¹ Rockefeller, David (2003), *Memoirs*, Random House Trade Paperbacks, s. 405

²²² Booker, Chris och North, Richard (2005), *The great deception: a secret history of the European Union*, Continuum International Publishing Group: London

samt ett samarbete inom atomenergiområdet mellan Frankrike, Tyskland, Italien och Beneluxländerna.

Samtidigt som denna process pågick så väcktes av ett par forskare två av de större problem som senare skulle få inverkan på hur den europeiska energipolitiken utvecklades. 1956 presenterade Shell Oils chefsgeolog M. King Hubbert ett papper om oljeutvinningen i USA vid ett möte med American Petroleum Institute. Hubbert hade gjort beräkningar på de oljefyndigheter som hade gjorts i USA och jämfört dessa med utvinningstakt och konsumtion. Baserat på detta antog han att oljan i USA skulle börja minska mellan slutet av 60-talet till mitten av 70-talet eftersom upptäckterna av nya fyndigheter hade nått sin topp i USA på 1930-talet. Hubbert gjorde senare en förutsägelse gällande världen och antog att den globala oljeutvinningen skulle börja minska 1995 om inte nuvarande konsumtionstrender kunde vändas.²²³ Han propagerade själv för att detta energiproblem skulle lösas med hjälp av kärnkraft. Hubbert blev senare medlem av Romklubben och var en ledande gestalt inom den teknokratiska rörelsen.

Mellan 1957 och 1958 så arrangerades det Internationella Geofysiska året där ett av de problem som senare skulle få stor prioritet för EU diskuterades i ett internationellt sammanhang för första gången. Detta var hotet från den globala uppvärmningen som tillsammans med en rad andra globala miljöproblem arbetade sig in på den politiska agendan genom ett antal händelser på 1970- och 80-talet.

Frågan om koldioxidens inverkan på jordens temperatur tog sin början redan i slutet av 1800-talet när svenske kemisten och fysikern Svante Arrhenius²²⁴ (1859-1927) lanserade sin teori om att en fördubbling av koldioxidhalten i atmosfären skulle leda till en global temperaturstegring på 5 till 6 grader. Arrhenius tyckte dock till skillnad från senare tongivande debattörer att uppvärmning var något bra eftersom det då skulle gå att undvika en ny istid samt att det skulle gynna växtlighet och grödor.²²⁵ Det dröjde sedan länge innan någon egentlig diskussion kring koldioxidutsläppen började få något fäste rent vetenskapligt. 1938 utvecklade ingenjören och uppfinnaren G.S. Callendar Arrhenius idéer och spekulerade i att människans förbränning av fossil energi kunde ha

²²³ Hubbert, King M (1956), *Nuclear energy and the fossil fuels*, Presented before the Spring Meeting of the Southern District Division of Production, American Petroleum Institute, Plaza Hotel, San Antonio, Texas March 7-9, 1956; National Energy Conservation Policy Act of 1974, Hearings before the Subcommittee on the Environment of the committee on Interior and Insular Affairs House of Representatives

²²⁴ Stödde även teorin om att livet på jorden tillkom genom ett meteoritnedslag, propagerade för ett universellt språk, nobelpristagare i kemi 1903 samt styrelsemedlem av Statens Rasbiologiska Institut

²²⁵ Fleming, James Rodger (2005), s 111

gett upphov till den observerade uppvärmning som hade pågått sedan 1880.²²⁶ Dessa tankar togs även upp 1941 av den tyska klimatologen Herman Flohn.²²⁷ Dessa teorier gav först inget större eko bland den övriga forskarkåren.²²⁸ Detta kom dock att förändras genom de kraftigt höjda forskningsanslag som realiserades efter 1945 i USA när militären ville få en grundligare förståelse för vädrets krafter. Detta gjorde att medel till att utföra ordentliga studier och att utveckla verktyg för klimatmodellering blev tillgängliga. Callendars påståenden gick nu att pröva mer grundligt.²²⁹ Hans tankar gav upphov till termen Callendareffekten.

De allt högre temperaturerna i den norra hemisfären hade sedan gjort frågan om klimatet allt mer publikt intressant under 1950-talet. Nyhetsartiklar tog upp aspekter av klimatet som likaväl hade kunnat hämtas från dagens nyhetsflöde. Det varnades för högre havsnivåer, förändrad jordbruks- och fiskeproduktion, smältande glaciärer och att miljontals människor skulle behöva flytta på grund av klimatförändringar.²³⁰ Vid denna tid hade även kontroversiella forskare som Immanuel Velikovski och Charles Hapgood lanserat teorier om att mänskligheten för inte så länge sedan hade drabbats av katastrofala händelser som hade bringat civilisationer i fall. Detta handlade till exempel om plötsliga polskiften som framkallat såväl syndaflod som istider samt andra himlakroppars närkontakt med jorden. Deras teorier rönste stor framgång hos allmänheten medan kritiken gentemot dem var större hos vetenskapssamfundet. Katastrofteorierna kan dock sägas ha ökat olika forskares chanser att få uppmärksamhet om bara budskapet var alarmerande nog.²³¹ De två forskarna Maurice Ewing och William Dong argumenterade exempelvis 1956 för att en avsmältning av Arktis skulle kunna ge upphov till en istidsframkallande nedkylning. De stödde sig bland annat på att isutbredningen i Arktis hade minskat med 12 % och blivit 40 % tunnare de senaste 15 åren. Detta väckte förstås en undran kring orsakerna.²³²

Den amerikanska militären tog sedan ledningen i frågan om hur klimatet utvecklades och kunde påverkas. I detta var Office for Naval Research (ONR) en viktig part och dessutom den dominerande finansören. För ONR och flera andra militära myndigheter handlade det främst om att utverka bättre metoder för att förutsäga väder och sjöförhållanden men det fanns även ett intresse att utveckla ren vädermodifiering för

²²⁶ Ausubel, Jesse H. (1983), Report of the Carbon Dioxide Assessment Committee, National Academy Press

²²⁷ Flohn H., 1941: Die Tätigkeit des Menschen als Klimafaktor. *Z. f. Erdkunde*, s. 13-22

²²⁸ Weart, Spencer (2008), *The history of global warming*, AIP, Harvard University Press

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Fleming, James Rodger (2005), *Historical perspectives on Climate Change*, Oxford University Press US s. 119

²³¹ Weart (2008)

²³² Fleming (2005); Weart (2008)

militära syften. En av de första vetenskapliga institutionerna som arbetade med dessa frågor var det mycket prestigefyllda *Institute for Advanced Study* vid Princeton University (vid institutet verkade bland annat Albert Einstein, Robert Oppenheimer, John von Neumann och Kurt Gödel). På IAS utvecklades bland annat datamodeller (med hjälp av EINAC) för att försöka förutsäga väder och klimat. För att undvika klimatologiska katastrofer förespråkades det även ett mänskligt ingripande för att balansera vädersystemet. Detta handlade dock inte om någon utsläppsreducering genom politiska avtal som idag. Istället så propagerade matematikern, John von Neumann²³³ för en modifiering av klimatet på ett artificiellt sätt för att tackla effekter av möjliga klimatförändringar (genom koldioxidutsläpp eller andra klimatinverkande krafter).²³⁴ Till projektet var även meteorologen Jule G. Charney (1917-1981) och under en tid den svenske doktoranden Bert Bolin kopplade (1925-2007).²³⁵

ONR hade även haft en stor roll för fysikern Gilbert Plass (1921-2004) från University of Chicago och John Hopkins University som 1956 publicerade en av de viktigare artiklarna om klimatet under 1950-talet. Under sina studier om strålning från vapen hade han som sidospår kommit in på frågan om koldioxidens påverkan på klimatet.²³⁶ För ONR var dock CO₂ frågan vid denna tidpunkt inte av någon större prioritet utan resultaten kom som en bieffekt av en större satsning för att förstå hur klimatet kunde förändras eller för att utföra strålningsberäkningar från atomvapen. Under sina studier hemma på kammaren hade Plass gjort beräkningar som visade att ökade koldioxidutsläpp skulle kunna leda till högre temperaturer. I en artikel publicerad 1959 trodde han att den globala medeltemperaturen skulle kunna stiga med 1,7 grader till millennieskiftet.²³⁷ Som Weart skriver så hade den amerikanska militären betalt för ett svar på en fråga som de aldrig hade ställt.²³⁸ Men det var en annan forskare än Plass som först skulle föra upp frågan på den politiska dagordningen.

²³³ John var även involverad i utvecklandet av vätebomben, spelteorin och ett flertal andra projekt.

²³⁴ Ausubel, Jesse H. (1983) Oron för vädermanipulation hade ökat under det kalla kriget och propagandan tog upp möjligheterna för Sovjetunionen att i framtiden kunna framställa snöoväder som en form av krigföring. Vädermodifierande teknologier har sedan vidareutvecklats och ingår idag i den amerikanska militärens projekt HAARP. Detta skedde länge i samarbete med ARCO:s dotterbolag ARCO Power Technologies som ägde patentet till teknologin. (Begich, Manning (2007), Angels don't play this HAARP, Earthpulse: Anchorage)

²³⁵ Weart (2008)

²³⁶ AGU, <http://www.agu.org/inside/awards/charney.html> (2009-04-22)

²³⁷ Weart (2008) Government: The view from Washington, DC

²³⁸ Ibid.

Roger Revelle

Human beings are now carrying out a large scale geophysical experiment. (Roger Revelle och Hans Suess)

I början av 50-talet hade ett forskarlag lett av blivande nobelpristagaren i kemi (1960) Willard Libby vid University of Chicago arbetat med metoder för att ta fram dateringsmetoder på mumier (carbon-14). Forskningen betalades av en stiftelse med arkeologi och antropologi som huvudfokus samt det amerikanska flygvapnet (som dock var mer intresserade av metoder för att mäta radioaktivitet). En av dem som utvecklade tekniken var kemisten Hans Suess som sedan gick vidare till U.S. Geological Survey där han analyserade hur CO₂ togs upp av gamla träd. Hans studie kom att intressera Roger Revelle, en oceanograf med ett förflutet i den amerikanska militären.²³⁹ Roger kom att bli en av de allra viktigaste tidiga aktörerna för att föra fram teorin om att människan förändrade klimatet genom utsläpp av koldioxid (AGW). Sedan 1951 hade han varit föreståndare och forskare på Scripps Institution for Oceanography som hade ett nära samarbete med den amerikanska marinen. Även i detta fall kom finansieringen från ONR.²⁴⁰

Genom sitt ordförandeskap i en National Academy of Sciences kommitté hade Revelle fått kontakt med Libby som då verkade på US Atomic Energy Commission (AEC). Revelle blev genom denna kontakt involverad i studier av kärnvapentester som AEC och den amerikanska marinen utförde (pengar kom från ONR). Frågan var hur spridandet av radioaktivt avfall påverkade miljön. Han kom fram till att det radioaktiva avfallet skulle finnas kvar i atmosfärens övre skikt under flera år och att detsamma gällde för nästan vad som helst som pumpades in där (däribland koldioxid). Detta gjorde honom personligen intresserad av gasen och han drog sig till minnes Callendar och Plass varningar om den starkt uppvärmande effekt som koldioxiden kunde ge upphov till om den ackumulerades i atmosfären. Revelle och Suess publicerade därefter en artikel i den vetenskapliga tidskriften *Tellus* där han redogjorde för upptäckten.²⁴¹ Artikeln, som citerade både Plass och Callendar, kom att bli en av grundbultarna i det som kom att bli den moderna klimatkursen.²⁴²

²³⁹ Han hade arbetat med studier åt den amerikanska militären på Bikiniatollen när dessa utförde provsprängningar av kärnvapen.

²⁴⁰ PNAS August 5, 1997 vol. 94 no. 16 8275-8279

²⁴¹ Revelle, R., and H. Suess (1957), Carbon dioxide exchange between atmosphere and ocean and the question of an increase of atmospheric CO₂ during the past decades. *Tellus* 9, 18-27.

²⁴² Weart (2008)

Det internationella geofysiska året

Ett stort genombrott för frågan om mänskligt framkallade klimatförändringar på den vetenskapliga arenan kom sedan under det Internationella Geofysiska Året 1957-1958. Detta gjorde också frågan mer internationell i sin karaktär. Forskare från 67 nationer möttes under denna period i olika konferenser för att diskutera olika fenomen inom bland annat glaciologi, oceanografi, meteorologi och solaktivitet. Följden blev att en allt bättre infrastruktur skapades för att studera och observera svårgreppbara fenomen som rörde planeten. Klimatforskningen var i sig en liten del av detta men fick här sin moderna grund. Revelle var mycket engagerad i arrangerandet av IGY och hade som förberedelse börjat utföra mätningar av koldioxidnivåerna i atmosfären 1956. Genom Harry Wexler från U.S. Weather Bureau fick Revelle pengar till att utföra detta vid Mauna Loa i Hawaii och på Antarktis. Geokemisten David Keeling, som anställdes av Revelle för att utföra mätningarna, påbörjade arbetet 1956 och kunde efter några år (1961) publicera material som visade att nivåerna hade ökat varje år som gått. Han menade också att detta kunde sammankopplas med förbränningen av fossil energi.²⁴³ Detta innebar att den senare mycket viktiga Keelingkurvan var född. Bakom projektet låg National Science Foundation.

Revelle var mycket aktiv med att lyfta frågan utanför den vetenskapliga kretsen och var i kontakt med såväl vetenskapsjournalister som politiker (han var bl.a. rådgivare till inrikesministern, president John F. Kennedy och UNESCO). Redan 1956 varnade han i Washington Post för att den med mänsklig hand förstärkta växthuseffekten skulle kunna orsaka skada under slutet av seklet. Han vittnade även inför en kongresskommitté om att allvarliga klimatchocker skulle kunna framkallas inom det närmsta seklet (bland annat skulle Texas och södra Kalifornien kunna förvandlas till öknar).²⁴⁴ Revelle lämnade Scripps 1964 för att istället arbeta med befolknings- och resursfrågor vid Center of Population Studies på Harvard University. Han var här speciellt intresserad av att undersöka livsmedel, resurser och energianvändning i utvecklingsländer.²⁴⁵ Detta var områden som tidigt sammanlänkades med klimatfrågan och som längre fram skulle få avgörande betydelse. Vid centret hade han den i sammanhanget senare mycket inflytelserika Al Gore som student och Revelle samarbetade även intimt med den blivande presidenten för IUCN och Romklubben, dr. Ashok Khosla. Revelle var även involverad i att starta betydelsefulla International Council for Science Unions (ICSU)

²⁴³ C. D. Keeling (1960), The Concentration and Isotopic Abundances of Carbon Dioxide in the Atmosphere, *Tellus*, 12, 200-203, 1960

²⁴⁴ Weart (2008), *Government*, s. 5

²⁴⁵ Day, Deborah (2008), *Roger Randall Dougan Revelle Biography*, Scripps Institution of Oceanography Archives

Scientific Committee on Problems of the Environment (SCOPE) och hade ett tätt samarbete med olika FN-organisationer i nästan fyra decennier.²⁴⁶

I detta arbete samarbetade Revelle med en annan mycket viktig aktör i framväxten av AGW-teorin. Den tidigare nämnde Bert Bolin blev 1961 professor vid Stockholms Universitet och Internationella Meteorologiska Institutet (IMI) och utgjorde som sådan en viktig länk mellan USA och Europa. Stockholm kom tidigt att utvecklas till en central plats i utvecklandet av teorin om koldioxidens inverkan på klimatet. Det var en position som skulle komma att stärkas allt mer. Bolin verkade under ett år vid University of Chicago och Institute of Advanced Study vid Princeton University och kom där i kontakt med Jule G. Charney, John von Neumann och Joe Smagorinsky.²⁴⁷ I sin tidiga gärning medverkade Bolin 1963 i internationella ansträngningar för att skapa en organisation för atmosfärstudier. Ansträngningarna ledde till att (ICSU) bildade en kommitté för atmosfärvetenskap året efter. Detta blev starten på en process som ledde fram till att Global Atmospheric Research Programme (GARP) startade 1967 (vilken 1979 omvandlades till WMO:s World Climate Research Programme). Klimatforskningen kom tidigt att få en transnationell karaktär där flera överlappande organisationer som WMO och ICSU var viktiga arenor för att föra ut klimatforskningen över världen.²⁴⁸ Med i denna process fanns förutom Jule G. Charney och Roger Revelle en annan forskare vars kontaktnät och inflytande kom att betyda mycket för att föra ut frågan om klimatet på den internationella politiska arenan.

Walter Orr Roberts och Aspen Institute

Samma år som biologen Rachel Carson gav ut boken *Silent Spring*, 1962, och med detta väckte en intensiv debatt om de miljöproblem som uppstått som en följd av industrialismen, så anordnades den interdisciplinära och internationella konferensen "Climate in the 11th and 16th Century" av Aspen Institute for Humanistic Studies och National Academy of Science. Konferensen finansierades av den amerikanska militären och gick av stapeln i Boulder, USA, i juni 1962 (konferensen var i sig en del av ett större program där olika miljöfrågor diskuterades på ett sommarinternat för lärare).²⁴⁹

²⁴⁶ Malone, Thomas F, Goldberg, Edward D. and Munk, Walter H. (1991) *Roger Randall Dougan Revelle March 7, 1909 — July 15, 1991*, National Academies Press; IUCN, Ashok Khosla IUCN President, http://cmsdata.iucn.org/downloads/ashok_khosla_cv_for_iucn__eng.pdf (2012-02-

²⁴⁷ Rodhe, Henning (1991), Bert Bolin and his Scientific Career, *Tellus* 43AB (1991), 4

²⁴⁸ Andresen, Steinar och Agrawala, Shardul (2002), Leaders, pushers and laggards in the making of the climate regime, Artikel i *Global Environmental Change*, s. 43

²⁴⁹ Sidney Hyman (1975), *The Aspen Idea*, University of Oklahoma press, s. 161-162

Konferensslutsatserna författades av dr. Reid Bryson (1920-2008) som året efter grundade The Center for Climatic Research och även var inblandad i Wisconsin's Institute for Environmental Studies där det utfördes interdisciplinära studier om människans roll i miljösystemet. Bryson

Slutsatserna som nåddes under mötet används, enligt Aspen Institute, fortfarande vid diskussionerna om klimatförändringarna och konferensen resulterade i att klimatforskningens karaktär kom att omformas.²⁵⁰ Boulder hade blivit ett centrum för klimatforskning i USA ett par år tidigare när National Center for Atmospheric Research (NCAR) startade upp sin verksamhet i staden 1960.²⁵¹ Den förste föreståndaren till NCAR, Walter Orr Roberts (WOR) (1915-1990), som hade varit en medlem av arrangerande Aspen Institute for Humanistic Studies sedan 1953, kan ses som en förklaring till att den första stora klimatkonferensen kom att involvera institutet. Aspen Institute hade bildats 1950 av William Paepcke, en affärsman från Chicago och trustee vid University of Chicago, med idén om att fostra ett värdebaserat ledarskap, uppmuntra individer att reflektera över ideal och idéer som kännetecknar ett bra samhälle samt att vara en neutral och balanserad arena där kritiska problem kunde diskuteras. Detta gjordes bland annat genom institutets exekutiva seminarier som samlade viktiga ledare från hela USA. Aspen Institute definierade sig själva inte som ett vanligt researchcenter som arbetade på beställning åt någon annan. Istället definierade de sina egna mål och strategier. Detta manifesterade sig bland annat i ett sökande efter olika former av ömmande problem för mänskligheten. Problemen analyserades sedan noggrant innan alternativa lösningar formulerades. Detta var enligt institutets ledning högt värderat av beslutsfattare från USA:s politiska ledning, bland utländska regeringar samt internationella organisationer.²⁵² Aspen Institute hade uppstått i eftermälet av Goethebiennalen som Paepcke hade arrangerat i den lilla gruvstaden 1949 till minne av Johann Wolfgang von Goethes födelse 200 år tidigare. Vid denna samlades 200 inbjudna personligheter från Nordamerika och Västeuropa. Flera av arrangörerna kom senare att ingå i institutets styrelse. Några av dessa var Paepcke, Professorerna Giuseppe Antonio Borghese, Robert M Hutchins och Mortimer Adler från University of Chicago samt Oxfordprofessorn och medlemmen av Royal Institute of International Affairs, Lord Alan Bullock.²⁵³ Gemensamt för dessa var att de alla förespråkade en världsregering och arbetade aktivt med detta. Hutchins, Adler och Borgese skrev 1948 en konstitution för en världsfederation och såg sig själva som grundare till en

kom senare ses som en av skaparna av klimatologin och förärades på grund av sina insatser med ett pris av UNEP. Konferensdeltagare kom från både USA och Europa.

²⁵⁰ The Aspen Institute (2008), *The Aspen Institute Milestones*, <http://www.aspeninstitute.org/sites/default/files/content/docs/GREATMOMENTS.pdf>; Hyman (1975)

²⁵¹ Eddy, John A. (1990), Obituary: Walter Orr Roberts, 1915-1990, *Bulletin of the American Astronomical Society* ; vol. 24, no. 4, p. 1331-1332

²⁵² Hyman (1975), s. 6

²⁵³ Hyman (1975), s. 4-5

kommande världsrepublik.²⁵⁴ Aspen Institute blev sedan ett forum att kunna föra fram dessa strävandet i en mängd med olika sammanhang genom saluföranden av problem som krävde transnationellt samarbete för att lösas.

Till Boulder hade WOR kommit 1940 för att bygga upp ett solobservatorium som senare kom att utvecklas till High Altitude Observatory (HAO). Här studerades bland annat solfläckscykeln. WOR var en av de första atmosfärforskarna som uttryckte en oro över människans påverkan på klimatet (han varnade också tillsammans med astronomen Carl Sagan för faran med fenomenet "nukleär vinter") och ville genom att anordna möten om forna klimatförändringar se vilken relevans detta kunde ha för framtiden.²⁵⁵ Detta är också något som klimatkonferensen kan ses som ett exempel på. Få förstod motivet med konferensen 1962 men det hela skulle klarna efter några år när institutet drog igång ett program som diskuterade jordens bärkraft i förhållande till klimat, matförsörjning och befolkningstillväxt.²⁵⁶ WOR hade själv forskat om solens påverkan på klimat och väder vid institutet för Astrogeofysik vid University of Colorado och hade sammankopplat solens skiftande aktivitet med återkommande torkperioder.²⁵⁷ WOR var senare aktiv med att föra ut budskapet om riskerna med en global uppvärmning²⁵⁸ men var inledningsvis försiktig med att dra några generella slutsatser om vilka faktorer som drev klimatförändringarna. Han ansåg själv att solen hade störst inverkan men var mycket intresserad av i vilken mån människans aktiviteter kunde påverka.²⁵⁹

Förutom sitt intresse för solfysik och klimat var WOR mycket involverad i byggandet av internationella institutioner och såg sig som en politisk vetenskapsman. Som John Firor skrev efter Walter Orr Roberts död 1991:

*Walt was a generalist who understood how science fit into society, an institution builder and an internationalist who used science to further international relations.*²⁶⁰

²⁵⁴ Baratta, Joseph Preston (2004), *The Politics of World Federation: From world federalism to global governance*, Praeger Publishers: Westport

²⁵⁵ Firor, John (1991), Walter Orr Roberts (August 20, 1915-March 12, 1990), *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol. 135, No. 4 (Dec., 1991), pp. 625-628 Published by: American Philosophical Society

²⁵⁶ Hyman (1975), s. 161

²⁵⁷ Firor (1991), s. 626

²⁵⁸ Earth Renewal, Preserving & Cherishing the Earth, An Appeal for Joint Commitment in Science & Religion, http://earthrenewal.org/Open_letter_to_the_religious_.htm

²⁵⁹ Roberts, Walter Orr (1976), Climate Change and the Quality of Life for the Earth's New Millions, *Proceedings of the American Philosophical Society*, Vol. 120, No. 3 (Jun. 15, 1976), s.230-232

²⁶⁰ New York Times (1990), Walter Orr Roberts Is Dead at 74; Expert on Climate's Effect on Life, artikel i New York Times 14 mars 1990

WOR ville, genom att tillämpa en teoretisk och praktisk vetenskap, genomdriva de transnationella mål för mänskligt välbefinnande som han höll högt.²⁶¹ Dessa idéer manifesterades också i hans medlemskap i United World Federalists (senare World Federalist Association och numera Citizens for Global Solutions) som leddes av Aspen Institutes grundare Robert M Hutchins, president för Chicagos Universitet, Mortimer Adler samt Antonio Giuseppe Borgese.²⁶² Roberts kom som politisk vetenskapsman att vara en av huvudkonstruktörerna av de nödvändiga verktyg som behövdes för att både föra fram budskapet om klimatförändringar men också för att stärka den vetenskapliga grunden. WOR hade för detta ändamål en flora av plattformar att tillgå. Tillsammans med sin nära vän Roger Revelle hade han bland annat varit inblandad i arrangemanget av det Geofysiska året (IGY) 1956-58.²⁶³

WOR hade också genom den amerikanska WMO-representanten Robert White's (Weather Bureau) förfrågan ingått i den kommitté som var med att starta upp både World Weather Watch och Global Atmospheric Research Programme (GARP). WOR ansåg att bedriften var NCAR:s och UCAR:s (University Corporation for Atmospheric Research) främsta prestation under hans tid som president för de båda organisationerna.²⁶⁴ Förutom detta satt han med i WMO:s rådgivarpanel, flera kommittéer kopplade till ICSU samt från 1970-talet Romklubbsavknoppningen IFIAS.²⁶⁵ Via UCAR hade Roberts kontakt med i stort sett alla viktiga aktörer som fanns inom atmosfärforskningen (samt NASA, NOAA, USA:s försvars- och energidepartement och Environmental Protection Agency (EPA)).²⁶⁶ Dessutom så var han engagerad i att utveckla studiet av klimat- och resursrelaterade frågor genom American Association for the Advancement of Science (AAAS) där han var en betydande medlem (fellow) sedan 1946, president 1968 och styrelseordförande 1969.²⁶⁷ Men det var ändå i hans befattning som en av Aspen Institute's vetenskapliga ledare som klimatfrågan tydligare

²⁶¹ Hyman (1975), s. 114

²⁶² Ibid. s. 13

²⁶³ Interview with Dr. Walter Roberts, By David DeVorkin, At Dr. Robert's Office, NCAR, Boulder, Colorado, July 26, 1983

²⁶⁴ Ibid; UCAR, Teleconnections and Two-Week Forecasts: Observing and Modeling the Global Atmosphere, <http://www.ucar.edu/communications/ucar25/forecasts.html> (2009-04-22)

²⁶⁵ De Vorkin (1983)

²⁶⁶ UCAR, UCAR at a Glance, <http://www.ucar.edu/communications/ucar40/glance.html> (2009-04-22)

(2009-04-17) I UCAR ingår idag 60 universitet och forskningsinstitut (främst från USA men sedan 1986 även en rad internationella) som bedriver forskning om atmosfären och andra relaterade områden.

²⁶⁷ Hyman (1975)

Några av Walters övriga uppdrag var, president för International Commission of the Astronomical Union, medlem av U.S. Defence Department's Defence Science Board samt medlem av NASA:s Solar Physics Subcommittee of the Space Science Steering Committee.

skulle föras upp på den internationella agendan. Detta institut, där bland annat världens miljö och framtida utveckling stod i centrum, skulle ha en stor påverkan på den miljörevolution som under 1960-talet stod för dörren. WOR kom att utgöra en viktig länk mellan klimatforskarna och olika organisationer/finansiärer på högre nivåer. Som hans gamla kollega John Firor från NCAR och UCAR uttryckte det "hans bidrag var inte att utföra vetenskapliga experiment, det var att skapa organisationer som kunde studera jordens klimat och atmosfär och de problem som inverkar på världens framtid."²⁶⁸

Conservation Foundation

En av de organisationer som WOR var i kontakt med var *The Conservation Foundation*, som hade bildats 1948 av den tidigare investmentbankiren Fairfield Osborne och Samuel H. Ordway som en avknoppning från Wildlife Conservation Society.²⁶⁹ Finansiellt stöd hämtades från Osbornes kollega från den finansiella karriären, Laurance Rockefeller, som även ingick i styrelsen tillsammans med bland annat Lewis Mumford, William Vogt och FAO:s första generaldirektör och fredspristagaren Sir John Boyd-Orr (vid ett senare skede skulle även Walter Orr Roberts ingå i styrelsen²⁷⁰).²⁷¹ Laurance hade tidigare bidragit med pengar till Roberts *Institute for Solar-Terrestrial Relations* och kom enligt WOR tillsammans med olje- och flygindustrin (samt National Science Foundation) ta över som finansiärer när militären drog ned på anslagen.²⁷² *Conservation Foundation* hade en expertorienterad syn på miljövard vilket bland annat avspeglade sig i Osbornes bok *Our Plundered Planet* från 1948. I denna diskuterades globala

²⁶⁸ New York Times (1990)

²⁶⁹ Barker, Michael (2008), *The Philanthropic roots of corporative environmentalism*, Swans Commentary, <http://www.swans.com/library/art14/barker07.html#12> (2009-04-25) Björn-Ola Linnér (2003), *The Return of Malthus*, The White Horse Press och Donald Gibson, *Environmentalism: Ideology and Power*, Nova Science Publishers Inc. New York; Stiftelsen fick stora anslag från Jackson Hole Reserve som är en annan Rockefellerfinansierad miljöorganisation. Gav bidrag till ett antal aktivistgrupper som National Resources Defence Council, Sierra Club, World Resources Institute, Friends of the Earth och WWF. Gick under William K. Reillys ledarskap 1990 ihop med WWF-US. Reilly skapade på uppdrag av Laurence Rockefeller 1970 Environmental Protection Agency som arbetade tätt ihop med Conservation Foundation. En av senare medlemmar var Barbara Ward, författare till "Only one Earth". I styrelsen ingick även Thornton Bradshaw (ARCO, Aspen Institute) och Walter Orr Roberts (Aspen, NCAR).

²⁷⁰ Schwarzman, Liroff, Croke (red.) (1982)

²⁷¹ Barker (2008) Finansiering kom även från The Old Dominion Foundation (senare omdöpt till Mellon Foundation);

Vogt var tillsammans med Fairfield Osbourne och Samuel H Ordway den mest inflytelserika författaren vad gällde naturvård och befolkningskontrollfrågor efter andra världskriget. Ett av Vogts berömda yttranden var "Large scale bacterial warfare would be an effective, if drastic, means of bringing back the earth's forests and grasslands." Han ansåg också att FAO inte borde skicka någon nödhjälp till Indien och Kina eftersom de ändå bara skulle föröka sig. Skadan skulle bara bli större några år framåt.

²⁷² De Vorkin (1983)

miljöproblem som överbefolkning, svält, erosion och ökenutbredning med slutsatsen att mänskligheten behövde söka globala lösningar och en mer centralt styrd planering för att hantera förbrukningen av resurserna.²⁷³ Detta var även idéer som både Boyd-Orr (bland annat i boken *White man's dilemma*²⁷⁴ och som president av *World Movement for World Federal Government*) och Laurance Rockefeller delade.

Conservation Foundation kom tidigt att intressera sig för klimatfrågan och arrangerade i mars 1963 den första internationella klimatkonferens som var helt inriktad på frågan om människans inverkan på klimatet genom koldioxidutsläpp. På konferensen "Implications of Rising Carbon Dioxide Content of the Atmosphere" fanns forskare som Gilbert Plass, Bert Bolins kollega Erik Eriksson och David Keeling representerade. I konferensdokumentet fastslogs att en fördubbling av koldioxidnivåerna beräknades leda till en temperaturökning på 3,8 grader och att detta skulle kunna ge upphov till översvämningar av lågt belägna landområden genom en ökad avsmältning av världens glaciärer. För att möta detta gavs rekommendationer om att en "vakthund" behövdes för att motverka att de nu måttliga utsläppen skulle nå alarmerande nivåer. Det förordades också att en vetenskaplig kommitté bildades för att närmare utreda detta.²⁷⁵

1965 anordnades av WOR och NCAR en ny konferens, *Causes of Climate Change*, i Boulder. Under denna presenterade meteorologen och datamodelleraren Edward Lorenz från MIT rön om att klimatet kunde skifta väldigt snabbt genom små förändringar (naturliga eller genom mänsklig teknologisk inblandning) i klimatsystemet. Detta var också en slutsats som drogs i den konferenssammanfattning som skrevs av Roger Revelle.²⁷⁶ Samma år började problemet få politiskt genomslag i USA och frågan om koldioxidutsläpp kom att bli en del av en rapport om miljön, *Restoring the Quality of our Environment*, som gavs ut av den amerikanska presidentens vetenskapsråd.²⁷⁷ I denna påkallades risken med att jorden skulle kunna värmas upp genom mänsklig aktivitet. Roger Revelle tjänade här som ordförande för *Sub-Panel of Atmospheric Carbon Dioxide*.²⁷⁸

Intresset för klimatförändringar fanns även bland andra aktörer. 1970 utvecklade RAND Corporation, en amerikansk tankesmedja med starka band till NATO och militären, ett

²⁷³ Linnér (2003), s. 38

²⁷⁴ Boyd Orr, John (1965), *White man's dilemma*, Unwin Books: London

²⁷⁵ Ausubel (1983), s. 490-491

²⁷⁶ Weart (2008), *Chaos in the Atmosphere*, s. 6

²⁷⁷ Kellogg (1987)

²⁷⁸ Kellogg, William (1987), *Man's impact on the climate: The evolution of awareness*, *Climatic Change* 10 (1987) 113-136;

I panelen ingick även David Keeling, Wallace Broecker (AAAS, Columbia University), Harmon Craig (Scripps) och Joseph Smagorinsky (NOAA).

program för att upptäcka förestående förändringar av klimatet. RAND konstruerade tillsammans med modellerare klimatmodeller med fördubblade nivåer av CO₂ och tog även hänsyn till förändringar av solinflöde. På Rand fanns förutom frågan om koldioxid rädslan att främmande makt (Sovjet) medvetet skulle förändra klimatet.²⁷⁹ Från RAND Corporation hade Walter Orr Roberts 1964 rekryterat atmosfärforskaren William W. Kellogg för att förestå laboratoriet för atmosfärvetenskap. Kellogg skulle på ett tydligare sätt komma att spela en stor roll för att etablera klimatförändringarna som ett allvarligt hot. RAND hade även täta kontakter med ett par andra viktiga aktörer som nu anslöt sig till arenan. Än hade dock inte frågan uppmärksammats politiskt i Europa vilket dock skulle förändras genom ett par händelser under 1970-talet. Ett första steg i detta var när Joseph Slater, tidigare Ford Foundation, 1969 tillträdde som president för Aspen Institute. En av hans första åtgärder var att starta en femårig aktionsplan som kallades "Thought leading to action" och bestod av ett antal vetenskapliga program (bland annat *Communications and Society*, *Environment and the Quality of Life*, *Education for a changing Society* och *Science, Technology and Humanism*). I dessa skulle kritiska problem för mänskligheten, som klimat, miljö och energi, undersökas och diskuteras.²⁸⁰

Stockholmskonferensen 1972

Slaters ansträngningar visade sig när det första avgörande momentet för att väcka frågor om miljö och klimat i den Europeiska gemenskapen och på världsarenan ägde rum i och med FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 (UNCHE). Stora delar av agendan på konferensen hade sitt ursprung på Aspen Institute som genom och tillsammans med den av Joseph E. Slater²⁸¹ skapade International Institute for Environmental Affairs (IIEA)²⁸² drog upp en betydande del av riktlinjerna för konferensen. IIEA hade tillkommit efter att en av Aspen Institutes vetenskapliga programchefer, Thomas W. Wilson, hade genomfört en workshop om vilka åtgärder som hade vidtagits på miljöområdet i olika länder. Undersökningen, *The International Management of Environmental Problems*, kom fram till att det fanns ett behov av att utarbeta ett extensivt och intensivt program för forskning och datainsamling av olika miljörelaterade problem. Detta skulle bland annat rymma meteorologiska effekter på grund av miljödegradering. Rapporten sammanställdes av Wilson och representanter från ett dussintal länder som hade kommit till Aspen. Enligt Hyman hade Slater tidigare, under

²⁷⁹ Fleming (2005), s. 131

²⁸⁰ Hyman (1975), s 256-257

²⁸¹ Slater hade rekryterats av Anderson från Ford Foundation och hade tidigare varit chefsekonom hos Creole Petroleum Company (moderbolag Standard Oil of New Jersey (nuvarande Exxon). (Hyman 1975)

²⁸² Omdöpt till International Institute for Environment and Development (IIED) i samband med att institutet flyttade från Washington D.C. till London och Barbara Ward tog över ledningen.

sin tid på Ford Foundation, arbetat i "tysthet" med Sverker Åström som var den som väckte frågan om en miljökonferens i FN:s generalförsamling 1968.²⁸³ En av Slaters vänner och senare styrelsemedlemmen, Maurice Strong, utsågs till generalsekreterare för miljökonferensen (med Thomas W. Wilson som personlig konsult) och gav som sådan IIEA uppdraget att producera ett intellektuellt ramverk till konferensen. Detta resulterade i boken *Only One Earth* som kom att sammanställas av ekonomen och fabianisten Barbara Ward samt professor René Dubos vid Rockefeller University.²⁸⁴ Finansiellt stöd hämtades från Ford Foundation och Världsbanken.²⁸⁵ Aspen Institute kom senare under 70- och 80-talen att anordna flera konferenser och workshops med energi och klimat på dagordningen och utövade ett betydande inflytande på den politiska energi- och miljöagendan globalt sett. Aspens skapelse IIED var exempelvis senare inblandade i Brundtlandkommissionens rapport *Our Common Future* 1987, Riokonferensen 1992 samt Världstoppmötet för hållbar utveckling i Johannesburg 2002.²⁸⁶

Robert O. Anderson – Oljeman och miljövårdare

*In recognition of his extensive civic, educational and cultural contributions, especially as founder of the International Institute for Environment and Development. Since 1971 the IIED with Mr. Anderson's leadership has been focusing the world's attention on the connections between economic development, environment and human needs and trying to improve the management of natural resources so that the standard of living in the Third World may rise without destroying the resource base on which we all depend.*²⁸⁷

Ett av de mer inflytelserika namnen vid Aspen Institute var under denna tid oljebolaget ARCO:s²⁸⁸ styrelseordförande Robert O Anderson²⁸⁹ vars bolag var en stor finansär till

²⁸³ Hyman (1975), s. 270 Slaters roll bekräftas också av Sverker Åström i en telefonintervju gjord av frilansjournalisten Mikael Nyberg. http://www.mikaelnyberg.nu/english/greut_05.html (2009-05-06)

²⁸⁴ Raymond Jack, (1988), *Robert O. Anderson, Oil man/Environmentalist*, University Press of America: Lanham, s. 17-18

²⁸⁵ Hyman (1975), s. 278

²⁸⁶ Batterbury, Simon (2004), The International Institute for Environment and Development: Notes on a small office, *Global Environmental Change* 14 (2004) 367-371

²⁸⁷ Dessa ord yttrades när Robert O Anderson tog emot International Regeneration Award of the René Dubos Center for Human Environments 1987. Ibid. s 47

²⁸⁸ Köptes senare upp av BP.

²⁸⁹ Anderson var även styrelsemedlem av Rockefellerkontrollerade Chase Manhattan Bank och tv-bolaget CBS.

Aspen.²⁹⁰ Anderson bidrog personligen med pengar till att finansiera bildandet av IIEA och även till en rad andra miljöorienterade organisationer som Worldwatch Institute²⁹¹, John Muir Institute samt Friends of the Earth (som även deltog på Stockholmskonferensen). 1970 finansierade han även det uppmärksammade miljöevenemanget Earth Day som blev startskottet för den moderna miljörörelsen.²⁹² Anderson som var president för Aspen mellan 1957-67 och styrelseordförande fram till 1987 gick under 80-talet ut och varnade för den globala uppvärmningens konsekvenser. Något motsägelsefullt är det faktum att Anderson genom sin roll som styrelseordförande för ARCO under samma tid som han var ordförande för IIEA deltog i ett helt annat projekt i Alaska. I det fallet handlade det om att exploatera de oljeresurser som han i egenskap av miljörörelsens beskyddare kom att angripa som miljöförstörande. Detta är för övrigt slående för ett stort antal av de individer som ingått i styrelserna till de för miljöarbetet så betydande organisationerna.²⁹³ Samma krafter som under perioden eskalerade kriget i Vietnam hade också ett avgörande inflytande på att bygga upp den nya miljövärdsrörelsen.²⁹⁴ Dock menade Anderson själv att han och ARCO var föregångare som lät miljörörelsen komma till tals under prospektering och byggnation av den pipeline som gick från oljefälten (Prudhoe Bay) till utskeppningshamnen i Alaska.²⁹⁵

Robert O. Anderson, som själv (tillsammans med Gro Harlem Brundtland) blev förärad ett pris (International Regeneration Reward) för sina insatser inom miljöområdet och sitt ledarskap för IIED 1987, var en av många Aspenmedlemmar som satt med i styrelsen.²⁹⁶ Flera av medlemmarna var också kopplade till finansiärer som Ford

²⁹⁰ Andra stora finansiärer till Aspen Institute har varit Carnegie Foundation, Ford Foundation, Rockefeller Brothers Fund, Rockefeller Family Fund, German Marshall Fund, Chase Manhattan Bank, Exxon, Coca Cola, IBM, CBS m.fl.

²⁹¹ World Watch Institutes förste president Lester Brown var även kopplad till Aspen Institute. Walter Orr Roberts ingick i styrelsen.

²⁹² Hyman (1975), s. 252-53

²⁹³ Styrelsemedlemmarna Thornton Bradshaw var president för ARCO, Joseph Slater hade jobbat för Creole Petroleum, Maurice Strong hade varit chef för Petro-Canada, Power Corporation for Canada och Dome Petroleum. Robert MacNamara hade i sin tur varit försvarsminister under Vietnamkriget och blev därefter chef för Världsbanken.

²⁹⁴ Gibson (2004), s. 66-67

²⁹⁵ Raymond (1988), s. 13

²⁹⁶ Andra viktiga namn i IIED har varit Maurice Strong (medlem av Club of Rome, styrelsemedlem av Rockefeller Foundation och Stockholm Environmental Institute, medlem av World Commission on Environment and Development, generalsekretare för UNEP samt organisatör av Riokonferensen 1992), Robert S McNamara (amerikansk försvarsminister under Vietnamkriget, Världsbankschef, Aspen Institute, Brookings Institution, Ford Foundation), Aurelio Peccei (Club of Rome), Mostafa Tolba (UNEP), Joseph E. Slater (Aspen Institute, Ford Foundation), Thornton Bradshaw (ARCO, Aspen Institute, Conservation Foundation, RBF, Club of Rome), Soedjatmoko (Aspen Institute, Ford Foundation) och brittiske Lord Solly Zuckerman (senare viktig i skapandet av IIASA).

Foundation och Världsbanken. Anderson delade sitt ordförandeskap med den brittiske politikern Roy Jenkins (Labour) som mellan 1977-1981 var president för EU-kommissionen.²⁹⁷ Jenkins var även en av de grundande medlemmarna av David Rockefeller och Zbigniew Brzezinskis globaliseringsfrämjande Trilaterala Kommissionen.²⁹⁸ Denna organisation skulle framöver utgöra ett viktigt nätverk för många av de ledande aktörerna. Även Walter Orr Roberts var styrelsemedlem av IIEA och medverkade dessutom under Stockholmskonferensen som konsult.²⁹⁹ Vid denna deltog även en annan av de enskilt viktigaste aktörerna för att klimatfrågan skulle få större vetenskaplig och tyngd under 1970-talet.

Carroll L. Wilson, M.I.T. och Romklubben

Carroll Wilson apparently prophesied that this was going to happen, and he was able to make it a self-fulfilling prophecy. The studies SCEP and SMIC, which he conceived and skillfully organized with the help of William Matthews and a host of friends and colleagues, were both events which were well timed, as it turned out. They achieved their goals magnificently, and inspired a generation of young scientists who would make the study of the theory of climate their life's work - and also some older ones (like myself) who would then seriously turn to research on the impacts of climate change. (William W Kellogg)

Denna aktör var Professor Carroll L. Wilson (1910-1983) som till konferensen bidrog med ett ambitiöst sammanställt underlag. Wilson hade börjat sin karriär i den amerikanska militären (OSRD) och var mellan 1947-50 generalföreståndare för AEC. Han gjorde dock sitt huvudsakliga arbete på MIT och var professor i management. Wilson var även mycket involverad i internationella samarbetsorganisationer och blev senare vice ordförande för den i USA och internationellt mycket betydelsefulla tankesmedjan Council on Foreign Relations³⁰⁰ och var för att nämna några organisationer medlem av Trilaterala Kommissionen (1973-), OECD och Club of Rome.³⁰¹

²⁹⁷ Raymond (1988), s. 19

²⁹⁸ Trilateral Commission (1974), Trialogue, A bulletin of American-European-Japanese Affairs, February-March 1974, No. 4

²⁹⁹ Firor (1991)

³⁰⁰ Ibid. s 120

³⁰¹ MIT Libraries (2008), Workshop on Alternative Energy Strategies, <http://libraries.mit.edu/archives/research/collections/collections-mc/pdf/mc180.pdf> (2009-04-17)

Tillsammans med statsvetaren Professor William H Matthews (MIT) hade han 1970 arrangerat konferensen *Study of Critical Environmental Problems* (SCEP) vid Williamstown College i Massachusetts, USA.³⁰² William W Kellogg från NCAR, som var en av deltagarna, ansåg att Wilson hade en mycket stor betydelse för att frågan om klimatet fick en sådan stor tyngd de kommande decennierna. Rapporterna (SCEP och den efterföljande *Study of Mans Impact on the Climate*) anges ofta som källa till det publika intresset för den framväxande klimatpolicyn och var enligt Kellogg obligatorisk läsning för alla deltagare vid Stockholmskonferensen. Till konferensen i Williamstown (SCEP) hade Wilson samlat 40 vetenskapsmän och experter från ett antal discipliner med syftet att "höja andelen informerad publik samt att få till stånd en vetenskaplig diskussion och aktionsplan som rörde globala miljöproblem". I frågan om klimatet ville forskningsgruppen försöka hitta hävstångseffekter där relativt små mänskliga miljöpåverkande faktorer kunde få en stor och globalt klimatpåverkande effekt.³⁰³ Slutsatsen om koldioxidens inverkan blev enligt Kellogg, ordförande för arbetsgruppen för klimateffekter, så stark som den kunde vid denna tidpunkt.³⁰⁴ Projektet finansierades av stiftelser som National Science Foundation, Rockefeller Foundation, Ford Foundation och Sloan Foundation³⁰⁵.

Carroll L. Wilson gick sedan vidare för att göra en studie i en större internationell kontext. Finansiellt stöd gavs från National Science Foundation, Ford Foundation och Sloan Foundation medan Kungliga Vetenskapsakademin och Kungliga Ingenjörssakademin i Sverige erbjöd sig att stå som värdar. Konferensen gick sedan av stapeln i Svante Arrhenius födelseort Wijk nära Uppsala i juli 1971. William Matthews var assisterande konferensledare och Kellogg, tillsammans med G.D. Robinson från British Royal Meteorological Society, sekreterare.³⁰⁶

Målet för *Study of Mans impact on Climate*, som konferensen kom att heta, var att tjäna som en auktoritativ källa till i stort sätt alla frågor som rörde klimatförändringar och närliggande områden. I slutet av konferensen i Wijk kunde det dock noteras att två läger hade bildats bland forskarna. Det ena lägret menade att koldioxiden bidrog till en uppvärmning medan det andra ansåg att atmosfäriska partiklar eller aerosoler orsakade en nedkylning.³⁰⁷ En av de forskare som anslöt sig till det senare lägret var Stephen H. Schneider från NCAR (han bytte sedan åsikt och blev en av de mer tongivande

³⁰² Kellogg (1987), s. 120

³⁰³ Matthews, Kellogg and Robinson (1971), *Man's impact on the climate*, The MIT Press, Cambridge, Massachusetts, s. 18

³⁰⁴ Kellogg (1987)

³⁰⁵ Grundades 1934 av General Motors president Arthur P. Sloan.

³⁰⁶ Ibid. Roger Revelle hade även ingått i styrkommittén.

³⁰⁷ Matthews, Kellogg and Robinson (1971), s. xii

proponenterna för koldioxidspåret, arbetade ihop med William W. Kellogg och blev redaktör för den vetenskapliga tidskriften *Climatic Change*). Ett försök att nå konsensus i frågan om hur temperaturerna skulle utvecklas de kommande decennierna blev fruktlös. Åsiktsglappen var alltför stora och faktaunderlaget alltför torftigt. Båda lägren såg dock människan som klimatpåverkande faktor i och med hennes förbränning av fossil energi. I rapporten, där även Roger Revelle bidrog med ett kapitel³⁰⁸, sades att det låg i människans makt att kunna förändra klimatet men att det inte gick att säga att det faktiskt skulle kunna inträffa. För att utröna detta behövdes en mer organiserad forskningsstrategi byggas upp.³⁰⁹

Den nedkylning som hade observerats sedan 1950-talet gjorde också att delar av vetenskapsamfundet under sjuttioalets början var mer benägna att ansluta sig till uppfattningen att utsläpp av smog och andra partiklar hade större vikt för människoframkallade klimatförändringar än koldioxid.³¹⁰ U.S. National Science Board rapporterade exempelvis att världstemperaturerna hade fallit ordentligt de senaste 20 till 30 åren varav drastiskt det senaste decenniet. Utvecklingen intresserade även CIA som publicerade rapporter som utredde eventuella geopolitiska konsekvenser av en drastisk nedkylning.³¹¹ Oceanografen James Hays gick så lång att han varnade för att utsläppen av partiklar skulle kunna blockera solinstrålningen och snabba på intåget till en ny istid. Men Hays var i sammanhanget en udda röst.³¹² Frågan om vilken mänsklig faktor (koldioxid eller aerosoler) som ansågs mest drivande för klimatet avgjordes först några år senare vid det WMO-sponsrade *The International Symposium on Long Term Climate Fluctuations* 1975. Vid denna konferens drogs slutsatserna att lågt liggande aerosoler från industriutsläpp samt rökpartiklar från svedjejordbruk inte resulterade i nedkylning när de befann sig över land. Detta stärkte dominansen för de forskare som stödde sig på teorin om uppvärmning genom koldioxidutsläpp.³¹³ Detta sammanföll också med att temperaturen nu så sakta började klättra uppåt igen. De som stödde sig på koldioxidteorin kunde nu luta sig mot faktiska observationer (även om detta i sig inte bekräftade teorins giltighet).

Carroll L. Wilson hade i korrespondens med Maurice Strong betonat vikten av att bygga upp ett nätverk där ett begränsat antal inflytelserika individer som var globalt medvetna

³⁰⁸ Ibid. s 281-284

³⁰⁹ Kellogg (1987)
(Weart 2008)

³¹⁰ Reid Brysons forskningsgrupp hade dock funnit belägg för att klimatförändringar kunde ske mycket snabbt (bland annat så tog Bryson upp den lilla istiden och vikingarnas förändrade villkor på ett allt kallare Grönland som exempel).

³¹¹ Fleming (2005), s. 132

³¹² Weart (2008)

³¹³ Kellogg (1987), s. 122

och med bred miljömedvetenhet skulle ingå.³¹⁴ Både Wilson och Strong var medlemmar av ett sådant nätverk, den under 70-talet mycket inflytelserika tankesmedjan Romklubben (CoR) där Wilson själv satt med i den styrande kommittén. Romklubbens insatser skulle under kort tid betyda mycket för att skapa en debatt kring det moderna samhället och den ständiga jakten på tillväxt. Wilson kom även att spela en stor roll i tillblivelsen av Romklubbens omdebatterade bok *The Limits to Growth*³¹⁵. Han introducerade Jay Forrester, chefen för Systems Dynamics Group vid M.I.T, för Romklubbens idéer. Forrester kom därefter att utveckla två av de tre datamodeller som boken var uppbyggd kring.³¹⁶ Poängen med boken var att visa att den pågående utvecklingen inte kunde fortgå med hänsyn till resursutnyttjandet. Om inte tillväxten begränsades hotade stora delar av världens resurser i form av viktiga mineraler och fossila energikällor att var förbrukade inom hundra år. Lösningen var bland annat att skapa en internationell organisation som kunde reglera världsekonomin.³¹⁷ Detta var också tankegångar som Aurelio Peccei 1969 redogjort för i sin bok *The Chasm Ahead*.³¹⁸

Limits to Growth blev mycket framgångsrik och utgjorde en viktig inlaga i debatten som uppstod under och efter Stockholmskonferensen. Analysen blev dock omedelbart anklagad för att vara metodologiskt bristfällig. Den tog inte hänsyn till teknikutveckling och målade upp en alltför dystopisk framtid.³¹⁹ Att använda sig av modeller för att förutsäga framtiden ansågs som både tvivelaktigt och ovetenskapligt. Vid Stockholmskonferensen riktade representanter från utvecklingsländerna hårda ord mot bokens slutsatser. Västs skyltande med alarmerande miljöhot sågs mer som ett verktyg för att tvinga kvar dessa länder i sitt armod. Det tolkades som att utvecklingen skulle motarbetas för att väst skulle kunna slippa få konkurrens om sina "koloniala ägodelar" i syd.³²⁰ Kritiker som Townsend och Golub ansåg att ledningen inom Romklubben hade autokratiska tendenser och att de strävade efter att skapa en världsordning modellerad i enlighet med de multinationella korporationernas intressen.³²¹ Sådana påståenden ansågs av andra författare som Peter Moll som överdrivna.³²² Det är dock svårt att bortse från att flertalet inom Romklubben hade starka kopplingar till

³¹⁴ Wilson to Strong, 30 oktober 1972, Wilson Papers, MIT Archives, Box 44, File 1818

³¹⁵ Projektet finansierades av Fiats ordförande Giovanni Agnelli.

³¹⁶ MIT Tech Review (1984), Activist on the world stage: Carroll Wilson Remembered, February/March 1984

³¹⁷ Meadows, Dennis L et.al. (1972), *Tillväxtens gränser: en rapport utarbetad för Romklubbens projekt "Mänsklighetens situation"*, Bonniers: Stockholm

³¹⁸ Peccei, Aurelio (1969), *The Chasm Ahead*, New York: Macmillan

³¹⁹ Linnér, Björn-Ola (2003), *The return of Malthus*, The White Horse Press, s. 176

³²⁰ Moll, Peter (1991), *From Scarcity to Sustainability: the Role of the Club of Rome*, New York: Peter Lang Publishers inc, s. 118-119

³²¹ Joe Townsend and Robert Golub (1977), *Malthus, Multinationals and the Club of Rome*, *Social Studies of Science*, Vol 7, No 2

³²² Moll, Peter (1991), s. 87

storföretagsvärlden och NATO samt att finansieringen hade hämtats från den finansiella elitens fickor. Alexander King redogjorde även under sin tid som president för Romklubben i sin bok *The first global revolution* (skriven tillsammans med Bernard Schneider 1991) för tankegångar om att de nuvarande demokratiska principerna inte alltid kunde anses vara ideala för att möta framtidens problem. För att möta miljöproblemen föreskrev Romklubben i boken *Mankind at the Turning Point* att ett "organiskt" och holistiskt världssamfund behövde skapas. Ett sådant system krävde i sin tur att nationernas självbestämmande behövde begränsas och att världen skulle delas upp i tio regioner.³²³ För att uppnå detta mål diskuterade King och Schneider möjligheten att ena mänskligheten kring ett antal miljöhot. Ett av dessa var den globala uppvärmningen. Alexander King skrev i *The first global revolution* att:

I sökandet efter en ny fiende som skulle kunna förena oss [hela mänskligheten] kom vi upp med idén att föroreningar, hotet från global uppvärmning, vattenbrist, svält med mera skulle vara en lämplig metod. [...] Alla dessa faror förorsakas av människan och kan bara övervinnas genom en förändring av attityd och beteende. Den verkliga fienden är mänskligheten själv.³²⁴

Koncept av detta slag diskuterades också 1975 under World Future Societys konferens *The Next 25 years, Crisis and opportunities* där Romklubben genom Jay Forrester och den ungerske systemfilosofen Ervin Laszlo var representerade.³²⁵ Denna konferens inleddes av den amerikanska vicepresidenten Nelson Rockefeller (republikanerna) och diskuterade bland annat hur framtida kriser skulle motivera nya globala institutioner för att hantera världsomspännande problem. Att utarbeta krisscenarior ansågs kunna skapa förutsättningar att förändra världen till det idealsamhälle som önskades av dessa aktörer. För att lyckas behövdes ett "centralt projekt" som mänskligheten kunde enas kring.³²⁶ Strategier för att genomföra en transformering och projekt för dess genomförande utarbetades samtidigt av Stanford Research Institute.³²⁷

Förutom att *Only One Earth*, *SMIC*, *SPEC* och *Limits to Growth* var viktiga dokument som diskuterades under Stockholmskonferensen medverkade även medlemmar i Romklubben, som Peccei, Heyerdahl och Dubos, i de av IIEA-generalen Jack Raymond

³²³ Mesarovic, Mihajlo, E. Pestel (1974), *Mankind at the Turning Point, A Report to the Club of Rome*, New York: Dutton

³²⁴ King, Alexander och Schneider Bertrand (1991), *The First Global Revolution: A Report by the Council of The Club of Rome*, Pantheon Books

³²⁵ Laszlo startade senare en systerorganisation till Romklubben, the Club of Budapest, med målet att förena vetenskap och spiritualism.

³²⁶ Spekke (1975), s. 10-17

³²⁷ Markley, O.W; Harman W. Willis (1984), *Changing images of man*, The center for the study of social policy/SRI International, Pergamon Press: Oxford

arrangerade "Distinguished Lecture Series". Föreläsningsserien resulterade sedan i boken, *Who Speaks for Earth*.³²⁸

Stockholmskonferensens politiska betydelse

Genom Aspen Institute och IIED/IIEA hade stora delar av ramverket till Stockholmskonferensen tagits fram. Romklubben och MIT hade sedan bidragit med viktigt diskussionsmaterial.³²⁹ Detta gav i slutändan resultat. Det proklamerades att det fanns "ett behov av ett gemensamt angreppssätt och gemensamma principer för att inspirera och guida världens folk i bevarandet och förbättringen av den mänskliga miljön." 26 vägledande principer antogs och ett antal länder ansåg att detta var ett första steg mot en internationell miljölag.³³⁰ Detta betydde också att de centrala rekommendationer som hade författats under Aspens workshop 1971 fanns med i den aktionsplan som godkändes av både Stockholmskonferensen och FN:s generalförsamling. Det beslutades också att en ny organisation, United Nations Environment Programme (UNEP), med bevarande av den globala miljön som huvudmål skulle sjasättas. Dessutom så betydde konferensen att det nu påbörjades datainsamling och research om klimatet inom ramarna för FN:s miljöarbete.³³¹ UNEP skulle fortsättningsvis ha ett tätt samarbete med Aspen Institute. Miljökonferensens generalsekreterare och medlem av Aspen Institutes styrelse sedan 1971, Maurice Strong, utsågs exempelvis att leda även denna organisation.

För den Europeiska Gemenskapen innebar Stockholmskonferensens resultat att det uppkom en press att utarbeta en egen miljöpolitik. Stats- och regeringscheferna gav bland annat kommissionen i arbete att ta fram ett aktionsprogram med ett antal rekommendationer. En av dessa var att kommissionen och medlemsstaterna skulle agera tillsammans i internationella organisationer samt att arbeta för en internationell och världsomspännande miljöpolicy.³³² 1973 bildades också generaldirektoratet för miljö medan European Environmental Bureau som första miljöorganisation öppnade

³²⁸ Raymond (1988), s. 27

³²⁹ En annan viktig bok som kom ut inför Stockholmskonferensen 1972 var *Blueprint for Survival* av Edward Goldsmith som föreslog att en rörelse för hållbar utveckling skulle skapas vilket genom ett par inledande partibildningar sådde fröet till brittiska Green Party, Europas första ekologiska parti. Boken föreslog en ny världsordning baserad på små självförsörjande samhällen. Den innehöll också auktoritära element med förslag om obligatorisk födelsekontroll, aborter och stoppad invandring. Detta gjorde att en del kritiker placerade Goldsmith i en ekofascistisk kontext. Goldsmith såg födelsen av nationella miljörörelser som komplementära till Romklubbens internationella ansträngningar; Goldsmith, Edward (1972), *A Blueprint for Survival*, Penguin Books Ltd (2010-03-22)

³³⁰ Ibid. s. 26

³³¹ Kellogg (1987), s. 121

³³² Haigh, N. (1991). The European Community and international environmental policy. *International Environmental Affairs* 3 (3): 163-80.

kontor i Bryssel året efter. Det ansågs även nödvändigt att harmonisera åtgärder för miljöskydd inom den europeiska gemenskapen.³³³ Detta var målsättningar som kan sägas ligga nära de som både Aspen Institute och Club of Rome själva stod för. Året efter utspelades en annan avgörande händelse för den framtida energi- och klimatpolitiken. Detta satte också frågorna om energin på den allmänna dagordningen eftersom gemene man nu blev drabbade.

³³³ Avtal mellan företrädarna för medlemsstaternas regeringar, församlade i rådet av den 5 mars 1973 om information till kommissionen och medlemsstaterna syftande till en eventuell harmonisering inom gemenskaperna av brådskande åtgärder till skydd för miljön, Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr C 009 , 15/03/1973 s. 0001 - 0002

Händelser

1973-
1992

1973- Utlösande händelse - Oljekris

Storbritannien går med i EG, EG initierar energisamarbete och utveckling avförnybar energi, Trilaterala Kommissionen grundas.

1977- Crispin Tickell ger ut *Climatic Change and World Affairs*

Labourpolitikern Roy Jenkins tillträder som kommissionspresident med Tickell som närmaste man

1979 - World Climate Conference, William Kellogg arkitekt

Crispin Tickell initierar informellt klimatfrågan på G7

1980 - Första Villachkonferensen om klimatet

1984 - Margret Thatcher placerar på sin rådgivare Tickells inrådan klimatet på G7:s agenda

1985 - Andra klimatkonferensen i Villach

Franske socialisten Jacques Delors tillträder som kommissionens president

1986 - EU-kommissionen erkänner officiellt klimatet som ett problem.

Tjernobylyolyckan utgör utlösande händelse. Idén om koldioxidskatt lanseras.

1987 - Avgörande klimatmöten vid Villach och Rockefeller's Bellagio Center

Brundtlandkommissionen presenterar *Our Common Future*

1988 - Utlösande händelse, Sommartorka i USA,

IPCC och AidEnvironment bildas. Friends of the Earth inleder sin första klimatkampanj

1989 - GLOBE grundas av Hemmo Muntingh och Al Gore. Greenpeace inleder klimatkampanj

1990 - IPCC släpper sin första rapport

1991 - Jacques Delors, EG, adresserar koldioxidreducerande teknologier

Trilateral Commission ger ut *Beyond Interdependence* och Romklubben ger ut *The First Global Revolution*

1992 - Earth Summit i Rio de Janeiro

Med energikrisen som väckarklocka

Frågan om världens energitillgångar hade redan innan denna händelse behandlats vid Aspens andra internationella miljöworkshop *The Environment, Energy and Institutional Structures* som arrangerades tillsammans med IIED 1972. Idén till detta kom från Robert O. Anderson personligen och finansierades av Rockefeller Brothers Fund (där Laurance Rockefeller var president 1958-68 och ordförande 1968-1980). Även personal från *Conservation Foundation* var med i samarbetet. Resultatet av workshopen blev att en översikt av globala energirelaterade problem utvecklades. Det producerades också en rapport *World Energy, the Environment and Political Action*.³³⁴ Målet med denna var att förankra energifrågan i en kontext av miljö och internationell politik för att sedan kunna rekommendera de första stegen i en politisk aktionsplan som skulle vara giltig även om det uppstod skiljelinjer om energitillgångarnas storlek och teknologiska utvecklingsmöjligheter.³³⁵ Rapporten skrevs av Thomas J. Wilson³³⁶ (vetenskaplig ledare för Aspens program Environment and the Quality of Life) och kunde ses som profetisk eftersom den ett år innan oljekrisen 1973 förutsåg konsekvenserna av en fysisk bristsituation på grund av politiska konfrontationer mellan producent- och konsumentländer.³³⁷ Detta innebar också att oron om miljöutsläpp kom att integreras med rädslan för en energikris. Sammantaget stärkte det farhågorna om att den exponentiella befolkningstillväxten med dessa hotande begränsningar skulle leda till framtida försörjningsproblem.³³⁸ Frågor om energiförsörjningen var även i fokus under 1973 års Bilderbergkonferens³³⁹ som gick av stapeln i svenska Saltsjöbaden 11 till 13 maj. Deltagare på konferensen var bland annat Robert O. Anderson, Carroll L. Wilson och Aurelio Pecceis chef Giovanni Agnelli.³⁴⁰

Som diskussionsunderlag till konferensen hade Walter J. Levy, en oljekonsult och tidigare chef för Office for Strategic Services (CIA:s föregångare) petroleumavdelning, skrivit en rapport om möjligheterna att utveckla en gemensam europeisk energipolicy och vilka konsekvenser detta skulle kunna få för relationerna med USA. Diskussionerna

³³⁴ Raymond (1988)

³³⁵ Hyman (1975), s. 293

³³⁶ Wilson hade tidigare arbetat på War Production Board, förestått Combined Economic Warfare Agency (Middle east) och varit rådgivare åt W. Averell Harriman under Marshallplanen. Han var även rådgivare åt en mängd amerikanska delegationer till olika FN-organisationer samt internationella organ som NATO.

³³⁷ Hyman (1975), s. 294

³³⁸ Ibid. s. 293

³³⁹ Bilderberg är en årlig konferens som samlar betydande personer ur den västerländska eliten (politik, media, storföretag etc.) för att diskutera världsfrågor av angelägen karaktär.

³⁴⁰ Engdahl, William (2003), *A Century of War*, Penguin Press, s. 130-135

under konferensen behandlade bland annat vilka följderna skulle bli om oljepriset gick upp med 400 %.³⁴¹

Farhågor av detta slag diskuterades även av mötesdeltagaren Carroll L. Wilson i Council on Foreign Relations tidning *Foreign Affairs* där han varnade för att beroendet av Mellanösterns olja kunde få svåra konsekvenser.³⁴² Oron för avbrutna oljeleveranser gjorde att det Europeiska Ministerrådet i juli 1973 antog ett direktiv som föreskrev åtgärder för att dämpa problemen med försörjning av råolja och petroleumprodukter. Bland annat handlade det om att prioritera leveranser till vissa brukare samt att utfärda prisföreskrifter för "att förhindra onormala prishöjningar".³⁴³ Scenariorna förverkligades sedan i oktober 1973 när flera av Mellanösterns producentländer genomförde ett oljeembargo gentemot ett antal nationer i västvärlden på grund av deras stöd för Israel i samband med Yom Kippurkriget. Detta resulterade i att oljepriset på kort tid mångdubblades. Noterbart är att åtgärderna mot energikrisen föreslogs innan krisen blev ett reellt faktum.

Energien och klimatet syntetiseras

Den plötsliga energikrisen kom att lamslå världsekonomin, med både bensenransonering och recession till följd. Detta gjorde att även många av dem som inte hade varit lyhörda för miljövarningarna nu började ifrågasätta den slösaktiga livsstilen och att miljö- resurs- och energifrågor plötsligt fick en allt större betydelse. Energin utgjorde en utlösande händelse vilket skapade politisk handling. Frågorna om energien och klimatet gled så sakta in i en allians även om det dröjde länge innan klimatfrågan skulle bli en allmän angelägenhet. Inledningsvis var det King M. Hubberts teori om oljetoppen som var tongivande eftersom hans förutsägelse om en minskad amerikansk oljeutvinning efter 1970 verkade uppfyllas. Han förutspådde nu att oljeåldern var på upphällningen och att världsproduktionen av olja skulle börja minska drastiskt efter 1995.³⁴⁴ En förändrad attityd började nu framträda där människans resursslöseri ansågs kunna ge upphov till både klimatkatastrofer och civilisationskollaps till följd av utarmning av de fossila energikällorna. Den hastigt uppkomna krisen hade tydligt visat på sårbarheten för både den stora massan och världens regeringar.

³⁴¹ Ibid.

³⁴² Wilson, Carroll (1973), A Plan for Energy Independence, Artikel i *Foreign Affairs*, <http://www.foreignaffairs.com/articles/24435/carroll-l-wilson/a-plan-for-energy-independence> (2009-05-04)

³⁴³ Rådets direktiv 73/238/EEG av den 24 juli 1973 om åtgärder för att dämpa verkningarna av svårigheter vid försörjningen med råolja eller petroleumprodukter

³⁴⁴ Grove, Noel (1974), Oil the dwindling resource, artikel i *National Geographic*, juni 1974

Europeiska rådet såg på grund av energikrisen nu ett behov av att öka forskningen inom energi- och miljöområdet.³⁴⁵ Ett första steg mot en gemensam energipolitik togs också genom de rekommendationer som gavs om att diversifiera energikällorna. Detta gjordes bland annat för att komma ifrån en situation där kontrollen över oljan skulle kunna utnyttjas i makt- och utpressningssyfte.³⁴⁶ För att stärka energisäkerheten förordades bland annat en utbyggd olje- och kolproduktionskapacitet inom gemenskapen. Dessutom behövde kärnkraften byggas ut samt resurser satsas på forskning och utveckling i syfte att få fram fler energikällor. Satsningarna skulle enligt Ministerrådet³⁴⁷ göras med miljömässiga hänsynstaganden.³⁴⁸

Det förändrade energiläget gav också avtryck när det i december 1974 togs beslut om energipolitiken fram till 1985. Förutom att teknisk forskning och utveckling ansågs behövas för att kunna utnyttja och exploatera de traditionella energikällorna på ett effektivare sätt var långtidsplanen att de skulle ersättas av nya energikällor. Vilka dessa skulle vara var dock ospecificerat.³⁴⁹ I slutet av 1970-talet tillkom målsättningar om att bara hälften av energin skulle vara importerad, att oljeanvändningen skulle begränsas och att oljeimporten inte fick överskrida 1978 års nivå.³⁵⁰ Den förnybara energins roll var under denna tid blygsam och ansågs inte ha någon större roll att spela. Däremot så togs beslut om att starta energikutvecklingsprojektet *Energy and Research Development Programme* som löpte mellan 1979 till 1983. Detta inriktades på alternativa energilösningar som sol-, vind- och bioenergi, jordvärme samt energibesparing. Ännu var dock inte tiden mogen för någon satsning på biodrivmedel. Vissa ansträngningar för att utveckla produktion och lagring av vätgas fanns även om strategin främst var att minska oljeanvändningen inom andra områden än transportområdet. På detta sätt skulle mer olja/bensin kunna frigöras till denna sektor.³⁵¹ Energit krisen medverkade även till att Trilateral Kommissionens tillsatte en energi arbetsgrupp som behandlade

³⁴⁵ The Council of the European Communities (1974), Commission proposes Revision of the Multiannual Research Programme, Information [CCR Research Programme] 64/74. [EU Commission - Brochure]

³⁴⁶ Civitas, European Energy policy, <http://www.civitas.org.uk/eufacts/FSENV/ENV3.htm> (2009-01-13)

³⁴⁷ EU:s högsta beslutande organ.

³⁴⁸ The Council of the European Communities (1974), Council Resolution of 17 September 1974 concerning a new energy policy strategy for the Community, Official Journal C 153 , 09/07/1975 P. 0001 - 0002

³⁴⁹ Ibid.

³⁵⁰ The Council of the European Communities (1980), Council Resolution of 9 June 1980 concerning Community energy policy objectives for 1990 and convergence of the policies of the Member States, Official Journal C 149, 18/6/1980 P. 0001

³⁵¹ The Council of the European Communities (1979), Council Decision of 11 September 1979 adopting an energy research and development programme 1979 to 1983, Official Journal L 231 , 13/09/1979 P. 0030 - 0033

de politiska konsekvenserna av energikrisen. I denna grupp ingick både Wilson och Levy. En av slutsatserna var att responsen från regeringarna i Västeuropa hade varit otillräckliga för att möta problemen. Dessa hade istället för att implementera Europakommissionens "ambitiösa" förslag på energiåtgärder valt att gå sina egna vägar. Trilateralerna efterlyste nu en långsiktig gemensam energistrategi och "trilaterala" institutioner som OECD och IEA för att hantera detta.³⁵² Redan före 1973 hade dock förberedelser vidtagits på annat håll för att sammanföra frågorna (klimat/energi) och att arbeta fram lösningar på de uppkomna problemen.

IIASA – Energi i en begränsad värld

A prudent policy, in our opinion, would be to maintain flexibility by having sufficient nonfossil options incorporated in the global energy supply system over the next few decades so as to allow expansion from that base, if necessary, as the effects of carbon dioxide become better known.³⁵³

Ett konkret exempel är forskningsinstitutet IIASA som 1981 gav ut boken *Energy in a finite world*. Denna utgjorde slutsammanställningen av ett projekt med 140 vetenskapsmän som hade löpt sedan 1973 och noggrant hade analyserat de framtida energitillgångarna. Rapporten diskuterade även lösningar på energirelaterade problem och förde fram utvecklandet av förnybar energi som en lösning. Bioenergi ansågs exempelvis ha en stor potential som ett sätt att lösa både klimat- och energiproblemen även om det ännu fanns vissa begränsningar. Som samarbetspartners till projektet fanns bland annat NCAR i Boulder och Meteorological Office i Storbritannien och studien var till stora delar finansierad av UNEP.³⁵⁴ Energianalyserna hade vissa beröringspunkter med Romklubbens tidigare rapporter vilket hade sina givna förklaringar. Förutom att en av författarna till *Limits to Growth*, Dennis Meadows, ingick i forskargruppen så kunde institutet tacka flera av Romklubbens medlemmar för sin tillblivelse.

Det i Österrike (Schloss Laxenburg) placerade IIASA hade startats genom ansträngningar från Joseph Slaters f.d. kollega i Ford Foundation, McGeorge Bundy³⁵⁵,

³⁵² Campbell, John et.al. (1974), *Energy: A strategy for International Action*, The Triangel Papers: 6, Trilateral Commission

³⁵³ Anderer, Jeanne (1981), *Energy in a finite world – Paths to a Sustainable Future*, Report of the Energy Systems Program Group of the International Institute for Applied Systems Analysis, s. 111

³⁵⁴ Anderer, Jeanne (1981), s xiii-xvi; Detta gällde speciellt delprojektet The Comparison of Energy Options: A Methodological Study

³⁵⁵ Bundy var säkerhetsrådgivare till Kennedy och Lyndon Johnson 1961-1966 och president för Ford Foundation 1966-1979 och är även känd för att ha trappat upp kriget i Vietnam och blev i samband med detta anklagad för krigsförbrytelser.

vice ordföranden för statskommittén för vetenskap och teknik i Sovjetunionen och Romklubbsmedlemmen Dr. Djerjan Gvishiani samt den brittiska regeringens vetenskapsrådgivare och IIED-medlemmen Lord Solly Zuckerman.³⁵⁶ Aurelio Peccei från The Club of Rome hade dock varit huvudsaklig katalysator till bildandet av IIASA.³⁵⁷ Formellt hade Bundy fått uppdraget av President Lyndon Johnson att samla vetenskapsmän från USA och Sovjet som tillsammans skulle lösa problem, förutom militära och rymdrelaterade, som kunde uppstå i de avancerade nationerna. Detta rörde bland annat energi, hav, hälsa och miljö. Institutet fick sedan en global sammansättning av vetenskapsmän från större delen av den utvecklade världen och utgjorde under kalla kriget en unik mötesplats mellan öst och väst.³⁵⁸ Detta kan också sägas vara ett delmål i den strategi som Peccei hade målat upp i boken *The Chasm Ahead* från 1969 om att de stora nationerna (USA, Sovjet, EG och Japan) behövde samlas för att bygga upp en ny supranationell auktoritet.³⁵⁹

IIASA finansierades av medlemsländerna (USA och Sovjet stod för en tredjedel var) samt Ford Foundation. Enligt Rennie J Whitehead, medlem av Kanadensiska The Club of Rome (CACOR) och styrelsemedlem av den kanadensiska avdelningen av IIASA, fick institutet en komplementär funktion i förhållande till The Club of Rome.³⁶⁰ Idag leds institutet av Professor Nebojsa Nakicenovic och har i klimatsammanhang spelat en mycket stor roll i och med att de har utvecklat de utsläppsmodeller (SRES) som används i IPCC:s rapporter (Nakicenovic har dessutom själv medverkat som författare till flera av dessa).³⁶¹ IIASA har samarbetat med EU i en rad projekt inom bioenergiområdet (exempelvis REFUEL, Renewable fuel for a Sustainable Europe). Dessutom medverkade flera av IIASA:s forskare i ett par avgörande konferenser om klimatet under 1980-talet.

Carroll L. Wilson påbörjade samtidigt ett internationellt projekt på MIT som tittade på lösningar på det uppkomna energiproblemet. Mellan 1973 och 1974 samlade Wilson 75 experter från 15 olika länder för att delta i en två och ett halvt år lång studie om alternativa energikällor, *Workshop on Alternative Energy Strategies (WAES)*. I studien,

³⁵⁶ Lord Zuckerman tjänade som vetenskaplig rådgivare och strateg vid det brittiska militärministeriet samt till den brittiska regeringen. Förutom detta var han tillsammans med Julian Huxley associerad med Zoological Society of London. (Guide to the Solly Zuckerman / Julian Huxley letters, 1931-1967, <http://www.lib.utexas.edu/taro/ricewrc/00163/rice-00163.html>).

³⁵⁷ Whitehead, J. Rennie (1995), *Memoirs of a Boffin, A personal story of life from the 20th century*, <http://www.whitehead-family.ca/drrennie/index.html> (2012-09-05)

³⁵⁸ IIASA, *How IIASA began*, <http://www.iiasa.ac.at/docs/history.html> (2009-05-11)

³⁵⁹ Golub and Townsend (1977), s. 216

³⁶⁰ IIASA, *Informing the international community, IIASA and the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Artikel i *Options* 2006

³⁶¹ CV – Nebojsa Nakicenovic

som sponsrades av Rockefeller Foundation, Rockefeller Brothers Fund, Alfred P. Sloan Foundation, Andrew Mellon Foundation, German Marshall Fund och National Science Foundation, var syftet att bedöma hur mycket energi som behövdes i västvärlden fram till år 2000. Utifrån projektionerna utarbetades sedan alternativa energistrategier för de individuella nationerna. Wilson trodde enligt de beräkningar som gjorts att världen var på väg mot en massiv oljekris inom 25 år och att övergången till andra energiformer skulle komma att ske mycket snabbt.³⁶²

Slutsatsen av studien var att stora investeringar skulle krävas för att kunna producera alternativa bränslen i de volymer som skulle behövas för att ersätta oljan. Dessutom skulle det krävas lång tid att införa dem i energisystemen. Övergången skulle först kräva ett större beroende av annan fossil energi och kärnkraft.³⁶³ Som en fortsättning på denna studie sammanställde Wilson en rapport om världens koltillgångar, *World Coal Study*³⁶⁴ (WOCOL) 1978. Kolet sågs som en energikälla som kunde användas under en övergångsperiod för att undkomma svårigheterna med en möjlig oljebrist och studien hade som syfte att kartlägga hur stora tillgångarna var. Däremot ansågs kolet vara sämre ur miljösynpunkt. Detta för att det bidrog till utsläpp av koldioxid och giftiga ämnen vid förbränning.³⁶⁵ I både WOCOL och rapporten från IIASA hade detta samband tydligt lyfts upp. Det fanns stora bestånd av kol och okonventionella oljetillgångar men det var viktigt att inte förlita sig på dessa utan att istället utveckla nya förnybara alternativ som bioenergi av miljöskäl.³⁶⁶

Klimatprogrammet på Aspen Institute

Medan Carroll L. Wilson hade varit viktig i ihopsamlandet av en kunskapsbas om klimat- och energirelaterade frågor så kom Walter Orr Roberts, William W. Kellogg, Stephen H. Schneider och Aspen Institute ha en mer avgörande roll för att placera denna kunskap i en politisk kontext. Detta började med att Maurice Strong och hans ställföreträdare i UNEP, Mostafa Tolba, i augusti 1973 blev konsultativt utbildade av 19 ledande internationella forskare på institutet i ömmande frågor som rörde planetens bärkraft. Dessa forskare var bland annat Carrol L. Wilson, Walter Orr Roberts, Peter Medawar, René Dubos, kanadensiske klimatologen Kenneth Hare och tyske meteorologen och

³⁶² MIT, Workshop on Alternative Energy Systems, MC 180, s. 2

³⁶³ Ibid. s. 4

³⁶⁴ World Coal Study var för övrigt sponsrat av bland annat Robert O. Andersons ARCO, The Rockefeller Foundation, MIT och USA:s energidepartement. Konferenser ordnades vid Aspen Institute och det amerikanska slutmötet ägde rum i ARCO:s högkvarter i Los Angeles. Walter Orr Roberts var involverad även om han inte var en WOCOL-medlem.

³⁶⁵ MIT, <http://libraries.mit.edu/archives/research/collections/collections-mc/pdf/mc186.pdf> (2009-04-17)

³⁶⁶ Anderer (1981), s. 93-94

pionjären Herman Flohn³⁶⁷. Strong hade i samtal med Thomas W. Wilson, Slater och Anderson uttryckt ett behov att få kunskaper om vilka "mekanismer som kunde orsaka irreversibla skador på det livsuppehållande naturliga systemet". Av speciellt intresse, "på grund av dess fortsatta betydelse för utvecklingen av Aspen Institutes program", var Walter Orr Roberts seminariegruppens diskussioner om potentiella klimatförändringar och dess konsekvenser.³⁶⁸ Speciellt handlade det om relationen mellan klimatet och människan och hur detta kunde resultera i problem med livsmedelstillgång och därmed svält.³⁶⁹ Walter Orr Roberts fungerade dessutom som Mostafa Tolbas rådgivare i klimatfrågan och gav på så sätt stöd till uppfattningarna i UNEP.

Strong, Tolba och flera av de andra deltagarna skulle framöver ha betydande roller att spela på den internationella arenan i fråga om miljö, energi och klimat. Aspens samarbete med UNEP hade från starten varit tätt och förberedelserna av flera av de stora FN-konferenserna under 70-talet hade skett i samverkan mellan de båda aktörerna.³⁷⁰ UNEP kom sedan, genom Mostafa Tolba, ha tydligt fokus på klimatförändringarnas påverkan på människan och samhället.³⁷¹ Det var en linje som låg helt i paritet med den som initierats av Aspen Institute och Walter Orr Roberts. Året efter startades Roberts klimatprogram *Project on Food, Climate and the World's Future* (vilket pågick till 1981).³⁷² Projektet ingick i ett större program där syftet var att mobilisera humanister, företagsledare, opinionsbildare, vetenskapsmän och ingenjörer för att diskutera konkreta och konceptuella problem och relationen till ett humanistiskt användande av vetenskapen. Klimatprogrammet "The Impact on Man of Climate Change" genomfördes i samarbete med International Federation of Institutes for Advanced Studies (IFIAS), som då hade sin verksamhet på Ulriksdals slott i Stockholm och leddes av Aurelio Peccei och Alexander King (Joseph Slater hade i sin tur varit med att starta även detta institut) samt förre sekreteraren för Nobelstiftelsen, dr. Sam

³⁶⁷ Professor vid universitetet i Bonn och även kopplad till IIASA. Varnade för människoframkallade klimatförändringar redan 1941. Var senare med i den tyska Enquetekommissionen om klimatet 1986.

³⁶⁸ Hyman (1975), s.298-299

³⁶⁹ Ibid, s. 299

³⁷⁰ Ibid, s. 296-297

Professor Richard N. Gardner vid Aspens program Institute on Man and Science arrangerade internationella seminarier och workshops om befolkningsfrågor inför United Nation World Population Conference med deltagare från olika FN-organ. Lester Brown, från World Watch Institute, gjorde ett liknande arrangemang inför UN World Food Conference. Dessutom sammanställde Brown en bok med befolknings- och matfrågor, *In the Human Interest*, som gavs ut 1974. Aktiviteterna på Aspen ägde rum sommaren 1973 medan konferenserna sedan gick av stapeln hösten 1974.

³⁷¹ Andresen, Steinar och Agrawala, Shardul (2002), s. 43

³⁷² Weart (2008) och Kellogg, William W och Schwere, Robert (1982), "Society, Science and Climate Change", artikel i *Foreign Affairs, Council on Foreign Relations*

Nilsson.³⁷³ Klimatprogrammet sponsrades av Rockefeller Foundation och utarbetades på det Meteorologiska institutet i Bonn. I detta ingick också subprojekt i Japan och Sovjetunionen. Projektet resulterade i ett antal studier om interaktionen mellan klimatförändringar och livsmedelsproduktion som kom från olika delar av världen. Bland annat Sahel i Afrika och Saskatchewan i Kanada. Denna spridning gav intryck av att det var ett globalt orienterat problem. Dock så koordinerades arbetet centralt från Boulder av Walter Orr Roberts och Michael H. Glantz. Resultaten användes därefter som underlag till FN:s konferens om ökenspridning 1977.³⁷⁴

Dessa studier användes som indikation på att klimatologiska avvikelser förekom. Anomalierna höjde allmänhetens medvetenhet om att klimatförändringar kunde vara ett problem. Torka hade förstört skördar i Sovjetunionen och den amerikanska mellanvästern, USA hade drabbats av en ovanligt kall vinter 1971-72, fisket hade kollapsat i Peru gå grund av en El Ninorelaterad händelse och Sahel i Afrika hade hotats av en svältkatastrof på grund av ihållande torka. Priset på spannmål hade dessutom skjutit i höjden.³⁷⁵ Händelser av detta slag gjorde att den amerikanska utrikesministern och Aspenmedlemmen Henry Kissinger³⁷⁶ i ett tal till FN:s generalförsamling 1974 uppmanade ICSU/WMO att utföra bättre forskning om klimatkatastrofer och indikerade USA:s vilja att leda detta arbete.³⁷⁷ Rekommendationerna kom på detta sätt direkt från Aspen Institute och Rockefeller Foundation. De senare hade ett mycket stort inflytande på agendan genom sin finansiering av ett stort antal riktade projekt.³⁷⁸

Roberts kollegor från NCAR, SMIC-författaren William W Kellogg³⁷⁹ och Stephen H. Schneider, kom nu att ta ledande roller för att väcka opinion om klimatpolitiska åtgärder under 1970-talet. Roberts hade enligt Henry Lansford en stor betydelse för detta i sin funktion som "mentor till en hel generation av unga forskare" som sedan byggde upp

³⁷³ Hyman (1975), s. 355 Den svenske kungen Carl XVI Gustaf hade själv upplåtit lokalerna åt IFIAS. Joseph Slater från Aspen hade även här varit med som grundare.; Dr. Sam Nilsson ska inte förväxlas med sin mer kända namne som var VD för Sveriges television (SVT).

³⁷⁴ Aspen Institute (1976), *Second status report to the trustees of IFIAS, on the IFIAS special project: The Impact on man of Climate Change*, Aspen Institute 8 oktober 1976

³⁷⁵ Weart (2008)

³⁷⁶ Kissinger blev 1977 invald som permanent hedersmedlem av Aspen Institute.

³⁷⁷ Hart, David (1992), *Strategies of Research Policy Advocacy: Anthropogenic Climatic Change Research, 1957-1974*, http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/disc_paper_92_08.pdf (2009-05-13).

(Speech reprinted in *New York Times*, April 16, 1974, p. 12. This speech was cited as the basis for the reformulation of the WMO research program at the June, 1974 meeting of the WMO Executive Committee, *Abridged Report of the WMO Executive Committee*. 1974, (Geneva: WMO, 1974), p. 58.)

³⁷⁸ Rockefeller Foundation (1975), *Annual Report 1974*, New York

³⁷⁹ Hade även varit president för American Meteorological Society och satt med i International Climate Commission of the International Council of Scientific Unions

egna karriärer.³⁸⁰ Under ett möte på Rockefeller Foundation samlades i augusti 1974 experter som Walter Orr Roberts, Stephen Schneider, Gilbert White, Lester Brown, Kenneth Hare och Reid Bryson. Dessa rekommenderade nu en internationell koordinering av klimatprognoser för att hantera hotet om ett förändrat klimat.³⁸¹

Detta visade sig bland annat på klimatkonferensen "The Atmosphere: Endangered and Endangering" som anordnades i North Carolina 1975 och organiserades av Kellogg samt antropologen och dåvarande presidenten för AAAS, Margaret Mead (Roger Revelle var ordförande för AAAS exekutiva kommitté). Mead var också kopplad till Rockefeller Foundation.³⁸²

Vid mötet, som skulle få en stor inverkan på den framtida diskursen, ville Mead få till stånd en slutprodukt som skulle vara fri från vetenskapliga kontroverser. Huvudmålet med konferensen var enligt Kellogg att kunna föregripa åtgärder som senare skulle kunna krävas av vetenskapsmän och regeringschefer för att skydda atmosfären. Forskare och beslutsfattare behövde agera omedelbart för att stoppa mänskligt framkallade klimatförändringar. En tanke som Mead hade var även att skapa en internationell lag gällande atmosfären. Mead och Kellogg förslog även året efter en första modell för handel med utsläppsrätter. På konferensen som sponsrades av U.S. National Institutes of Health deltog även John Holdren, ekologen George Woodwell, James Lovelock och Stephen H. Schneider.³⁸³

Kellogg gick därefter vidare och arbetade som rådgivare åt WMO:s generalsekreterare. Under åren 1978-79 bodde han i Genève och drog upp riktlinjerna för den första av de riktigt avgörande internationella konferenserna som gjorde frågan om klimatet till en politisk angelägenhet.³⁸⁴ Även Walter Orr Roberts var fortsatt aktiv med att föra ut frågan och tjänade som rådgivare åt ett antal nationella och internationella organisationer (däribland WMO och UNEP). Roberts gav även ut böckerna *The Climate Mandate* tillsammans med Henry Lansford 1979 där speciellt påverkan från katastrofala klimatomslag på matproduktionen behandlades och pamfletten *Living with the Changed World Climate* där Roberts förutspådde att styrningen av världens länder skulle

³⁸⁰ Henry Lansford, Remembering Walt Roberts, <http://www.nasw.org/users/hlansford/wor.html> (2009-04-21)

³⁸¹ Climate Change Threat to World?, *RF Illustrated*, Vol.2, No 1, Augusti 1974

³⁸² Rockefeller Foundation (1975)

³⁸³ Margaret Mead, Ph.D. and William W. Kellogg, Ph.D., eds. *The Atmosphere: Endangered and Endangering*, *Fogarty International Center Proceedings* No. 39, 1976 (Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office, DHEW Publication No. [NIH] 77-1065).

³⁸⁴ Kellogg och Schware (1982), *Society, Science and Climate Change*, artikel i *Foreign Affairs*, Council on foreign relations

förändras på grund av klimatförändringarna.³⁸⁵ Nu var målet att bygga en ömsesidig förståelse för de angelägna vetenskapliga frågorna och att länka dessa till det politiska beslutsfattandet.

Klimatet blir en politisk fråga

Redan 1974 uttalade sig den svenska socialdemokratiska statsministern Olof Palme i Svenska Dagbladet där han menade att ett förändrat klimat skulle utgöra det största hotet år 2000.³⁸⁶ Palme och den svenska politiska ledningen hade samarbetat tätt med Maurice Strong under planläggandet av Stockholmskonferensen 1972.³⁸⁷ Dessutom var kontakterna goda med Bert Bolin som 1975 skrev en rapport om klimatet åt den svenska regeringen.³⁸⁸ I en svensk regeringsproposition från 1976 konstaterades att det var troligt att klimatproblemet snarare än storleken på naturresurserna skulle komma att begränsa förbränningen av fossila energikällor.³⁸⁹ Detta spreds även till andra länder som Tyskland där en regeringskommitté om klimatforskning bildades 1979 för att fungera rådgivande till regeringen.³⁹⁰ Kring slutet av 70-talet började även klimatfrågan uppmärksammas politiskt inom den Europiska kommissionen. Detta initierades av den brittiske diplomaten Sir Crispin Tickell³⁹¹ som mellan 1977 och 1981 var kabinettschef till den Europeiska kommissionens president, Roy Jenkins. Tickell, kusin till UNESCO:s grundare Julian Huxley, hade tjänat som brittisk diplomat sedan mitten av 1950-talet och hade bland annat varit inblandad i arbetet med Storbritanniens inträde i gemenskapen några år tidigare (1970-72). Klimatfrågan hade Tickell uppmärksammat efter det att han slutfört sitt arbete som utrikesdepartementets toppman inom frågor som rörde NATO/Europeisk säkerhet (1972-75) och påbörjat ett års studier som fellow

³⁸⁵ Roberts, Walter Orr (1982), *Living with the Changed World Climate*, University Press Of America

³⁸⁶ Svenska Dagbladet (1974), Olof Palme: Förändrat klimat är största hotet, Artikel i SVD 27 november 1974

³⁸⁷ Engfelt, Lars-Göran (2009), *From Stockholm to Johannesburg and beyond: the evolution of the international system for sustainable development governance and its implications*, Stockholm: Utrikesdepartementet

³⁸⁸ Bolin, Bert (2007), *A History of the Science and Politics of Climate Change: The Role of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Cambridge University Press, s. 33; Bert Bolin 1975: *Energi och Klimat*, Sekretariatet för framtidsstudier, 60 sid

³⁸⁹ Proposition om energipolitiken 1975/76: 30 (Government bill presented to the Swedish Parliament), Propositionen innehöll förslag om att ge tillstånd för att bygga och ta i drift 10 reaktorer. Därmed så undvek man individuell lokaliserings- och miljöprövning enligt BL^o 136a, för varje enskild reaktor. Debatten om denna prop var en av anledningarna till att (S) förlorade valet 1976.

³⁹⁰ Weidner, Helmut och Mez, Lutz (2008), German Climate Change Policy: A success story with some flaws, *The Journal of Environment & Development*; 17; 356 DOI: 10.1177/1070496508325910

³⁹¹ Tickell är associerad med ett stort antal organisationer. Några är Gaia Society, WWF, Royal Institute for International Affairs, Aspen Institute, Zoological Society and Club of Madrid. Crispin Tickells CV: <http://www.crispintickell.com/page109.html> (2009-05-26)

vid det av Henry Kissinger grundade Center for International Affairs vid Harvard University 1975-76. Som sådan studerade han under ett års tid astronomi vid Harvard och meteorologi vid MIT. Han avslutade sin tid med att ge ett antal föreläsningar om sambandet mellan klimat och politik och gav 1977 ut en sammanfattning av dessa i boken *Climatic Change and World Affairs*. Förordet skrevs av IIED:s Lord Solly Zuckerman och boken kom att bli en föregångare inom området. Genom Tickells försorg startades ett klimatforskningsprogram inom den Europiska gemenskapen. Dessutom väckte han frågan om klimatet på G7 mötena 1979 och 1984. Vid det andra tillfället som rådgivare åt Margaret Thatcher.³⁹² Tickell blev 1990-94 ordförande för IIED och var med om att propagera för en ny miljökonferens i Rio 20 år efter Stockholm. Tickell är, för att nämna några organisationer, medlem av Romklubben, UNA-UK och Optimum Population Trust.³⁹³

Vid *World Climate Conference* som anordnades av WMO 1979 uttrycktes vikten av globalt samarbete för att kunna förutse och förhindra potentiella människoframkallade klimatförändringar. Mötets ordförande var Robert M. White som hade tagit över Walter Orr Roberts position som president för UCAR 1974. Konferensen, där även Kenneth Hare³⁹⁴ och Hermann Flohn fanns representerade, ledde till etablerandet av World Climate Programme och World Climate Research Programme (vilket ersatte GARP). Huvudarkitekt till dessa program var William W. Kellogg som hade arbetat med detta i Genève.³⁹⁵ Samma år utgavs också Charney- och JASON-rapporterna som även dessa utgjorde viktiga underlag för de tyngre beslut som stod för dörren.³⁹⁶ Kellogg blev efter WCC involverad med Aspen Institutes klimatprogram, *Project on Food, Climate, and the World's Future*, och skrev tillsammans med Robert Schware en bok om vilka sociala konsekvenser framtida klimatförändringar kunde få (förordet var författat av W.O. Roberts).³⁹⁷ Schneider, som uppgav att en stor del av hans expertis hade grundlagts vid diskussioner med Aspen Institutes samhällsvetare³⁹⁸, medverkade i sin tur i

³⁹² Pearce, Fred (1992), The Green Diplomat, artikel i *New Scientist* 3/21/92, Vol. 133 Issue 1813, s. 38

³⁹³ Tankesmedjan Optimum Population Trust argumenterar bland annat för att Storbritannien inte bör ha mer än 20 miljoner invånare.

³⁹⁴ Agrawala, Shardul (1999), Early science policy interactions in climate change: lessons from the Advisory Group on Greenhouse Gases, *Global Environmental Change*, Volume 9, Issue 2, July 1999, Pages 157-169

³⁹⁵ Kellogg, William W. (1980), Modeling Future Climate: It Is Time to Plan for a Climate Change and a Warmer Earth..., *Ambio*, Vol. 9, No. 5 (1980), pp. 216-221, Allen Press on behalf of Royal Swedish Academy of Sciences

³⁹⁶ Kellogg (1987), s. 123-124

³⁹⁷ Kellogg, William och Schware, Robert (1982), Society, Science and Climate Change, *Foreign Affairs*, Summer82, Vol. 60 Issue 5, p1076-1109

³⁹⁸ Kaiser, Jocelyn (2000), Taking a stand: Citizen-Scientist Guru, *Science* 18 February 2000: Vol. 287. no. 5456, p. 1189 DOI: 10.1126/science.287.5456.1189

konferenskommittén till International Workshop on Climate/Food Interactions som anordnades av Aspen Institutes filial i Berlin³⁹⁹ och Tysklands miljödepartement 1980. Detta var en fortsättning på Walter Orr Roberts klimatprogram och en konferens hade hållits i Berlin redan 1975. Konferensen sponsrades av IFIAS och Europakommissionen vilka under Roy Jenkins (f.d. IIED) och Crispin Tickell nu mer tydligt hade ämnat arenan där klimatpolicyfrågorna diskuterades.⁴⁰⁰

UNEP, WMO och ICSU hade tidigare samma år, inom ramarna för det gemensamt sponsrade World Climate Program, arrangerat en första konferens i Villach i Österrike. Enligt Spencer Weart hade UNEP:s inflytelserika generaldirektör Mostafa Tolba (som hade tagit över efter Maurice Strong och var medlem av såväl Aspen Institute, Romklubben och IIED) varit speciellt angelägen om att få till stånd dessa med målet att förse världens nationer med vägledning i CO₂ frågan.⁴⁰¹ Eftersom den vetenskapliga osäkerheten ännu var för stor kunde inga metoder för att hantera utsläppen utvecklas. Det bestämdes istället att en konferens skulle arrangeras 1985.⁴⁰² Genom Mostafa Tolbas och UNEP:s försorg och finansiering utfördes därefter en femårig internationell analys av orsaker och konsekvenser som kunde kopplas till klimatet vid det av Bert Bolin ledda Internationella Meteorologiska Institutet (IMI) i Stockholm.⁴⁰³

Resultatet presenterades i Villach 1985 under ett möte som arrangerades av IMI och det Stockholmsbaserade Beijerinstitutet⁴⁰⁴ (numera Stockholm Environmental Institute). Förutom Bolin fanns här representanter från Harvard, IIASA, University of East Anglia, United Kingdom Meteorological Office (UKMO) samt de tre initiativtagarna UNEP, WMO och ICSU. Mostafa Tolba rekommenderade i sitt inledningsanförande etablerandet av en internationell koordinerande kommitté om växthusgaser samt att det skulle diskuteras vilka vägval världens ledare stod inför. Det behövdes enligt Tolba en bred debatt om de kostnader och fördelar som det skulle innebära att göra ett radikalt skifte från fossil energi till andra energiformer.⁴⁰⁵ Tolba hade i mars samma år gjort framsteg i frågan om

³⁹⁹ Aspen Berlin grundades 1974 efter att Anderson 1973 bestämde att institutet skulle utvidgas med filialer utomlands. I styrelsen ingick Anderson, Lord Bullock, Grevinnan Marion Dönhoff, Willy Brandt, Berlins borgmästare Klaus Schuetz och Richard von Weizsäcker.

⁴⁰⁰ Bardach J. E (1981), International Workshop on Climate/Food Interactions 9.-12. Dec. 1980, Aspen Institute Berlin FR Germany, *GeoJournal*, Volume 5, Number 2 (1981), 200-201, DOI: 10.1007/BF02582058; Här medverkade också Hermann Flohn, W. Bach och J. Pankrath.

⁴⁰¹ Weart (2008)

⁴⁰² Franz, Wendy E (1997), *The Development of an International Agenda for Climate Change: Connecting Science to Policy*, IIASA

⁴⁰³ Andresen, Steinar och Agrawala, Shardul (2002), s. 43; Även Beijerinstitutet och World Resource Institute gav support (Agrawala 1999).

⁴⁰⁴ Beijerinstitutet startades 1977 och har sedan starten finansierats med bidrag från den av Anders Wall ledda Kjell och Märta Beijers stiftelse.

⁴⁰⁵ Franz (1997), s. 11-14

ozonlagrets skydd och såg nu en chans att kunna få till stånd en konvention om klimatförändringar.⁴⁰⁶ På konferensen sågs problemen som en global angelägenhet vilka behövde lösas genom internationella överenskommelser.⁴⁰⁷

Kort efter Villach sattes en rådgivargrupp ihop av UNEP, ICSU och WMO: The Advisory Group of Greenhouse Gases (AGGG). AGGG:s aktiviteter betalades av SEI som hade samlat in resurser från bland annat Rockefeller Brothers Fund, Rockefeller Foundation och German Marshall Fund.⁴⁰⁸ Gruppen bestod av Bolin, Beijerinstitutets Gordon Goodman⁴⁰⁹, Gilbert F. White från University of Chicago⁴¹⁰, G. Golitsyn (IIASA), Syukuro Manabe (NOAA) och Romklubbens Mohammed Kassas⁴¹¹. F. Kenneth Hare blev utsedd till ordförande. Flera av dessa var dock upptagna med andra åtaganden vilket gjorde att mötena blev sparsamma.⁴¹² Initiativet hamnade istället hos Goodman som under Villach 1985 lett en kommitté som arbetade med Tolbas förslag. Goodmans grupp rekommenderade en internationell koordinerande kommitté för växthusgaser. Denna skulle inte bara vara rådgivande utan också designa och implementera klimatpolicy.⁴¹³

Växthuseffekten och kärnkraften

Efter konferensen i Villach 1985 började den Europeiska Kommissionen på större allvar ta upp frågan om klimatet. Det fanns i denna kontext strävanden om att stärka kärnkraftens position och att saluföra den som en koldioxidfri energikälla. I detta spelade Tyskland en avgörande roll som initierare. I Tyskland hade en rapport från ansedda Deutsche Physikalische Gesellschaft kallad "Warnung vor einer drohenden Klimakatastrophe" utgivits den 22 januari 1986. Den globala uppvärmningen hade under längre period använts som argument hos kärnkraftsindustrin.⁴¹⁴ Kärnkraftens roll som en miljövänlig energikälla hade fått törnar efter Harrisburgincidenten i USA 1979. Några månader efter att rapporten släpptes, den 26 april 1986, inträffade även

⁴⁰⁶ Agrawala (1999), s. 609

⁴⁰⁷ Franz (1997), s. 14-15

⁴⁰⁸ Ibid. s. 165

⁴⁰⁹ Professor Gordon Goodman var en brittisk ekolog som tjänade som svenska Beijerinstitutets (senare omdöpt till Stockholm Environmental Institute) första föreståndare. Goodman skrev kapitlet om energi till Brundtlandkommissionens rapport 1987 och var hedersrådgivare åt Maurice Strong. Han hade också varit inblandad i arbetet med SCOPE-rapporten. Goodman var även associerad med GMO-förespråkande tankesmedjan ISAAA och Rockefeller Foundations ledarskapsorganisation LEAD.

⁴¹⁰ Professor i Geografi och inblandad i arbetet med SCOPE

⁴¹¹ Moll (1991) Även vicepresident för WWF-International och SCOPE-medarbetare

⁴¹² Manabe ville koncentrera sig på forskning istället för politik, Ordföranden Ken Hare hade blivit kommissionär för Ontario Nuclear Safety review och president för det amerikanska vetenskapsällskapet Sigma Xi och Bolin hade tvivel om AGGG:s möjligheter.

⁴¹³ Agrawala (1999), s. 161

⁴¹⁴ Clark, William (2001), Learning to Manage Global Environment Risks, Volym 1, MIT Press, s. 69

Tjernobylolyckan.⁴¹⁵ Istället för att kärnkraften på allvar ifrågasattes sattes det nu i relation till ett miljöhot som utmålades som ännu allvarligare. Kärnkraften bedömdes av förespråkarna som ett måste för att stävja det nya hotet om smältande polarisar och översvämningar. Samma logik gällde i den svenska debatten.⁴¹⁶ I en artikelserie i Der Spiegel ett par månader efter Tjernobyl illustrerades detta med en bild på Kölnerdomen dränkt i vattenmassor.⁴¹⁷ Världen hotades av en klimatkatastrof. Detta gav ekon och resulterade bland annat i att den tyska förbundskanslern Helmut Kohl i mars 2007 deklarerade att klimatet var bland de mest akuta miljöproblemen i världen.⁴¹⁸ Tjernobyl utgjorde dock en utlösande händelse som gav miljöfrågorna större allmän exponering och skapade opinion om politiska åtgärder för att hantera gränsöverskridande miljörisker. Detta illustrerades också av den tyske sociologen Ulrich Becks bok *Risikogesellschaft* som släpptes samma år.⁴¹⁹

I denna kontext initerades frågan om växthuseffekten i Europaparlamentet. Den 12 september 1986 antogs en resolution som kommit till på förslag av den tyska parlamentariken Rolf Linkohr⁴²⁰ (SDP), som då satt med i parlamentets *Energi, Research och Teknologikommitté*, om att vidta åtgärder för att stävja de ökade koncentrationerna av CO₂ i atmosfären. Bland annat ombads medlemsländerna att informera medborgarna om implikationerna av höjda koldioxidnivåer samt att förklara nödvändigheten med att sätta in åtgärder. I detta ingick också att utarbeta en världsomfattande skogspolicy och att utveckla metoder för att motverka regnskogsskövling i utvecklingsländerna.⁴²¹ Det sistnämnda skulle senare ha en avgörande inverkan på EU:s biodrivmedelpolicy. Linkohr var en ivrande kärnkraftsförespråkare och kom senare att föra fram kärnkraftens fördelar framför förnybara energikällor som ersättare av kol, gas och olja.⁴²² EU-kommissionen samlade därefter 3-5 November 1986, på initiativ av

⁴¹⁵ Weidner, Helmut och Mez, Lutz (2008),

⁴¹⁶ Anshelm, Jonas (1999), *Mellan frälsning och domedag, Om kärnkraftens politiska idéhistoria i Sverige 1945-1999*. Symposion: Stockholm, s. 382-383

⁴¹⁷ Die Klima-Katastrophe, artikel i Der Spiegel . 35, s. 7-14

⁴¹⁸ Weidner, Helmut och Mez, Lutz (2008), s.362

⁴¹⁹ Beck, Ulrich (1986), *Risikogesellschaft - Auf dem Weg in eine andere Moderne*, Suhrkamp, Frankfurt a.M.

⁴²⁰ Linkohr har senare anklagats för att ha dubbla intressen i sin position som chef för energilobbygruppen CERES samtidigt som han varit Energikommissionären Andris Piebalgs rådgivare. (<http://archive.corporateeurope.org/docs/PiebalgsLetter.pdf>)

⁴²¹ Official Journal, RESOLUTION on measures to counteract the rising concentration of carbon dioxide in the atmosphere (the 'greenhouse' effect), No C 255/272; Commission of the European Communities (1988), "The Greenhouse Effect and the Community" Commission work programme concerning the evaluation of policy options to deal with the "greenhouse effect" Council Resolution, COM (88) 656 final, 16 November 1988. s. 61-63

⁴²² The Uranium Institute (1999), German Energy Policy, tal av Rolf Linkohr, The Uranium Annual Symposium 1999

kommissionens tyska energikommissionär Dr. K.H. Narjes⁴²³, 60 ledande klimatforskare från Europa och USA för att utvärdera konsekvenserna av utsläpp av koldioxid och andra gaser. Rekommendationen var att skapa en dialog mellan vetenskapsmän och politiker.⁴²⁴ Narjes hade tidigare varit ansvarig för den europeiska gemenskapens kärnkraftssäkerhet. Kommissionen leddes under denna tid av fransmannen Jaques Delors som var medlem av Romklubben, Aspen France samt Trilaterala Kommissionen.

Klimatkonferenserna i Villach och Bellagio

Under Villachmötet 1985 ansåg den brittiske professorn Graham Goodman från svenska Beijerinstitutet att forskarna var tvungna att ha en mer politiskt aktiv roll för att väcka internationell respons i klimatfrågan. Dessa synpunkter delades av astrofysikern Michael Oppenheimer (Woods Hole Oceanographic Institute och Council on Foreign Relations) och George Woodwell⁴²⁵ (Environmental Defence Fund och tidigare Conservation Foundation⁴²⁶) som nu kom att ansluta sig för att spela viktiga roller. Woodwell och Oppenheimer kontaktade Goodman med ett förslag om att genomföra två workshops om regionala konsekvenser av klimatförändringar och där till kopplade policyrekommendationer. Finansiering hade redan ordnats från Rockefeller Brothers Fund, Rockefeller Foundation, German Marshall Fund och W. Alton Jones Foundation. Förslaget togs emot väl och dessa kom att arrangeras i Villach samt Rockefeller Foundations konferensanläggning Bellagio i Italien.⁴²⁷ Enligt Wendy Franz från IIASA hoppades sponsorerna kunna bygga en bro mellan beslutsfattarnas uppmärksamhet om att klimatförändringar ägde rum och faktiska åtgärder för att möta dessa i form av utsläpps begränsningar och klimatanpassning.⁴²⁸

Med i Bellagio fanns nu även representanter från Europeiska kommissionen, det svenska regeringskansliet (Måns Lönnrot), tyska parlamentet (Volker Hauf), Storbritanniens Samväldessekretariat samt NGO:s och tankesmedjor som Environmental Defence Fund (EDF) och World Resources Institute (WRI). EDF hade tillkommit genom Ford Foundations initiativ och finansiering 1967 medan WRI bildades

⁴²³ Även medlem av RIIA:s systerorganisation CFR och Trilaterala Kommissionens exekutiva kommitté.

⁴²⁴ Commission of the European Communities (1988), "The Greenhouse Effect and the Community. s. 57-58

⁴²⁵ Woodwell, Walter Orr Roberts, Paul Erlich och Carl Sagan hade ett par år tidigare varnat för konsekvenserna av en kärnvapenkatastrof.

⁴²⁶ Clark, John (1976), *The Sanibel Report*, Conservation Foundation

⁴²⁷ World Climate Programme (1987), *Developing policies for responding to climatic change, A summary of the discussions and recommendations of the workshops held in Villach (28 September – 2 October 1987) and Bellagio (9-13 November 1987) under the auspices of the Beijer Institute*, Stockholm; Agrawala (1999), s. 165

⁴²⁸ Franz (1997), s. 26

1982 med bidrag från The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation, Mellon Foundation samt Rockefeller Foundation. Agendan och initiativet var på detta sätt tydligt sammanvävd med dessa amerikanska intressen. Detta tydliggjordes också av att det andra mötet ägde rum på den viktiga finansiären Rockefeller Foundations egen konferensanläggning. Rockefeller hade varit viktiga finansiärer av Aspen Institute och IFIAS samtidigt som Robert O. Anderson och David Rockefeller satt tillsammans i styrelsen för Chase Manhattan Bank. Genom ordförandeskap för en stor del av de organisationer som byggde upp kunskaperna om människans påverkan på klimatet hade Rockefeller ett stort inflytande på agendan. Deras stiftelser betalade för större delen av forskningsunderlaget. Detta förefaller ironiskt med tanke på att familjen Rockefeller byggt upp hela sin förmögenhet på oljepengar från Standard Oil och att deras bankverksamhet var nära sammanlänkad med oljeindustrin. Bland annat gällde detta Exxon som senare utpekades som en ond och oansvarig oljekoncern. Trots detta så saluförde familjen nu ett budskap om att klimatet kunde förändras genom utsläpp av koldioxid. Människan utpekades därefter som den skyldiga och skulle omstöpas till en ny människa. Den postindustriella människan.⁴²⁹

Det framfördes i slutdokumentet rekommendationer till regeringarna, att omedelbart ompröva sina långsiktiga energistrategier för att möta utsläppskraven. Utvecklingen av förnybara energisystem behövde intensifieras. Det efterlystes också en skogsvårdspolitik som förhindrade utsläpp av växthusgaser på grund av regnskogskövling. Utanpå detta så efterlystes en institutionell förändring av världens styrelseskick för att hantera klimatproblemet.⁴³⁰ Workshopen beskrevs av flera deltagare som ett sätt att transformera vetenskapliga fakta till politiska sanningar.⁴³¹ Bellagioslutsatserna kom sedan att tjäna som bas inför det följande årets konferens i Toronto och kom att refereras till i Brundtlandrapporten, *Our Common Future*, som utkom i juni 1987.⁴³² I Bellagio deltog också rapportens huvudförfattare Jim MacNeill från tankesmedjan Institute for Research on Public Policy i Kanada.

Rapporten, som påbörjades efter ett beslut i FN 1983 med UNEP som initiativtagare, var en fortsättning på det arbete som hade inletts i Stockholm. Arbetet var den sista i en serie på tre rapporter och hade föregåtts av Palmekommissionens rapport *Common Security* och Brandtkommissionens *Programme for Survival and Common Crisis*. Kommissionen som bestod av 21 medlemmar leddes av Gro Harlem Brundtland och här ingick även Maurice Strong och Giovanni Agnelli's syster Susanna Agnelli. I rapporten,

⁴²⁹ Markley, O.W; Harman W. Willis (1984)

⁴³⁰ Commission of the European Communities (1988), The greenhouse effect and the community, Council Resolution, s. 57; World Climate Programme (1987), s 46-47

⁴³¹ Franz (1997), s. 26; World Climate Programme (1987)

⁴³² Ibid, s. 23

gavs riktlinjer om hur den framtida politiken behövde förändras för att uppnå de visioner om en "hållbar utveckling"⁴³³ som hade börjat utarbetas efter Stockholmskonferensen. Betydande bidrag till rapporten hade även kommit från IIED.⁴³⁴ Brundtlandkommissionen tog bland annat upp att rollerna för ickestatliga organisationer och vetenskapliga organisationer behövde stärkas. Eftersom de hade spelat en stor roll i att väcka opinion och sätta politisk press inför Stockholmskonferensen rekommenderade kommissionen att regeringar, företag och stiftelser skulle ge dessa organisationer större utrymme i beslutsfattandet. Desutom ansågs det finnas behov av en finansiering av internationella ickestatliga organisationer som skulle tjäna världssamfundet och ge stöd till nationella organisationer.⁴³⁵ Detta skulle senare få stor vikt för hur det politiska spelet utvecklades. Samma månad som *Our Common Future* släpptes utkom en revision av Romfördraget från 1957, Single European Act, där målen för gemenskapens miljöarbete skrevs in.⁴³⁶ Dessa mål var tydligt sammankopplade med Brundtlandkommissionens rekommendationer men var ännu inte så långtgående.

Uppseendeväckande var att det i *Our Common Future* flaggades för att begränsningar och problem skulle uppkomma när system för förnybar energi skulle utvecklas. En stor satsning på biodrivmedel ansågs bland annat kunna leda till konkurrens med livsmedelsproduktionen.⁴³⁷ Det betyder att Jim MacNeill i sin roll som huvudförfattare varnade för ett problem samtidigt som han deltog i ett beslut som gjorde detta oundvikligt. Detta skulle få en avgörande betydelse när EU:s biodrivmedelsdirektiv implementerades drygt 15 år senare och dessa två strävanden, satsning på biodrivmedel och skydd av regnskog, krockade. I Villach deltog även Nederländska konsultföretaget Delft Hydraulics.⁴³⁸ Dessa skulle komma att spela en väsentlig roll när denna krock uppstod i policyprocessen.

Vid 1988 års *Conference of the Atmosphere* i Toronto hade klimatet utvecklats till en miljondollarföreteelse. Konferensen leddes av kanadensaren Howard Ferguson, som även deltog i Bellagio och Villach, och samlade en rad med toppolitiker och statsöverhuvuden. Som hjälp hade Ferguson Gro Harlem Brundtland och i

⁴³³ "En uthållig utveckling kan definieras som en utveckling som tillfredställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredställa sina behov."

(Världskommissionen för miljö och utveckling 1988:7)

⁴³⁴ Batterbury, Simon (2004), The International Institute for Environment and Development: Notes on a small office, *Global Environmental Change* 14 (2004) 367–371

⁴³⁵ United Nations (1987), *Our Common Future*; Report of the World Commission on Environment and Development

⁴³⁶ Official Journal L 169 of 29 June 1987

⁴³⁷ United Nations (1987), Chapter 7: Energy: Choices for Environment and Development

⁴³⁸ World Climate Programme (1987), s. 45

styrkommittén fanns bland annat Jill Jäger från IIASA, Graham Goodman från SEI samt Michael Oppenheimer och Peter Usher från UNEP. Vid konferensen föreslogs att utsläppen av koldioxid behövde minska med 20 % fram till 2005 jämfört med 1988. Med på konferensen fanns också den amerikanske senatoren Timothy Wirth⁴³⁹ som en vecka innan hade anordnat en uppmärksammas hearing i senaten med NASA-forskaren James Hansen. Under denna deklarerade Hansen att han var 99 % säker på att de höga sommartemperaturerna som hade uppmätts i USA 1988 berodde på växthuseffekten.⁴⁴⁰ Väldrets makter blev därmed precis som under Kissingers framträdande i FN:s generalförsamling 14 år tidigare en viktig retorisk stöttepelare. Få av klimatforskarna höll dock med Hansen om att det gick att dra några slutsatser av det slaget.⁴⁴¹ Det hela gav dock ekon och klimatet fick med detta sitt politiska genombrott.⁴⁴² De samlade ansträngningarna hos tankesmedjor, internationella institutioner, vetenskapliga aktivister och beslutsfattare gav sedan resultat både globalt och regionalt.⁴⁴³ Samma år antog FN:s generalförsamling en resolution där klimatförändringarna betecknades som en gemensam angelägenhet för mänskligheten.⁴⁴⁴

De ledande miljöorganisationerna följde nu efter. 1987 samlade Friends of the Earth: "Pollution Campaigner" Adam Markham den dåvarande vetenskapliga medvetenheten om klimatförändringar i rapporten *The Heat Trap*. Denna släpptes under IPCC:s startår 1988 och blev starten på FoE:s engagemang i klimatfrågan (FoE drog samma år i Storbritannien igång den första kampanjen som diskuterade konsekvenser av klimatförändringar).⁴⁴⁵ Greenpeace påbörjade i sin tur sitt klimatlobbyarbete 1989 genom australiska diplomaten Paul Hohnen och Jeremy Legget.⁴⁴⁶ Hohnen blev senare kopplad till brittiska tankesmedjan Chatham House energi- och miljöprogram. 1989 utgjorde dessutom ett viktigt startår för många andra organisationer som var involverade i det framtida arbetet med klimat och hållbar utveckling och visade hur strategierna från Brundtlandrapporten nu blev praktiskt realiserade. Michael Oppenheimer bildade bland annat ett globalt nätverk av NGO:s (Climate Action Network) som arbetade med att föra fram frågan om klimatet mer tydligt i den

⁴³⁹ Medlem av Trilateral Kommissionen, CFR och United Nations Foundation.

⁴⁴⁰ United States Senate (1988), Committee on Energy and Natural Resources, Statement of Dr. James Hansen, Director, NASA Goddard Institute for space studies, June 23 1988

⁴⁴¹ Bolin (2007), s. 49

⁴⁴² Anderberg, Stefan (2006), "Klimatfrågans utveckling ur ett svenskt perspektiv" i Miljöhistoria över gränser, Skrifter med miljöhistoriska perspektiv, Malmö högskola, ss. 160 - 178

⁴⁴³ Andresen, Steinar och Agrawala, Shardul (2002), s. 44

⁴⁴⁴ Luterbacher, Sprinz (2001), *International Relations and Global Climate Change*, MIT Press: Massachusetts, s 24

⁴⁴⁵ Lamb, R. (1996). *Promising the Earth*. London: Routledge.

⁴⁴⁶ Legget, Jeremy (2001), *Carbon War: Global Warming and the End of the Oil Era*, Routledge

internationella debatten (i Europa fanns 2009 100 medlemmar).⁴⁴⁷ Samma år startade även GLOBE International sin verksamhet med syfte att föra in de hållbarhetsmål som definierats i *Our Common Future* i lagstiftningen världen över. Året innan hade dessutom GLOBE:s medgrundare Hemmo Muntingh bildat forskningsinstitutet AidEnvironment. Dessa började i samarbete med bland annat IIED, The Centre for International Environmental Law och Marcus Colchester från World Rainforest Movement utarbeta underlag till en skogskonvention som skulle vara färdigt innan Riokonferensen 1992. Detta projekt låg under GLOBE:s paraply och finansierades av German Marshall Fund, Nederländska regeringen och brittiska tankesmedjan Overseas Development Agency. På detta sätt tog Storbritannien, USA och Nederländerna ledande positioner i denna begynnande policygemenskap. Detta skulle göra avtryck framöver. Både GLOBE och AidEnvironment kom senare i samspel med varandra och ett antal andra aktörer att spela avgörande roller. GLOBE finansierades inledningsvis av German Marshall Fund och International Fund for Animal Welfare (IFAW) och leddes mellan 1990 till 1994 av Al Gore medan AidEnvironment fick medel från den Nederländska regeringen.⁴⁴⁸

Efter det att Intergovernmental Panel of Climate Change (IPCC) skapats av WMO och UNEP 1988 fanns nu en organisation som kunde ge en mer auktoritativ analys och rådgivning i frågan om klimatet.⁴⁴⁹ Alla bemödanden hade nu burit frukt efter en lång kedja av händelser och ansträngningar sedan det första fröet såddes på 50-talet (eller ännu tidigare om Arrhenius räknas). På Mostafa Tolbas inrådan blev IMI:s chef Bert Bolin utsedd att leda organisationen. Första IPCC rapporten gavs ut 1990 och utgjorde snabbt en vetenskaplig auktoritet som EU kunde luta sig mot i det egna beslutsfattandet.

Europakommissionen reagerar

Den Europeiska Gemenskapen rekommenderades 1988 av kommissionen, genom den brittiska miljökommissionären Stanley Clinton-Davies, att till fullo implementera Montrealprotokollet om ozonlagret, diskutera möjligheterna till internationella avtal om skydd av atmosfären och att spela en viktig roll i att definiera en global policy för hållbar utveckling (där speciellt utvecklingsländerna skulle ingå). De politiska besluten för energi och andra relevanta områden skulle, inom gemenskapen och medlemsländerna, också ta hänsyn till potentiella klimatförändringar som var sammanlänkade med växthuseffekten. Kommissionen ansåg att det behövde tas brådskande åtgärder inom energiområdet för att spara energi, energieffektivisera och att utveckla alternativa

⁴⁴⁷ CAN Europe, http://www.climnet.org/about/whois_can.htm

(2009-04-08) Här samlas NGO:s som Friends of the Earth, Naturskyddsföreningen och WWF.

⁴⁴⁸ AidEnvironment (1991), Concerns Forest Convention, Forest Convention Meeting London, 21 March 1991

⁴⁴⁹ Agrawala (1999), s. 612

energikällor.⁴⁵⁰ Det ansågs också viktigt att minska avskogning i tropiska regioner eftersom nedbrytning av skogsbiomassa ansågs orsaka stora koldioxidutsläpp.⁴⁵¹

Rekommendationer gavs också om att öka bidragen till ickestatliga organisationer i syfte att etablera utbildningsprogram och informationskampanjer. Dessa skulle hjälpa till att förändra allmänhetens beteenden och värderingar. Detta förstärktes genom finansiellt stöd till miljöutbildning i skolor och i universitet. Dessutom övervägdes satsningar på specifika universitetsavdelningar som skulle arbeta med klimatfrågan. Därmed föreslogs att rekommendationerna som gjorts vid Villach och Bellagio 1987 skulle antas.⁴⁵² Kommissionen hämtade förutom detta stöd i Brundtlandkommissionen och Torontokonferensens slutsatser samt den egna klimatforskningsrapporten EPOCH. Genom dessa beslut sattes det upp spelregler för den agenda som senare utvecklade sig.

Den europeiska energipolitiken började därefter omformas till att få ett tydligare miljö- och klimatfokus. Medan 1985 års energiplan hade sett kol och naturgas som ett sätt att diversifiera energimixen så blev målsättningen de efterföljande åren allt tydligare inriktade på att utveckla förnybara energikällor.⁴⁵³

Bland gemenskapens medlemsländer blev den tyska förbundskanslern Helmut Kohl i mars 2007 först ut med att beskriva klimatet som ett av världens mest angelägna miljöproblem. Samma uppfattning återgavs av Storbritanniens premiärminister Margaret Thatcher, i ett tal till Royal Society i september 1988.⁴⁵⁴ I december samma år underströk det Europeiska Rådet att det behövdes en effektiv internationell respons för att möta globala problem av detta slag och i juni 1989 fastslog ministerrådet i sin resolution att gemenskapen behövde främja utvecklingen och användandet av energikällor som inte bidrog till växthuseffekten.⁴⁵⁵

Europa och den nya världsordningen

Stor vikt för utvecklandet av EU:s kommande strategier tjänade Trilaterala Kommissionens rapport *Beyond Interdependence – The Meshing of the worlds Economy and the Earths ecology*. Denna var en direkt uppföljare till Brundtlandkommissionens

⁴⁵⁰ Ibid. s 51-53

⁴⁵¹ Rapid, Commission calls for Community to respond to Greenhouse effect, Press Release, 15 November 1988

⁴⁵² World Climate Programme (1987), s. 37-41

⁴⁵³ Commission of the European Communities (1985), Energy 2000, SEC (85) 324

⁴⁵⁴ Weart (2008), International, s. 16

⁴⁵⁵ THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES (1989), COUNCIL RESOLUTION of 21 June 1989 on the greenhouse effect and the Community (89/C 183/03); Rapid (1988), Commission calls for Community to respond to Greenhouse effect, 15 November 1988, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=P/88/132&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> (2012-09-26)

rapport och skrevs av dess huvudförfattare Jim MacNeill tillsammans med Pieter Winsemius och T. Yakushiji. I denna presenterades en global aktionsplan i syfte att realisera de mål som hade ställts upp i *Our Common Future*. I rapporten, vars förord skrevs av David Rockefeller och hans nära vän Maurice Strong, ansågs det viktigt att till fullo implementera ett antal mål innan 2012. Detta avsåg genomförandet av ett antal globala konventioner om skogar, kemikalier, hav, atmosfär, djurarter och färskvatten. Detta skulle sammansatt resultera i en slutlig global överenskommelse. Eftersom miljön var en global angelägenhet efterlystes internationell lag och institutioner att hantera detta. I rapporten ansågs bland annat klimatförändringar utmana gamla former av styrelseskick och att ett globalt samarbete var essentiellt för att möta problemen.⁴⁵⁶ Trilateralerna föreslog också att det till år 2012 skapades ett Earth Council som kunde överse tillämpningen av de globala avtalen och konventionerna.⁴⁵⁷

Aktionsplanen rekommenderade att ett antal organisationer användes för att nå målsättningarna. Några av dessa var, förutom FN-organisationerna, Världsbanken, IMF, Internationella Naturvårdsunionen (IUCN) och de filantropiska stiftelserna. Nya superkoordinerande organisationer skulle bildas om de befintliga inte lyckades leverera resultat. Policyprocessen skulle styras genom en koordinering av forskning och datainsamling, förberedande av policyförslag, utdelning av resurser till organisationer samt genom att pressa "friåkare till att gå med i klubben".⁴⁵⁸ Planen ingick i Trilateralernas projekt om en framtida politisk arkitektur i Europa, USA och världen i stort.

Vid trilateralernas möte i Washington i april 1990 diskuterades rapporten.⁴⁵⁹ Vid mötet fastslog Europakommissionens ordförande Jacques Delors att globala problem som droger, hälsa och miljö krävde ett världsomspännande samarbete. Han såg också hur alla principer som hade lagts fram vid grundandet av det Europeiska samarbetet 40 år tidigare sakta gick mot sin fulländning. Det ultimata målet för Europasamarbetet var dock att smida en gemensam framtid för världen.⁴⁶⁰ Vid EU-toppmötet i Rom i oktober

⁴⁵⁶ Ibid. s. 78

⁴⁵⁷ McNeill, Jim m.fl. (1991), *Beyond Interdependence*, a report to the Trilateral Commission

⁴⁵⁸ Ibid. s. 118

⁴⁵⁹ Mötesdeltagarna samlades bland i Vita Huset under överinseende av President George H.W. Bush.

⁴⁶⁰ The Trilateral Commission (1990), *The Washington, D.C. Plenary of the Trilateral Commission*, April 1990.

samma år ville Delors rädda klimatet och därtill införa en valuta och en politisk union från 1993.⁴⁶¹

Winsemius och trilateralen David Howell deltog även tillsammans med Romklubbens Umberto Colombo och Jacques Lesourne i en expertgrupp som på kommissionens uppdrag identifierade vilka energipolicyfrågor som i framtiden behövde störst uppmärksamhet. Resultatet presenterades på en konferens i maj 1990 och utgjorde sammantaget med andra konferensbidrag "ett ovärderligt bidrag" till kommissionens framväxande energipolicy för det nya millenniet.⁴⁶², Arbetet koordinerades av Kevin Leydon från GD Energi som tog med sig slutsatserna i det planerings- och utredningsarbete som nu följde. Där fanns även rekommendationerna från *Our Common Future* invävda.

Året efter drog Jaques Delors Europakommission upp riktlinjerna till en första strategi för att begränsa koldioxidutsläppen och förändra energianvändningen genom att satsa på förnybara energikällor. Det hela låg också i den internationella kontexten om att detta var ett gemensamt problem. Den europeiska gemenskapen skulle även arbeta med att påverka sin omvärld att ta sitt ansvar.⁴⁶³ Delors diskuterade även detta i ett tal han gav hos Chatham House (RIIA) den 7 september 1992. Han menade att den pågående ekonomiska integrationen inte i sig själv kunde resultera i någon världsregering men att den Europeiska gemenskapen kunde bidra till en ny världsordning genom sin hybrid av en världsmakt och en internationell organisation. Gemenskapen sågs sedan som ett första steg i att överföra makten från de nationella staterna till internationella organisationer som FN. Delors konstaterade att "trettiofem år efter att den europeiska gemenskapen inrättades, så tror jag att det inte är för förmätet att påstå att det finns något revolutionärt över samarbetet, att det är ett slags "laboratorium" för styrandet av ömsesidiga beroenden".⁴⁶⁴

⁴⁶¹ EU Commission (1990) Political Union. Commission opinion of 21 October 1990 on the proposal for amendment of the treaty establishing the European Economic Community with a view to political union. COM 90) 600 final, 21 October 1990. [EU Commission - COM Document]

⁴⁶² European Commission Directorate-General for Energy (1990), Energy for a new century: The European perspective, Special Issue, July 1990, Luxembourg: Office for official publications of the European Communities

⁴⁶³ Commission of the European Communities (1991), A Community strategy to limit Carbon Dioxide emissions and to improve energy efficiency, SEC (91) 1744 final Brussels 14 October 1991

⁴⁶⁴ Rapid (1992), ADDRESS BY PRESIDENT JACQUES DELORS TO THE ROYAL INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS - LONDON, 7 SEPTEMBER 1992 : THE EUROPEAN COMMUNITY AND THE NEW WORLD ORDER,

Riomötet 1992

Brundtlandkommissionens rapport, trilateralernas rapport och konferenskommitténs arbete, som leddes av Maurice Strong med Jim MacNeill som rådgivare, medverkade till att lägga grunden till FN:s andra miljökonferens i Rio de Janeiro som hölls den 3 till 14 juni 1992 (UNCED). Detta möte ägde rum nästan exakt 20 år efter konferensen i Stockholm. Maurice Strong fungerade återigen som generalsekreterare och konferensen resulterade i den så kallade Riodeklarationen som byggde vidare på Stockholmsdeklarationen samt antagandet av en global aktionsplan, Agenda 21, i syfte att genomföra målen för en hållbar utveckling. IIED som mellan 1990 och 1992 leddes av Crispin Tickell hade återigen varit involverade i förberedelsearbetet.

Under det Europeiska rådets möte i Lissabon i juni samma år beslutade den Europeiska Gemenskapen och dess medlemsländer att snabbt implementera de åtgärder som hade överenskommit under UNCED.⁴⁶⁵ Målet om en hållbar utveckling blev nu fast förankrat i politiken och miljöproblemen gick från att ha en mer lokal prägel till att få globala dimensioner.⁴⁶⁶ För den Europeiska Gemenskapen innebar detta att miljöhänsyn fick en allt större plats i hur den fossila energin betraktades. Nu beskrevs det inte enbart som ett energisäkerhetsproblem utan den fossila energin tillskrevs även negativa bieffekter som försurning och människoalstrad global uppvärmning.⁴⁶⁷ Detta gick också i samklang med de mål om globala styrelseformer som efterlystes av Trilaterala Kommissionen, Rockefeller Foundation, Romklubben och Aspen Institute.

Två år efter Riokonferensen startade arbetet med att utifrån Riodeklarationen ta fram ett Earth Charter. Detta hade förslagits av Brundtlandkommissionen 1987 men fick inte tillräckligt stöd på konferensen (det stöddes dock av den Europeiska gemenskapen).⁴⁶⁸ Nederländernas drottning Beatrix, premiärminister Ruud Lubbers och Jim MacNeill (som var rådgivare åt Lubbers) sammanförde Strong och Michael Gorbatsjov för att utveckla detta dokument. I den 23-hövdade kommissionen ingick också ordföranden från Rockefeller Brothers Fund, Steven C. Rockefeller. Earth Charter skulle utgöra en stadga för det ”framväxande globala civila samhället om värderingar och principer för en hållbar framtid” och arbetet finansierades av den nederländska staten. Beatrix,

⁴⁶⁵ Official Journal C 138 , 17/05/1993 P. 0001 - 0004

⁴⁶⁶ Dekker Linnroos, Hannah, Naturen, betongen och den goda jorden, Meddelanden från Lunds Universitets Geografiska Institutioner, s.41-42 Detta innebar också att den radikala och civilisationskritiska miljörelsen från 1970-talet nu mer eller mindre blev uppslukad av de krafter som den tidigare utmanat. Stora ENGO:s som Greenpeace och Världsnaturfonden fick allt större inflytande medan mindre lokala aktivistgrupper till stor del fick se sig utmanövrerade.

⁴⁶⁷ Commission of the European Communities, Energy for the Future: Renewable Sources of Energy – Green Paper for a Community Strategy, Brussels, 20.11.1996 COM(96) 576 final, s. 6

⁴⁶⁸ Official Journal C 138 , 17/05/1993 P. 0001 - 0004

Lubbers och Gorbatjov ingick alla tillsammans med Strong i Romklubben.⁴⁶⁹ Ett antal aktörer från Nederländerna skulle senare komma att spela avgörande roller under arbetet med EU:s förnybarhetsdirektiv. Förutom Delft Hydraulics gällde detta bland annat Royal Dutch Shell och Unilever. Först skulle dock förberedelsearbetet påbörjas i den Europeiska gemenskapen.

Sammanfattande diskussion

EU/Gemenskapens handlande kan sägas ligga i linje med det beslut som togs efter Stockholmskonferensen 1972 om att verka för en internationell och världsomspännande miljöpolicy. Genom att rekommendationerna fanns inskrivna var vägen till ett snabbt handlande inte lång. EU tog sedan en ledande roll i klimatarbetet så fort UNEP och Mostafa Tolba hade lagt grunden (tillsammans med WMO och ICSU). Forskare som Andresen och Agrawala menar att detta inte enbart handlade om en oro för miljön utan att det också hade att göra med att EU ville visa sig starkt och enat på världsarenan. Jag vill lägga till att utvecklingen av klimatkursen tydligt varit ihopkopplad med globaliseringen och de aktörer som har drivit på denna process. Mänskligt framkallade klimatförändringar har av dessa setts som ett globalt problem som behöver lösas genom ett fördjupat internationellt samarbete och ett stärkt FN. De stora aktörer som har drivit frågan har redan från början haft ett globalt förhållningssätt och har sett bygget av en enad värld som en långsiktig målsättning. Centrala aktörer som Romklubben, Aspen Institute och Conservation Foundation har alla burit på likartade idéer om att mänsklighetens miljö- och resursproblem enbart kan lösas genom ett mer centraliserat och internationaliserat beslutsfattande. Denna värdegrund om behovet av en internationalisering har även delats av de tongivande finansörerna som Rockefeller Brothers Fund, Ford Foundation och Rockefeller Foundation samt inflytelserika globaliseringsnätverk som Trilaterala Kommissionen. Gemensamt för dessa är deras koppling till det angloamerikanska etablissemangen vilket tidigare belysts av exempelvis Donald Gibson och Carroll Quigley.⁴⁷⁰ Speciellt handlar detta om familjen Rockefeller och deras ledande positioner i flertalet av de involverade organisationerna. Rockefellers stiftelser har finansierat större delen av det underlag som har legat till grund för att väcka frågan om klimatet och de åtgärder som har setts nödvändiga.

De viktiga facilitatorerna/institutionsbyggarna (med därtill associerade organisationer) har varit nära sammanlänkade med varandra i både samarbete och medlemskap och har på så sätt utgjort en policygemenskap. Förutom UNEP:s Mostafa Tolba och Maurice

⁴⁶⁹ Earth Charter Initiative, A Short History of the Earth Charter, http://www.earthcharterinaction.org/download/about_the_Initiative_history_2t.pdf hämtat 2012-09-05

⁴⁷⁰ Gibson (2004)

Strong framstår Carroll L. Wilson (CoR, MIT) och Walter Orr Roberts (Aspen, NCAR) som några av de mest betydelsefulla enskilda aktörerna för att göra klimatet till en politisk fråga. Wilson har samlat den vetenskapliga grunden medan Roberts i sin roll fungerat som länk mellan klimatforskare över hela världen och företrädare för den politiska/ekonomiska eliten. De båda har suttit med i ett stort antal av de forum som har varit med och byggt upp både vetenskap och beslutsfattande, där ett viktigt mål har varit att stärka de internationella institutionerna för att hantera konsekvenserna av miljöproblem som klimatförändringar. Genom Aspens program har budskapet om klimatets påverkan på och av människan utövat inflytande på organisationer som IIED och UNEP samt länder som Tyskland. Aspens agerande har också både bidragit till att UNEP som organisation har kommit till samt format stora delar av den agenda som FN-organet därefter har kommit att utöva. Till Aspen har även andra inflytelserika forskare som Stephen Schneider och William W. Kellogg knutits. På detta sätt har dessa organisationer och individer utgjort en tätt sammansvetsad gemenskap där frågan om klimatet tillsammans med resurshantering och oljebristhot har varit centrala frågor. Även förgrundsgestalten Roger Revelle har varit tätt integrerad genom sina bindningar till dessa nätverk och som mentor till senare centralfigurer som Al Gore och Romklubbsordföranden Ashok Khosla.

Att EU som är byggt på en tanke om transnationellt samarbete har anammat tankarna är i sammanhanget inte svårt att förstå. Flera tunga namn inom EU-kommissionen och medlemsländerna som EU-kommissionens presidenter, franske Jaques Delors, Roy Jenkins och tyske förbundskanslern Willy Brandt har deltagit i dessa strävanden som medlemmar av Aspen Institute, IIED, Club of Rome samt Trilaterala Kommissionen.⁴⁷¹ Under förre IIED-ordföranden Leydons tid började klimatfrågan diskuteras med hjälp av den blivande IIED-ordföranden Sir Crispin Tickell. Det var därefter under trilateralerna Delors och Narjes tid som Europakommissionens president respektive vicepresident som de avgörande besluten om EU:s klimat- och miljöpolitik togs. Medlemmar från Romklubben, OECD och Trilaterala kommissionen var i detta mycket aktiva och kom att lägga grunderna till 90-talets energipolitiska målsättningar.

Kring denna gemenskap växte det fram ett nätverk med miljöorganisationer som arbetade med att föra ut budskap om problem med den globala miljön. Startskott för detta var till stor del manifestationen Earth Day 1970 vilken därefter åtföljdes av kritik mot industrisamhället från inflytelserika böcker som *Tillväxtens Gränser*, *Only one Earth* och *Blueprint for Survival*. Miljöorganisationer som Friends of the Earth bjöds in som en gräsrotsorganisation under Stockholmskonferensen 1972 men stod i hög grad i

⁴⁷¹ Det går också att se hur frågan har funnit grund bland medlemmar från socialistinternationalen som Palme, Brandt, Brundtland, Delors och Leydon.

beroendeställning till den överordnade gemenskapen genom grundfinansiering, utbyte av rådgivning och genom styrelsernas uppbyggnad etc. Detta genom styrelsemedlemmar som Aurelio Peccei och Amory Lovins samt finansiering från bland annat Ford Foundation och ARCO/Aspen Institutes Robert O. Anderson. På detta sätt byggdes det upp ett stöd för de tankegångar som hade diskuterats i Aspen, Rockefeller och Fords miljöprogram. Detta dock i en betydligt radikalare tappning. Även om FoE tidigt var aktiva med att förespråka förnybar energi och ett byte till "mjuk" energi så var frågan om klimatet inte på deras publika agenda förrän i samband med sjösättandet av IPCC 1988. Detta gäller även European Environmental Bureau och Greenpeace. Dessa organisationer började istället verka mer aktivt när resurser började tilldelas från stater och stiftelser under slutet av 80-talet. Frågan om klimatet var annars tydligt förankrat bland professionella och mellanstatliga nätverk fram till detta skifte.

Flera utlösande händelser ledsagade miljö- och klimatdebatten och medverkade till att föra upp frågorna om klimatet och energisäkerheten på den europeiska och internationella arenan. Den första var energikrisen 1973 som ställde frågan om beroendet av olja från Mellanöstern och resursanvändningen på sin spets (detta återkom 1979 under Irankrisen), den andra var Tjernobylyolyckan som ledsagade initieringen av frågan om klimatet 1986 (med Harrisburg 1979 som förlöpare) medan den tredje, 1988 års värmebölja i USA, användes politiskt för att belysa effekterna av växthuseffekten (även denna hade en förlöpare i form av torkan i Sahel 1972). Det första resulterade i att den Europeiska gemenskapen genomförde satsningar på förnybar energi samt tätare energi- och miljösamarbete, den andra initieringen av klimatfrågan i parlamentet medan den tredje stödde bildandet av IPCC och den energi- och miljöpolitik som gemenskapen därefter önskade genomdriva.

Det fastställdes också ett par viktiga målsättningar som skulle ha avgörande inverkan på den fortsatta processen. Den första var att den Europeiska gemenskapen skulle utarbeta förnybara energilösningar för att minska koldioxidutsläppen och den andra var att regnskogarna i utvecklingsländerna behövde skyddas för att förhindra koldioxidutsläpp på grund av en förändrad markanvändning. I detta fanns det en konflikt inbyggd som skulle visa sig några år efter sekelskiftet. Detta fanns också angivet i Brundtlandkommissionens rapport som menade att ett utvecklande av förnybar energi som biodrivmedel skulle komma att konkurrera med livsmedel och generera andra miljöproblem och att problemen skulle växa i takt med att de nya energisystemen utvecklades. Reglerna till spelet hade grundlagts och den kommande konflikten fanns redan inskriven i manuset.

KAPITEL SJU

Händelser

Februari 1992 - Förslag till RÅDETS DIREKTIV om punktskatter på motorbränslen från jordbruket

Juni 1992 - Särskilda åtgärder för att höja användningen av förnybar energi

September 1993 - Altenerprogrammet

Januari 1995 - För en energipolitik inom Europeiska unionen, Grönbok

December 1995 - För en energipolitik inom Europeiska unionen , Vitbok

December 1995 - European Energy to 2020, A scenario approach

November 1996 - Energi för framtiden, förnybara energikällor, Grönbok för en gemenskapsstrategi

November 1997 - Energi för framtiden, förnybara energikällor, Vitbok för en gemenskapsstrategi och en handlingsplan

December 1997 - Åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet

Juni 1998 - Energi för framtiden: Förnybara energikällor , Parlamentets resolution

7. ENERGI FÖR EUROPA TILL 2020

1992-1998

But what are the facts? Firstly, biofuel production and consumption capacities are limited. It will take years, decades and perhaps even longer for biofuels to achieve a 5% market share, which is the very most it can be assumed they will achieve. This is too low a market share to pose a threat to anyone.⁴⁷² (Christiane Scrivener)

Detta kapitel diskuterar de utredningar som låg som grund till de kommande satsningarna på biodrivmedel och de aktörer och nätverk som var inblandade i arbetet med dessa. Denna period präglas till stor del av det förberedelsearbete som uppkom i kölvattnet av den föregående periodens formulerande av en gemensam energi- och miljöstrategi för den europeiska gemenskapen.

Scrivenerförslaget

Innan 1990-talet var biodrivmedel i liten omfattning omnämnt i gemenskapen och dess betydelse som bränsle skulle fram till 2000-talets början vara mycket liten. Forskning hade förvisso inletts efter energikrisen 1973 men det hade ännu inte lett till några konkreta åtgärder. I december 1985 kom dock ett första direktiv om att blanda ut petroleum med alternativa bränslen som etanol och metanol. Åtgärden sågs som ett sätt att reducera importbehovet av olja. En fördel som framhölls var att det gick att använda sig av råmaterial som, bland annat, kunde produceras inom den Europeiska Gemenskapen. Dessutom kunde befintliga distributionssystem och fordon användas.⁴⁷³ Det första mer ambitiösa förslaget var därefter ett initiativ från den franska kommissionären Christiane Scrivener i februari 1992.⁴⁷⁴ Direktivförslaget handlade om att minska punktskatter i syfte att gynna bränslen från jordbruksprodukter. Detta ansågs av Scrivener som speciellt positivt för jordbrukssektorn och det framtida

⁴⁷² Rapid (1993), REDUCED RATES OF TAX ON BIOFUELS: MRS SCRIVENER DEFENDS PROPOSAL BEFORE PARLIAMENT'S COMMITTEE ON ECONOMIC AND MONETARY AFFAIRS, 1993-12-01

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/93/1067&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> (2011-02-21)

⁴⁷³ The Council of the European Communities (1985), Council Directive 85/536/EEC of 5 December 1985 on crude-oil savings through the use of substitute fuel components in petrol,

⁴⁷⁴ Kommissionär för Skatter, inkomsthämonisering och konsumentpolitik mellan 1989 till 1985 (Jaques Delors var ordförande för kommissionen)

reformerandet av den europeiska jordbrukspolitiken - CAP (Common Agricultural Policy) som då var aktuellt. Hennes huvudargument landade därmed inte i att reducera koldioxidutsläppen utan att skapa bättre förutsättningar för jordbruket genom en diversifiering av de marknader där jordbrukarna kunde sälja sina produkter. Det var sysselsättningen som skulle gynnas. Hon angav dock att åtgärden både skulle kunna förbättra energisäkerheten och miljön.⁴⁷⁵

Förslaget blev dock kritiserat och sågs både som ett hot mot företagande och miljö (genom ett intensifierat jordbruk). Kostnaderna skulle dessutom inte stå i proportion till nyttan. Christiane Scrivener påpekade att biodrivmedel aldrig skulle kunna nå upp till några större volymer och menade att det skulle ta lång tid för biodrivmedel att nå 5 procent av marknaden. Detta var också enligt henne den yttre gränsen för bränslets marknadsandel. Detta medförde enligt Schrivener att varken miljö eller andra marknadsintressen skulle hotas.⁴⁷⁶ Förslaget fick dock inte det stöd i ministerrådet som behövdes för att nå bifall.⁴⁷⁷

Altenerprogrammet

Biodrivmedel fördes dock in på agendan redan i slutet av juni, två veckor efter Riomötet, genom ett kommissionsförslag om främjande av förnybara energikällor.⁴⁷⁸ Detta var ett svar på meddelandet om att begränsa koldioxidutsläppen från 1991. Framgången med förslaget kan förklaras med att det var nära sammanlänkat med Riomötets motiv till att påbörja energisatsningen vilket också kommissionen hänvisade till. Ett viktigt mål som nu angavs var att bygga upp en intern marknad för förnybara energikällor i syfte att minska beroendet av importerad energi. Stora förhoppningar sattes till biodiesel och i meddelandet angavs att tillräckligt mycket oljeväxter odlades för att tillgodose biodrivmedelsindustrin. Fler arbeten och en gynnad ekonomi ansågs bli resultatet av denna satsning samtidigt som miljön skulle främjas.⁴⁷⁹ I denna förhoppning byggdes det dock in framtida problem som skulle få stor betydelse när biodrivmedelsdirektivet senare implementerades.

⁴⁷⁵ Rapid (1993), REDUCED RATES OF TAX ON BIOFUELS: MRS SCRIVENER DEFENDS PROPOSAL BEFORE PARLIAMENT'S COMMITTEE ON ECONOMIC AND MONETARY AFFAIRS, 1993-12-01
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/93/1067&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> (2011-02-21)

⁴⁷⁶ Ibid.

⁴⁷⁷ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, ekonomiska och sociala kommittén och regionkommittén om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen /* KOM/2001/0547 slutlig */

⁴⁷⁸ Europeiska gemenskapernas officiella tidning, 93/C 176/05

Ansvarig för rapporten i parlamentet var den italienske parlamentarikern Virginio Bettini.

⁴⁷⁹ Commission of the European Communities (1992), Specific actions for greater penetration for renewable energy sources, COM(92) 180 final, Brussels, 29 June 1992

I ministerrådets beslut den 13 september 1993 betonades återigen att medlemsstaterna genom sin energipolitik skulle försöka bidra till att begränsa koldioxidutsläppen och föreskrev ett världsomfattande internationellt samarbete för att uppnå märkbara resultat.⁴⁸⁰ Flera åtgärder föreslogs och ett sätt var att till år 2005 säkerställa en marknadsandel för biodrivmedel på 5 % av den totala bränsleförbrukningen för motorfordon. Detta mycket ambitiösa mål skulle, precis som Christiane Scrivener gett uttryck för, visa sig bli svårt att nå upp till. Antagandet var att utvecklingen av förnybar energi skulle kunna minska förorenande utsläpp samt minska risken för en global temperaturstegring. Ett forskningsprogram kallat ALTENER sattes igång för att nå de uppsatta målen.⁴⁸¹

ALTENER-programmet som genomfördes under åren mellan 1993-1997 innebar ett viktigt avstamp till det som i slutändan kom att resultera i EU:s biodrivmedelsdirektiv från 2003. Inom ALTENER-programmet startades 1994 "The Liquid Biofuels Network" som koordinerades av franska ADEME. Ansvarig i kommissionen var Wolfgang Palz som hade varit chef för kommissionens utvecklingsprogram för förnybar energi sedan 1975 och därefter hade medverkat i flera utredningar om energi från biomassa och dess potential (den första 1980).⁴⁸² Palz hade nu en viktig roll i att bygga upp underlag och strategier för den förnybara energin och kom att utföra detta i flera internationella organisationer framöver.⁴⁸³ Först skulle dock en grund läggas till det framtida arbetet.

Energi för Europa till 2020

En stor del av detta var de rekommendationer som gjordes i grön- och vitböckerna om en europeisk energipolicy från 1995.⁴⁸⁴ I grönboken om den europeiska energipolitiken för de kommande 20 åren gjordes en ingående analys av framtidens utsikter. Målsättningen för EU:s politik ansågs vara att möta ett förnyat energisäkerhetshot, uppfylla miljömålsättningarna och samtidigt kunna tillgodose låga energipriser. Även om någon global energibrist inte ansågs bli verklighet innan 2020 antogs

⁴⁸⁰ Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr L 235 , 18/09/1993 s. 0041 - 0044

⁴⁸¹ Europeiska gemenskapernas råd, Rådets beslut av den 13 september 1993 om främjande av förnybara energikällor i gemenskapen (Altenerprogrammet), Europeiska gemenskapernas officiella tidning nr L 235 , 18/09/1993 s. 0041 - 0044

⁴⁸² Palz, Wolfgang (1984), Energy from biomass proceedings of the Workshop and EC Contractors' Meeting held in Capri, 7-8 June 1983

⁴⁸³ Bland annat blev han senare ordförande i World Council for Renewable Energy och ingick i Global Bioenergy Partnership, REN21 samt som rådgivare i G8 Renewable Energy Task Force.

⁴⁸⁴ Directorate General for Energy (1996), Kommissionen hade här konsulterat energiindustrirepresentanter/organisationer och tankesmedjor inom energiområdet. Dessa var UNICE, IFIEC, CES, CEEP, EUROPIA, E&P FORUM, UPEI, the coal importers, CEPCEO, COGEN. Europe, EU1WIGAS, EURELECTRIC, Electricity Association och FORATOM

energiberoendet från omvärlden fram till dess öka mycket kraftigt.⁴⁸⁵ Detta skulle innebära ett större beroende av energi från Mellanöstern, Nordafrika och Ryssland. Återigen betonades ett internationellt samarbete med en fortsatt internationalisering av energimarknaden samt en utrikes- och säkerhetspolitik som kunde hantera eventuellt uppblående problem. Utvecklandet av den förnybara energin sågs som ett sätt att både hantera energiimportsdilemmat och de föreskrivna miljömålen.

Även om orsakerna till och konsekvenserna av den globala uppvärmningen inte var fastslagna, ansågs det som viktigt att ha en balanserad energipolitik där denna aspekt var väl integrerad. Däremot så skulle åtgärderna i detta skede vara frivilliga eller motiverade även av andra skäl. Detta gällde bland annat transportområdet där bränslesnålare bilar, utbyggd kollektivtrafik, trafik- och stadsplanering och finansiella åtgärder skulle kunna reducera energibehoven. Kommissionen konstaterade i utredningen att transporterna var ett nyckelområde för att lyckas bryta beroendet från omvärldens oljefält.

Tre huvudmålsättningar drogs nu upp för EU:s framtida och gemensamma energipolitik. Dessa var att förbättra konkurrensvillkoren, höja energisäkerheten och främja miljöskyddet. För att kunna uppfylla de ställda målen ansågs det vara av stor vikt att ge stöd till utvecklandet av förnybara energiformer. Dessutom ansågs skapandet av en enda energimarknad som en "viktig drivkraft för att uppnå miljömål och svara på allmänhetens oro för miljön."⁴⁸⁶

Kommissionen samarbetade i detta skede förutom med ADEME främst med de två brittiska tankesmedjorna Chatham House (RIIA)⁴⁸⁷ och Science and Technology Policy Research (SPRU) vid University of Sussex i England samt det brittiska konsultföretaget Energy for Sustainable Development (ESD). Dessa utförde datainsamling, koordinering och rekommendationer till den satsning som nu inleddes. Genom att dessa aktörer bar på samma agenda som kommissionen kan arbetet sägas ha varit självförstärkande.

⁴⁸⁵ Det konstaterades även att teknikutvecklingen hade medfört att oljeproduktionen i Nordsjön hade kunnat återhämta sig efter att produktionsmaximum hade nåtts i mitten av 80-talet. Däremot så förväntades produktionen börja minska igen under slutet av 90-talet. Till år 2005 kalkylerades det med att produktionen skulle kunna vara 6 % lägre än år 1992 (i verkligheten var produktionen omkring 20 % lägre). Teknikens roll ansågs även viktig för att uppfylla de miljökrav och energieffektiviseringar som behövde tillgodoses.

⁴⁸⁶ Commission of the European Communities (1995) White Paper: An Energy Policy for the European Union. COM (95) 682 final, 13 December 1995

⁴⁸⁷ Chatham House startade bland annat projektet 2020 som utredde energifrågan. Förutom kommissionen så finansierades projektet av oljebolag som Shell UK, BP, TotalFinaElf, ExxonMobil och ett par brittiska regeringsdepartement.

Detta gav avtryck på rapporten *European Energy to 2020* som släpptes av DG Energy 1996 och var ett viktigt underlag till det kommande energipaketet.⁴⁸⁸ Rapporten, som skrevs under ledning av Kevin Leydon, användes som underlag till de grön- och vitböcker inom energiområdet som skrevs mellan 1995 till 1997.

Rapporten hade förberetts i två år och samlat in "värdefulla insikter och prognoser" från experter inom energi-, miljö- och ekonomiområdena. Till denna hade ekonomiprofessorn John Chesshire⁴⁸⁹ från SPRU på uppdrag av DG Energy genomfört ett par workshops där material från Chatham House användes som underlag. SPRU hade länge agerat som konsult åt både den brittiska regeringen och den europeiska kommissionen och Chesshire medverkade i ett antal utredningar inom miljö- energi- och transportområdena.⁴⁹⁰ De täta band som fanns mellan de aktörer som byggde upp grunderna visade sig även genom att Professor Michael Grubb, chef för Chatham House miljö och energiprogram, hade medverkat i förberedelserna till Trilateral Kommissionens rapport *Beyond Interdependence*.⁴⁹¹

ESD⁴⁹² som utredde den förnybara energins framtid i rapporterna TERES och TERES II, utgjorde även ett exempel på hur företag sjuösettes för att erbjuda marknadslösningar på de miljöproblem som hade identifierats av Brundtlandkommissionen. Bland annat medverkade ESD senare till att bygga upp EU:s handelssystem med utsläppsrätter. Detta var ett utslag av de marknadsbaserade lösningar som framöver utgjorde en viktig del av policyn. Detta går även att applicera på rapportens scenariobyggen som gav fingervisningar till de olika aktörerna om vilka investeringar som kunde ge avkastning i framtiden.

I rapporten hade tre olika framtidsbilder för energiområdet tagits fram. Det första scenariot räknade med en renässans för kärnkraften. Drivkraften var här att förhindra

⁴⁸⁸ Directorate General for Energy (1996), *European Energy to 2020, A scenario approach*, text based on Commission Services Working Paper SEC(95) 2283

⁴⁸⁹ Även associerad med Institute of Energy, Environmental Change Institute och The Fabian Society

⁴⁹⁰ Hayer, Diane (2009), John Chesshire Obituary, artikel i *The Guardian* 7 oktober 2009.

⁴⁹¹ Trilateral Commission (2012), *The Trilateral Commission (North America) Records*,

⁴⁹² Commission of the European Communities (1994), *TERES, Prospects for renewable energy in the European Community and eastern Europe up to 2010*, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Commission; ESD:s affärsidé är att ge expertis och rådgivning inom energiområdet och föreslå lösningar och deras analyser var betydelsefulla när EU byggde upp sitt handelssystem för utsläppsrätter. ESD som senare döptes om till Camco group grundades 1989 med syfte att utveckla koldioxidreducerande projekt och rådgivning. Grundarna utgjorde "några av världens ledande aktörer i kampen mot klimatförändringar". 2008 köpte Al Gore andelar i företaget och kunde på så sätt göra profit på ett problem som han själv arbetat med att marknadsföra. Största aktieägare i Camco var 2010 Malaysias regering genom deras investmentbolag Khazanah Nasional.

en katastrofal mångdubbling av växthusgaserna. Den andra var en framtid där förnybar energi skulle spela en stor roll. Det förutsattes i detta scenario att en förbättrad avkastning för spannmålsodlingen skulle frigöra tillräckligt med åkermark för att kunna tillgodose odling av råvaror till bioenergi. Det sista energiscenariot gick sedan ut på att minska koldioxidutsläppen genom att modernisera de fossila bränslena.

Utifrån detta beskrevs fyra olika framtidsscenarier eller vägar för framtiden. Dessa gav en fingervisning om de energiverkligheter som senare skulle utspela sig.

Detta gällde bland annat *Slagfältsscenariot* som framhävde riskerna med att vara allt för beroende av ett fåtal olje- och gasproducenter. Detta ensidiga beroende ansågs kunna resultera i ett kraftigt stigande oljepris. Orsaken till denna prisstegring skulle dock inte vara en fysisk bristsituation utan skulle uppkomma som ett resultat av utbudsstörningar framkallade av politiska omvälvningar eller naturkatastrofer.

Den globala energireserven antogs annars vara riklig och förväntades vara så under överskådlig tid.⁴⁹³ Trots detta så underströks att ett stort skifte var på gång gällande den globala oljetillförseln. Till år 2020 beräknades den västeuropeiska och amerikanska oljeproduktionen vara betydligt lägre än 1996. Produktionsminskningen skulle däremot kunna kompenseras av högre produktion i andra regioner och Mellanöstern antogs vara den viktigaste producenten för lång tid framöver.

Konsekvenserna med ett oljepris på över 40 dollar fatet ansågs som direkt förödande och ansågs kunna leda till en djup recession, protektionism och spänningar inom unionen samt mellan olika konkurrerande maktblock på världsarenan. Skadorna på den globala tillväxten, globaliseringen och handeln skulle på detta sätt kunna bli mycket svåra. Den europeiska integrationen riskerade att avbrytas och recessionen skulle kunna hålla i sig i ett decennium. Policyrekommendationerna för detta scenario var bland annat att koordinera energimarknaderna, göra bilaterala överenskommelser, att använda verktyg som skuldsättning, handel och säkerhet som verktyg för att trygga

⁴⁹³ Kommissionen hämtade en stor del av oljeprognoserna från John V. Mitchells bok *The New Geopolitics for Energy* (1996) (RIIA). Han hade 1979 (som anställd av BP) gjort prognosen att oljan från icke-kommuniststater skulle nå utvinningsmaximum 1985. När detta inte infriades blev hans trovärdighet ifrågasatt. Detta kan vara ett skäl till att han i *The New Geopolitics of Energy* inte gjorde några prognoser på världen i helhet utan bara räknade med en fortsatt tillväxt av reserverna i enlighet med efterfrågan. Enligt vissa oljeexperter ett misstag med tanke på vilken tyngd EU-kommissionen lagt på hans expertråd (CODA-ASPO, *Newsletter No5* – May 2001).

energiförsörjningen samt att, om andra metoder inte var tillräckliga, möta säkerhetsutmaningar i energiproducerande regioner med militära medel.⁴⁹⁴

I motsatsförhållande till detta scenario stod *Forum* som tydligt sågs som det mest önskvärda och skulle ge EU störst fördelar. Det var det enda scenario som ansågs kunna minska koldioxidutsläppen och samtidigt nå upp till en "hållbar" ekonomisk tillväxt. Scenariot var tydligt sammanlänkat med de mål som fanns i *Our Common Future* och *Beyond Interdependence*. Scenariot baserades på antagandet att en global ekonomisk integration var lyckosam och att nationella, europeiska och internationella institutioner skulle omformas för att på ett effektivt sätt kunna hantera breda och komplexa intressen och problem. Energipolitiken var ekologiskt orienterad. Med en framgångsrik teknologisk utveckling och rätt policy skulle energibehovet kunna begränsas. Oljepriset skulle hållas på en låg nivå på grund av en låg efterfrågan och genom en lyckosam övergång till andra energislag. *Forum* var också det enda scenario som ansågs ha några möjligheter att begränsa koldioxidutsläppen från förbränning av fossil energi.⁴⁹⁵

En annan prognos som skulle vara av relevans för framtiden var antagandet att det år 2005 skulle vara slutgiltigt bevisat att människans koldioxidutsläpp låg bakom "klimatförändringarna". Detta skulle enligt rapporten öppna möjligheterna till en kraftigt förändrad energi- och miljöpolicy. Vetenskapliga upptäckter skulle sedan stödja antagandet att det skulle kunna gå att genomföra en övergång till ett "hållbart" samhälle under ett skäligt tidsspann. Den europeiska kommissionen rekommenderades utifrån detta att göra en skatteväxling från arbete till naturresurser, genomföra energieffektiviseringar, förändra landanvändning och transportsätt samt inte minst stärka de internationella organisationerna och skapa tätare band mellan G7, OECD och den Europeiska Kommissionen.⁴⁹⁶

Detta var också tydligt med det sista scenariot, *Hypermarknad*, där skillnaden var att det förutsattes att den globala integrationen skulle ske av sig självt i en fri marknadsekonomi. Regeringarna förutsattes här vara så lite involverade i ekonomin som möjligt och miljöproblemen skulle först och främst lösas av marknadskrafterna. Enbart om marknaden var oförmögen att på ett framgångsrikt sätt lösa problemen skulle regeringarna träda in. På grund av den avreglerade marknaden och få begränsande lagar beräknades koldioxidutsläppen öka ordentligt. Den Europeiska Kommissionens roll skulle, i detta scenario, bland annat vara att avreglera energimarknaderna, att arbeta för privata initiativ inom forskning och utveckling, att

⁴⁹⁴ Directorate General for Energy (1996), *European Energy to 2020, A scenario approach*, text based on Commission Services Working Paper SEC(95) 2283

⁴⁹⁵ Ibid.

⁴⁹⁶ Ibid.

uppmuntra utländska energileverantörer att investera i europeiska projekt, att verka för en global liberalisering av kapital- och investeringsmarknaden samt att uppmuntra privata avtal med energileverantörer. Detta representerade den marknadsbaserade vägen till det övergripande målet.⁴⁹⁷

Den förnybara energin sågs i alla scenarier som en viktig ny energikälla för att möta framtidens energibehov samt att hantera miljöproblem som utsläpp av växthusgaser. Tillförseln av förnybar energi förväntades stiga kraftigt när problemen med ekonomiska nackdelar och marknadsmotstånd hade överkommit. Möjligheterna att producera några stora volymer ansågs dock vara små. Till år 2020 beräknades bara drygt 10 % komma ifrån förnybara energikällor. För att nå målen skulle det också krävas finansiell stimulans i form av skattelättnader och att vissa av de kostnader som nya teknologiska processer gav upphov till kompensades. Det ansågs också viktigt att koordinera ett samarbete mellan jordbruks- och energisektorn för att kunna komma över vissa biomassarelaterade problem. Utvecklandet av energi från biomassa förutsattes bli en tydlig trend. I första hand gällde det att biomassa skulle användas till biodrivmedel och i ett längre tidsperspektiv till bränsleceller.⁴⁹⁸

Biodrivmedel skulle enligt det mest positiva scenariot, *Forum*, kunna stå för 20 % av behovet år 2020⁴⁹⁹. *Forum* var för övrigt ansett som den mest lämpliga vägen för att uppnå målen med att utveckla koldioxidneutrala energikällor. De föreslagna policyåtgärderna väntades kunna ge biomassa betydande marknadsandelar i framtiden. Ett problem som togs upp var dock att biodrivmedel framställt från spannmål, sockerbetor och rapsolja inte skulle kunna bli konkurrenskraftiga om inte oljepriset steg till betydligt högre nivåer än de som hade beräknats till år 2020. Övåntade politiska händelser skulle dock komma att förändra detta inom några år.⁵⁰⁰

Utredningens slutsatser kunde sägas vara tydligt riktade till att stödja den politik som kommissionen redan förde eller ville genomföra och datamodellernas prognoser tjänade som ett "vetenskapligt" underlag till det energipolitiska åtgärdspaket som nu låg på bordet. Modellerna hade också påvisat de negativa konsekvenser som skulle bli följden om den europeiska integrationen inte fortsatte. En mängd med internationella experter inom energiområdet hade sedan gett legitimitet till underlaget genom de workshops som hade genomförts.⁵⁰¹ I Chatham House rapport till kommissionen om den förnybara

⁴⁹⁷ Ibid.

⁴⁹⁸ Ibid.

⁴⁹⁹ När rapporten släpptes 1996 var enbart 0,3 % av transportenergin biodrivmedel

⁵⁰⁰ Directorate General for Energy (1996)

⁵⁰¹ Paul de Sa (1997), *Energy Policy*, Vol. 25, No. 12, pp. 1039-1040, 1997

energins roll i Europa angavs det samtidigt att det som mest var möjligt att ersätta 5 till 10 % av oljeanvändningen inom transportsektorn med biodrivmedel.⁵⁰²

Energi för framtiden – Förnybara energikällor

Slutsatserna i *European Energy to 2020* utgjorde ett centralt underlag till den grönbok för förnybar energi som släpptes av EU-kommissionen i november 1996.⁵⁰³ Grönboken var avsedd att skapa en bred allmän debatt om vilka åtgärder som skulle kunna genomföras på EU- och medlemsstatsnivå. Kommissionen betonade att den förnybara energin skulle kunna bidra till stora affärsmöjligheter såväl inhemskt som för en exportmarknad. Det skulle också stärka samarbetet mellan medlemsländerna. De olika EU-institutionerna var i stort sett odelat positiva. *Ministerrådet* angav i sitt yttrande att utvecklingen av förnybar energi var viktig för att uppnå en ”hållbar ekonomisk tillväxt” och att målet skulle vara att höja konkurrenskraften och andelen förnybar energi. Rådet lyfte även aspekten att det var viktigt att få till en harmonisering av standarder. *Europaparlamentet* ansåg i sin resolution att förnybar energi skulle kunna användas för att ”bekämpa växthuseffekten” men även till en tryggare energiförsörjning och jobbskapande i små- och medelstora företag på landsbygden. Över 70 skrivelser från medlemsstater, industrier, institut och miljöorganisationer användes i sammanställningen i det efterföljande vitpappret och aktionsplanen för förnybar energi. De övervägande positiva reaktionerna bestyrkte enligt kommissionen att tydligt anvisade målsättningar var ett bra policyinstrument.⁵⁰⁴ De olika svaren hade en tydlig slagsida för miljöargumenten och energisäkerhetsaspekten var nedtonad. En förklaring till detta är att frågan inte hade syns på dagordningen och att oljepriset ännu var lågt.

Strategin för att på ett koordinerat sätt höja andelen förnybar energi färdigställdes sedan när Kommissionen i november 1997 släppte vitpappret *Energy for the future: renewable sources of energy*. Rådgivande för utredningen var Wolfgang Palz.⁵⁰⁵ Till skillnad från de tidigare policyåtgärdernas mer rekommenderande prägel var inriktningen nu mer tydlig och målinriktad. Huvudmålet som angavs var att minska koldioxidutsläppen enligt de åtaganden som EU önskade få till stånd under klimatkonventionen i Kyoto i december samma år. Även om ett sänkt beroende av importerad energi nämndes som ett argument var det sekundärt i sin karaktär. Det

⁵⁰² Grubb, Michael (1996), *Renewable Energy Strategies for Europe: Foundations and context*, Eartscan: London

⁵⁰³ The Commission of the European Communities (1996), *Energy for the future: Renewable sources of energy, Green Paper for a Community Strategy*, Brussels 20.11.1996

⁵⁰⁴ Ibid. s. 8-9

⁵⁰⁵ Palz, Wolfgang (2007), *Renewable energies: on their way to conquer world markets*, World Council for Renewable Energies, The Commonwealth Ministers Reference Book

ansågs dock som viktigt att kunna reducera de geopolitiska riskerna som ett energiberende från andra regioner kunde innebära. Den förnybara energin ansågs även kunna främja sysselsättningen. Dessutom målades fördelar upp som att exportmarknaden och en lokal och regional utveckling skulle kunna gynnas.⁵⁰⁶ Samarbetet mellan medlemsländerna sågs som nödvändigt att stärka.

Den förnybara energin ansågs även ha en stor oexploaterad teknisk potential. Produktionskostnaderna minskade snabbt och detta skulle innebära att den förnybara energin inom en snar framtid skulle komma att bli ekonomiskt försvarbar. Precis som i *European Energy to 2020* angavs problem med att de initiala investeringskostnaderna var för höga. När rapporten skrevs 1997 så var priserna på de konventionella fossila bränslena historiskt mycket låga. Oljepriset låg på sin bottennivå och kostade som minst i december 1998 inte mer än 8.64 dollar fatet.⁵⁰⁷ Detta gjorde dyra lösningar som förnybar energi mindre lockande. Situationen krävde därför att åtgärder kom till stånd som kunde skapa det nödvändiga stödet till de miljö- och säkerhetsåtgärder som EU-kommissionen ansåg vara viktiga att lösa.⁵⁰⁸

För att lyckas med detta planerades ett åtgärds paket som skulle spänna över ett brett område (energi, miljö, sysselsättning, skatt, konkurrens, forskning, teknisk utveckling, jordbruk, regionpolitik och externa relationer). Ett centralt mål var att se till att främjandet av förnybar energi implementerades i policyn för alla nämnda områden på kommissions-, nationell och lokal nivå. Slutsatsen var att den förnybara energin skulle kunna växa till mellan 9,9 till 12,5 % fram till 2010.⁵⁰⁹

Eftersom produktionskostnaden av biodrivmedel var tre gånger så hög som konventionella bränslen föreslogs skattelättnader och subventionerad produktion av råvaror. Kommissionen föreslog att biodrivmedlets andel skulle uppgå till 2 % under pilotfasen och att stora skattelättnader var viktiga att genomföra för att detta skulle gå att uppfylla. En av de viktigaste principerna för att stödja förnybar energi var samtidigt att nyttoeffekterna på miljön skulle vara större än de störande effekter som kunde uppkomma på grund av konkurrensen.⁵¹⁰

⁵⁰⁶ Commission of the European Communities (1997), *Energy for the future, Renewable sources of energy, White paper for a Community Strategy and Action Plan*. s. 8-10

⁵⁰⁷ IOGA, History of Crude Oil Prices, http://www.ioga.com/Special/crudeoil_Hist.htm (2009-02-23)

⁵⁰⁸ The Commission of the European Communities (1997), s 5-6

⁵⁰⁹ Ibid, s. 7

⁵¹⁰ Ibid. s 16-17

Finansieringsprogram för miljöorganisationer

En viktig komponent för att uppnå målen var att "utnyttja förmågan, inflytandet och erfarenheten" hos en mängd olika organisationer, medborgargrupper, relevanta NGO:s och påtryckningsgrupper.⁵¹¹ Denna strategi kunde sägas vara ett direkt svar på rekommendationerna från Brundtlandrapporten och *Beyond Interdependence*.

Som ett led i detta startades månaden efter ett program för att stödja miljöorganisationer som kunde "bidra till att hjälpa och utveckla gemenskapens miljöpolitik".⁵¹² Denna åtgärd skulle efter hand få en mycket stor betydelse för att både stödja den politiska beslutsprocessen och implementeringen av åtgärder. Tack vare finansiering från EU-kommissionen fick miljöorganisationerna en växande roll i policyprocessens olika faser.⁵¹³

Programmet identifierade organisationer som kunde uppfylla de krav som kommissionen ställde. Några av dessa var att de skulle ha en "bred geografisk räckvidd, hög multiplikatoreffekt och solid och ekonomiskt genomförbar verksamhet i linje med gemenskapens miljöpolitik, för att nå och engagera så många europeiska medborgare och aktörer inom miljöområdet (lokala och regionala myndigheter, näringsliv och industri, andra intressegrupper etc.) som möjligt". De skulle dessutom bidra till en multinationell strategi" och "gränsöverskridande samarbete inom unionen" samt åta sig att "sprida så mycket information som möjligt om Europeiska Unionens miljöpolitik." EU-kommissionen började på detta sätt finansiera organisationer för att både föra ut och involvera dessa i uppbyggnaden av den egna policyn. Även om det går att argumentera för att detta ökade civilsamhällets inblick och påverkan på EU:s policy så innebar kraven att organisationerna snarare skulle agera som instrument till att skapa "publikt" stöd till de åtgärder som föreslogs samtidigt som de skulle agera betalda pådrivare och övervakare under kommissionens mandat. De miljöorganisationer som deltog i finansieringsprogrammet kom på detta sätt mer bli en del av EU:s struktur än att fungera som progressiva och självständiga krafter. Detta var också ett beroende som kom att öka mer ju längre processen pågick. EU definierade det dock som att de ville stödja organisationer som var "oberoende, icke vinstgivande" och med "ett miljömål inriktat på allmänhetens bästa".⁵¹⁴

⁵¹¹ Ibid.

⁵¹² Europeiska gemenskapernas kommission (2001), Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet, *Om erfarenheterna från tillämpningen av rådets beslut 97/872 av den 16 december 1997 om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet*, Bryssel den 9.10.2001

⁵¹³ Ibid. s. 25

⁵¹⁴ Ibid.

Europaparlamentet gav i juni 1998 klartecken om att sätta igång policyprocessen när de släppte resolutionen *Energi för framtiden: Förnybara energikällor*. Parlamentets rapport skrevs av den tyska socialistiska parlamentarikern Mechtild Rothe som också hade fungerat som rapportör för både grön- och vitboken.⁵¹⁵ Rothe var förutom att ha en ledande roll i GLOBE medlem av parlamentarikernätverket/lobbyorganisationen EUFORES och blev 2003 dess ordförande. Denna nätverksorganisation propagerade för användande av förnybar energi som en lösning på hållbar utveckling och fungerade som en kommunikationsplattform mellan parlamentariker, energiföretag, forskningsinstitut och NGOs.⁵¹⁶ Rothe och hennes kollegor från GLOBE och EUFORES skulle framöver få ett allt större inflytande över frågan om förnybar energi i Europaparlamentet. Även parlamentets rapport angående finansiering av ickestatliga organisationer var skriven av en medlem från EUFORES, Paul Rübiger (senare även vice-ordförande för European Energy Forum). Genom att EUFORES som grundades 1995 både vara sjösatt och finansierad av kommissionen så var denna organisation i sin tur en del i kommissionens ansträngningar för att främja förnybar energi. Finansiering kom även från stödjande medlemmar som energiföretag, industrisammanslutningar (som Svenska Bioenergiföreningen) och myndigheter kopplade till medlemsländerna.⁵¹⁷ De involverade energiföretagen kunde på detta sätt tidigt utöva påtryckningar på de förslag som behandlade den förnybara energins framtid. Rothes rapport upprepade kommissionens rekommendationer och fordrade en ökning av ”bränsle som utvinns ur biomassa” till 2 % under de närmsta 5 åren genom bland annat skattelättnader och finansiellt stöd till processindustrin. Resolutionen var starkt förankrad i att satsningen på förnybar energi var ett sätt att minska unionens koldioxidutsläpp och de åtaganden som EU hade åtagit sig att genomföra enligt Kyotoprotokollet året innan. Rapporten förespråkade, precis som kommissionen hade föreslagit, ett tätare samarbete med gräsrotsorganisationer som också kunde agera naturliga partners i kommande kampanjer för att främja förnybar energi.⁵¹⁸ GLOBE skulle framöver fortsätta arbeta för ett förstärkt samarbete mellan EU och icke-statliga organisationer. Anmärkningsvärt är att parlamentsresolutionen överhuvudtaget inte nämnde något om beroendet av fossil energi från andra regioner. Detta kom dock att snabbt förändras.

I juni 1999 skedde val till EU-parlamentet vilket innebar att året var händelsefattigt och att några avgörande inte låg för bordet. Däremot så valdes det in ett par aktörer som framöver skulle få avgörande roller i policyprocessen. Den främsta av dessa var svenska

⁵¹⁵ OJ C 210, 6.7.1998, p 215; COS - Procedure on a strategy paper (historic) 1997/2306(COS)

⁵¹⁶ Statutes of EUFORES A.I.S.B.L. (international non-profit-making organisation) European Forum for Renewable Energy Sources Forum Européen des Energies Renouvelables (EUFORES)

⁵¹⁷ EUFORES (2012), How we work, <http://www.eufores.org/index.php?id=18> (2012-05-21)

⁵¹⁸ OJ C 210, 6.7.1998, p 215

ledamoten Anders Wijkman som till att börja med satt med i utvecklingsutskottet men senare blev ledamot i miljöutskottet. Förutom att vara viceordförande i Romklubben var han representerad i en mängd andra tongivande organisationer som var involverade i frågan. Dessa var precis som Romklubben inriktade på att förespråka globala styrelseformer för att hantera världens resurs- och miljöproblem. Några av organisationerna i det omfattande nätverket var Tällberg Foundation och World Future Council. Tillsammans med bland andra Mechtild Rothe, Claude Turmes och Dorette Corbey kom Wijkman efterhand få ett stort inflytande över miljö- och industriutskottens arbete. I detta var GLOBE, där Wijkman var ordförande, och EUFORES centrala plattformar.

Sammanfattande diskussion

Riomötet 1992 gav mandat att påbörja utredningsarbete angående den förnybara energin. I detta skede var nätverken uppbyggda kring kommissionen som central nod. Förutom kommissionens egna experter som Kevin Leydon och Wolfgang Palz anlätades ett antal konsulter som franska ADEME och brittiska ESD. Andra viktiga parter var tankesmedjorna Chatham House och SPRU som utredde biodrivmedelspotentialen och andra energirelaterade frågor åt kommissionen. Dessa fick även en stor roll i att samla expertis till möten och workshops och gav en brittisk dominans över frågans hanterande. Frågan fick liten publik uppmärksamhet och bemöttes i liten utsträckning av andra parter än genom konsultation och då främst till berörda branschorganisationer inom energiområdet och energiföretag. Det lades dock en grund till ett större deltagande och framtida nätverksbyggen genom den finansiering av miljöorganisationer som tillkom i samband med att utredningen om förnybar energi var färdig 1997. Detta var ett direkt svar på de rekommendationer som fanns i kommissionens aktionsplan från 1989. Detta relaterar också direkt till rekommendationerna från Bellagio 1987 och *Our Common Future*.

Både finansieringsprogrammet och vitboken *Energi för framtiden* visar hur kommissionen arbetat utifrån ett managementperspektiv där de velat bygga upp ett publikt stöd för den policy som de önskar genomföra. I detta skede med behovet av att framhäva potentialen för förnybar energi och biodrivmedel. Det handlade på detta sätt om att framhålla de positiva aspekterna. Det var också tydligt att klimatfrågan skulle spela en stor roll i framtiden genom att kommissionen i sin utredning *European Energy to 2020* angav 2005 som det år då människans påverkan på klimatet genom koldioxidutsläpp skulle bekräftas vetenskapligt. Mechtild Rothe från GLOBE och EUFORES var rapportör till både grön- och vitboken om förnybar energi och gav sitt stöd till att påbörja policyprocessen. EUFORES var tillkomna för att stödja utvecklande av förnybara energikällor och de hållbarhetsmål som EU propagerade för. Även i detta fall

utgör det ett exempel på hur kommissionen varit involverade finansiellt och medverkat till att bygga upp ett nätverk av parlamentariker och energiföretag som arbetat för att genomföra den policy som föreslagits av kommissionen.

En viktig faktor för den senare utvecklingen av frågan är också kommissionären Christine Scriveners antagande att 5 procent utgjorde den yttre gränsen för hur stor andel biodrivmedel som kunde ingå i EU:s transportenergimix.

KAPITEL ÅTTA

Händelser	Meddelande om Europeiska Unionens Oljeförsörjning, 11 oktober 2000
2000- 2003	Grönbok: Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning, 29 november 2000
	Europaparlamentets resolution om Europeiska unionens oljeförsörjning, 14 juni 2001
	Europeiska rådets möte i Göteborg den 15 och 16 juni 2001.
	Meddelande om åtgärder för att främja användningen av biobränslen, november 2001
	Världstoppmötet om en hållbar utveckling i Johannesburg, 26 augusti till 4 september 2002
	Betänkande om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen, 2 oktober 2002
	Direktiv om främjande av användningen av biodrivmedel eller andra förnybara drivmedel, 17 maj 2003

8. DEN GLOBALA OLJETOPPEN 2000-2003

The increase of crude oil prices in 2000 came as a surprise for most observers. In September 2000 oil prices reached a 10-year high. Over night, energy policy and the subject of security of oil supplies have been put back on the political agenda. ⁵¹⁹ (Loyola de Palacio, Energikommissionär)

När väl de nyvalda politikerna var på plats i parlamentet hösten 1999 så sammanföll det med en utlösande händelse som öppnade upp möjligheterna till att starta policyprocessen. Oljepriset, som hade legat mycket lågt under 90-talet, började plötsligt skjuta i höjden vilket kom att ge ett kraftfullt stöd för kommissionens prioriteringar och samtidigt höja konkurrenskraften för biodrivmedel. Argumenten om att arbeta för en "hållbar utveckling", som hade varit vägledande under 90-talet kompletterades därmed tydligt med den energisäkerhetsaspekt som hade varit styrande under 70- och 80-talet och de energikriser som hade ingått i denna kontext. Tyngdpunkten låg främst på situationen för oljans utvinning och tillgänglighet som nu fick en allt större aktualitet. I denna diskussion befann sig ett par aktörer som tog olika roller i förhållande till kommissionen. Detta handlade dock mer om argumenten och graden av allvar i den nygamla hotbilden i form av oljebrist än eventuella problem med vad biodrivmedel skulle lösa. Frågan var under denna period främst en angelägenhet för EU:s institutioner och de experter som anlätades inom energiområdet men här var även några industri- och miljöorganisationer inbegripna.

De centrala aktörer som var inblandade i det inledande skedet var förutom kommissionen, företrädd av energikommissionären Loyola de Palacio och GD Energi/Transport, främst de två EU-parlamentsutskotten ENVI och ITRE. För miljöutskottet ENVI, som under perioden leddes av GLOBE:s Caroline Jackon, hade utvecklandet av biodrivmedel i första hand kontextualiserats som ett sätt att lösa miljöproblem som "klimatförändringar" medan industriutskottet ITRE (utskottet för Industrifrågor, forskning och energi) mer fokuserade kring energisäkerhet och transporter. I och med att ITRE var det utskott som frågan om energi sorterades under

⁵¹⁹ Palacio, Loyola de (2000), Future challenges facing European Energy Policy, International Symposium organised by the Konrad Adenauer Foundation, Bryssel 19 oktober 2000

fick de också ansvar för ärendet i parlamentet medan ENVI hade ett stort inflytande genom ett så kallat förstärkt Hughesförfarande.⁵²⁰ ENVI kom genom sin rapportör Hans Kronberger under perioden att lyfta farhågor om en nära förestående oljebristsituation till en diskussion inom EU-institutionerna. Detta innebar att M. King Hubberts teori från 1956 åter aktualiserades. De anförde på detta sett en mer pessimistisk syn. Kommissionen och det ansvariga utskottet ITRE var dock förankrade i att detta hade andra orsaker. Det var inte en nära förestående oljetopp som var problemet. Istället var farhågan ett allt större beroende av Mellanösterns oljefält, att de egna resurserna var begränsade och att investeringarna i ny produktionskapacitet var otillräckliga. Trots dessa skiljelinjer var ändå oljesituationen sedd som ett problem som krävde en lösning. De olika aktörerna hade i stort sett samma synsätt gällande biodrivmedel. Det var en energikälla som var helt nödvändig för framtiden och kritiken samt eventuella förbehåll var i detta läge relativt nedtonade. I kommissionens grönbok om en europeisk strategi om energisäkerhet betonades att kampen mot den globala uppvärmningen var prioriterad och att utvecklingen av nya och alternativa energislag var nyckeln till förändring.⁵²¹

Frågan om biodrivmedel inom unionen lyftes upp till allmän debatt i och med att grönboken släpptes den 29 november år 2000. I denna gjordes en grundlig genomgång och analys av speciellt den europeiska energisituationen men också de framtida miljöutmaningarna och EU:s åtaganden inom ramen för Kyotoprotokollet. I dokumentet hänfördes det till Europas geografiska placering och de geopolitiska problem energikällornas belägenhet kunde ge upphov till. De egna reserverna av fossil energi sågs som begränsade. En mycket noggrann redogörelse gjordes inom området. En viss konsultation inhämtades från den 1995 inrättade oljegruppen vid Reading University. Denna grupp hade tillkommit som respons på en artikel författad av den Irländska oljegeologen Dr. Colin J. Campbell 1994 vilken hade uppmärksammat farhågorna om en kommande global oljeproduktionstopp. Annars var det till stora delar en analys som präglades av uppfattningar från Chatham House (RIIA) och de andra tongivande institut/konsulter som kommissionen samarbetade med.

OPEC:s sänkta produktion motiverar politisk handling

Det höjda oljepriset hade sin upprinnelse i en utlösande händelse där OPEC var huvudaktör. Stegringen hade sitt upphov i att OPEC under 1998 fattade beslut om att dra ned på produktionen för att undvika att priserna föll till för dem ofördelaktiga nivåer. Då detta till en början inte gav tillräckligt resultat gjordes överenskommelser

⁵²⁰ Innebär att två utskott får gemensamt ansvar för en parlamentsfråga.

⁵²¹ Commission of the European Communities (2000), *Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply*, 29 November 2000 (COM(2000) 769 final)

med andra oljeproducerande länder som Norge och Mexiko. Detta gav OPEC önskat resultat i och med att konsumtionen kom att överstiga produktionen med en kraftig prisökning till följd.⁵²² OPEC hotade dessutom under ett tvådagarsmöte i Venezuelas huvudstad Caracas i september 2000 med att ytterligare sänka sin produktion för att hålla uppe prisnivån om EU skulle öppna upp några reservlager i syfte att kyla ned priserna.⁵²³ Priset hade då tredubblats från att ha legat på 11 dollar fatet i februari 1999 till mellan 32 till 35 dollar under perioden september-oktober 2000.

Den nya hotfulla energisituationen som i och med detta hade kommit uppseglande lyftes förutom i grönboken i det speciella meddelandet om den *Europeiska Unionens Oljeförsörjning* som släpptes den 11 oktober 2000. I detta dokument angavs problemen med de kraftiga prissvängningar som hade skett med oljan efter att oljepriset hade legat på rekordlåga nivåer på nedåt 10 dollar fatet under 90-talet. De uppkomna prishöjningarna angavs bero på OPEC:s ”restriktiva produktionspolitik”. EU-kommissionen påtalade att EU-området var väldigt känsligt för oljeprisökningar med den inverkan detta kunde få på ekonomin.⁵²⁴ Precis som det hade belysts i *European Energy to 2020* ansågs det bland annat viktigt att undvika ett oljepris som under en längre tid skulle ligga över 35 dollar fatet. Denna siffra skulle i det längre perspektivet visa sig mycket lågt satt. Det var därmed precis som föregående energikriser 1973 och 1979 ingen fysisk bristsituation som var orsak till att oljan blev dyrare. Efter toppnoteringarna under september till november år 2000 kom sedan priset att sjunka med drygt tio dollar efter att OPEC åter höjt sina kvoter. Oljeprisökningen kom dock innan detta att ge en riklig näring till debatten om EU:s energisituation och sporra de satsningar som redan hade initierats.

I ett symposium om den europeiska energipolitiken, arrangerat av Konrad Adenauer Foundation några dagar efter att meddelandet släppts, konstaterade energikommissionären Loyola de Palacio att oljeprisökningen nu hade återbördat frågan om oljan på den politiska agendan.

De ”nya utmaningarna” krävde åtgärder för att i ett längre perspektiv ersätta oljan med andra bränslen som vätgas och biobränsle.⁵²⁵ Enligt kommissionens beräkningar förväntades världsförbrukningen av olja stiga från 77 miljoner fat år 2000 till 115

⁵²² IMF (2000), *The Impact of Higher Oil Prices on the Global Economy*, Prepared by the Research Department, December 8 2000

⁵²³ BBC (2000), *Opec warns Europe on oil*, 27 september 2000

⁵²⁴ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2000), *Europeiska Unionens Oljeförsörjning*, Bryssel den 11.10.2000 KOM(2000) 631 Slutlig

⁵²⁵ Loyola de Palacio (2000), *Vice-President of the European Commission, Future Challenges facing European Energy Policy International Symposium organised by the Konrad Adenauer Foundation, Brussels, 19 October 2000*

miljoner fat år 2020 medan importen prognostiserades till att öka från 50 till 70 % under samma tid. Globalt förväntades dock oljetillgången bli fortsatt god genom att bland annat olja från Ryssland och regionerna kring Kaspiska havet började exploateras i större skala. Ryssland ansågs i sammanhanget ha potential att dubbla sin produktion till år 2020 medan reserverna i den Kaspiska regionen skulle kunna ligga på 25 % av "de konstaterade oljefyndigheterna i Mellanöstern".⁵²⁶

Trots dessa positiva prognoser om världens oljereserver visade dock situationen hur känsligt Europa var. Nu infogades också den farhåga som hade tagits upp i *European Energy 2020* om att en politisk eller militär händelse skulle kunna orsaka avbrott för en stor del av världens oljeförsörjning. Det påtalades att "en händelse – till exempel en politisk och/eller militär sådan – i ett produktions- eller transitområde för olja kan när som helst orsaka avbrott i en betydande del av världens oljeförsörjning".⁵²⁷

Speciellt sågs beroendet av ett oberäkneligt Mellanöstern som ett problem. Om inte "kraftfulla politiska åtgärder" genomfördes inom energieffektivitet, strukturomvandlingar och främjande av förnybara energikällor skulle EU:s oljekonsumtion stiga kraftigt till 2020. Speciellt kritiskt ansågs detta vara för transportsektorn som beräknades stå för 93 % av denna ökning. Därför behövde de största insatserna göras inom denna sektor. Gällande bränslen poängterades att "kraftfulla åtgärder " behövde "vidtas för att hitta ersättningsbränslen för att bättre utnyttja naturgasdrivna fordon och, på lång sikt, vätgas och biobränslen".⁵²⁸

Kommissionen hade dock en positiv bild av möjligheterna om att genomföra de förändringar som skulle vara nödvändiga och ansåg att det fanns en god potential att ersätta oljan inom transportsektorn. Detta handlade då om att satsa på elhybridbilar samt att i större grad använda naturgas, vätgas och biobränslen. Dock sågs produktionskostnaderna och även energibalansen för biobränslena som ogynnsamma. Kommissionen efterlyste bland annat mer forskning för att kunna få ner kostnaderna till nivåer som skulle kunna "tävla med oljans oundvikligt stigande pris." Summan av utsläpp av växthusgaser angavs också som viktiga att ta hänsyn till när beslut om framtida bränslen skulle tas. Trots de invändningar som gavs ansågs det som "fullt rimligt att anta att en stor del av bensin- och dieselförbrukningen skulle kunna ersättas år 2010." Ett uttalande som inte skulle visa sig vara direkt överensstämmande med verkligheten. Kommissionen planerade att sätta igång ett program som skulle arbeta med genomförandet av detta.⁵²⁹ Förutom att biobränslen ansågs bidra till säkerhet

⁵²⁶ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2000), *Europeiska Unionens Oljeförsörjning*

⁵²⁷ Ibid.

⁵²⁸ Ibid.

⁵²⁹ Ibid, sid 16

genom diversifiering av energikällor fanns också en förhoppning om att, precis som det hade fastställts i vitpapperet från 1997, förnybar energi skulle kunna bidra till ekonomisk stimulans för jordbrukssektorn. I meddelandet föreslogs ett utkast till en strategi där kommissionen föreslogs "presentera en plan för Europeiska rådet i Göteborg vars mål är energibesparing och diversifiering av energikällor."⁵³⁰

ASPO och Reading University varnar för global oljetopp

Det ansvariga utskottet i EU-parlamentet *Utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi* (ITRE) gjorde i februari 2001 ett yttrande på meddelandet. Rapportören Rolf Linkohr, som även var ordförande i energilobbygruppen European Energy Forum, krävde i detta att EU skulle bemöda sig om att ersätta oljan med andra energikällor. Eftersom transportsektorn till år 2020 beräknades stå för 71 % av efterfrågan på olja sågs denna sektor som ett nyckelområde. Sökandet efter nya motorbränslen var därför tvunget att "forceras". Det hänfördes även till utsläppen av växthusgaser och att prognoserna för dessa gjorde det "absolut nödvändigt att vidta åtgärder". ITRE betonade det ökade importbehovet och hänvisade till skillnad från kommissionen att lagren i Nordsjön "långsamt håller på att ta slut". Eventuella framtida utbudsproblem utanför EU belystes däremot inte.⁵³¹ I ett ändringsförslag anförde Claude Turmes från de gröna och medlem av såväl GLOBE som EUFORES att det behövdes en effektiv minskning av oljeförbrukningen genom att ge stöd till alternativa drivmedel som exempelvis biodiesel.⁵³² Senare skulle Turmes, i sin egenskap av rapportör för förnybarhetsdirektivet, själv attackera biodiesel som lösning på problem som oljeberoende och klimathot.

Frågan om oljeförsörjningen bemöttes också av de rådgivande utskotten ENVI, AFET, ECON och REGI. ENVI:s rapportör Hans Kronberger uppmanade ITRE i sitt yttrande att även infoga uppgifter som fanns om att oljeutvinningen i världen inte skulle kunna uppgå till de volymer som kommissionen räknade med. Kronberger anförde att "undersökningar varnar för en allvarlig minskning av oljetillgångar, och kommer fram till att den maximala produktionen globalt sett snart kommer att överskridas, och man kan förvänta sig att detta medför en minskning i produktionsmängden, vilket kan leda till ytterligare prishöjningar."⁵³³

⁵³⁰ Ibid.

⁵³¹ Europaparlamentet, (2001) Förslag till betänkande om kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning, ITRE, 7 februari 2001

⁵³² Europaparlamentet. (2001). Förslag till betänkande av Rolf Linkohr, Europeiska Unionens Oljeförsörjning, 8 mars 2001. Bryssel: ITRE, Europaparlamentet.

⁵³³ Europaparlamentet, (2001) Yttrande över kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning, ITRE, 11 april 2001

Situationen var enligt miljöutskottet mer akut än vad kommissionen låtit påskina. Kronberger anammade den mer pessimistiska uppfattning som hade uttryckts från oljegruppen vid Reading University. Bland annat hänvisades till artiklar skrivna av två företrädare för teorin om en nära förestående global oljetopp (Peak Oil). Dessa var Werner Zittel⁵³⁴ från det tyska energikonsultföretaget L-B Systemtechnik och den tidigare nämnda oljegeologen Dr. Colin J. Campbell (verksam vid Cork University och tidigare konsult till Esso, BP, Shell m.fl. oljebolag). Werner Zittel var även en av grundarna till European Business Council for a Sustainable Energy Future (e5) som arbetade för att i enlighet med Kyotoprotokollet främja "klimatvänlig" teknologi och policy.⁵³⁵ Campbell som nu kom att axla rollen som oljepessimisternas främsta företrädare hade blivit hårt kritiserad för sina tidigare prognoser om oljan. En av hans större kritiker, energianalytikern Michael C. Lynch, menade att hans modeller alltid visade en nära förestående utvinningstopp och att den hela tiden fick flyttas fram när verkligheten gjorde sig påmind.⁵³⁶

Både Zittel och Campbell var kopplade till forskarnätverket Association of the Study of Peak Oil and Gas (ASPO) och Oil Depletion Analysis Centre (ODAC) vars företrädare, främst bestående av Dr. Roger W. Bentley från brittiska Reading University och Colin J. Campbell, sedan 1997 hade försökt göra kommissionen uppmärksam på ett annalkande oljeförsörjningsproblem. Redan 1995 hade Reading University startat en oljestudiegrupp. Detta skedde i samband med ett seminarium om den framtida oljeutvinningen där bland annat Colin J. Campbell och en av de ledande optimisterna angående oljans framtid, ekonomiprofessorn Peter Odell, deltog.⁵³⁷ Readinggruppen utgjorde sedan stommen till ASPO och ODAC som sju sattes 2001 i syfte att studera oljetillgångarnas omfattning samt att alarmera och förbereda världen för en omställning till en ny energiverklighet. ODAC:s aktiviteter möjliggjordes till en början av den förmögna familjen Astors stiftelser⁵³⁸ och familjen var även representerad i styrelsen genom medgrundaren Sarah Astor.⁵³⁹

I syfte att kunna fastställa tidpunkten när oljeutvinningen skulle nå sin globala topp för att därefter börja minska analyserade oljestudiegruppen data över världens

⁵³⁴ Artikeln skriven tillsammans med Jörg Schindler

⁵³⁵ Global Vision (2002), Interview with Werner Zittel – Hydrogen transition <http://www.global-vision.org/interviews/misc/zittel.php> (2011-01-04)

⁵³⁶ Lynch, Michael C (1998), Crying Wolf: Warnings about oil supply, MIT March 1998, <http://sepwww.stanford.edu/sep/jon/world-oil.dir/lynch/worldoil.html> (2011-01-05)

⁵³⁷ Odell pekade bland annat på den ryska teorin om att oljan är oorganisk och förnybar. Han menade att Peak Oil skulle kunna fördröjas till 2060 om okonventionella oljetyper användes.

⁵³⁸ Familjen Astor var även en av grundarna till Royal Institute of International Affairs. (ASPO-ODAC, Newsletter No 7 – July 2001)

⁵³⁹ ASPO-ODAC (2001), Newsletter No7 – July 2001

oljetillgångar.⁵⁴⁰ Slutsatserna som drogs var att oljesituationen inom ett par år såg ut att försämrats med kraftiga prisökningar som följd. Detta föranledde påstötningar gentemot EU-kommissionen. Baserat på slutsatserna skrev 1998 Bentley bland annat artikeln *Oil: The next 5 to 10 years* som i mars 1999 förmedlades till Kevin Leydon.⁵⁴¹

I juni 1999 sammanträffade Bentley med Knut Keubler från DG TREN på Chatham House och lämnade över en rapport som baserades på artikeln. På Chatham House anordnades det som en del av EU:s energipaket mellan 1999 och 2000 fyra workshops om ämnena "Oil Resources", "Fuel for Transport", "Gas for Oil Markets" och "Strategic Challenges". Dessa utgjorde sista delen av "2020-projektet" och finansierades till största delen av EU-kommissionen. Förutom kommissionsrepresentanter som Keubler och Roger Bentley möttes här cirka 130 energiexperter från hela världen. Här fanns exempelvis Fatih Birol (IEA) och ekonomiprofessorn Peter Odell. Syftet var att diskutera den nya energiverkligheten, hur denna skulle komma att utvecklas och möjliga strategier för att hantera den.⁵⁴²

I konsultationen till grönpaperet om energisäkerheten varnade Bentley i starka ordalag om att Europas olje- och gasproduktion inom några år skulle nå sin topp för att därefter minska kraftigt. Mellanösterns olja skulle dessutom börja minska inom ett decennium. Den lösning som Bentley propagerade för var att minska efterfrågan på energi. Den biodrivmedelssatsning som kommissionen förslog var dock tvungen att ta hänsyn till långsiktiga hållbarhetsmål som mark- och vattentillgång samt hur mycket energi som krävdes vid produktionen.⁵⁴³

Frågan om det, enligt ASPO/ODAC, hotfulla oljeläget lyftes senare också i parlamentet dit ODAC:s nyutträdde föreståndare Bentley bjöds in den 6 juni 2001 för att hålla ett föredrag vid ett seminarium om situationen gällande den danska oljan och gasen. ASPO hade även kontaktats av miljöorganisationer som WWF vilka önskade inkorporera kunskapen om Peak Oil till sin agenda.⁵⁴⁴

⁵⁴⁰ ASPO (2001), Newsletter No 1 – January 2001

⁵⁴¹ Ibid.

⁵⁴² Mitchell, John V. Morita, Koji, Selley, Norman, Stern, Jonathan P. (2001), *The new economy of oil: impacts on business, geopolitics and society*, Royal Institute of International Affairs, Earthscan: London

⁵⁴³ Reading University (2000), Contribution to the debate on the Green Paper: Towards a European strategy for the security of energy supply, http://www.bo.cnr.it/www-sciresp/OLD/GdL/Energia-Crisi_Globali/Materiali/l_verde_energia_eu_commenti/contributions/04/2001-04-19-universityreadinguk.pdf (2012-09-24)

⁵⁴⁴ ASPO (2001), Newsletter No 1 – January 2001

Trots det stora intresse som funnits valde dock kommissionen att i stort sett utgå från de rekommendationer som hade lämnats från Chatham House och IEA. Loyola de Palacio och kommissionen hänvisade bland annat till slutsatserna i John V. Mitchells (från RIIA) bok *The Geopolitics of Energy in the next decade* (1996).⁵⁴⁵

Enligt ODAC fanns det dock ett stort intresse från både konsulter och kommissionen för studierna om oljesituationen och vid ODAC:s första seminarium *Global Oil Depletion* som hölls på Imperial College i London var både Chatham House och SPRU representerade.⁵⁴⁶ Dessutom så antogs det i *The New Economy of Oil* som hade skrivits åt kommissionen av John V. Mitchell från Chatham House att oljan i Mellanöstern skulle nå sin produktionstopp mellan 2010 och 2020. Skillnaden i uppfattningar var därmed inte så stor som retoriken lät påskina. Det var snarare allvaret i situationen som skilde sig åt. En gynnsam miljöpolitik och fallande efterfrågan på grund av ett ersättande av olja med naturgas och alternativa bränslen till fordon skulle enligt Chatham House exempelvis kunna få oljan att nå sin produktionstopp utan att det betydde att resursbasen förbrukades. Hållbar utveckling och klimatpolitik sågs som en del i att förändra beteenden inom energiområdet. Det ansågs också tvunget och oundvikligt att förändra transportsektorns energianvändning. Transporterna ansågs vara ohållbara och det efterlystes en omställning.⁵⁴⁷ Några direkta rekommendationer om att satsa på biodrivmedel gjordes dock inte.⁵⁴⁸

I parlamentets slutgiltiga resolution om oljesituationen utelämnades farhågorna om en minskad global oljeutvinning. Denna fråga var vid detta stadium ännu inte mogen och underlaget för denna uppfattning var omstridd. De neoklassiska ekonomernas synsätt om att gynnsam teknisk innovationsförmåga och höjda prisnivåer stimulerar utvinningen av okonventionell olja och gör andra energikällor lönsamma hade fortfarande företräde. Framtidens möjliga svårigheter handlade enligt detta synsätt om att investeringarna i produktionskapaciteten skulle vara otillräckliga och att någon egentlig resursbrist inte förelåg. Oljegeologerna från ASPO/ODAC hade dock agerat som tidigt alarmerande röster och deras uppfattningar skulle senare plockas upp och spridas av en framväxande aktiviströrelse. Frågan om oljan skulle återkomma. Colin Campbell och ASPO tog senare fram det så kallade Riminiprotokollet som presenterade en plan på

⁵⁴⁵ Vid ett möte mellan Roger W. Bentley (ODAC-ASPO) och Christian Cleutinx, från DG TREN, den 17 maj 2001 medgav Cleutinx att förhoppningarna om de nya oljefyndigheterna vid Kaspiska havet kunde ses som överdrivna och att den ryska oljeutvinningen nu hade börjat minska. Cleutinx gick därefter med på att delta i den "Oil Research Club" som föreslogs från Reading University och som gick under namnet Association of the Study of Peak Oil (ASPO). (CODA-ASPO, Newsletter No 5 – May 2001)

⁵⁴⁶ ASPO-ODAC (2001), Newsletter No7 – July 2001

⁵⁴⁷ Mitchell, John (2001) s. 60-61

⁵⁴⁸ Ibid. s. xiiv

hur nationerna i världen skulle komma överens om neddragningar av oljekonsumtionen för att undvika ekonomiskt kaos och politiska konflikter.⁵⁴⁹

En konsekvens av oljesituationen var dock att parlamentet ansåg att det var viktigt att EU stärktes som organisation och kunde tala med en röst gentemot de oljeproducerande länderna (även detta hade rekommenderats i *European Energy to 2020*). Den svåra oljesituationen styrkte dessutom motivet till att satsa stort på förnybara energikällor som biodrivmedel. Kommissionens förslag fick tydligt stöd och de uppmanades i resolutionen att lägga fram ett förslag om "ökad användning och produktion av biobränslen" dock med ett "beaktande av anslutningsländernas potential."⁵⁵⁰

Kampen mot klimatförändringarna

I Grönpapperet om energisäkerheten var miljöargumenten inriktade på "den långvariga strid" som "kampen mot klimatförändringar" ansågs innebära för det internationella samfundet samt de mål om en hållbar utveckling som hade definierats av EU. Den hotbild som skrevs fram i grönboken var att förhöjda utsläpp av växthusgaser skulle kunna resultera i höjda havsnivåer, värmeböljor och tunnare inlandsisar. Att göra något åt transportererna sågs i sammanhanget som essentiellt eftersom de beräknades stå för upp till 90 % av ökningen av människoalstrade växthusgasutsläpp mellan 1990 till 2010. Faktabasen för detta var uppbyggd kring IPCC:s slutsatser i klimatrapporten från 1995 medan grönboken i övrigt till stor del byggde på rekommendationerna från Chatham House och *The New Economy of Oil*.⁵⁵¹

Kommissionen ansåg att biodrivmedel var mycket attraktivt ur klimathänseende. Växthusgasutsläppen var enligt egna beräkningar 40 till 80 % mindre än från konventionella bränslen.⁵⁵² Grönboken innehöll sedan ett dussintal frågor som skulle leda debatten mellan olika intressenter angående energisituationen inom unionen. Angående biodrivmedel ställdes frågan om det var möjligt att implementera ett "ambitiöst program", där upp till 20 % av bränsleförbrukningen skulle kunna ersättas med biodrivmedel och andra alternativa bränslen till år 2020. Kommissionen ansåg

⁵⁴⁹ Campbell, Colin J. (2003), The Rimini Protocol an oil depletion protocol: Heading off economic chaos and political conflict during the second half of the age of oil, *Energy Policy*, Volume 34, Issue 12, August 2006, Pages 1319–1325

During the Second Half of the Age of Oil,

⁵⁵⁰ Europaparlamentets resolution om kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning (KOM(2000) 631 – C5-0739/2000 – 2000/2335(COS)), Protokoll av den 14/6 2001

⁵⁵¹ Commission of the European Communities (2000), *Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply*. s 47

⁵⁵² Ibid. s 44

själva att detta var ett fullt realistiskt mål. Frågan var sedan om detta skulle ske genom nationella initiativ eller om detta skulle koordineras på EU-nivå.⁵⁵³

Strategier kring detta behandlades vid det Europeiska Rådets toppmöte i Göteborg den 15 och 16 juni 2001 och mötet utgjorde en viktig brytpunkt till hur motiven om en satsning på biodrivmedel så sakta började förändras till att återigen ge målet om klimat- och miljönytta huvudfokus. Detta sammanföll också med att oljepriset hade börjat falla tillbaka. Kommissionen hade inför mötet lagt fram ett förslag om att "hållbar utveckling måste ligga till grund för all politik" och att en global miljöförvaltning skulle främjas.⁵⁵⁴ Transporter, naturresurser, hälsa och klimatförändringar togs sedan fram som nya prioriterade mål.⁵⁵⁵ Vid mötet i Göteborg beslutades det att inom dessa ramar, som en följd av kommissionens och parlamentets uppmaningar, främja en mer koordinerad utveckling av miljövänliga transportsätt som biodrivmedel.⁵⁵⁶ Till 2010 önskade kommissionen i sitt mötesförberedande dokument att 7 % av bränslekonsumtionen skulle bestå av alternativa drivmedel (inklusive biodrivmedel).

Från det ansvariga industriutskottet och Giles Chichester stöddes i stort kommissionens slutsatser. Oljeberoendet måste stävjas inom transportsektorn och utvecklingen av alternativa bränslen som biodrivmedel sågs som ett prioriterat mål. Biodrivmedel ansågs både kunna minska beroendet av fossila bränslen och motverka växthuseffekten. Från miljöutskottet och María del Pilar Ayuso González var fokuset naturligt nog mer inriktat på koldioxidreducering och förverkligandet av Kyotoprotokollet och det betonades att om olja kunde ersättas av naturgas och alternativa bränslen skulle detta kunna "gynna kampen mot klimatförändringarna".⁵⁵⁷

När slutrapporten om grönboken släpptes i juni 2002 började negativa röster höjas om biodrivmedlens potential. En oro hade börjat uttryckas bland miljöorganisationer och andra intressenter om att satsningen skulle leda till ett mer industrialiserat och förorenande jordbruk, att produktionskostnaderna var för höga samt att markytan inte

⁵⁵³ Ibid. s 70

⁵⁵⁴ Europeiska Kommissionen (2001), Meddelande från kommissionen, *Hållbar utveckling i Europa för en bättre värld: En strategi för hållbar utveckling i Europeiska unionen* (Kommissionens förslag till Europeiska rådet i Göteborg) /* KOM/2001/0264 slutlig */

⁵⁵⁵ Europeisk Rådet(2001), Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Göteborg den 15 och 16 juni 2001.

⁵⁵⁶ The European Parliament and the Council of the European Union (2003), *Directive 2003/30/EC on the promotion of the use of biofuels or other renewable fuels for transport*, 17/5 2003

⁵⁵⁷ Europaparlamentet (2001), Betänkande om kommissionens grönbok mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning, Utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi, 17 oktober 2001

skulle räcka till för att fylla behovet. Dessutom ansågs det alltför optimistiskt eller till och med orealistiskt att nå upp till 20 % biodrivmedel till år 2020.⁵⁵⁸

Enligt kommissionen fanns det dock ett tydligt mandat att gå vidare och trots invändningarna så hade kommissionen redan innan resultatet av konsultationen tagit fram ett första förslag om att främja användningen av biodrivmedel.

Biodrivmedelsdirektivet

I november 2001 släppte kommissionen meddelandet *om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen*. Precis som i de närmast föregående rapporterna och meddelandena motiverades satsningen främst som ett sätt att möta utmaningarna med en fallande europeisk oljeproduktion.⁵⁵⁹ I enlighet med besluten i Göteborg betonades dock att den allt högre efterfrågan på olja rimmade illa "med det erkända behovet av att minska världens utsläpp av växthusgaser." Miljöeffekterna av transporter behövde i sammanhanget minskas.⁵⁶⁰ Samtidigt ansågs "utvecklingen och användningen av biobränslen" möjliggöra en "handel för att främja en hållbar utveckling". Det betonades också att bränslena var dyra att framställa och att det krävdes ett oljepris på 70 euro fatet för att det skulle vara likvärdigt med bensin och diesel. Ett skatteinstrument där prisskillnaderna minskade var därför avgörande för att "uppnå uppställda volymmål".⁵⁶¹

Det europeiska perspektivet var tydligt och speciellt de nya kandidatländerna angavs ha potential för att bygga ut en produktion av grödor till biobränsle. Grödan var i första hand tänkt att produceras inom EU men på längre sikt antogs behovet av biobränslen gynna och sporra utvecklingen av en ny marknad där även tredje land och utvecklingsländer skulle kunna ingå. Däremot sågs biodrivmedel inte som en fullgod ersättare till konventionella motorbränslen "på grund av den begränsade tillgången på odlingsmark". För att främja användningen behövdes stöd till odling av andra grödor än till livsmedel, skattedifferentiering som gynnade biobränslen och krav på att en viss mängd biobränsle användes för "saluförda transportbränslen". Till år 2020 sattes det

⁵⁵⁸Europeiska Gemenskapernas Kommission (2001), Meddelande från kommissionen till Rådet och Europaparlamentet, *Slutrapport om grönboken "Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning"*, Bryssel den 26.6.2002 KOM(2002) 321 slutlig

⁵⁵⁹Europeiska Gemenskapernas Kommission (2001), *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen*

⁵⁶⁰ Det handlade nu om att minska såväl utsläpp av växthusgaser som "vanliga" föroreningar. Det senare miljöskälet (vanliga föroreningar) kom efter hand att tonas ned allt mer.

⁵⁶¹ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2001), *Meddelande från kommissionen om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen*

upp ett mål om en "20 % användning av alternativa bränslen inom vägtransporten". Kommissionen presenterade utifrån detta två förslag som skulle utgöra ett paket "för att kraftigt öka användningen av biobränsle i EU."⁵⁶²

I meddelandet framkom nu miljömässiga bekymmer i synen på biodrivmedel som till viss del stod i motsats till vad de ursprungligen var tänkta att lösa. Bland annat fastslogs nu att biobränsle inte helt kunde sägas vara ett koldioxidneutralt bränsle genom de utsläpp som skedde vid odling och förädling.⁵⁶³ Men trots att biobränslen inte kunde motiveras "enbart av vinsterna med minskade koldioxidutsläpp" ansåg kommissionen att den borde "absolut övervägas som ett strategiskt val i en framtida klimatförändringspolitik." De lyfte dessutom fram positiva effekter för arbetsmarknaden och menade att 45 000 till 75 000 nya jobb skulle skapas om 1 % av den fossila energin byttes ut mot bioenergi. Dessa aspekter skulle framöver få en allt större betydelse för synen på biodrivmedel.

Kommissionen refererade till att ett flertal undersökningar hade gjorts på miljö- och energieffektiviteten vid biobränsleframställning sedan 80-talet. Dessa hade "bekräftat" en positiv energibalans där en "enhet fossil bränsleenergi kan ge två eller tre enheter förnybart bränsle". Vad dessa uppgifter tagits ifrån redovisades dock inte. Det påtalades också att det kunde finnas flera andra effekter på miljön som kunde vara relevanta för att avgöra hur intressant det var "att ersätta vanliga motorfordonsbränslen med biobränslen." Odlingen borde "främjas genom hållbart jordbruk och hållbar besökning". En förhoppning fanns också att i framtiden kunna framställa biobränslen genom lignocellulosabaserad biomassa där råvaran skulle komma från traditionella skogsbruksprodukter och snabbväxande skog. Detta var argument som senare skulle återkomma. I detta skede existerade ingen lagstiftning som reglerade omvandlingen av grödor till biobränslen. Kommissionen hänvisade dock till att "vissa medlemsstater som i allmänhet anses tillämpa stränga miljöbestämmelser" hade gett tillstånd till anläggningar för framställning av etanol och biodiesel. Detta visade enligt kommissionen att det var "fullt möjligt att omvandla grödor till biobränslen på ett miljövänligt sätt."⁵⁶⁴ Det föreslogs dock att en rapport om miljöeffekterna skulle göras av kommissionen innan slutet av år 2006.⁵⁶⁵

⁵⁶² Dessa var förslaget om ett direktiv om främjande av biobränslen för transport samt ändring av direktiv 92/81/EEG vad gäller möjligheten att tillämpa nedsatta punktskatter på vissa mineraloljor som innehåller biobränslen och på biobränslen.

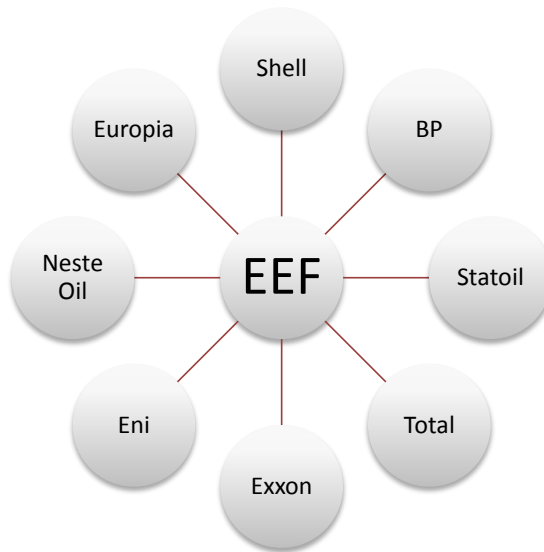
⁵⁶³ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2001), *Meddelande från kommissionen om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen*

⁵⁶⁴ Ibid. s. 38

⁵⁶⁵ Ibid. s. 34

Miljö- och industrilobbyn reagerar

Förslaget blev kritiserat redan innan det officiellt hade släppts av både industri- och miljösammanlutningar. Det efterlystes nu kontrollsystem för att hantera de negativa miljöeffekterna från biodrivmedelsproduktionen. Oljeindustrins samlingsorganisation European Petroleum Industry Association (Europia) ansåg att även om biodrivmedel hade en potential att främja energisäkerhet och reducering av koldioxidutsläpp så fanns det studier som pekade på "mindre gynnsamma resultat". De ansåg därför att det behövdes mer forskning för att få en bättre bild av energibalans och koldioxidutsläpp innan några beslut kunde tas.⁵⁶⁶

FIGUR 7: EUROPEAN ENERGY FORUM OCH NÅGRA AV DE VIKTIGARE MEDLEMSFÖRETAGEN.

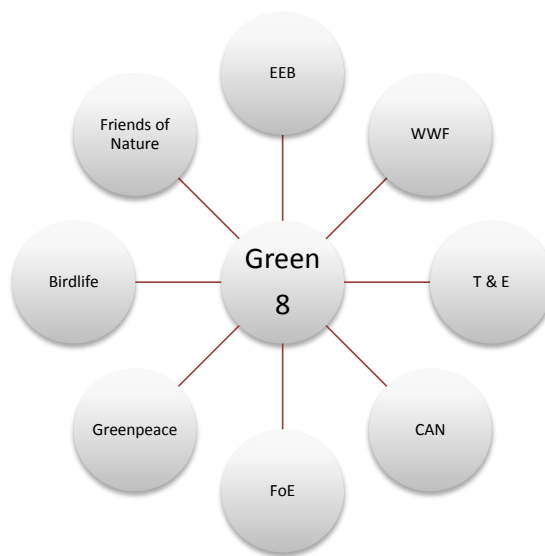
Dessa synpunkter togs nu i beaktning genom de kanaler som fanns in till EU-parlamentet. Europia ingick som associerad medlem till energilobbygruppen European Energy Forum (EEF) och leddes under perioden av Rolf Linkohr. I styrelsen till EEF ingick även ledamöterna Giles Bryan Chichester, Anders Wijkman och Mechtild Rothe.⁵⁶⁷ Dessa hade alla ett stort inflytande under policyprocessen.

Miljörelsen i form av European Environmental Bureau (EEB) ansåg att förslaget skulle dras tillbaka för att biodiversiteten och djurliv hotades. Livscykelanalyser hade

⁵⁶⁶ Euractiv (2001), Industry and environmentalists oppose EU biofuel plans, <http://www.euractiv.com/en/climate-environment/industry-environmentalists-oppose-eu-biofuel-plans/article-114920> (2010-12-07); EEB (2002), *Biofuels not so green as they sound*, Position Paper, Brussels May 2002

⁵⁶⁷ AALEP (2007), *Overview of European Parliament Forums*, AALEP, Bryssel

dessutom visat att biodrivmedel inte hade någon positiv effekt för att bekämpa "klimathotet". Det hela skulle dessutom kosta skattebetalarna stora summor pengar till ingen nytta.⁵⁶⁸ EEB ville undvika att råvaror från högintensivt jordbruk användes och ville istället få till ett användande av biogas, DME och slakteriavfall. EEB hade arbetat med en omfattande studie om hur utvecklandet av biodrivmedel skulle slå mot miljön samt vilka ekonomiska kostnader som fanns invävda. "Bevisen" i rapporten skulle fortsatt tjäna som underlag till fortsatta diskussioner på parlamentsnivå, i medlemsstater och med andra icke-statliga organisationer. EEB blev på detta sätt den första miljöorganisationen som granskade biodrivmedel kritiskt på EU-nivå. Anmärkningsvärt är att inte ett ord nämndes om den energisäkerhetsaspekt som hade varit så viktig i agendasättandet. EEB, som leddes av John Hontelez, hade sedan länge ett tätt samarbete med Generaldirektoratet för miljö och Generaldirektoratet för jordbruk. I parlamentet var EEB främst involverade med medlemmarna från miljöutskottet och GLOBE. EEB fick stort ekonomiskt stöd från EU:s program för främjande av ickestatliga organisationer inom miljöområdet och stöddes 2001 till största delen ekonomiskt av EU-kommissionen och ett antal europeiska regeringar (främst Nederländerna).⁵⁶⁹

FIGUR 8: MEDLEMMAR AV DET GRÖNA NÄTVERKET GREEN 8. SENARE UTÖKADES NÄTVERKET MED CEE BANKWATCH NETWORK OCH HEALTH AND ENVIRONMENT ALLIANCE OCH BYTTE NAMN TILL GREEN 10.

⁵⁶⁸ Euractiv (2001); EEB (2001), EEB asks Commission to Scrap Biofuels Proposal - 18 September 2001

⁵⁶⁹European Environmental Bureau (2001), *Annual Report 2001*, EEB PUBLICATION NUMBER: 2002/015; Länkingen till dessa var även tydlig genom att den tidigare ordföranden Hemmo Muntingh var knuten till EEB som kassör.

EEB var också medlem av det gröna nätverket Green 8 som samlade de största miljöorganisationer på EU-nivå. Tre av de andra medlemmarna i detta nätverk, Climate Action Network Europe (CAN), WWF och Transport and Environment⁵⁷⁰ lyfte även dessa fram EEB:s ståndpunkter men ville även införa ett antal kvalitetskriterier för produktionen av biodrivmedel för att säkerställa att denna skedde på ett miljömässigt hållbart sätt (klimatskydd, ren luft, hållbart jordbruk och skydd av biodiversiteten).⁵⁷¹ Anmärkningsvärt är att de två stora miljöorganisationerna Friends of the Earth och Greenpeace som senare skulle få ett stor inverkan på debatten om biodrivmedel inte uttalade sig under detta skede.

Diskussioner på parlamentsnivå

I parlamentet blev ITRE utsett till att vara ansvarigt utskott och uttalade sig i ärendet den 4 april 2002 genom föredragande María del Pilar Ayuso González (EPP) medan ENVI och Hans Kronberger blev direkt inblandat i utarbetandet av betänkandet enligt ett förstärkt Hughesförfarande.

I motiveringen till att satsa på biodrivmedel var argumenten i förhållande till klimat och olja i stort sett jämställda. ITRE angav unionens åtaganden enligt Kyotoprotokollet samt behovet av att minska importen av råolja som beräknades uppgå till 90 % år 2030. I förslaget fanns en förhoppning om att 2 % av den totala mängd motordrivmedel som såldes i unionen skulle utgöra biodrivmedel år 2005 och 5,75 % år 2010. Stora förbehåll lämnades för de olika biodrivmedlens potential⁵⁷² och den ekonomiska avkastningen ansågs som begränsad. Produktionsmetoder, volymer och priser var därför tvungna att "optimeras". Fördelarna som angavs var att det gick att minska det "överdrivna beroendet av oljebaserade bränslen". Rapportören Maria del Pilar Ayuso Gonzales betonade också att biobränslen var en inhemsk resurs i ett EU där flera kandidatländer var starkt beroende av jordbrukssektorn. Hon framställde biobränslen som miljövänliga och anförde att "även om vissa personer påpekar att framställningen av biobränslen från de ovannämnda jordbruksprodukterna inte gör varken till eller från när det gäller koldioxidutsläpp anger kommissionen i sin grönbok om en tryggad energiförsörjning att biobränslen släpper ut mellan 40 och 80 % mindre växthusgaser än fossila bränslen."⁵⁷³

Någon hänvisning om vilka "vissa personer" var eller vad de kom fram till gjordes inte. Maria del Pilar hänvisade också till att jordbruket skulle ges nya inkomstkällor. Något

⁵⁷⁰ Undertecknare var Karla Schoeters (CAN), Stephan Singer (WWF) och Beatrice Schell (T&E)

⁵⁷¹ CAN, WWF, Transport and Environment (2001), Letter to commissioners, Subject: Directives for the promotion of Biofuels, Brussels 1 October 2001

⁵⁷² Aktuella bränsletyper var bioetanol, biodiesel, biometanol, biodemyleter och bio-ETBE.

⁵⁷³ Europaparlamentet (2002), *Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av biobränslen för transport*. ITRE 4 april 2002

motsägelsefullt med hänvisning till citatet ovan påstods också att ingen "ifrågasätter biobränslenas positiva inverkan på miljön och utvecklingen av sektorn." Pilar ansåg att kommissionens förslag generellt var "mycket balanserat och välgrundat." och förespråkade ett främjande av biobränsle inom EU. Ett aktivt stöd skulle ge bra förutsättningar för investerare.⁵⁷⁴

I yttrandet från miljöutskottets Hans Kronberger den 4 juni 2002 förändrades tonen jämfört med hur det tidigare lagts fram. Bekämpandet av "klimatförändringarna" angavs nu som det framträdande motivet. De farhågor om en oljebristsituation som tidigare yttrats av Kronberger och ENVI var nu helt frånvarande och skrivningen följde mer den som kommissionen hade gett uttryck för.⁵⁷⁵ Det var IEA:s uppfattning som var styrande istället för ASPO:s. Det var störningar av tillgången och råoljeprisets instabilitet som var problemet. Biobränslen sades i sammanhanget kunna bidra till en diversifiering av energikällorna och medverka till en större energitrygghet. Möjligheterna för jordbruket och skapandet av nya arbetstillfällen var också något som sågs som positivt. Kommissionens förslag välkomnades "starkt" av Kronberger och borde därför "genomföras snabbt".⁵⁷⁶

Den förändrade inställningen visade sig också genom att miljöutskottet på initiativ av de svenska parlamentarikerna Anneli Hulthén, Inger Schörling och Jonas Sjöstedt önskade byta ut ordet *biobränslen* mot *klimatneutrala drivmedel*. De menade att direktivets syfte var "att minska klimatpåverkan från transportsektorn" och att detta skulle åstadkommas "genom att byta fossila drivmedel mot drivmedel som innebär mindre utsläpp av klimatpåverkande gaser". Biobränsle var också sett som ett "särskilt miljövänligt alternativ". Detta på grund av att råvaran kunde odlas inom EU och att organiskt avfall kunde användas.⁵⁷⁷

I miljöutskottet började det dock uttryckas en oro över hur biodrivmedelsproduktionen bedrevs. Denna kom främst från medlemmarna av GLOBE/EUFORES som berörde de krav som hade lyfts av EEB i konsultationen om en hållbar produktion. Bernd Lange (S&D, EUFORES) ansåg att det behövde göras en ordentlig miljökonsekvensanalys av den ökade användningen av biodrivmedel medan Anders Wijkman (ersättare i ENVI) lyfte de krav som Europa hänfört till om att det behövdes mer pengar till forskning för

⁵⁷⁴ Ibid.

⁵⁷⁵ Europaparlamentet (2002), *Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och konsumentfrågor över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av biobränslen för transport*, 4 juni 2002

⁵⁷⁶ Ibid. s. 4

⁵⁷⁷ Europaparlamentet (2002), *Förslag till yttrande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av biobränslen för transport*, Ändringsförslag 9-67, 24 maj 2002

att säkerställa att biodrivmedel kunde framställas utan att det förbrukades för mycket energi eller släpptes ut för mycket växthusgaser.⁵⁷⁸

I förslaget till betänkande⁵⁷⁹ som släpptes i september 2002 betonades parlamentets ståndpunkt om att biobränslen hade "många fördelar och möjligheter" och att det var det enda alternativet på "kort och medellång sikt". Europa skulle även kunna bli världsledande genom att utveckla "miljömässigt hållbar spjutspetsteknik". Trots de invändningar som tidigare gjorts ansågs biodrivmedel vara "naturliga koldioxidneutrala bränslen, och att främjandet av dessa" skulle "inverka positivt på skapandet av arbetstillfällen."⁵⁸⁰ Motivet som angavs i resolutionsförslaget var att trygga energiförsörjningen och att minska utsläppen av växthusgaser. I förslaget relaterades både till resolutionen om Europas oljeförsörjning samt grönboken om energiförsörjningen. Någon större kritik lyftes i detta läge inte fram. Istället var det en enig och positiv syn som framträdde.

Ett flertal ändringar med förbehåll tillkom dock senare i den slutliga resolutionen på initiativ av Anders Wijkman och Mechtild Rothe vilket var anmärkningsvärt eftersom Wijkman inte var ordinarie i något av de ansvariga utskotten.⁵⁸¹ Bland annat handlade dessa sent tillkomna ändringar om att det var nödvändigt att få till stånd en kraftig ökning av produktionen av förnybar energi för att uppfylla de åtaganden som EU hade ålagt sig vid miljökonferensen i Johannesburg 2002. Dessutom skrevs det, genom Mechtild Rothe, in en ny punkt om de förbehåll som tidigare gjorts om en hållbar produktion. I detta tillägg togs det fasta på att en ordentlig miljökonsekvensanalys behövde göras "av odling, bearbetning och användning av råvarorna". Det skulle kontrolleras att växthusgaser och hög energiåtgång vid framställning skedde enligt "hållbara" principer. Rothe efterlyste också mer forskning och utveckling för att kunna garantera en sådan utveckling. Detta liknade i stort de ändringsförslag som tidigare hade lyfts av Lange och Wijkman.⁵⁸² Dessa punkter fick stor vikt för det kommande spelet och hur detta hanterades av andra aktörer. Både en kraftig ökning av biodrivmedel och hårdare kontroll efterlystes.

⁵⁷⁸ Europaparlamentet (2002), *Förslag till yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och konsumentfrågor*, 24 maj 2002

⁵⁷⁹ Detta meddelande innehöll båda direktivförslagen.

⁵⁸⁰ Europaparlamentet (2002), Betänkande om kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionrådet om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen, 2 oktober 2002

⁵⁸¹ Wijkmans ändringar gjordes tillsammans med Lord Inglewood (Richard Fletcher-Vane) som tillhörde det konservativa partiet och satt i Europaparlamentet mellan 1989-1994.

⁵⁸² Ibid.

GLOBE och EUFORES hade ett stort inflytande över processen i EU-parlamentet. Genom dessa aktörer kom frågan om hållbarhetsaspekten kring biodrivmedel att lyftas allt tydligare och få en plats i det slutliga direktivet. En markant del av ändringsförslagen, 77 av 149, kom från medlemmar av dessa nätverk. Speciellt handlade detta om Rothe och Wijkman. Dessa ingick dessutom tillsammans med Rolf Linkohr i European Energy Forum (EEF) som representerade energiindustrins intressen. De var på detta sätt involverade på båda sidorna av arenan. Både de intressen som ville gynna en biodrivmedelsproduktion och den sida som ville kontrollera och reglera den hårdare. Detta visade sig också genom att de krav som industrin och miljöorganisationerna ställde i konsultationen blev införda av dessa aktörer. Wijkman och Rothe skulle, tillsammans med Claude Turmes, framöver spela avgörande roller i parlamentets arbete med utvecklingen av direktivet om förnybar energi. EUFORES som sedan 1995 hade arbetat med att främja förnybar energi och energieffektiviseringar som ett sätt att uppnå en hållbar utveckling hade under 2002 till stora delar inriktat på biodrivmedelsdirektivet och de arrangerade bland annat ett interparlamentariskt möte om förnybar energi med stöd från den Europeiska Kommissionen. Banden med kommissionen var dessutom täta genom att EUFORES vicepresident Carlos Robles Piquer var rådgivare åt energikommissionären Loyola de Palacio.⁵⁸³ Dessa kopplingar fanns även mellan EEF och kommissionen där Rolf Linkohr senare kom att agera rådgivare åt Andris Piebalgs.

Hållbarhetsaspekten skulle under implementeringsfasen få en stor betydelse. Detta förtydligades också av Ministerrådet när syftet till direktivet i deras ståndpunkt formulerades om. Motivet var nu att "bidra till mål som t.ex. att uppfylla åtaganden som rör klimatförändringar, bidra till försörjningstryggheten på ett miljövänligt sätt och främja förnybara energikällor".⁵⁸⁴ Därigenom hade tyngdpunkten förflyttats från den kraftiga oljeprisökning som hade varit så avgörande för att ge legitimitet till att påbörja processen med direktivet. Energisäkerhetsaspekten fanns fortfarande angivet men agerade inte draglok på samma sätt som när den kraftiga oljeprisökningen uppstod.

Direktivet röstas igenom

Beslut om direktivet togs slutligen av Europeiska Unionens råd (Ministerrådet) den 8 maj 2003. Fördelen med biodrivmedel var enligt direktivet, förutom att det kunde sänka importbehovet och reducera koldioxidutsläppen, att ingen ny infrastruktur eller fordonsflotta behövdes. För att hållbarhetskraven för biodrivmedel skulle kunna tillgodoses var det sedan viktigt med mer forskning och utveckling inom området. En

⁵⁸³ EUFORES (2002), Newsletter, Second Quarter 2002

⁵⁸⁴ Europeiska Unionens Officiella Tidning (2003), C 32 E/01

markant ökning av biodrivmedelsanvändningen skulle sättas i proportion till de konsekvenser som den kunde få ur ekonomiska, sociala och miljömässiga hänsyn. Vartannat år skulle det sedan göras en uppföljning av framstegen inom området och eventuella miljökonsekvenser. Biodrivmedel⁵⁸⁵ blev upphöjt till det mest gynnade substitutet till petroleum även om andra lösningar som vätgas/bränslecellsbilar skrevs in. Medlemsstaterna skulle enligt direktivet ha som målsättning att minst 2 % av energin till transportsektorn skulle komma från biodrivmedel och andra typer av förnybar energi till den 31 december 2005. Till 2010 skulle sedan andelen utökas till 5,75 %.⁵⁸⁶

Sammanfattande diskussion

Få aktörer och nätverk var aktiva under denna fas. Problemet i form av höjda oljepriser identifierades i de utredningar som gjordes av EU-kommissionen under 90-talet samt i de workshops och utredningar som gjordes i samarbete med brittiska tankesmedjan Chatham House. Återigen befann sig dessa i aktörer i policynätverkets kärna. I utredningarna florerade två uppfattningar om oljesituationen. Den ena var mer alarmistisk och pekade på en drastiskt sänkt oljeproduktion medan den andra hade en större tilltro till marknadens lagar om tillgång och efterfrågan. Den sammantagna uppfattningen var dock att priset gradvis riskerade bli allt högre. Den första uppfattningen understöddes av ODAC, Oljestudiegruppen vid Reading University, forskarnätverket ASPO (under oljegeologen Colin Campbells ledning) medan den andra stöddes av ett expertnätverk bestående av International Energy Agency och en rad ledande oljebolag. Företrädare var här Professor Peter Odell.

Oljeproblemet kom därefter upp på den politiska dagordningen genom att OPEC i samverkan med Norge och Mexiko minskade oljeutbudet och därmed drev upp priserna. Detta utgjorde en utlösande händelse och sammanföll med att EU-kommissionen presenterade sitt nya energipaket. Det hela medförde att frågan om biodrivmedel aktualiserades och att handlingsplanen för förnybar energi kunde erhålla det stöd som behövdes. Frågan handlade inte enbart om miljöaspekter som klimatet utan kunde kompletteras med farhågor om ett allt svårare oljeläge med kännbara konsekvenser för ekonomin. Det kan argumenteras för att klimatfrågan inte var tillräckligt mogen för att motivera dessa större energipolitiska beslut. Det behövdes ett bredare stöd utifrån ekonomiska grunder. Därefter anpassades policyn till både tidigare målsättningar från handlingsplanen om förnybar energi och de överenskommelser som gjordes i Göteborg.

⁵⁸⁵ Som biodrivmedel klassades: bioetanol, biodiesel, biogas, biometanol, DME, ETBE, MTBE, syntetiska biodrivmedel, biovätgas och vegetabiliska oljor.

⁵⁸⁶ The European Parliament and the Council of the European Union (2003), *Directive 2003/30/EC on the promotion of the use of biofuels or other renewable fuels for transport*, 17/5 2003

Energisäkerhetsaspekten och farhågorna om en minskad europeisk oljeproduktion tonades ned till favör för målen om en hållbar utveckling som togs i Göteborg 2001 samt unionens klimatåtaganden enligt Kyotoprotokollet. Detta innebar att de skäl som fanns om att sänka oljeförbrukningen, som hade funnits i grönboken *Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning*, meddelandet om utvecklande av biodrivmedel och i efterföljande yttranden från parlamentsutskotten, inte var angivna i det slutliga direktivet. I detta nämndes bara att biodrivmedel var ett av de verktyg som EU kunde använda för att minska importbehovet av fossil energi, att naturresurserna skulle hanteras "varsamt" samt att grönboken om energiförsörjningen hade föreslagit att biodrivmedel skulle ersätta 20 % av de traditionella transportbränslena till år 2020. I övrigt låg tyngden på klimatet och att minska koldioxidutsläppen. Det föreföll därigenom som att det var av miljöskäl som oljebehovet skulle minskas. Detta belyses också av att Hans Kronberger från ENVI i det första skedet påtalade att oljesituationen var mer allvarlig än vad som angavs av kommissionen för att under arbetet med biodrivmedelsdirektivet i större grad relatera till miljön. Detta förfarande har också beröringar med Chatham House rekommendationer.

I samband med att förslaget om biodrivmedelsdirektivet presenterades började två sakfrågenätverk formeras. Dessa bestod på ena sidan av branschorganisationer som oljeindustrins Europa och den andra av miljöorganisationer från nätverket Green 8. European Environmental Bureau blev första miljöorganisationen som väckte farhågor om de miljökonsekvenser som biodrivmedel kunde medföra och fick uppbackning från Transport & Environment, Climate Action Network och WWF om att införa hårdare krav. Hårdare regleringar stöddes även av Europa medan GLOBE/EUFORES-medlemmar som Wijkman, Lange och Rothe infogade de aspekter som kommissionens utvärderingsrapport skulle ta upp. Det var tydligt att detta direktiv ingick i ett pilotskede. Nästa steg var för medlemsländerna att börja implementera åtgärder för att försöka nå upp till de vägledande målen. Detta skulle visa sig vara svår genomfört. Snart riktades därför uppmärksamheten mot andra håll och GLOBE, EUFORES och miljöorganisationerna skulle få en allt större plats på arenan. Policynätverket skulle också växa alltmer i takt med att frågan fick större dimensioner. Då processen i detta skede hade varit inriktad på den europeiska arenan blev frågan nu alltmer globalt orienterad.

A sustainability strategy for the EU cannot be developed in a vacuum. It cannot ignore the realities of the global economy. The challenges of sustainable development can only be properly assessed and addressed within a global context. (Anders Wijkman, EU-parlamentariker, ordförande GLOBE, vice ordförande Club of Rome)⁵⁸⁷

⁵⁸⁷ Club of Rome (2001), Towards a Sustainable Development Strategy for the European Union, Hearing at the European Parliament, Brussels May 2 2001

KAPITEL 9

Händelser 2000-2006

Juli 2000 - G8, Okinawa, Japan
Renewable Energy Taskforce sjösätts, Leds av Corrado Clini och Mark Moody Stuart

Juli 2001 - G8, Genua, Italien

26 augusti - 4 september 2002 - Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg
20 september 2002 - Samtal om bildande av RSPO

19-21 januari 2004 - European Conference for Renewable Energy i Berlin
31 mars 2004 - Resolution om den internationella konferensen om förnybar energi
8 april 2004 - RSPO grundas av WWF och Unilever
1-4 juni 2004 - International Conference for Renewable Energy i Bonn

Februari 2005 - Meddelande, Seger i kampen mot klimatförändringarna
14 april 2005 - Betänkande om andelen förnybar energi i EU
6-8 juli 2005 - G8 i Gleneagles, Skottland
29 september 2005 - Resolutioner om oljeberoende och förnybar energi

20 oktober 2005 - Betänkande - Seger i kampen mot klimatförändringarna
27 oktober 2005 - Möte Hampton Court - Ny energipolitik för Europa

19 januari 2006 - Meddelande - En EU-strategi för biodrivmedel/biomassa
April-juni 2006 - Allmän konsultation

17 November 2006 - Wetlands International och Delft Hydraulics släpper rapporten "Peatland degradation fuels climate change"
14 december 2006 - Betänkande om biodrivmedel/biomassa

9. KAMPEN MOT DEN GLOBALA KLIMATFÖRÄNDRINGEN 2004-2006

The growing scientific evidence for climate change will be connected with public attribution of "extreme weather events" such as hurricanes and floods to climate problems. More and more influential actors will share the perception that "something needs to be done" – by businesses as well as governments and citizens – even if agreement on action is difficult to reach.⁵⁸⁸ (John Mitchell, Royal Institute of International Affairs)

Bakgrunden till direktivet om förnybar energi kan spåras till beslut som fattades globalt drygt fem år innan policyprocessen påbörjades i EU. Under G8 mötet i japanska Okinawa i juli år 2000 tillsattes en arbetsgrupp, Renewable Energy Task Force, med syfte att stödja användande av förnybar energi som kunde "skydda den globala miljön." Speciellt gällde detta utvecklandet av förnybar energi i utvecklingsländerna. Den 33-hövdade arbetsgruppen leddes av Royal Dutch/Shells styrelseordförande Sir Mark Moody Stuart (även medlem av Trilateral Kommissionen) samt generaldirektören för det italienska miljöministeriet Dr. Corrado Clini. I arbetsgruppen ingick bland annat Günther Hanreich från EU-kommissionen och i rådgivargruppen ingick Wolfgang Palz och Crispin Tickell vilka båda hade haft inverkan på frågorna om energi och klimat på EU-nivå.⁵⁸⁹ Stöd hade bland annat hämtats från brittiska, franska och italienska miljödepartementen, Royal Dutch/Shell, Shell Foundation och International Energy Agency.⁵⁹⁰

Slutsatsen i rapporten pekade på att den förnybara energin skulle kunna bidra till miljöfördelar och ett minskande av energisäkerhetsriskerna. I rapporten togs dock inga målsättningar fram för biodrivmedel. Istället drogs det upp fördelar med att utveckla

⁵⁸⁸ Mitchell, John (2001)

⁵⁸⁹ G8 Renewable Energy Task Force (2001), *Chairman's Report*, July 2001

⁵⁹⁰ Shell Foundation hade bildats av Royal Dutch Shell i juni år 2000 för att främja världsomspännande initiativ i syfte att uppnå en hållbar utveckling och i styrelsen ingick Mark Moody Stuart, John Houghton (IPCC) samt Pieter Winsemius.

den förnybara energin i stora drag. Året efter under G8 i Genua underströks målsättningarna inför världstoppmötet om miljö (WSSD) i Johannesburg 2002.⁵⁹¹

I kommunikén betonade ledarna sin ”beslutsamhet om att hitta globala lösningar” på de hot som äventyrade planeten. Återigen anfördes att klimatförändringarna var en fråga som krävde en global lösning.⁵⁹² Som en del av denna lösning åtog sig ledarna för G8-länderna och EU (genom José Manuel Barroso) att satsa på den förnybara energin.⁵⁹³ Året därpå blev ett av resultaten från Johannesburg att världens regeringar gjorde en överenskommelse om att snabbt öka andelen förnybar energi på det globala planet. Under mötet inbjöd sedan officiellt den tyske förbundskanslern Gerhard Schröder till en internationell konferens om förnybar energi i Bonn, Tyskland 2004.⁵⁹⁴ Schröder hade också deltagit under de båda G8-mötena där frågan hade diskuterats. Konferensen förbereddes sedan av en internationell styrkommitté där amerikanska Worldwatch Institute⁵⁹⁵ och dess president Chris Flavin verkade nära den tyska regeringen och spelade en stor roll i förberedelsearbetet.⁵⁹⁶

För att skapa underlag till Bonnkonferensen arrangerade EU-kommissionen tillsammans med European Renewable Energy Council (EREC), EUFORES och International Scientific Council for Island Development (Insula) en konferens i Berlin om förnybar energi den 19 till 21 januari 2004. Deltagare var från kommissionens DG TREN; Loyola de Palacio och Günther Hanreich och från EUFORES; Hans-Josef Fell, Eryl McNally, Mechtild Rothe, Claude Turmes och Anders Wijkman.⁵⁹⁷ Dessa skulle också få tongivande roller i den politiska processen i parlamentet. Här medverkade även ordföranden från G8:s Renewable Energy Task Force, Dr. Corrado Clini.⁵⁹⁸

Slutsatserna från debatten som fördes under konferensen användes tillsammans med resultatet från regionala konferenser i Afrika, Asien och Latinamerika som underlag till det kommande Bonnmötet. I slutdokumentet framhövs vikten av att uppmåna EU-

⁵⁹¹ Ibid.

⁵⁹² G8 (2001), Communique, Genova, July 22 2001, <http://www.g7.utoronto.ca/summit/2001genoa/finalcommunique.html> (2011-04-04)

⁵⁹³ Ibid.

⁵⁹⁴ IISD (2004), Renewable 2004 Bulletin, A Daily report from the International Conference for Renewable Energies, Volume 95, No. 5, Monday, 7 June 2004

⁵⁹⁵ Ursprungligen bildat av Lester Brown med finansiering från ARCO:s styrelseordförande Robert O. Anderson och Rockefeller Brothers Fund

⁵⁹⁶ WorldWatch Institute (2004), Annual Report 2004, Washington D.C.; I Worldwatch styrelse satt även Satu Hassi, EU-parlamentariker och medlem av EUFORES samt GLOBE EU.

WorldWatch startades genom finansiering från Robert O. Anderson (ARCO) samt Rockefeller Brothers Fund medan den första presidenten var Lester Brown.

⁵⁹⁷ Alla parlamentariker utom Hans Josef Fell var medlemmar av GLOBE EU

⁵⁹⁸ Andra namn var Shimon Awerbuch (SPRU), Fatih Birol (IEA), Rajendra Pachauri (IPCC) samt EUFORES generalsekreterare Juan Fraga (även rådgivare åt Palacio).

institutionerna att påbörja en politisk process med att ta fram ambitiösa mål för förnybar energi till år 2020 där 20 % ansågs vara möjligt. För att garantera finansiell säkerhet till investerare efterlystes fortsatta och förstärkta stödåtgärder. Dessutom förordades det att marknadshinder på den globala marknaden borde tas bort och strategin för förnybar energi implementeras i alla EU:s policyområden samt internationella relationer.⁵⁹⁹

Som motivering framhölls att "hotet om klimatförändringar" krävde en avsevärd ökning av den förnybara energins andel av den "totala europeiska globala energiförbrukningen". Detta ansågs även som ett sätt att både uppnå en hållbar utveckling och diversifiera energikällorna för att förbättra energisäkerheten. Dessutom ansågs utvecklingsländernas ekonomier kunna stimuleras.⁶⁰⁰

Rekommendationerna framhölls sedan i Europaparlamentets resolution om konferensen i Bonn där texten till stor del hade utformats av medlemmarna av EUFORES/GLOBE EU. I slutförslaget medverkade Mechtild Rothe, Eryl McNally, Claude Turmes, Anders Wijkman från sina respektive politiska grupperingar.⁶⁰¹ I resolutionen uppmanades kommissionen att vidta åtgärder för att sätta igång en politisk process. Kommissionen släppte månaden efter meddelandet om förnybar energi i EU. I denna diskuterades målen från Berlin samt parlamentets resolution och dokumentet var ett bidrag till Bonnkonferensen. I meddelandet gavs en mycket positiv syn på den förnybara energins möjligheter och kommissionen menade att om "Europas potential för användning av förnybar energi utvecklas kommer det att bidra till att trygga energiförsörjningen, minska bränsleimporten och -beroendet, minska utsläppen av växthusgaser, förbättra miljöskyddet, bryta kopplingen mellan ekonomisk tillväxt och resursanvändning, skapa arbetstillfällen och konsolidera insatserna för att åstadkomma ett kunskapsbaserat samhälle".⁶⁰²

⁵⁹⁹ EREC (2004), European Conference for Renewable Energy "Intelligent Policy Options", Conference Programme, Berlin 19-21 January; Detta var också ett mål som den kommissionsinitierade Johannesburg Renewable Energy Coalition – (JREC) hade.

⁶⁰⁰ European Conference for Renewable Energy – Intelligent Policy Options (2004), CONFERENCE CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS TO THE INTERNATIONAL CONFERENCE FOR RENEWABLE ENERGIES IN BONN, Renewables 2004, Berlin 19-21 January 2004

⁶⁰¹ Här ingick även Pilar Ayuso, Nicholas Clegg och Mihail Papayannakis, Europaparlamentet (2004), *Gemensamt förslag till resolution om den internationella konferensen om förnybar energi*, 31 mars 2004

⁶⁰² Europeiska Gemenskapernas Kommission (2004), Meddelande från Kommissionen till Rådet och Europaparlamentet, Andelen förnybar energi i EU, Kommissionens rapport i enlighet med artikel 3 i direktiv 2001/77/EG samt bedömning av inverkan som lagstiftning och annan gemenskapspolitik haft på de förnybara energikällornas utveckling i EU och förslag på konkreta åtgärder, Bryssel den 26.5.2004 KOM(2004) 366 Slutlig

Kommissionen konstaterade dock att det var viktigt att göra en mer noggrann genomgång av de förnybara energikällorna innan beslut om mål för 2020 togs. EU föreslogs sedan arbeta för att målsättningarna skulle "förverkligas i hela världen". Biodrivmedel ansågs i rapporten kunna ge "stora vinster i fråga om klimatförändringar, försörjningstrygghet och sysselsättning i landsbygd". Det sågs som det enda tekniskt gångbara alternativet till olja i transportsektorn vilket tillsammans med de andra fördelarna motiverade bränslets höga kostnader.⁶⁰³ Några nya mål om att höja andelen biodrivmedel i energimixen gjordes dock inte här.

Den internationella konferensen om förnybar energi i Bonn den 1-4 juni 2004 samlade ministrar och regeringsrepresentanter från 154 länder. På konferensen gjordes en överenskommelse om att bygga vidare på resultaten från Riokonferensen 1992, Milleniemålen från 2000 och Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg 2002. I den politiska deklARATIONEN underströk de politiska ledarna att den globala användningen av förnybar energi (inklusive biodrivmedel) skyndsamt behövde ökas.⁶⁰⁴ Visionen var att förnybar energi skulle komma att bli den viktigaste framtida energikällan och att utvecklingen skulle komma att skapa "nya möjligheter till samarbete mellan alla nationer".⁶⁰⁵ Ett resultat av konferensen var även att ett globalt politiskt nätverk startades. I detta kom amerikanska Worldwatch Institute att agera som samlande kraft. I nätverket kallat REN 21 kom senare ERECs representant att ingå i styrkommittén tillsammans med bland annat Dr. Corrado Clini.⁶⁰⁶ Här ingick även representanter från UNEP, UNDP, UNIDO, IEA, GEF samt EU-kommissionen. Detta globala samarbete representerade i stort sett de tankar som uttryckts i Trilaterala kommissionens *Beyond Interdependence* om att utnyttja potentialen hos en mängd internationella organisationer för att genomföra de transnationella mål som eftersträvades.

Olja och klimat går hand i hand

I februari 2005 utkom kommissionens meddelande *Seger i kampen mot den globala klimatförändringen*. Detta dokument som släpptes samtidigt som Kyotoprotokollet trädde i kraft gav ytterligare legitimitet till satsningen på förnybara energikällor. I syfte att undvika en ökning av den globala medeltemperaturen till över 2 grader Celsius föreslogs ett åtgärds paket. Det rådde enligt meddelandet "en överväldigande

⁶⁰³ Ibid.

⁶⁰⁴ IISD (2004), *Summary report of the International Conference for Renewable Energies – Renewables 2004: 1-4 June 2004*, s. 10

⁶⁰⁵ International Conference for Renewable Energy (2004), *Renewables 2004, Political Declaration*, Bonn, 4 June 2004

⁶⁰⁶ Här ingick också bland annat Nebojsa Nakicenovic (IIASA), Rajendra Pachauri (TERI), Mohammed El-Ashry (UN Foundation) och Kirsty Hamilton från Chatham House

vetenskaplig samstämmighet” om att den globala temperaturökningen berodde på mänskligt genererade växthusgasutsläpp. Allmänheten behövde bland annat informeras om klimatförändringarna och särskilda åtgärder efterlystes för att stimulera förnybar energi och klimatvänlig teknologi inom transportsektorn. Biodrivmedel var en av 15 tekniska möjligheter för att få ned koldioxidutsläppen. Om inget skulle göras varnades det för att detta kunde resultera i höjda havsnivåer och extrema väderhändelser och att utsläppen i förlängningen skulle kunna orsaka ”katastrofala händelser” som en avbruten golfström.⁶⁰⁷

Under våren 2005 påbörjades den politiska processen om den förnybara energin vilken utgick från kommissionens meddelande från året innan. GLOBE:s Claude Turmes blev utsedd som ansvarig rapportör. Efter yttrande från miljö- och jordbruksutskotten resulterade detta i ett betänkande där det ansågs som viktigt att fastställa obligatoriska mål för att sända rätt signaler till industri och nationella regeringar. Från att i det första förslaget angett 30 % ansågs det att upp till 25 % förnybar energi skulle kunna uppnås till 2020. För biodrivmedel konstaterades det bland annat att etanol skulle kunna hjälpa jordbruksområdena inom EU till nya avsättningsområden och att energibolagen behövde inkludera bränslet i sitt utbud.⁶⁰⁸

GLOBE:s roll och inflytande kom nu att stärkas och gruppen gavs efter G8-mötet i brittiska Gleneagles 6-8 juli 2005 en speciell status och fick direktaccess till de viktiga riktlinjer som drogs upp av detta alltmer inflytelserika forum. Genom GLOBE G8+5 Climate Change Dialogue som initierades 2006 av Tony Blair gavs råd och information till lagstiftarna av företagsledare för att tillgodose att deras beslut inte bara var politiskt grundade utan också var praktiskt genomförbara. Stöd till detta forum kom också från EU-Kommissionens ordförande José Manuel Barroso och ett stort antal andra globala ledare som tyska förbundskanslern Angela Merkel. GLOBE kom sedan att fungera som en länk ut till EU-parlamentet och andra politiska beslutsarenor i världen.⁶⁰⁹ I Gleneagles gjordes dessutom en gemensam deklaration av världsledarna som belyste hotet från klimatförändringarna samtidigt som det startades ett par initiativ för att

⁶⁰⁷ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2005), *Sejer i kampen mot den globala klimatförändringen*, Bryssel den 9.2.2005 KOM(2005) 35 slutlig

⁶⁰⁸ Europaparlamentet (2005), *Betänkande om andelen förnybar energi i EU och förslag på konkreta åtgärder*, ITRE 14.4.2005, (2004/2153(INI))

⁶⁰⁹ The World Bank (2012), GLOBE G8+5 Legislators Forum to be held in Brasilia on February 20-21,

<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/0,,contentMDK:21653083~pagePK:146736~piPK:64909335~theSitePK:258554,00.html> (2012-04-26); Leaders 20 (2007), The GLOBE G8+5 Climate Change Dialogue

främja förnybar energi. Detta innebar bland annat att organisationen Global Bioenergy Partnership (GBEP) sjuksattes under ledning av Corrado Clini.⁶¹⁰

Samtidigt som "kampen mot klimatförändringarna" agerade katalysator hade det i omvärlden uppstått händelser som enligt kommissionen och parlamentet gav ytterligare stöd till åtgärderna. Händelserna kunde sammankopplas med varandra och kom att utgöra utlösande händelser till den fortsatta politiska processen. Genom de kraftigt stigande oljepriser som skedde under året och som förvärrades av den ovanligt intensiva orkansäsongen i Atlanten gavs, precis som inför arbetet med biodrivmedelsdirektivet, stärkta motiv för EU att agera kraftfullt. Orkanen Katrinas ödesdigra härjningar i den Mexikanska golfen i augusti var speciellt uppmärksammat och ledde till att stora delar av oljeproduktionen i området slogs ut under lång tid. Oljepriset steg i samband med detta till 65-70 dollar fatet vilket sågs som hotfullt mot den europeiska ekonomin.⁶¹¹ Den nya energikommissionären Andris Piebalgs uppmanade på grund av detta medlemsländerna till en koordinerad aktion. Unionens gemensamma *Oil Supply Group* bestående av experter från alla medlemsländer, DG TREN och andra kommissionsinstitutioner samlades i Bryssel i 9 september 2005 för att diskutera utvecklingen på oljemarknaden.⁶¹² Detta gav snabbt ekon och orsakade "oro" i parlamentet.

Den svårare situationen och uttalanden från kommissionen och det Europeiska Rådet resulterade i en resolution från parlamentet 29 september 2005 av Giles Chichester, Claude Turmes, Fiona Hall, Mechthild Rothe m.fl. En diversifiering av energikällorna ansågs som mycket viktig för att undvika ett allt större behov av Ryssland och Mellanöstern. Det mest logiska för Europa var enligt resolutionen att gå över till alternativa energikällor. Parlamentet uppmanade kommissionen att uppmuntra odling av råvara till biobränslen och påskynda utvecklingen av förnybara energikällor samt vätgasdrivna bränsleceller. Brådskande åtgärder behövdes enligt parlamentet inom transportsektorn.⁶¹³

Samma månad utkom parlamentets resolution författad av Claude Turmes om den förnybara energins andel i Europa där medlemsstaterna uppmanades att försöka nå upp

⁶¹⁰ G8 Gleneagles (2005), *Gleneagles Plan of Action: Climate Change, Clean Energy and Sustainable Development*, G8 Information Centre, Toronto

⁶¹¹ Euractiv (2005), Impact of oil prices moves up on political agenda, <http://www.euractiv.com/en/energy/impact-oil-prices-moves-political-agenda/article-144006> (2012-09-24)

⁶¹² Rapid (2005), Q&A on management of oil reserves, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/297&type=HTML&aged=0&language=EN>, (2012-09-24)

⁶¹³ Europeiska unionens officiella tidning (2006), C 277 E/580, Europaparlamentets resolution om oljeberoendet, P6_TA(2005)0361, Torsdag, 29 september 2005

till målen i biodrivmedelsdirektivet från 2003.⁶¹⁴ En månad senare, den 20 oktober, utkom också parlamentets betänkande om klimatförändringarna som hade författats av GLOBE:s Anders Wijkman. I denna förtydligades de mål för biodrivmedel som hade nämnts kort i kommissionens meddelande *Seger i kampen mot klimatförändringarna*. Wijkman skrev i rapporten att "utvecklingen av alternativa bränslen måste stödjas. Den utveckling inom produktionen av biobränslen som skett nyligen är lovande, t.ex. genom kombinerad produktion av livsmedel och biobränslen och biodieselproduktion i tropikerna (med användning av tropiska vegetabiliska oljor). Samtidigt som biobränsleproduktionen bör uppmuntras genom en omvandling av nuvarande stödsystem inom den gemensamma jordbrukspolitiken, så bör EU också vara öppet för ökad import från utvecklingsländerna."⁶¹⁵

Tullarna till omvärlden ansågs behöva monteras ned för att underlätta import av biodrivmedel från tropikerna. Detta var ett krav som låg helt i linje med det som hade bestämts under Berlinkonferensen året innan. Resolutionen vilade tungt i att "segern i kampen mot klimatförändringarna" skulle uppnås genom energiåtgärder. Användandet av tropiska vegetabiliska oljor ansågs nu som lovande, vilket var något som senare till stor del kom att omprövas. I resolutionen infogades också att tecken på "klimatförändringen" hade synts genom smältande inlandsisar och "med största säkerhet" alltmer extrema väderförhållanden.⁶¹⁶

Hampton Court – ny strategi för energipolitiken

En vecka senare diskuterades under ett informellt möte mellan unionens stats- och regeringschefer vid engelska slottet Hampton Court den 27 oktober 2005 en ny strategi för den Europeiska energipolitiken. EU ansågs behöva diversifiera sin energimix och genomföra en koordinerad europeisk energipolitik.⁶¹⁷ Det hela vilade också i EU:s roll att kunna anta "globaliseringsutmaningarna" och med detta förnya sin inriktning. Ledarna uppmanade kommissionen att komma med nya förslag för att hantera detta.⁶¹⁸ Vägen gick nu alltmer tydligt mot den globala dimensionen samtidigt som de extrema

⁶¹⁴ Europaparlamentet (2005), Andelen förnybar energi i EU, Europaparlamentets resolution om andelen förnybar energi i EU och förslag på konkreta åtgärder (2004/2153(INI))

⁶¹⁵ Europaparlamentet, Betänkande om Seger i kampen mot den globala klimatförändringen (2005/2049(INI)), Utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet

⁶¹⁶ Ibid.

⁶¹⁷ Geden, Oliver; Marcelis, Clémence & Maurer, Andreas (2006), *Perspective's for the European Union's external energy policy*, Working Paper, FG 1, 2006/17, December 2006, SWP Berlin

⁶¹⁸ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2006), En EU-strategi för biodrivmedel, Bryssel den 8.2.2006

KOM(2006) 34 slutlig, s. 3, Europolitics, INFORMAL EUROPEAN COUNCIL: BLAIR SAYS HAMPTON COURT SUMMIT AIMING FOR UNITY ON DIRECTION OF EU,

<http://www.europolitics.info/informal-european-council-blair-says-hampton-court-summit-aiming-for-unity-on-direction-of-eu-artr174348-34.html> (2012-09-24)

väderhändelser som hade relaterats till i kommissionens meddelande infogades i retoriken.

Den nytillträdde miljökommissionären Stavros Dimas nämnde exempelvis de väderhändelser som hade skett under sommaren 2005, när han talade till House of Commons i London i november 2005. Han sa där att:

I år har vi bevittnat en rad naturkatastrofer i Europa såväl som i andra världsdelar. Detta inkluderar en svår torka på den iberiska halvön, översvämningar i centrala Europa, och orkanen Katrinas förödelse i södra USA.

Han menade att väderfenomenen inte enskilt gick att koppla ihop med klimatförändringarna men att det var fenomen som skulle kunna inträffa mer frekvent i framtiden om striden inte kunde vinnas.⁶¹⁹ Dimas och rådets representant Margaret Beckett hänförde även till skadorna som stormarna framkallat under debatten om Wijkmans resolution samma månad.⁶²⁰ Samma sorts retorik hade tidigare använts av klimatforskaren James Hansens under hans tal till den amerikanska senaten 1988 och av Henry Kissinger 1974. Det liknade också de rekommendationer som gjorts av Chatham House och John Mitchell i *The New Economy of Oil* från 2001 om att koppla ihop extrema väderhändelser med vetenskapen om klimatet.⁶²¹ Samarbete över gränserna sågs som essentiellt för att lösa dessa problem.

Den vetenskapliga debatten utgjorde enligt Dimas överväldigande bevis för att klimatförändringarna var reella. Han påkallade att det nu var dags för ett utökat globalt samarbete i syfte att bekämpa klimatförändringarna. Detta uttalande var som hämtat från den tio år gamla utredningen *European Energy to 2020* där 2005 sågs som året då detta skulle ses som ett faktum. Kommissionen stödde sig på IPCC:s rapport från 2001 och Working Group III:s tekniska sammanfattning.⁶²² Miljökommissionären Stavros Dimas betonade under ett tal vid klimatmötet i Montreal den nyckelroll som den förnybara energin skulle få för att vinna striden mot klimatförändringarna⁶²³ vilket nu kom att bli ett retoriskt stridsrop. Han menade att "förnybara energikällor är

⁶¹⁹ Rapid (2005), Stavros Dimas, Member of the European Commission, Responsible for Environment

EU Climate Change Policy Conference of National Parliaments of the EU and the European Parliament - London - House of Commons London, 21 November 2005

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/712&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=sv> (2012-04-25)

⁶²⁰ Debatten gick under namnet - Climate Change – Beating Global Climate Change. GLOBE EU:s Dagmar Roth-Behrendt var ordförande.

⁶²¹ Mitchell (2001), s. 238

⁶²² Där Michael Grubb från Chatham House hade varit en av huvudförfattarna

⁶²³ Ibid.

nyckelinstrument för att vinna kampen mot klimatförändringarna. De bär på en stor ekonomisk utvecklingspotential, särskilt för utvecklingsländer och regioner som inte har god tillgång till energikällor.”⁶²⁴

Under det kommande året börjar medlemsländerna och parlamentet diskutera den förnybara energins andel och de nya strategierna utarbetas.

En strategi för biodrivmedel

I december 2005 kom kommissionens meddelande om en handlingsplan för biomassa. Denna följdes 19 januari 2006 med meddelandet *En EU-strategi för biodrivmedel*, där biodrivmedlens roll kom att formaliseras. Två månader senare utkom även grönboken om en trygg energiförsörjning⁶²⁵ som enligt energikommissionären Andris Piebalgs utgjorde en balanserad respons på överenskommelsen vid Hampton Court.⁶²⁶ Åtgärderna stöddes på de stigande oljepriserna, det ökade importbehovet och den globala temperaturhöjning på 0,6 grader, som enligt IPCC hade skett sedan 1900-talets början och nu sammankopplades med växthusgasutsläppen. Europa hade enligt kommissionen gått in i en ”ny energi-era”.⁶²⁷

I strategin för biodrivmedel lovordades den potential som biodrivmedel kunde få för att bekämpa både klimatförändringar och oljeberoende. Eftersom 21 % av utsläppen av koldioxid kom från transporterna sågs detta som ett prioriterat område. Biodrivmedel sågs dock fortfarande inte som en kostnadseffektiv lösning men fördelarna ansågs ändå överväga. Globaliseringsaspekten från Hampton Court infogades och det betonades nu att utvecklingsländernas potential för produktion skulle undersökas. Brasilien lovordades som ett bra exempel för etanol medan Indonesien, Malaysia och Filippinerna skulle kunna utveckla en export för biodiesel.⁶²⁸ Även andra generationens biodrivmedel sågs som en möjlighet. I rapporten lyftes lignocellulosa, DME och Fischer-

⁶²⁴ Dimas, Stavros (2005), Renewables – a Ready to Go Technology to Reduce Greenhouse gas Emissions, Renewables side-event co-organised with German Government, Montreal, 7 December 2005

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/771&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=sv> (2011-05-11)

⁶²⁵ En europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning

⁶²⁶ Rapid (2006), Towards a New European Energy Policy
Public Hearing on Green Paper on a European Energy Policy
Brussels, 22 September 2006,

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/524&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> (2011-03-21)

⁶²⁷ Kommissionens rapporter kom också ut i samband med att den rysk-ukrainska gaskrisen pågick vilket också gav extra tyngd till energisäkerhetsfrågan

⁶²⁸ Europeiska gemenskapernas kommission, En EU-strategi för biodrivmedel, Bryssel den 8.2.2006, KOM(2006) 34 slutlig, s. 6

Tropsch biodiesel fram som lovande tekniker.⁶²⁹ De tidigare ansträngningarna hade visat att Europas jordar inte räckte till för att fylla behovet med den första generationens biodrivmedel. Detta ledde till att frågan blev global och att lösningen söktes i tropikerna och i forskningslabben.

Strategin började nu även ta fasta på de problem som skulle kunna tänkas uppstå vid expansion av råvaruproduktionen till biodrivmedel. Detta rörde belastning av känsliga områden som regnskogar, att produktionen skulle kunna tänkas konkurrera med livsmedelsproduktionen och att samhällen skulle tvingas till omlokalisering. Detta krävde "undersökningar och beräkningar" och möjligtvis ett strängt regelverk. EU skulle både "hjälpa" utvecklingsländerna att utnyttja fördelarna och samtidigt se till att problemen hanterades på ett "lämpligt sätt".⁶³⁰ Kommissionen skulle tillgodose att hållbarheten i råvaruproduktionen säkerställdes i EU och tredjeländer. Om certifieringssystem blev aktuella skulle de "tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt på både inhemskt och importerat biodrivmedel och uppfylla WTO:s krav".⁶³¹

Redan i en skriftlig fråga i december 2005 från parlamentarikern Jonas Sjöstedt (ENVI) till kommissionen hade eventuella problem med biodrivmedelssatsningen tagits upp. Sjöstedt tog specifikt upp importen av "palmolja som biodiesel" från Malaysia och Indonesien och de effekter som en ökad produktion kunde tänkas få. Sjöstedt undrade om kommissionen var medveten om de negativa konsekvenserna, som avverkning av regnskogar, hot mot biologisk mångfald, underminerande av ursprungsbefolkningens rättigheter, och produktionens inverkan på utsläpp av växthusgaser i Europa.⁶³² Stavros Dimas svarade på detta i februari 2006 och meddelade att EU:s användning av palmolja till biodrivmedel ännu var begränsad. Det allra största användningsområdet var till livsmedel. Kommissionen skulle dock arbeta för att "kräva att endast biodrivmedel vars odling är förenlig med minsta hållbarhetsstandarder skall räknas med i de nationella vägledande mål som fastställs i enlighet med direktivet". Eftersom importen av vegetabiliska oljor ännu inte övervakades så var det enligt Dimas svårt att uttala sig om det var skadligt för miljön eller inte. Det behövdes dock skyddsåtgärder eftersom högre priser och en ökad efterfrågan på råmaterial riskerade leda till att naturskogar höggs ned med betydande växthusgasutsläpp som följd. Dimas betonade dock "att palmolja skulle kunna bidra till utvecklingen eftersom den är en viktig källa till inkomst och sysselsättning i landsbygdssamhällen samt en källa till betydande exportinkomster för

⁶²⁹ Ibid. s. 5

⁶³⁰ Ibid. s. 7

⁶³¹ Ibid. s. 9

⁶³² Skriftlig fråga E-4499/05 från Jonas Sjöstedt (GUE/NGL) till kommissionen, 2005-12-05

utvecklingsländer".⁶³³ Detta skulle växa fram till en avgörande fråga och visade på en framväxande konflikt mellan de som ville bevara regnskogar och de som önskade gynna biodrivmedelsimporten. Båda dessa grupper använde sig av argumentet om att förhindra en klimatkatastrof. I det ena fallet skulle förnybara energikällor som biodrivmedel främjas för att sänka koldioxidutsläppen och i den andra skulle regnskogarna i tropikerna skyddas och bevaras för att undvika koldioxidutsläpp.⁶³⁴

Allmän konsultation om förslaget

Frågan om hållbarhetskrav och certifiering togs sedan upp i den utvärdering och allmänna konsultation som gjordes under april till juli 2006 angående implementeringen av biodrivmedelsdirektivet. 144 svar kom in på denna fråga från NGO:s, industriaktörer och privatpersoner. I stort sett var svaren enhälliga i uppfattningen om att det behövdes hållbarhetskriterier för råvaruproduktionen. Några av dessa aktörer kom framöver ha framträdande roller. Detta avsåg bland annat det brittisk-nederländska företaget Unilever som riktade stark kritik mot satsningen på biodrivmedel.

Om palmolja började användas i stor skala för att producera biodiesel skulle det enligt Unilever få direkta konsekvenser på tillgången av råmaterial. Unilever hade redan sett problem med hur priserna på rapsolja hade ökat markant efter det att biodrivmedelsdirektivet hade börjat implementeras. De ville nu förhindra att andra vegetabiliska oljor de använde följde det mönstret. De menade att utvecklandet av biodrivmedel förvisso var en viktig del i att reducera oljeberoende och möta kraven i Kyotoprotokollet. Unilever såg sig dock oroade över den rådande biodrivmedelspolicyn för att den riskerade att medföra en minskad tillgång på råvaror och tillade retoriskt att den allmänna hälsan skulle försämrans om konsumenter tvingades gå över till att äta animaliskt fett och att avskogning på grund av palmolja och sojabönor skulle leda till ett ödeläggande av de sista regnskogarna i Borneo och Amazonas.⁶³⁵ Deras konsultationsbidrag indikerade dock att det var konkurrensen om palmoljan som var Unilevers stora bekymmer och att det behövdes globala regelverk för att hantera detta. De ansåg att den föreslagna certifieringen bara tog hänsyn till direkta produktionsförhållanden och utelämnade indirekta förändringar av markanvändningen. Unilevers påpekanden var något som specifikt nämndes i kommissionens

⁶³³ EGT C 327, 30/12/2006, Svar från Stavros Dimas på kommissionens vägnar, E-4499/05SV, 8 februari 2006

⁶³⁴ COMMUNICATION TO THE COUNCIL " THE GREENHOUSE EFFECT AND THE COMMUNITY " COMMISSION WORK PROGRAMME CONCERNING THE EVALUATION OF POLICY OPTIONS TO DEAL WITH THE " GREENHOUSE EFFECT " /* COM/88/656FINAL */

⁶³⁵ Ibid.

sammanställning⁶³⁶ och som inte togs upp av de andra respondenterna. Unilever menade att certifiering inte skulle "ändra det faktum att för varje ton olja som görs tillgänglig för traditionella användare måste ett extra ton olja odlas någon annanstans."⁶³⁷ Detta skulle senare få stor betydelse och användas av ett antal miljöorganisationer som ett argument mot biodrivmedel.

Unilever erbjöd sig att "bidra konstruktivt till utvecklingen av en ansvarsfull, hållbar och marknadsorienterad lösning" vilket var något som de redan hade arbetat med i sin funktion som styrelseordförande för det privata certifieringsinitiativet Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO).⁶³⁸ Denna organisation bestod, förutom kärnan med Unilever, WWF och ett par andra stora palmoljeuppköpare som Kraft Foods, av producenter, banker samt miljö- och utvecklingsorganisationer.⁶³⁹ Friends of the Earth som senare kom att driva frågan om palmolja mycket aktivt valde att stå utanför men stödde till en början initiativet.⁶⁴⁰ Officiellt startade organisationen 2004 men diskussioner om bildandet hade påbörjats redan 2001. Genom RSPO skulle Unilever arbeta med att påverka såväl den Nederländska regeringen som EU. Företagets miljöstrategier utarbetades på styrelsens uppdrag i Unilever Environment Group (UEG) där vägledning hämtades från fem externa rådgivare. I denna grupp ingick bland annat Pieter Winsemius, Björn Stigson (World Business Council for Sustainable Development) och Jonathon Porritt (f.d. Friends of the Earth, Forum for the Future).⁶⁴¹

Även den nystartade kampanjgruppen Biofuelwatch, baserad i Storbritannien, var skarpt kritisk.⁶⁴² De menade att målet med att stödja utvecklandet av biodrivmedel var ogiltigt. De ansåg att det redan fanns "bevis" för att EU:s biodrivmedelsdirektiv orsakade massiva koldioxidutsläpp genom att regnskogar höggs ned för att anlägga sojaböns- och

⁶³⁶ Deurwaarder, E.P, Londo, H.M, van Thuijl, E (2006), *Review of EU Biofuels Directive, Public Consultation exercise, Summary of responses*, Energy research Centre of the Netherlands, Amsterdam

⁶³⁷ Unilever (2006), *Unilever's contribution to Review of EU Biofuels Directive, Public Consultation Exercise*, April – July 2006, Energy and Transport Directorate-General, European Commission

⁶³⁸ Ibid.

⁶³⁹ RSPO, Representatives of the Executive Board, http://www.rspo.org/en/representatives_of_the_executive_board (2012-09-12)

⁶⁴⁰ RSPO (2005), EB 01-05: Minutes of Executive Board Meeting, Golden Hope Avenue, Malaysia, 22 februari 2005

⁶⁴¹ Unilever (2003), *Unilever Environmental Report*, Rotterdam; Unilever var även med i samarbeten som brittiska Green Alliance och World Business Council for Sustainable Development (WBCSD) och hade tidigare medverkat till att utveckla andra certifieringar som Marine Stewardship Council tillsammans med WWF.

⁶⁴² BiofuelWatch leddes av Deepak Rughani, Rachel Smolker och Almuth Ernsting. Smolker är dotter till grundaren av amerikanska Environmental Defence Fund (EDF), Robert E. Smolker.

palmoljeplantager för att tillgodose den europeiska bilparken⁶⁴³ och att satellitbilder visade att 75 % skogsbränderna i Indonesien kom från palmoljeplantager. Sammantaget menade de att detta riskerade leda till att utsläppen hotade EU:s mål om att begränsa höjningen av den globala uppvärmningen till 2 grader. De varnade också för att spannmålslagren minskade på grund av biodrivmedelssatsningen vilket hotade uppehållet för de allra fattigaste.⁶⁴⁴

Biofuelwatch ingick som en del i Global Forest Coalition, en internationell NGO finansierad av Nederländernas utrikesdepartement samt det svenska internationella biodiversitetsprogrammet Swedbio⁶⁴⁵. Dessa arbetade med frågor som berörde orsaker och konsekvenser av avskogning och bildades år 2000 utifrån ett initiativ av IUCN och World Forest Movement. Det var därmed ett initiativ som hade sin bakgrund i policyrekommendationerna från Bellagio om att regnskogarna i utvecklingsländerna behövde skyddas för att förhindra koldioxidutsläpp. BiofuelWatch hade i sin tur, enligt egen utsago, bildats som en reaktion på rapporter som hade uppmärksammat olika former av miljöförstöring i Indonesien och Malaysia.⁶⁴⁶ Syftet med Biofuelwatch var att arbeta med den europeiska regleringen av biodrivmedel och deras kampanj skulle varna för farorna med ohållbara biodrivmedel. Speciellt rörde detta påverkandet av regnskog och miljöförstörelse i Sydostasien.⁶⁴⁷ Biofuelwatch ansåg i sitt svar att det behövdes ett obligatoriskt certifikationssystem och att EU skulle arbeta för att genomföra parallella kontrollåtgärder internationellt.⁶⁴⁸ BiofuelWatch representerade en mer radikal aktivism än de andra mer etablerade miljöorganisationerna och kom framöver att utföra aktioner mot biodrivmedelsindustrin. På grund av en publik kampanj så lämnade ett antal respondenter, exempelvis Friends of the Earth i Birmingham, RSPB⁶⁴⁹ och några privatpersoner, in ordagranna repliker av Biofuelwatch synpunkter.

Birdlife International var även dessa inriktade på farorna med en utbyggnad av palmoljeplantagerna och varnade för att detta skulle vara ett hot mot bland annat

⁶⁴³ Källan till detta påstående kommer från artikeln "CPO prices seen up in 06 as biodiesel fuels demand" av Benjamin Low. Denna går inte längre att nå access till via nätet.

⁶⁴⁴ Biofuelwatch (2006), Review of EU Biofuels Directive, Public Consultation Exercise, April – July 2006, Energy and Transport Directorate-General, European Commission

⁶⁴⁵ Finansieras av SIDA (Swedish International Development Cooperation Agency); Senare har BiofuelWatch finansierats med medel från Andrew Wainwright Reform Trust, Artist Project Earth, Ashden Trust, Biomass Accountability Project, Lush, The Funding Network and Wallace Global Fund.

⁶⁴⁶ Biofuelwatch Introduction, <http://www.youtube.com/watch?v=S8NkgoWnmZY> (2012-04-26)

⁶⁴⁷ Biofuelwatch (2006), Biofuelwatch Demand an End to Rainforest Destruction for Biofuels, Press Release, 4th July 2006

⁶⁴⁸ Biofuelwatch (2006), Review of EU Biofuels Directive

⁶⁴⁹ The Royal Society for the Protection of Birds

orangutangerna i Borneo och Sumatra.⁶⁵⁰ Deras samarbetspartner i Green 8, European Environmental Bureau, ville i sin tur få till en gemensam obligatorisk standard för att undvika en "balkanisering" av biodrivmedelspolicyn och efterlyste en bred överenskommelse.⁶⁵¹ EEB, Birdlife International och Transport & Environment hade redan börjat samarbeta i frågan genom kontakter med kommissionen och information hade växlats mellan EEB och Unilever.⁶⁵² EEB var även nära sammankopplade med parlamentarikerna i GLOBE. Dessa aktörer skulle framöver komma att arbeta alltmer koordinerat för att lyfta frågor kring palmolja, markanvändning och utformningen av certifieringsreglerna.

Bland industrilobbygrupperna fanns en delvis annan syn på frågan. Stödet för en certifiering var dock grundmurat. European Biodiesel Board (EBB) som företrädde Europas biodieselproducenter menade att certifieringssystemet behövde utformas så att det inte bara handlade om att sätta standarder för biodiesel utan även infogade användandet av palmolja till margariner. I annat fall skulle regnskogarna fortsätta huggas ned för att tillfredsställa margarinindustrins behov. De ansåg att de båda initiativen RSPO och Roundtable on Sustainable Soybean Oil (RTRS) borde ligga till grund för EU:s system. Båda dessa certifieringsscheman var kopplade till Unilever. Enligt EEB:s siffror kom över av 90 % av råvaran till biodiesel från Europa och utmanade den uppfattning som miljö rörelsen hade om att EU:s biodrivmedelspolicy var orsak till miljöförstörelse i Sydostasien.⁶⁵³ European Bioethanol Fuels Association (eBIO) delade EEB:s uppfattning om att certifieringen inte skulle riktas mot slutprodukten och att olika standarder inte var önskvärdt. eBIO menade också att EU:s policy om "good governance" kunde användas för att förhindra att naturvärden förstördes.⁶⁵⁴ Certifieringen blev efter konsultationen en sak för parlamentet att ta ställning till.

Behandling i parlamentet

I parlamentet blev Werner Langen⁶⁵⁵ från industriutskottet ansvarig för frågan om biomassa och biodrivmedel. Langen lyfte bland annat potentialen hos den andra generationens biodrivmedel och betonade att biodrivmedelsdirektivet borde anpassas till det nya forskningsläget. I stort sett så stöddes kommissionens ståndpunkter.

⁶⁵⁰ Birdlife International (2006), BirdLife International response to the consultation on the review of EU biofuels directive, April – July 2006

⁶⁵¹ EEB (2006), European Environmental Bureau's response to the consultation on the Biofuels directive review, 30-06-2006

⁶⁵² European Environmental Bureau (2006), *Annual Report on the Activities of 2006*, Bryssel

⁶⁵³ European Biodiesel Board (2006), EBB comments to the Commission consultation on the revision of the EU biofuels directive, 09/07/2006

⁶⁵⁴ eBIO (2006), Review of the EU biofuels directive, Public Consultation exercise, Brussels 6 July 2006

⁶⁵⁵ European Peoples Party och medlem av European Energy Forum.

Biodrivmedel sågs i förslaget till betänkandet som ett sätt att minska miljöpåverkan och diversifiera energikällorna.⁶⁵⁶ Däremot hade det i yttrandena och de efterföljande ändringsförslagen funnits en del förbehåll som senare hittade in i resolutionstexten. Däribland ansåg TRAN att metoder och konsekvenser i jordbruket som producerade biodrivmedel behövde klarläggas.⁶⁵⁷ Utskottet INTA tyckte att biodrivmedel behövde främjas ännu mer med tanke på dess roll i den internationella handeln. De menade att EU hade halkat efter. Jordbruksutskottet var till stor del enbart positivt och ville få till obligatoriska mål istället för vägledande.

Från miljöutskottet och föredragande Liam Aylward⁶⁵⁸ betonades de problem som kunde uppstå med produktionen och menade att denna inte fick äventyra andra miljömål som biologisk mångfald, skogskydd, förebyggande av markförstöring och en god vattenkvalitet. För att undvika miljöskador och utarmning av ekosystemen efterlyste miljöutskottet en obligatorisk miljöcertifiering för att säkerställa en hållbar produktion.⁶⁵⁹

Detta betonades också av GLOBE:s medlemmar⁶⁶⁰ vars huvudorganisation, GLOBE International, samma år startade en arbetsgrupp med syfte att utveckla hållbarhetskriterier för biodrivmedel.⁶⁶¹ Detta skulle senare få en stor inverkan på förnybarhetsdirektivets utformning. I grönboken gjordes få inspel angående biodrivmedel men i parlamentsresolutionen uppmanades medlemsländerna, utifrån GLOBE-medlemmarna Claude Turmes och Rebecca Harms förslag, att ta hänsyn till de hållbarhetskriterier som kommissionen var på väg att införa.⁶⁶² Genom Harms, Hassi och Turmes föreslogs också ett regelrätt förbud mot användningen av biodrivmedel från palmolja för att "en ytterligare ökning av palmoljeproduktionen" kunde "påverka naturliga skogar och traditionell livsmedelsproduktion, förorsaka förlust av biologisk mångfald, skapa konflikter om mark och leda till betydande utsläpp av växthusgaser".⁶⁶³ Argumentationen om palmoljan i miljöutskottet stöddes bland annat på den uppfattning

⁶⁵⁶ Europaparlamentet (2006), Betänkande om en strategi för biomassa och biobränsle (2006/2082(INI)), SLUTLIG VERSION A6-0347/2006

⁶⁵⁷ Europaparlamentet (2006), Yttrande om en strategi för biomassa och biobränsle, TRAN

⁶⁵⁸ Alliance of Liberals and Democrats for Europe

⁶⁵⁹ Europaparlamentet (2006), Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet om en strategi för biomassa och biobränsle, ENVI

⁶⁶⁰ Detta gällde Claude Turmes, Rebecca Harms, Vittorio Prodi och Fiona Hall från ITRE och Satu Hassi från ENVI som låg bakom 60 av 187 ändringsförslag.

⁶⁶¹ GLOBE EU (2009), *GLOBE EU and Climate Change 2005/2009*, GLOBE Joint Secretariat in Europe, Brussels

⁶⁶² Europaparlamentet (2006), Ändringsförslag 1-400, En europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning – Grönbok, ITRE, 19.10.2006

⁶⁶³ Detta var också något som Unilever, en av GLOBE EU:s finansörer, propagerade för. Unilever var en av världens största inköpare av palmolja och oroade sig för högre världsmarknadspriser.

som vissa miljöorganisationer hade lyft angående situationen i Sydostasien och den påverkan som odlingen enligt dessa fick på miljön.⁶⁶⁴ Detta förslag kom också med i parlamentets slutbetänkande. Motstridigt nog så ansåg Wijkman, som var ansvarig för utvecklingsutskottets yttrande om grönboken att "stöd till storskalig etanol- och biodieselproduktion och annan solbaserad teknik i partnerländerna, inom ramen för en hållbar förvaltning av naturresurserna, bör bli en topprioritering för utvecklingsbanker inklusive Europeiska investeringsbanken (EIB), exportkreditinstitut, Globala miljöfonden (GEF), mekanismen för ren utveckling (CDM)".⁶⁶⁵ Han angav dock inte vilka råvaror eller länder som skulle prioriteras.

Bland ändringsförslagen fanns även den tyska parlamentarikern Jorgo Chatzimarkakis (ITRE) förslag att det behövde utvecklas ett satellitsystem för att övervaka markanvändningen i syfte att undvika regnskogsskövling och andra negativa miljöeffekter.⁶⁶⁶ Även detta hamnade i betänkandet och skulle senare få en allt större betydelse under direktivets uppföljning.

Under den gemensamma debatten om betänkandena (biomassa/drivmedel, grönboken och kärnkraftssäkerhet) den 14 december 2006 så svarade energikommissionären Andris Piebalgs på parlamentets uttalanden och ändringsförslag. Klimatförändringar sågs som huvudargument till den förändrade energipolitiken och de rekommendationer som gjorts av Chatham House om att ge detta spår huvudfokus var nu väl integrerat i retoriken. Angående biodrivmedel så välkomnade Piebalgs speciellt parlamentets betoning om att införa kommissionens certifieringssystem och hållbarhetsnormer inom och utom EU. Han "förstod" parlamentets förslag om att förbjuda användning av palmolja till biodrivmedel men ansåg att de rundabordssamtal som hade förts om palmoljans miljöpåverkan hade visat på "stora skillnader". Detta behövde enligt Piebalgs "tas hänsyn till". Han delade också parlamentets uppfattning om att den andra generationens biodrivmedel skulle ge mindre växthusgasutsläpp.⁶⁶⁷

⁶⁶⁴ Europaparlamentet (2006), Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet om en strategi för biomassa och biobränsle, ENVI, s. 7

⁶⁶⁵ Europaparlamentet (2006), Förslag till yttrande över en europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning – Grönbok

⁶⁶⁶ Europaparlamentet (2006), Ändringsförslag 1-187, En strategi för biomassa och biobränsle, ITRE, 11.9.2006

⁶⁶⁷ Europaparlamentet (2006), Europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning – Grönbok – Biomassa och biobränsle – Kärnsäkerhetsstöd (debatt), [http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/compte_rendu/traduit/2006/12-14/P6_CRE\(2006\)12-14_DEF_SV.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/compte_rendu/traduit/2006/12-14/P6_CRE(2006)12-14_DEF_SV.pdf) (2011-03-22)

Liam Aylward gav i debatten en tydlig uppskattning till att certifieringen vunnit gillande och var nöjd med "att Langenbetänkandet" innehöll "miljöutskottets begäran om att kommissionen ska införa ett obligatoriskt och heltäckande certifieringssystem".⁶⁶⁸

Claude Turmes menade att Europa stod vid ett vägsäl och att energipolitiken var anpassad för ett fåtal större företag. Dessa gav "grönt ljus för bensinslukande tunga fordon" som förstörde klimatet. Han prisade kommissionärer som Piebalgs och Dimas som enligt Turmes stod i kontrast till kommissionspresidenten José Manuel Barroso och industrikommissionären Günter Verheugens uppfattning. Planeten fick enligt Turmes inte utelämnas till några stora aktörers kortsiktiga vinstintressen och deras "politiska medbrottslingar."⁶⁶⁹ Turmes undvek i sammanhanget att nämna GLOBE:s kopplingar och finansiering från storföretag som hade tydliga egenintressen i frågan om förnybar energi och hur frågan utvecklades.

Anders Wijkman, som var föredragande från DEVE till betänkandet om grönboken, tog fasta på vikten av biodrivmedelsimport från den tropiska världen. Han ansåg att produktionen av biobränslen var mycket effektivare i tropikerna än i Europa och betonade att importtullarna behövde avskaffas. Han menade att utvecklingsländerna berövades på "välbehövligen inkomster".⁶⁷⁰ Wijkman bibehöll därmed den linje om att få bort handelshindren som hade utarbetats i Berlin två år tidigare och som funnits med i betänkandet om klimatförändringarna. Ilda Figueiredo⁶⁷¹ var dock direkt kritisk och menade att biobränslen inte kunde ses som en sätt att lösa huvudproblemet med energiberoendet på ett hållbart sätt. Odlandet av oljeväxter skulle istället riskera att förstöra vidsträckta skogsområden och livsmedelsproduktionen skulle riskera att ersättas med produktion för energisyften. Istället menade Figueiredo att det var bättre att EU stödde framställning av bioenergi från avfall och restprodukter. Även Aylward menade att livsmedelsproduktionen inte fick drabbas negativt men såg ändå positivt på de fördelar som biobränsleproduktionen skulle få för jordbrukssamhället.⁶⁷²

Sammanfattande diskussion

Medlemmarna från EUFORES och GLOBE var mycket aktiva med frågan om att genomföra en större satsning på förnybar energi från det att denna påbörjades på EU-nivå vid Berlinkonferensen 2004. De ingick centralt i policynätverket och verkade tillsammans med kommissionens representanter. Embryot till satsningen kom dock från G8 och den Renewable Taskforce som leddes av Royal Dutch Shells Mark Moody Stuart

⁶⁶⁸ Ibid. s. 10

⁶⁶⁹ Ibid. s. 13

⁶⁷⁰ Ibid. s. 9

⁶⁷¹ Ersättare i AGRI och ledamot i utskottet för sysselsättning och sociala frågor- EMPL.

⁶⁷² Ibid. s. 10

och Dr. Corrado Clini. Efter att Tyska förbundskanslern Gerhard Schröder officiellt bjudit in till en internationell konferens koordinerades arbetet därefter genom Worldwatch Institute och nätverket REN 21. På detta sätt fick frågan en global karaktär och agendan utarbetades av en internationell organisation tätt sammanlänkad med ett antal stora amerikanska stiftelser som Rockefeller Brothers Fund och Ford Foundation.

Precis som när agendan för biodrivmedelsdirektivet sattes 2000 motiverades starten av policyprocessen av en utlösande händelse i form av ett stigande oljepris. Nu gick detta också hand i hand med de extrema väderhändelser, orkanerna som drabbade USA och översvämningarna i Europa, som inträffade under sommaren 2005 och som retoriskt kopplades ihop med ett förändrat klimat. Detta hade en tydlig beröring med de tankar som Chatham House hade gett uttryck för fem år tidigare i *The New Economy of Oil* och även från EU-rapporten *European Energy to 2020* från 1996.

I detta skede, när diskussionerna om biodrivmedel hade nått globala dimensioner, så förändrades aktiviteter och ståndpunkter hos flera av aktörerna. När väl frågan började behandlas så blev biodrivmedel som lösning ifrågasatt. Ambitionerna att få till en global handel ställde till med bekymmer för stora industriaktörer som var rädda för konkurrens om sina råvaror. Speciellt rörde detta Nederländskt/Brittiska Unilever som började agera för att hindra en expansion av palmolja som råvara till biodiesel. Höjda priser kunde medföra att kunderna vände Unilever ryggen och började handla animaliska fetter istället för vegetabiliska oljor. Unilever initierade även frågan om att expansionen kunde komma att leda till indirekta markanvändningsförändringar. En fråga som skulle bli alltmer debatterad senare. Den viktiga frågan var nu att utveckla hållbarhetskriterier som svarade på dessa krav. Unilever arbetade redan med dessa frågor i en egen organisation, Roundtable on Sustainable Palm Oil, där de tillsammans med WWF och ett antal andra Europeiska palmoljeuppköpare befann sig i kärnan av ett större nätverk bestående av producenter, NGO:s och banker.

Samtidigt så började även miljöorganisationer som Birdlife International och nystartade kampanjorganisationen Biofuelwatch varna för allvarliga miljökonsekvenser i Indonesien och Malaysia samt risker med minskade spannmålslager och konkurrens om matproduktionen. Biofuelwatch menade till och med att detta kunde medföra större utsläpp av växthusgaser och ansåg att lösningen på "klimathotet" var alltför kostsamt för miljön. Biofuelwatch ingick i Global Forest Coalition som arbetade med frågor som rörde hållbar skogsvård och skydd av regnskogen i utvecklingsländerna. De tillhörde på detta sätt det nätverk som hade utgått från GLOBE:s och AidEnvironments projekt om en skogsvårdskonvention 1991. Sammantaget så fördes storskalig palmoljeproduktion fram som ett stort hot av ett flertal aktörer inom industri, miljöorganisationer och

parlament. Detta skiljde sig från andra råmaterial som sojabönor och sockerrör vilka i liten omfattning diskuterades. Embryon till ett samarbete mellan industriaktörer och miljöorganisationer började också visa sig så smått genom de kontakter som utbyttes mellan EEB och Unilever. De började nu formera en begynnande allians. Det hela visar också hur framförallt nederländska intressen i form av företag, myndigheter och miljöorganisationer började involvera sig i beslutsfattandet.

I parlamentet gav uppfattningarna om riskerna med palmolja avtryck i speciellt miljöutskottet och från medlemmarna av GLOBE EU och EUFORES där Turmes, Harms och Hassi också drev igenom ett förslag om ett regelrätt förbud. De miljökonsekvenser som ringades in krävde ett kraftfullt certifieringssystem vilket är något som underströks av i stort sett samtliga aktörer inom och utom parlamentet. Detta avsåg även målsättningar om att utveckla en strategi för att övervaka implementeringen för att förhindra missbruk. Satellitövervakning fördes i sammanhanget fram som ett förslag.

KAPITEL TIO

Händelser 2007

10 Januari 2007 - Meddelanden från EU-kommissionen: Färdplan för förnybar energi, En Energipolitik för Europa, Att begränsa den globala klimatförändringen till 2 grader celsius och Lägesrapport om biodrivmedel

Februari 2007 - Cramerkommissionen (NL) släpper rapporten "Testing framework for Sustainable Biomass"

April - maj 2007 - Allmän konsultation "Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy"

5-6 juli 2007 - Internationell konferens om biodrivmedel, Bryssel
Problem och fördelar med biodrivmedelsproduktionen diskuteras

20 Juli 2007 - Betänkande - Färdplan för förnybar energi

11-12 September 2007 - OECD-rapporten, Biofuels: is the cure worse than the disease diskuteras i Paris

Oktober 2007 - Unilever ger ut rapporten "Promoting Sustainable Biofuels"

November 2007 - Greenpeace släpper rapporten "How the Palm Oil Industry is Cooking the Climate"

December 2007 - IFPRI släpper rapporten "The World Food situation"

10. DEN GLOBALA LIVSMEDELSKRISEN

2007-2008

"NGO's must get involved in helping to find the situations that work, and cooperate with industry in implementing them. The days when NGO's could remain on the outside looking in – like theatre critics on opening night – are gone. Now, they must join the cast of the play in helping to put on an award-winning performance"⁶⁷³ (Björn Stigson, Rådgivare till Unilever, World Business Council on Sustainable Development)

I upptakten till policyprocessen som behandlade direktivet om förnybar energi uppkom en alltmer högljudd kritik mot biodrivmedel. Främst handlade det om att biodrivmedel från palmolja pekades ut som ett allvarligt miljöhot. Farhågor började också ventileras om att satsningen skulle kunna leda till kraftiga prisstegringar på livsmedel. Det hela kulminerade under sommaren 2008 när hållbarhetskriterierna för biodrivmedel var under behandling i Europaparlamentet. Det rapporterades om en global livsmedelskris, ett skenande oljepris samt skövlade regnskogar i Malaysia och Indonesien. De två nätverk som hade bildats i slutet av 80-talet hamnade nu i kollision med varandra. Nederländsk-Brittiska livsmedelskoncernen Unilever klev fram som en central aktör i att peka på problemet samtidigt som de brittiska och nederländska avdelningarna av Friends of the Earth och Greenpeace startade kampanjer mot att använda biodrivmedel baserat på palmolja. Händelseutvecklingen hade kopplingar till två regeringsinitiativ från Storbritannien och Nederländerna, vilka båda arbetade med att utveckla hållbarhetskriterier för biodrivmedel. Nederländerna var under perioden den största inköparen av palmolja i Europa medan Storbritannien kvalificerade sig som tvåa, vilket kan sägas vara en stor anledning till det stora intresse dessa länders regeringar hade i hur hållbarhetskriterierna för biodrivmedel i slutändan kom att utformas. I EU-parlamentet var Claude Turmes och Anders Wijkman från GLOBE huvudansvariga för förnybarhetsdirektivets behandling. Hela processen kan sägas ha utgjort ett test av en ny politisk arkitektur där icke-statliga organisationer kom att få en allt större inverkan på policyn. Deras beteenden var dock kontrollerade av andra aktörer som regeringar, stiftelser och EU-kommissionen. Samtidigt hade processen nu fått globala dimensioner.

⁶⁷³ Winsemius (2002) s. 149-150

Den tredje industriella revolutionen

Den 10 januari 2007 utkom kommissionen med de tre meddelandena *Färdplan för förnybar energi*, *En energipolitik för Europa* och *Att begränsa den globala klimatförändringen till 2 grader Celsius*. Kommissionen pekade ut EU som ledare i "den globala kampen mot klimatförändringarna". Färdplanen för förnybar energi gav enligt kommissionen EU-medborgarna "de garantier de vill ha från sina beslutsfattare" att lösa de "allvarliga problemen" från klimatförändringarna. Trots att biodrivmedel när direktivet var klart 2003 definierades som en lösning på hotet om klimatförändringar erkändes att det var den "prekära oljesituationen" som hade varit direktivets huvudsakliga syfte. Hotet om energisäkerheten försvann sedan i stort sett helt som argument. Istället betonades klimatnyttan med att "biodrivmedlens produktion och användning leder till minskade utsläpp av växthusgaser". Det påpekades dock att biodrivmedel kunde framställas med metoder som inte minskade utsläpp och gav upphov till skadlig miljöpåverkan vilket var något som behövde förhindras. Därför behövde ett certifieringssystem utvecklas tillsammans med exportörer och producenter. Samtidigt angavs att handelshindren var ett stort problem och att EU borde undersöka möjligheterna att öppna upp marknaderna för biodrivmedel och främja den internationella handeln. För biodrivmedel föreslogs ett "rättsligt bindande minimimål" för biodrivmedel på 10 % till år 2020.⁶⁷⁴

Samtidigt som detta omfattande paket släpptes så utkom lägesrapporten för biodrivmedel där en utvärdering gjordes av biodrivmedelsdirektivet från 2003. Slutsatsen var att direktivets mål för 2010 sannolikt inte skulle nås. Under perioden hade bara Tyskland och Sverige nått upp till målsättningarna på 2 %. Flera medlemsländer hade fortfarande ingen eller nära obefintlig andel biodrivmedel i energimixen. Trots detta så var slutsatsen i rapporten att det skulle fastställas en miniminivå för biodrivmedel till 10 %. Angående priserna konstaterades att EU-producerat biodrivmedel hade svårt att nå någon konkurrenskraft om inte oljepriserna översteg 60 euro per fat för biodiesel och 90 euro per fat för bioetanol.⁶⁷⁵ I meddelandet togs det också upp vilka miljömässiga konsekvenser ett främjande av biodrivmedel kunde få. Det konstaterades att de påståenden som hade gjorts av ett antal miljöorganisationer (som BiofuelWatch) om att EU:s konsumtion av biodrivmedel hade gett upphov till skogsavverkning och förstörelse av livsmiljöer i Indonesien och Malaysia var kraftigt överdrivna och att enbart 30000 ton palmolja hade använts till biodrivmedel

⁶⁷⁴ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2007), *Färdplan för förnybar energi*, Förnybara energikällor under 2000-talet: att bygga en hållbarare framtid,

⁶⁷⁵ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2007), *Lägesrapport om biodrivmedel*, Rapport om framstegen när det gäller användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel i Europeiska Unionens medlemsstater, Bryssel den 10.1.2007 KOM(2006) 845 slutlig

2005. Detta kunde sättas i relation till att palmoljaproduktionen hade ökat med 10 miljoner ton under en femårsperiod (2001-2006). Denna ökning hade enligt kommissionen drivits på av livsmedelsmarknaden.⁶⁷⁶ Några farhågor om att livsmedelspriserna skulle stiga på grund av ett ökat biomassaexport fanns inte angivet i någon av rapporterna.

EU:s kamp mot klimatförändringarna befästes allt tydligare som den stora prioriteten. Miljökommissionären Stavros Dimas påtalade under en debatt i parlamentet om klimatförändringar att det nu behövdes ett globalt avtal för att kunna hantera "globala problem" av denna art.⁶⁷⁷ Dimas menade att "aldrig tidigare har klimatförändringen haft en så framträdande plats på den politiska dagordningen. Budskapet från vetenskapens värld är tydligt: klimatförändringen äger rum. Medborgarna förväntar sig vägledning från Europeiska unionens sida i denna fråga."⁶⁷⁸ Han kungjorde också att direktivet om bränslekväliteten hade antagits. Detta främjade enligt honom hållbara bränslen, som biodrivmedel, för transporter. Dimas ansåg att det var viktigt "att ha en ny bilpark i EU för att bekämpa klimatförändringarna".⁶⁷⁹

Månaden efter utkom till följd av kommissionen och rådets uttalanden om klimatförändringar en resolution där parlamentet och föredragande Karl-Heinz Florenz från miljöutskottet (ENVI) nämnde hur stormen Kyrills härjningar⁶⁸⁰ den 18 januari 2007 hade "intensifierat debatten" om klimatförändringar och att många forskare, trots att "ett enda extremt väderfenomen" inte kunde "hänföras direkt" till klimatförändringar, såg en koppling mellan klimatförändringar och väderfenomen av detta slag. Klimatförändringarna ansågs dessutom kunna påskyndas genom "positiva återkopplingar". Detta motiverade enligt parlamentet åtgärder på global nivå och ett politiskt ledarskap för att driva arbetet framåt. Parlamentet tog i resolutionen upp kommissionens förslag om 10 % biodrivmedel till år 2020 men ansåg att "ett mål på 12,5 % vore realistiskt och önskvärt". Kommissionen uppmanades också att införa ett certifieringssystem och standarder för att garantera en hållbar produktion.⁶⁸¹

Under det Europeiska rådets möte 8-9 mars 2007 fastslogs sedan stöd för ett bindande mål på 20 % för förnybar energi och 10 % för biodrivmedel till år 2020. Det hela ingick i det så kallade 20 - 20 - 20 paketet där övriga mål var 20 % energieffektivisering och 20

⁶⁷⁶ Ibid.

⁶⁷⁷ Europaparlamentet (2007), Debatter – Onsdagen den 31 januari 2007, klimatförändring

⁶⁷⁸ Ibid.

⁶⁷⁹ Ibid.

⁶⁸⁰ Storbritannien och Tyskland blev hårdast drabbade och stormen krävde 43 dödsoffer.

⁶⁸¹ Europaparlamentet (2007), Klimatförändringar – Europaparlamentets resolution om klimatförändringar, P6_TA(2007)0038

% växthusgasutsläppminskningar.⁶⁸² På grund av att energiproduktion ansågs vara den största källan till växthusgasutsläpp behövdes en integrerad klimat- och energipolitik för att genomföra EU:s målsättningar.⁶⁸³ I maj månad påbörjades processen i parlamentet för att göra dessa mål rättsligt bindande. Detta ledsagades av en allmän konsultation om biodrivmedel.

Den nederländska Cramerkommissionen

Av stor vikt för händelseförloppet var den nederländska Cramerkommissionen som innan policyprocessen inleddes i februari 2007 släppte rapporten *Testing framework for sustainable biomass*. Denna var rådgivande till i första hand den holländska regeringen men även till andra aktörer som näringsliv, NGO:s och forskningsinstitut. Detta initiativ hade en stor inverkan på de hållbarhetskriterier som utarbetades och kom att utgöra en av flera vägar där Unilevers strategier kunde genomföras. Cramerkommissionen var baserat på ett projekt som hade börjat utvecklas redan år 2000 och hade formaliserats i den fjärde nederländska nationella miljöpolicyplanen från 2001. Fokuset var satt på de kommande 30 åren med syfte att genomföra en övergång till ett hållbart samhälle samt att testa en ny politisk styrning.⁶⁸⁴ Som en del i att uppnå de långsiktiga målen anlätades år 2000 professorerna Jan Rotmans och René Kemp till projektet *Transitions and transition management* vilket sedan ingick i miljöpolicyplanen. Under överinseende av Rotmans utvecklades ett teoretiskt/strategiskt ramverk, transition management, för att genomföra det långsiktiga omställningsarbetet. Managementprocessen var uppdelad i: 1) Utveckla hållbarhetsvisioner och omställningsagendor, 2) Organisera multiaktörsnätverk, 3) Mobilisera aktörsnätverk och genomföra projekt samt 4) Utvärdera, studera och ta lärdom. Strategierna hade därmed tydliga beröringspunkter med Winsemius managementteorier inom miljöområdet⁶⁸⁵ samt de systemteoritankar som framfördes av GLOBE och Romklubben.⁶⁸⁶ Det handlade om att få med sig intressenter och övertyga dessa om nyttan med visionerna i kontrast till att diktatoriskt genomföra och planlägga processen.

⁶⁸² Council of the European Union (2007), Brussels European Council 8/9 March 2007, Presidency Conclusions

⁶⁸³ Ibid. s. 11

⁶⁸⁴ Kemp, R. and Loorbach (2003), *D. Governance for Sustainability through Transition Management*, paper for Open Meeting of the Human Dimensions of Global Environmental Change Research Community, Oct 16-19, 2003 Montreal, Canada; Discussions started with stakeholders in 2001, a group called Project Implementation Transition management (PIT) was put together in 2002 to investigate if the 23 sub-projects would meet the appropriate support and in the end of 2003 the so-called "transition experiments" was ready to be carried out.

⁶⁸⁵ Loorbach, Albert (2007), *Transition Management, New mode of governance for sustainable development*, University of Erasmus: Amsterdam

⁶⁸⁶ Rotmans, Jan, Loorbach, Derk (2009), Complexity and Transition Management, *Journal of Industrial Ecology* volume 13, issue 2 pp 184-196.

Det nederländska ekonomidepartementet utarbetade därefter, i samarbete med företag, icke-statliga organisationer och forskare, sju delområden eller plattformar.⁶⁸⁷ I en av plattformarnas projektgrupper, Green Resources, medverkade Unilever genom Prof. dr E.M. Meijer. Denna grupp tog bland annat fram idén om att utarbeta hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biomassa. Det nederländska ekonomidepartementet sponsrade därefter genomförandet av de olika experimenten med 35 miljoner euro.⁶⁸⁸ Genom arbetsgruppen Taskforce Energy Transition, som sattes samman av det Nederländska ekonomidepartementet och leddes av Royal Dutch Shells VD, Rein Willems, sammanfördes sedan visionerna till en projektplan som år 2006 presenterades på nationell tv. Målsättningarna delades i detta skede av alla involverade intressenter och stöddes aktivt av industrin och miljörelsen.⁶⁸⁹ Projektet kom sedan att överses av ett "omställningsråd" bestående av f.d. ministrar, industrialister, akademiker och inflytelserika NGOs.

I januari 2006 påbörjades arbetet med att ta fram hållbarhetskriterier vilket skedde under ledning av professorn i miljömanagement och styrelseledamoten för Royal Dutch Shell, Jacqueline Cramer.⁶⁹⁰ Förutom att hon var engagerad i Shell och senare blev miljöminister i Nederländerna så delade hon Romklubbens visioner och deltog i deras arbete.⁶⁹¹ Kommissionen bestod av sex arbetsgrupper och samlade representanter från miljö- ekonomi- och utrikesdepartementen, större företag och miljöorganisationer samt forskningsinstitut/konsultföretag.⁶⁹² I detta arbete var Unilever⁶⁹³ och Royal Dutch Shell framträdande och i arbetet konsulterades även Friends of the Earth, Greenpeace, Global Forest Coalition och Wetlands International. Under hela projektet fanns det en internationell koordinering där Nederländerna tillsammans med ett antal andra EU-länder stod i framkanten för att utveckla hållbarhetskriterier för biomassa. Speciellt intensiva var kontakterna och samarbetet med den brittiska regeringen som utarbetade

⁶⁸⁷ Smith, Adrian and Kern, Florian (2009): The transitions storyline in Dutch environmental policy, *Environmental Politics*, 18:1, 78-98; I gruppen ingick också en representant från naturvårdsorganisationen Stichting Natuur en Milieu.

⁶⁸⁸ Kemp, René (2008), *Reflexive Governance for Sustainable Development*, The model of transition management, Presentation for School of Global Governance, 13 march 2008, Maastricht; Nooteboom, Sibout G. (2006), *Adaptive Networks The Governance for Sustainable Development*, Eburon Academic Publishers: Delft, The Netherlands

⁶⁸⁹ Loorbach, Albert (2007),

⁶⁹⁰ Professor i Environmental Entrepreneurship, Utrecht University, Professor i Environmental Management, Erasmus University

⁶⁹¹ Minister Cramer at the Club of Rome's Global Assembly, <http://www.clubofrome.at/2009/amsterdam/p/cramer.pdf> (2012-09-27)

⁶⁹² Ibid. s.37-38 ;

Både Greenpeace och Friends of the Earth delar sina nederländska avdelningar med de internationella huvudkontoren.

⁶⁹³ Jan Kees Vis från Unilever och RSPO hade varit inblandade i arbetsgrupperna *Competition with food* och *Prosperity and Social Well-being*.

ett liknande initiativ genom Low Carbon Vehicle Partnership (LowCVP).⁶⁹⁴ De holländska och brittiska regeringarna hade samma år inlett bilaterala diskussioner om samarbete och gemensamma strategier. EU-kommissionen samt de tyska och belgiska regeringarna var också involverade i denna process.⁶⁹⁵ Dessa gemensamma ansträngningar skulle nu visa sig tydligt i hur den politiska debatten utvecklades på EU-nivå. De olika intressenter som var involverade i de brittisk-nederländska initiativen kom att uppta en stor plats i debatten och i vad som blev direktivets utfall.

Stor inverkan på Cramerkommissionens arbete hade AidEnvironment. Dessa skrev betydande delar av rapporten och gjorde utredningar till ett stort antal av de intressenter som var involverade.⁶⁹⁶ Bland annat hade Eric Wakker från AidEnvironment varit huvudförfattare till ett antal rapporter som hade utrett miljökonsekvenser av palmoljaodling. Detta gjordes på uppdrag av Unilever, WWF och RSPO i ett projekt som syftade till att utarbeta hållbarhetskriterier för palmolja. Finansierade gjorde den nederländska stiftelsen DOEN Foundation.⁶⁹⁷ Bland annat så skrev Wakker 2005 rapporten *Greasy Palms* åt Friends of the Earth i vilken miljöriskerna med en utökad palmoljaodling belystes. Wakker kopplade sedan samman Europas biodrivmedelssatsning med negativa konsekvenser för regnskogar och djurliv i rapporten *The Kalimantan Border Project* som 2006 skrevs åt Milieudefence (Friends of the Earth Netherlands) och Svenska Naturskyddsföreningen.⁶⁹⁸

Utifrån detta rekommenderades bland annat europaparlamentarikerna att stödja en lagstiftning som kunde garantera att produkter från palmolja producerades på ett

⁶⁹⁴ The UK Government (2007), Response to the European Commission Consultation, Biofuel Issues in the new legislation on the promotion of renewable Energy; LCVP (2011), Mission and Objectives, <http://www.lowcvp.org.uk/about-lowcvp/mission-and-objectives.asp> (2011-08-16); LowCVP som bildades 2002 utifrån ett initiativ från den brittiska regeringen samlade representanter från regering, universitet, investerare, miljöorganisationer, bilindustri, bränsle- och energiindustri m.fl. och hade som syfte att "accelerera ett hållbart skifte till kolsnåla fordon och bränslen i Storbritannien och genom detta skapa möjligheter för den brittiska industrin."

⁶⁹⁵ Van Dam et. al. (2008), Overview of recent developments in sustainable biomass certification, artikel i *Biomass and Bioenergy* Volume 32, Issue 8, August 2008, Pages 749-780
Developments in International Bioenergy trade & markets - Results from work of IEA Bioenergy Task 40

⁶⁹⁶ Kessler, Jan Joost (2001), *Environmental Management, Towards a Conceptual Framework for Environmental Governance*, Environment Division, Sustainable Development Department, Inter-American Development Bank, Aid Environment (2011), Clients, <http://www.aidenvironment.org/clients/> (2011-09-21); Eric Wakker från AidEnvironment skrev i januari 2005 rapporten *Greasy Palms* åt Friends of the Earth där en utökad palmoljaodling pekades ut som ett stort problem. Denna var sammanlänkad med starten av Roundtable on Sustainable Palm Oil.

⁶⁹⁷ AidEnvironment and DOEN Foundation, Pure Oil Programme, <http://www.rspo.org/files/pdf/RT3/Proceedings/DOEN%20Foundation.pdf> (2012-02-13)

⁶⁹⁸ Wakker, Eric (2006), *The Kalimantan Border Project*, Rapport från Milieudefence

ansvarsfullt sätt. Förutom att investerare och palmoljeinköpare av FoE rekommenderades att gå med i RSPO uppmanades regeringarna i Nordamerika, Kina, Malaysia och Europa att förbereda en lagstiftning som gav stöd till handel och investering i hållbar palmolja och exkludera användandet av palmolja från "ohållbara källor".⁶⁹⁹ Detta gjordes trots att Friends of the Earth på uppmaning av sina lokalavdelningar i Malaysia och Indonesien inte hade gått med i RSPO.⁷⁰⁰ Dessa rapporter, som indirekt hade tillkommit genom RSPO:s initiativ, hade bidragit till att både väcka frågan i parlamentet om att införa ett förbud mot palmolja till biodrivmedel samt sjösättandet av aktivistorganisationen BiofuelWatch.

Ett av Cramerkommissionens mål var att testa om det egna systemet var jämförbart med andra existerande certifieringsscheman. RSPO ansågs leva upp till flera av kriterierna vilket gjorde att det blev en del av det "testade ramverket".⁷⁰¹ Rapporten sammanfattades sex olika kriterier för en hållbar produktion av biomassa. Dessa var: 1) Ett tak för hur stora utsläpp av växthusgaser produktionen fick ge upphov till, 2) Förhindra att det uppstod konkurrens med matproduktionen, 3) Skydda biodiversiteten, 4) Förhindra negativa miljöeffekter från konstgödsel och bekämpningsmedel, förhindra jorderosion och utlakning, förbättra vattenkvaliteten etc. 5) Gynna välstånd i såväl producent- som konsumentländer samt 6) Ett socialt välmående skulle kunna garanteras hos lokalbefolkning och anställda. Prövandet av dessa kriterier skulle få stor betydelse framöver och involvera ett antal icke-statliga organisationer.

⁶⁹⁹ Ibid.

⁷⁰⁰ RSPO (2005), EB 01-05: Minutes of Executive Board Meeting, 17 februari 2005, Kuala Lumpur

⁷⁰¹ Cramer, Jacqueline et. al. (2007), Testing framework for sustainable biomass, Advice of the project group "Sustainable production of biofuels", Commissioned by the Energy Transition's Interdepartmental Programme Management (IPM), March 2007, s. 28-29

TABELL 3: AKTÖRER INVOLVERADE I NEDERLÄNDSKA CRAMERKOMMISSIONENS ARBETSGRUPPER

Cramerkommissionen		
Myndigheter	Företag	NGO:s
Ministry of Foreign Affairs	Biox	BothEnds
Ministry of Economic Affairs	Cargill	OxfamNovib
Ministry of Agriculture	Essent	Stichting Natuur en Milieu
Ministry of VROM	Nedalco	IUCN
SenterNovem	NUON	WWF
	Productschap MVO	Solidaridad
	Rosendaal Energy	
	Royal Dutch Shell	
	Unilever	
Forskning	Certifiering	Banker
AidEnvironment	Control Union	Rabobank
CE Delft	Milieukeur	
Utrecht University		
Wageningen University		
LEI		
Probos		

En projektstrategi hade sedan utvecklats i syfte att politiskt implementera certifieringen. Detta innebar att "starta en mental process" som eventuellt i slutändan skulle leda till att den önskade certifieringen genomfördes. En struktur byggdes upp där kunskaper delades mellan olika aktörer samtidigt som det "skapades" stöd för åtgärderna hos myndigheter, marknadsaktörer och NGO:s. Detta ansågs nödvändigt eftersom myndigheterna bara kunde påverka en mindre del av "spelfältet".⁷⁰² Detta representerade också en tydlig managementstrategi för att genomföra målsättningarna.

Allmän konsultation

Under den allmänna konsultationen om biodrivmedelsfrågorna, *Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy*, som pågick mellan april och maj 2007 hade en rad med synpunkter inkommit. Kommissionen önskade nu få svar på hur ett certifikationssystem skulle vara uppbyggt, hur effekterna på landanvändningen skulle övervakas, hur användningen av den andra generationens biodrivmedel skulle

⁷⁰² Ibid. s 7-10

uppmuntras samt vilka ytterligare åtgärder som behövdes för att möjliggöra tioprocentmålet.

Unilever lämnade ett detaljerat svar och varnade återigen för att en ökad efterfrågan på biodrivmedel skulle få svåra konsekvenser för råvarutillgången. De höjda priser som riskerade uppstå ansågs som ohållbara för de globala matvaruproducenterna. Priserna på rapsolja hade exempelvis efter biodrivmedeldirektivets införande höjts med 40-45 %. Unilever menade att en stor satsning på biomassa till energi skulle kunna destabilisera tillgången på mat i världen och medföra lokala livsmedelsbristsituationer. Unilever opponerade sig mot kommissionens uppfattning om att prisstegringen drivits på av livsmedelsmarknaden och menade istället att jakten på råvara till biodrivmedel hade bidragit till utvecklingen. Detta fick bland annat konsekvensen att livsmedelsindustrin fick övergå till andra råvaror som palmolja för att framställa sina produkter.⁷⁰³

Unilever menade dessutom att en större satsning på biodrivmedel framställt av vegetabiliska oljor som palmolja riskerade att få konsekvenser för ömtåliga livsmiljöer i Amazonas och Borneo och hänvisade i sammanhanget till expertis från European Environmental Agency, UNEP, WWF och Birdlife International. Unilever angav att råvarusituationen hade medverkat till att de år 2004 startade Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO). Detta var en organisation Unilever ledde genom Jan vis Kees ordförandeskap.⁷⁰⁴ Denna oro delades också av den amerikanska mat- och jordbrukskoncernen Cargill samt brittiska Cadbury Schweppes.⁷⁰⁵ Några synpunkter från andra stora internationella livsmedelsproducenter lämnades inte.

Unilever ville för att undvika negativa effekter få till en livscykelberäkning; att skogar, torvmarker, våtmarker och grässlätter inte skulle definieras som hållbara för biodrivmedelsproduktion om de gjordes om till jordbruksområden; att markanvändningsförändringar inte skulle resultera i avskogning och biodiversitetsförlust och att minimivärden behövdes på biodrivmedlets

⁷⁰³ Unilever (2007), Unilever response to the European Commission's Public Consultation exercise (April-May 2007) on "Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy"

⁷⁰⁴ 2001 undersökte WWF möjligheterna att starta en "Roundtable on Sustainable Palm Oil". Detta var resultatet av ett informellt samarbete mellan Aarhus United UK Ltd, Golden Hope, Migros, Malaysian Palm Oil Association, Sainsbury, Unilever och WWF. Dessa företag/organisationer utgjorde den organiserande kommittén som arrangerade det första mötet 2002. [http://www.rspo.org/sites/default/files/RSPO_Press_Statement_\(final\).pdf](http://www.rspo.org/sites/default/files/RSPO_Press_Statement_(final).pdf)

⁷⁰⁵ Van Dam et. al. (2008), Cadbury Schweppes (2007), Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy, Draft CS response to DG TREN biofuels sustainability standards consultation

koldioxidreducerande effekter. Dessutom så betonades att produktionen av biodrivmedel inte fick resultera i ett hot mot livsmedelssäkerheten.⁷⁰⁶

Detta betonades även av miljöorganisationerna inom Green 10. Birdlife International, European Environmental Bureau och Transport and Environment hade författat ett gemensamt svar där de främst tog upp livscykelaspekten och frågan om indirekta markanvändningsförändringar. De välkomnade EU:s utvecklande av ett system för hållbar biodrivmedelsproduktion och dess bidrag till växthusgasreduceringar. De ansåg dessutom att det var viktigt att inkludera globala övervakningsinitiativ som redan hade börjat utvecklas av FAO och UNEP för att få en förståelse för hur biodrivmedel kunde orsaka markanvändningsförändringar på en global nivå. De betonade att inte ens det bäst designade certifieringsschemat skulle kunna förhindra att EU:s biodrivmedelspolitik ledde till "svåra globala problem" som avskogning och omflyttning av småjordbrukare.⁷⁰⁷ Några anmärkningar om att livsmedelssäkerheten skulle vara hotad gjordes inte i detta läge. Det angavs dock att konkurrensen om jordbruksmark till livsmedel behövde tas under övervägande.

Brittiska BiofuelWatch kom precis som under föregående konsultation med starka ord och varningar i sitt svar och påpekade att kommissionens förslag helt ignorerade sociala kriterier. De menade att det fanns bevis för att biodrivmedelsproduktionen i ett flertal länder gav upphov till människorättsövergrepp och avhysningar. Bland annat påstods att tusentals familjer förflyttats med hjälp av paramilitära förband i Colombia för att möjliggöra plantager och att mord utförts av paramilitärer med kopplingar till palmoljaföretag. Uppgifter hade även hämtats från FN:s permanenta forum för ursprungsbefolkningar om att 5 miljoner människor i den Indonesiska provinsen Västra Kalimantan skulle tvingas från sina hem. Efterfrågan på biodrivmedel ansågs även driva upp priserna på sojabönor. Dessutom riskerade en "accelererande" expansion av odlingar drabba småbönder och ekosystem negativt i flera sydamerikanska länder.⁷⁰⁸ BiofuelWatch ansåg att EU negligerade biodrivmedlets påverkan på matpriserna. De hänvisade till en rapport från FAO som pekade på att matpriserna hade ökat med 5 % de senaste 12 månaderna på grund av biodrivmedel. Dessutom indikerade en rapport utgiven av International Food Policy Research Institute (IFPRI) att en "aggressiv" tillväxt av biodrivmedel skulle höja priserna på en rad livsmedel som majs, kassava, vete och oljeväxter. Konsekvenserna av dessa stigande priser och skiftet från matproduktion till

⁷⁰⁶ Unilever (2007)

⁷⁰⁷ Birdlife International et.al. (2007), Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy, Response from Birdlife International, the European Environmental Bureau and the Transport and Environment Network

⁷⁰⁸ BiofuelWatch (2007), Response to the Consultation "Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy" by Biofuelwatch, www.biofuelwatch.org.uk

odlande av "jordbruksbränsle" skulle kunna innebära utarmning och svält för ett stort antal människor. Dessutom så tog BiofuelWatch upp frågan om att indirekta markanvändningar⁷⁰⁹ inte belystes i förslaget och hänvisade till Cramerkommissionens rapport. Att ignorera detta betydde att den "sanna påverkan på klimatförändringsutsläpp och biodiversitet" negligerades.⁷¹⁰ Biofuelswatch var genom Global Forest Coalition medlem av nätverket som utgick från Cramerkommissionen.

Detta visade sig även hos Friends of the Earth Europe som tog upp åtta principer som de ansåg behövdes för att få till stånd en hållbar produktion. De nämnde specifikt palmolja som ett problem och menade att en expansion kunde leda till att regnskogarna hotades. Produktionen av råvara till biodrivmedel skulle inte heller få ske på bekostnad av livsmedelssäkerheten.⁷¹¹ Palmolja som råvara till biodiesel samt livsmedelssäkerheten togs upp som ett problem av ett flertal av de ickestatliga organisationer som uttalade sig.

Biodrivmedelsindustrins svar kunde logiskt sett ha försökt bemöta den andra sidans oro för inverkan på livsmedelspriser och andra negativa effekter eftersom de själva var intresserade av råmaterialet till sin egen produktion och affärsverksamhet. Så var dock inte fallet. Istället förordades av European Biodiesel Board en harmonisering av certifieringen av biomassa så att den innefattade alla former av bioenergi och menade att detta skulle vara svårt att genomföra på livsmedelssektorn eftersom denna inte gynnades genom ett direkt "support-system". De ville också att systemet skulle vara multilateralt och implementeras på FN-nivå. Om det bara genomfördes inom EU skulle "problemen med avskogning och dålig landanvändning" fortsätta samtidigt som EU:s bioenergindustri skulle få konkurrensnackdelar jämfört med tredje land. Därför ansåg EBB att hållbarhetskriteriet behövde "tillämpas internationellt på allt biodrivmedel (och bioenergi)" som var avsett för konsumtion i Europa. De menade dock att problemen med avskogning och hot mot biodiversiteten inte enbart kunde lösas med en certifiering av biodrivmedel eftersom mindre än 5 % av palmoljeimporten användes till biodiesel. Resterande andel gick till livsmedel (margarin, kakor, glass etc.). Utsläpp av koldioxid ansåg de borde relateras till den typ av fossil energi som biodrivmedlet var tänkt att ersätta. Detta innebar att biodrivmedlets utsläpp inte skulle jämföras med medelvärdet för fossila bränslen utan det som var dyrast och svårast att utvinna (vilket också gav upphov till störst utsläpp). European Bioethanol Fuel Association (eBIO) delade denna

⁷⁰⁹ En fråga som året innan hade lyfts av Unilever.

⁷¹⁰ BiofuelWatch (2007)

⁷¹¹ Friends of the Earth (2007), Public consultation response from Friends of the Earth Europe

synpunkt och ville även få till en harmonisering av standarden till ett europeiskt system.⁷¹²

Frågans internationella karaktär gav avtryck genom att även tredjeländer som Malaysia uttalade sig om certifieringen. Det var deras regnskogar och aktiviteter som EU ville reglera och övervaka. I svaret uttrycktes en oro för att certifieringen skulle innebära en inblandning i exportländernas inre angelägenheter. Malaysias regering ansåg att EU:s lagar inte skulle tvingas på exportländerna. De ville att markanvändningsförändringar, övervakningsmekanismer, biodiversitet och koldioxidutsläpp skulle regleras av exportländernas egna miljölagar och ansåg även att det inte skulle förekomma några former av diskriminering gentemot de råvaror som användes till biodrivmedel. Den malaysiska regeringen var kritisk till termer som "mark med stor biologisk mångfald" och "miljöfarliga system för produktion av biobränsle" och ansåg att dessa inte skulle användas så länge det inte fanns internationella avtal och standarder som kunde reglera detta.⁷¹³ En stor andel av de svarande efterlyste globala avtal som kunde hantera effekterna och reglera marknaden.

Debatt i parlamentet om en färdplan för förnybar energi

Detta avspeglades även i parlamentet där kommissionens förslag nu behandlades. Sayyed Karim föredragande från utskottet för en internationell handel (INTA) uppmanade kommissionen att "säkra en rättvis internationell handel för biodiesel inom ramen för WTO" och ville införa åtgärder mot tredjeländer som använde sig av "högsubventionerad export" av detta bränsle. Detta var tydligt riktat gentemot länder som Malaysia och Indonesien. Handelsutskottet underströk också att en expansion av palmolja och sojabönor kunde leda till att "de sista regnskogarna i Borneo och Amazonområdet" utplånades. De anammade därmed den linje som både miljörelsen, ENVI och livsmedelsproducenterna stod bakom. Det handlade i deras fall om att undvika negativa konsekvenser för livsmedelsmarknaderna och livsmedelssäkerheten. Unilever hade vid föregående års konsultation bland annat opponerat sig mot en subventionering av biodrivmedel som kom från råvaror till livsmedel.

Även i miljöutskottet, och speciellt parlamentarikerna som ingick i GLOBE/EUFORES, togs livsmedelssäkerheten upp som en angelägenhet.⁷¹⁴ Yttrandet var författat av

⁷¹² Styrelsen bestod av Abengoa, Agroetanol, Alcobiofuel, Amochim, British Sugar, Cargill, Cropenergies, Fuel 21, KWST, Royal Nedalco och SEKAB.

⁷¹³ Government of Malaysia (2007), Feedback on the proposed new legislation on the promotion of renewable energy, Feedback from the government of Malaysia

⁷¹⁴ Förutom att GLOBE:s Vittorio Prodi var ansvarig för ENVI:s yttrande så kom 26 av 48 ändringsförslag till yttrandet från GLOBE/EUFORES medlemmar.

italienska parlamentarikern Vittorio Prodi⁷¹⁵ som var medlem av båda dessa organisationer samt European Energy Forum. Liknande de synpunkter som hade framförts av Unilever och miljöorganisationerna i konsultationen så anförde Anders Wijkman i yttrandet att "biobränslen inte fick produceras på livsmedelssäkerhetens bekostnad eller leda till att regnskogar förstörs". Produktionen och användningen av biobränslen skulle också "medföra påtagliga minskningar av koldioxidutsläppen för att kunna uppfylla EU:s kriterier för biobränslemålet." Wijkman tog också fram de tidigare ståndpunkter som hade överenskommit under konferensen om förnybar energi i Berlin 2004 om att få bort befintliga handelshinder och att upphäva importtullarna. Detta var även en målsättning för kommissionen. Han menade att det behövdes en lagstiftning som avlägsnade "förvrängda incitament" i form av subventioner som gav fördelar till fossil energi.⁷¹⁶ Wijkman förordade en internationell handel för att möjliggöra en större import av bioenergi från tropikerna samtidigt som han efterlyste globala kontrollmekanismer för att hantera de negativa konsekvenser som blev resultatet av den första åtgärden. Detta låg helt i de globaliseringssträvanden som förespråkades av GLOBE och Romklubben. Överstatlighet och stärkta internationella organisationer sågs som den yttersta lösningen på alla problem som identifierades. De kriser som uppstod öppnade möjligheter till att genomföra de globala förändringarna.⁷¹⁷ Romklubbens arbete gick nu in i en intensiv fas där det handlade om att introducera en politisk arkitektur som kunde sammankoppla det lokala med det globala.⁷¹⁸ I denna kontext låg också hanterandet av biodrivmedel och det arbete som Romklubbens samarbetspartner GLOBE utförde.

Internationell konferens om biodrivmedel

Den 5-6 juli samlade EU-kommissionen viktiga nyckelspelare till konferensen "International Conference on Biofuels 2007" för att diskutera förutsättningarna för en hållbar utveckling av biodrivmedel. I denna deltog EU-kommissionens ordförande José Manuel Barroso, Brasiliens president Lula da Silva, kommissionärerna Andris Piebalgs (energi), Stavros Dimas (miljö), Peter Mandelson (handel), Louis Michel (utveckling- och bistånd) samt företagsledare, akademiker och representanter för NGO:s och andra intresseorganisationer. På konferensen behandlades fyra nyckelområden för att stödja biodrivmedel: utveckling av en internationell handel, miljörisker och fördelar med produktion och användning, biodrivmedel i utvecklingsländerna samt nuvarande och

⁷¹⁵ Bror till Romani Prodi som var EU-kommissionens ordförande mellan 1999-2004.

⁷¹⁶ Europaparlamentet (2007), Färdplan för förnybar energi – Förnybara energikällor under 2000-talet: att bygga en hållbarare framtid, Ändringsförslag 1-48

⁷¹⁷ Detta hade också beskrivits under den konferens, Crisis and Opportunities, som hölls av World Future Society 1975 och som skapade embryot till GLOBE.

⁷¹⁸ Club of Rome (2008), *From global warming to global policy*, The Future Belongs to Us All

framtida utvecklingsmöjligheter inom biodrivmedelsområdet. Representerade i talarstolen inom delområdet "Environment and Biofuels: Risks and Benefits of Production and Use" var Jos Dinks och Michael Rands från Birdlife International och Transport & Environment, Yusof Basiron från Malaysian Palm Oil Promotion Council (MPOC) samt Raffaello Garofalo från European Biodiesel Board (EBB). EBB och MPOC kom att representera en diametralt skild position från Birdlife, FoE och T&E i frågan om biodrivmedel men landade ändå i en liknande lösning.⁷¹⁹

De problem som hade associerats med biodrivmedelsproduktionen av miljöorganisationer som BiofuelWatch och hade väckts av enskilda parlamentariker fick nu stöd från tyngre aktörer. Miljökommissionären Stavros Dimas uppmärksammade att prisökningar hade skett på tortillas i Mexiko. Samma problem kunde enligt Dimas uppstå i andra utvecklingsländer. Detta skulle kunna leda till hunger. Han hänvisade till en ännu inte publicerad rapport från OECD:s Roundtable on Sustainable Development som pekade på att satsningen på biodrivmedel skulle leda till "betydande höjningar av livsmedelspriserna".⁷²⁰ Rapporten hade bland annat hänvisat till varningar från koncerncheferna för Nestlé och Cargill om att matpriserna skulle höjas om jordbruksmark omvandlades till att producera energigröda. Detta hade även lyfts av REN 21-nätverkets rapportskrivare Worldwatch Institute som menade att de jordbruksarealer som skulle behöva tas i anspråk för att möta kraven på 10 % biodrivmedel inte räckte till både mat och energi. I Europa skulle exempelvis 72 % av arealen behöva tas i anspråk för att odla energigröda. Avskogning och omvandling av regnskogar till jordbruksmark ansågs även det som en allvarlig "risk". Enligt en rapport från Världsbanken som Dimas hänvisade till var värdet på regnskogen som koldioxidlager betydligt större än om den omvandlades till jordbruksmark för exempelvis palmolja. Lösningen var att säkra internationella standarder för biodrivmedel. Detta var även något som OECD förordade.⁷²¹ Enligt OECD behövdes ett internationellt ramverk för att säkra hållbar landanvändning och för att "bekämpa" avskogning. Det var den globala lösningen som förespråkades medan en förhoppning även sattes till den andra generationens biodrivmedel. OECD-rapporten angav att certifieringen behövde utvecklas i samförstånd och att endast en "världsomspännande certifiering" kunde skapa en positiv utveckling.⁷²² Det föreslogs senare under Roundtable on Sustainable Developments möte 11-12 september att NASA:s och

⁷¹⁹ European Commission - External Relations, International Conference on Biofuels 2007, http://ec.europa.eu/external_relations/energy/events/biofuels/speeches_en.htm (2010-05-05)

⁷²⁰ Dimas, Stavros (2007), Speech, Credible and serious choices about biofuels, International Biofuels Conference, 05 July 2007, Brussels

⁷²¹ Ibid.

⁷²² Doornbosch, Richard och Steenblik, Ronald (2007), Biofuels: is the cure worse than the disease, Roundtable on Sustainable Development, OECD

European Space Agency:s globala satellitobservationssystem skulle användas för att övervaka lagöverträdelser och samtidigt ge realtidsdata om vad som händer med skogar, vatten och landanvändning.⁷²³ OECD Roundtable on Sustainable Development finansierades av WBCSD, som leddes av Unilevers rådgivare Björn Stigson, samt McCall McBain Foundation. Dimas och kommissionen hade därmed snabbt svängt i sin syn på frågan.

I debatten som följde gav Yusif Basiron från Malaysian Palm Oil Council (MPOC) en mer positiv bild av biodrivmedel och belyste biodiesels potential som "bekämpare" av klimatförändringar.⁷²⁴ MPOC angav att "biobränslen, i synnerhet palmolja, har potential att ge ett verkligt bidrag till kampen mot klimatförändringarna".⁷²⁵ Basiron menade även att satsningen på biodrivmedel från palmolja bekämpade fattigdomen bland landlösa bönder och ansåg att det var en nations rättighet att få använda sin jordbruksmark till livsmedelsproduktion och få inkomster från den. Palmolja utgjorde enligt Basiron den mest kostnadseffektiva råvaran till biodiesel och det krävdes små ytor för att producera stora volymer olja. Han påpekade att oljeplantagerna som hade växt fram allt mer under senare år huvudsakligen hade skett på bekostnad av produktion som gummi, kakao och kokosnötter och inte genom att regnskogar huggits ned.⁷²⁶ Raffaello Garofalo från EBB återgav den uppfattning som hans organisation tidigare gett uttryck för och påpekade att palmoljans användande som råvara till biodiesel var ytterst marginell inom EU och endast uppgick till 3 %. Han ansåg att EU borde införa en inblandning av 10 % biodiesel i den diesel som såldes inom unionen och efterlyste även enkla "universella regler och principer" för att ge ett tydligt ramverk.⁷²⁷

Mot detta ställde sig Transport & Environment och Birdlife International vilka var av uppfattningen att biodrivmedelsproduktionen i den tropiska delen av världen skulle komma att åstadkomma en decimering av regnskogarna och utgöra ett hot mot biodiversiteten. För att lösa detta problem ville Birdlife International införa ett globalt övervakningssystem och arbeta för internationella överenskommelser för den globala

⁷²³ OECD: Round Table on Sustainable Development (2007), Chairmans Summary, 20th Meeting of the Round Table on Sustainable Development, Biofuels: Is the Cure Worse than the Disease 11-12 September 2007, OECD Headquarters, Château de la Muette, Paris

⁷²⁴ Dr Yusof Basiron, CEO, Malaysian Palm Oil Council (MPOC) International Conference on Biofuels, Brussels, Belgium 5th and 6th July, 2007

⁷²⁵ Ibid.

⁷²⁶ Ibid.

⁷²⁷ Garofalo, Raffaello (2007), Speech, The Future of EU Biodiesel Production, International Conference on Biofuels

http://www.eeas.europa.eu/energy/events/biofuels/sessions/s3_06_ebb_garofalo.pdf (2011-08-26)

biodrivmedelshandeln.⁷²⁸ Även Dr. Corrado Clini från G8 Renewable Energy Task Force, Global Bioenergy Partnership och REN 21 stämde nu in i den negativa kören och motsade Basirons påstående om palmoljan. Han menade att "i fallet med palmolja från Indonesien kan produktionen av biobränslen producera mer skadliga utsläpp än de fossila drivmedel som de ersätter".⁷²⁹

Clini hänvisade till forskning från Wetlands International och nederländska konsultföretaget Delft Hydraulics och menade att den ökade produktionen av palmolja i Indonesien för att tillfredsställa Europas biodrivmedelsbehov skedde genom att torrlägga och elda torvmark samt att "utplåna enorma" arealer regnskog.⁷³⁰ Wetlands rapport pekade också enligt Clini på att satsningen skulle resultera i stora koldioxidutsläpp. Utsläppen från torvmark var enligt Wetlands en "alarmerande källa till växthusgaser".⁷³¹ Om detta stämde så var palmolja direkt olämpligt att använda som råvara till biodrivmedel. Corrado Clini hade därmed både varit med om att utarbeta satsningen på förnybar energi från utvecklingsländerna efter G8 i Okinawa 2000, driva det som chef för GBEP och därefter varna för konsekvenserna av satsningen. Dessutom hade Delft Hydraulics deltagit under Villach och Bellagiomötena 1987 när det både utvecklades policyrekommendationer för hur frågan om koldioxidutsläpp från regnskogar skulle hanteras samt uppmaningen om att snabbt utveckla förnybara energikällor för att förhindra en klimatkatastrof.

Wetlands som medverkat konsultativt i Cramerrapporten hade tidigare uppmanat till ett världsomfattande förbud mot användandet av palmolja till biodrivmedel. Efter påtryckningar från Wetlands och ett antal andra NGO:s hade det nederländska parlamentet i december 2006 ändrat sin policy inom området. Statssekreteraren Pieter van Geel uppgav i samband med detta att han ångrade sitt stöd för denna form av energi.⁷³²

Pieter van Geel och den nederländska regeringen kan dock indirekt sägas vara inblandade i de påtryckningar som ändrat på den nederländska biodrivmedelspolitiken. Wetlands International är en NGO som är baserad i Wageningen i Nederländerna. Dess medlemmar består förutom av tolv ornitologiska sällskap, som Birdlife International, av

⁷²⁸ Rands, Michael (2007), Environment and biofuels: Risk and benefits of production and use, International Conference on Biofuels, Brussels, Belgium 5th and 6th July, 2007

⁷²⁹ Clini, Corrado (2007), The Global Energy Partnership, International Conference on Biofuels http://eeas.europa.eu/energy/events/biofuels/sessions/s2_pm_05_corrado_clini.pdf (2011-08-25)

⁷³⁰ Ibid.

⁷³¹ Kaat, Alex; Silvijs, Marcel (2007), *Peatland degradation fuels climate change*, Wetlands International: Wageningen

⁷³² Wetlands International (2006), Palm oil banned from bio-fuels in the Netherlands, Press Release 14 December 2006

35 regeringar varav 14 är baserade inom EU. Medlemmarna möts årligen för att bestämma en "global strategi". Finansieringen av verksamheten härstammar sedan från internationella organisationer som GEF, Världsbanken, UNEP och EU-kommissionen, privata stiftelser och företag samt från regeringar. Wetlands fick bland annat medel från de nederländska miljö- jordbruks- och utrikesdepartementen. Rapporten och studien *Peat-CO2* från Wetlands International och Delft Hydraulics ingick i ett projekt startat 2005 och var finansierat av Delft Hydraulics, Wetlands International och WWF Indonesia.⁷³³ Delft Hydraulics budget för forskning och utveckling kom från ett antal nederländska ministerier och forskningsinriktningen bestämdes i nära samarbete med dessa.⁷³⁴ *Peat-CO2* utgjorde på detta sätt i stort sett ett beställningsjobb från den nederländska regeringen och kom att användas för att påtala miljöhotet från palmolja i ett antal sammanhang.⁷³⁵

Wetland/Delfts studie varnade enligt Clini för att EU:s biodrivmedelssatsning skulle leda till högre utsläpp av koldioxid. Detta var något som BiofuelsWatch året innan hade hänvisat till och även tagit upp i senare publikationer.⁷³⁶ Clinis starka ord var dock inte förankrade i några reella händelser utan var baserade på antaganden om vad som skulle ske om exempelvis Malaysia och Indonesien påbörjade en satsning på biodrivmedel och om känslig mark togs i anspråk för att anlägga plantager för palmolja. I rapporten från Delft hänvisades dessutom bara till att plantagerna expanderade snabbt och att detta "till viss del drevs av en ökad efterfrågan på biodrivmedel". Clinis påstående om att biodrivmedelsexpansionen redan hade lett till torrläggning och brännande av torvområden i Sydostasien hade ingen förankring i vad som faktiskt nämndes i Delft/Wetlandsrapporten.⁷³⁷ Däremot så diskuterades det i en artikel från Wetlands International att 26 % av koncessionerna för palmolja i Indonesien var beläget på

⁷³³ Hooijer, A., Silvius, M., Wösten, H. and Page, S. (2006). *PEAT-CO2, Assessment of CO2 emissions from drained peatlands in SE Asia*. Delft Hydraulics report Q3943 (2006)

⁷³⁴ Delft Hydraulics (2005), R&D 2004 Annual Report; Deltares (2008), Annual Report

⁷³⁵ Syftet med studien var att A) demonstrera länknings mellan dränering och koldioxidutsläpp (höja medvetenheten), B) kvantifiera de faktiska utsläppen från torvmarksdränering (research) samt att C) utveckla managementverktyg för torvmark med fokus på vattenförvaltning. Resultaten från studien presenterades sedan på UNFCCC COP 12 i Nairobi 2006. Peat2 samarbetade också med det brittiska, EU-finansierade, CARBOPEAT project. CARBOPEAT som startade i början av 2007 syftade till att nå en större förståelse för "carbon-climate-human interactions in tropical peatlands". Slutsatserna skulle sedan spridas till beslutsfattare, företag och regioner som var beroende av tropisk torvmark. Projektet pågick till mars 2009.

⁷³⁶ BiofuelWatch et.al, (2007), *Agrofuels: Toward a reality check in nine key areas*, report June 2007

⁷³⁷ Hooijer, A., Silvius, M., Wösten, H. and Page, S. (2006)

torvmark och att en ökad import av palmolja till biodrivmedel skulle kunna höja koldioxidutsläppen istället för att sänka dem om dessa områden togs i anspråk.⁷³⁸

Vid denna tidpunkt fanns inga studier som kunde bekräfta att de varningar som nu hade kommit fram var korrekta. Oron för att biodrivmedelsproduktionen kunde leda till ökade koldioxidutsläpp hade inte heller, vid denna tidpunkt, blivit någon stor fråga på parlamentsnivå. Under ett möte anordnat av Wetlands International i Kuala Lumpur om torvmark, biodiversitet och klimatförändringar beslutades dock av deltagarna⁷³⁹ att RSPO:s principer och kriterier för hållbar palmolja borde gälla.⁷⁴⁰ Rapporten kom dock att tjäna som vetenskapligt underlag och ge den tyngd som behövdes för att bekräfta de farhågor som framförts av aktörer som Unilever och BiofuelWatch. Det hela utgjorde ett diskursbrott och flera av de organisationer som medverkade till att globalt sätta igång satsningen på biodrivmedel som klimatåtgärd identifierade nu tydliga problem med produktionen. Detta öppnade upp för en lösning som föreskrev internationella standarder för att säkerställa en "hållbar" produktion och en global övervakning för att hantera att denna efterlevdes. Detta var tydligt i så väl konsultationen, i parlamentet och under den internationella konferensen om biodrivmedel.

I Britta Thomsens betänkande som släpptes 20 juli 2007 välkomnades kommissionens förslag om tio procent biodrivmedel om dessa kunde produceras på ett hållbart sätt. Speciellt avsåg detta att en rättvis balans kunde tillgodoses mellan livsmedels- och energiproduktionen. Kommissionen uppmanades av parlamentet att utarbeta ett obligatoriskt certifieringssystem. Kriterierna borde vara utformade "för att garantera att produktionen av biodrivmedel leder till en avsevärd minskning av växthusgasutsläpp under hela livscykeln" samt att livsmedelspriserna inte skulle påverkas. De globala effekterna av biodrivmedelsproduktionen behövde samtidigt övervakas noggrant för att se till att den följde "gemenskapens politik och mål".⁷⁴¹

I parlamentet debatterades Thompsens betänkande den 24 september 2007 och de varningar som hade uppkommit fick nu ett mer tydligt avtryck. Thompsen menade att "en fokusering på biobränslen" inte behövde "leda till ökade livsmedelspriser". Denna

⁷³⁸ Wetlands International (2006), Peatland degradation fuels climate change, An unrecognized and alarming source of greenhouse gas, Article presented at the 12th UN-FCCC summit, Nairobi 2006.

⁷³⁹ Anordnat av Wetlands International, The Global Carbon Project, BP, Global Environment Centre, Asia Pacific Network on Global Change Research (APN), Här ingick representanter från brittiska CARBOPEAT

⁷⁴⁰ Wetlands International et.al. (2007), Technical Workshop on Minimizing Impacts of Palm Oil and Biofuel Production in Se Asia On Peatlands, Biodiversity and Climate Change 31 October – 1 November 2007, Kuala Lumpur Summary Statement

⁷⁴¹ Europaparlamentet (2007), Betänkande om en färdplan för förnybar energi, Utskottet för industrifrågor, forskning och energi, slutlig version

uppfattning delades dock inte av GLOBE:s Dorette Corbey, som var ansvarig för betänkandet om bränslekvalitetsdirektivet. Hon ansåg förvisso att biodrivmedel under strikt kontrollerade former skulle medverka till "ett mer hållbart energiförsörjningssystem" men markerade att vissa biodrivmedel var till "stor skada för den biologiska mångfalden och för livsmedelspriserna". Spanske parlamentarikern David Hammerstein menade att "den eufori som biobränslena har frambringat riskerar att sätta Europas och övriga världens livsmedelsförsörjning på spel". Även andra ledamöter som Riitta Myller och Csaba Sándor Tabajdi påtalade nu riskerna med att en ökad biodrivmedelsproduktion skulle kunna resultera i högre matpriser. Eija-Riitta Korhola (PPE-DE) hänvisade exempelvis till farhågor som framkommit i OECD-rapporten⁷⁴² om att subventioner till biodrivmedel skulle kunna ge upphov till stigande livsmedelspriser och skador på skogarna. Biobränslenas bidrag till "att hejda klimatförändringen" kunde dessutom vara mindre "än vad man tidigare trott". Jordbruksutskottets Agnes Schierhuber (EPP-ED) menade dock att det fanns tillräckligt med bördig jordbruksmark för att tillfredsställa de växande behoven. Energikommissionären Andris Piebalgs stämde in i detta och betvivlade att en satsning på förnybar energi "avsevärt" skulle påverka livsmedelspriset.⁷⁴³

Problemen blir publika

Efter att parlamentet släppte sin resolution den 25 september påbörjades förberedelser om en riktad kampanj mot biodrivmedel från flera miljöorganisationer på EU-nivå och internationellt. Inledningsvis så diskuterades inte livsmedelssäkerheten i någon stor omfattning. Det var istället palmoljans miljöeffekter och koldioxidutsläpp som var dominerande. Ledande roller i kampanjen tog Friends of the Earth och Greenpeace. Både Greenpeace och FoE hade sina internationella huvudkontor i Amsterdam varifrån verksamheten koordinerades globalt till de nationella avdelningarna och EU. I Nederländerna fanns också huvudparten av de finansiärer och samarbetspartners som ingick i Cramerkommissionens nätverk.

Friends of the Earth inledde i oktober 2007 sin kampanj *Fuelling or Fooling Europe* gentemot vad de nu benämnde som "agrofuel". FoE ansåg att termen biodrivmedel gav det missvisande intrycket att det handlade om ett miljövänligt bränsle.⁷⁴⁴ Kampanjen ingick i en strategisk satsning som hade börjat planeras året innan i syfte att motverka framställningen av "ohållbara" biodrivmedel i samband med att EU-direktivet om

⁷⁴² Doornbosch, Richard och Steenblik, Ronald (2007)

⁷⁴³ Europaparlamentet (2007), En färdplan för förnybar energi i Europa, Debatter, måndagen den 24 september 2007

⁷⁴⁴ Friends of the Earth (2007), *Agrofuels, Fueling or Fooling Europe*, Friends of the Earths position on the use of plant based fuels in transport, Oktober 2007

förnybar energi togs fram. De ringade också tydligt in ett problemområde genom att fokusera på biodrivmedel framställt från palmolja och soja och de sociala och miljömässiga problem som dessa enligt FoE kunde ge upphov till. Detta var sedan en strategi som organisationen kom att hålla fast vid även om flera nya problemområden infogades vartefter.⁷⁴⁵

I positionspapperet *Fuelling or Fooling Europe* från oktober 2007 intogs en hårdare attityd till EU:s certifieringssystem. FoE angav att hållbarhetskriterierna riskerade att användas som en rökridå och att mer effektiva lösningar för att uppnå det hållbara samhället riskerade att inte bli realiserade. De delar som var viktiga att åtgärda var att det inte kunde garanteras att problemen istället skiftades till andra områden.⁷⁴⁶ Att beteckna "agrofuel" som hållbart skulle antagligen bara leda till en ännu större efterfrågan och därmed bara spä på överkonsumtionen. De hänvisade till att hållbarhetskraven lämnade flera luckor där exempelvis ingen miniminivå på koldioxidutsläppen fanns som standard och hänvisade till Wetlands/Delftsstudien.⁷⁴⁷

FoE:s prioritering med att främst belysa de miljöstörningar som produktion av palmolja till biodiesel skulle kunna resultera i var genomgående. Med en ökad användning av biodrivmedel skulle situationen för regnskogarna i Indonesien och Malaysia bara förvärras. Enligt en rapport⁷⁴⁸ som publicerades 2007 av nederländska FoE (Milieudéfence) och som finansierats av den nederländska staten högs och brändes Indonesiska skogar ned illegalt samtidigt som lagar bröts och lokalbefolkningar drabbades.⁷⁴⁹ EU uppmanades på dessa grunder att inte använda palmolja som energi och transportbränsle samtidigt som de efterlyste striktare certifieringsregler för RSPO.⁷⁵⁰ FoE arbetade i parallella processer där både RSPO och EU var utsatta för påtryckningar. FoE protesterade exempelvis i samband med ett möte i Bryssel där RSPO diskuterade hållbarhetskriterier för biodrivmedel. Vid mötet fick ordföranden för RSPO, Jan Kees Vis, en minibanderoll med texten "Stop Destructive Palm Oil" från FoE:s

⁷⁴⁵ Friends of the Earth Europe, *Annual review 2006*, Financial Report

⁷⁴⁶ Exempelvis att större biomassaodling tvingar andra jordbruksaktiviteter att ta känslig mark i anspråk och att överkonsumtionen i den rika delen av världen inte bemöttes.

⁷⁴⁷ Friends of the Earth (2008), *Agrofuels: Fuelling or fooling Europe*, February 2008, s 10

⁷⁴⁸ Milieudéfense m.fl. (2007) *Policy, practice, pride and prejudice - Review of legal, environmental and social practices of oil palm plantation companies of the Wilmar Group in Sambas District*, Report

West Kalimantan (Indonesia) Finansiellt stöd hade hämtats från Dutch Ministry of Foreign Affairs, the Dutch Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment, Oxfam Novib, Hivos and from the Ecosystems Grants Programme from IUCN Netherlands.

⁷⁴⁹ Friends of the Earth Europe (2007), *World's biggest palm oil trader shamed*, Press Release 3 juli 2007

⁷⁵⁰ Friends of the Earth Europe (2007), *RSPO: Stop destructive Palm Oil – EU must say no to palm oil for energy and transport fuel*, Press Release 9 oktober 2007, http://www.foeeurope.org/press/2007/Oct9_PDC_RSPO.html (2011-09-22)

representant Paul de Clerk. Jan vis Kees⁷⁵¹ svarade med att "han till fullo stödde Friends of the Earths oro om biomassa och användandet av palmolja till energi".⁷⁵² Unilever och miljöorganisationerna var enade i denna fråga.

Dessa ståndpunkter fanns med i rapporten *Promoting Sustainable Biofuels* som Unilever gav ut samma månad. Unilever fastslog att studier hade "visat att biodiesel tillverkad av palmolja producerar tre till tio gånger mer CO₂ än motsvarande mängd fossilt bränsle."⁷⁵³ Unilever hänvisade förutom till studien från Wetlands International/Delft Hydraulics till en artikel av de nederländska miljöforskarna Professor Lukas Reijnders vid Amsterdams Universitet och Professor M.A.J. Huijbregts vid universitetet i Nijmegen.⁷⁵⁴ Deras artikel menade att användandet av palmolja till biodiesel kunde få negativa miljöeffekter i form av ökade koldioxidutsläpp. Upplägget hade ett tydligt fokus på att visa att palmoljebaserad biodiesel kunde utgöra ett stort problem. Ingen tillräcklig empiri kunde dock styrka att så var fallet. Dessutom handlade det om indirekta effekter och hade inte med palmoljan i sig att göra. Till slutsatserna infogades dessa osäkerheter. Studien hade utförts med "begränsade empiriska data och byggde på ett antal antaganden". En slutsats var dock att palmoljans miljövänlighet "mycket väl" kunde "vara i strid med praktiken". Artikeln tolkades dock av Unilever som att problemet var ett faktum och att biodiesel var boven. Detta anammades sedan av de organisationer som ingick i nätverket kring den nederländska Cramerkommissionen. Professor Reijnders var förutom att vara nära sammankopplad med den nederländska regeringen, sedan 1980 policyansvarig för Stichtung Natuur en Milieu.⁷⁵⁵ Denna organisation var både medlem av projektgruppen för växthusgasbalanser i Cramerkommissionen och i "the Dutch biomass platform" som koordinerades av Internationella Naturvårdsunionen (IUCN).⁷⁵⁶ I båda dessa grupper ingick NGO:s som Both ENDS, Wetlands International och Milieudefence (Friends of the Earth Netherlands) som alla var synnerligen aktiva med att föra ut budskapet om palmoljans brister som råvara till biodiesel.⁷⁵⁷ Dessutom så koordinerade Stichtung Natuur en Milieu strategin för 30 nationella organisationer inklusive Friends of the Earth, Greenpeace och WWF.

⁷⁵¹ Jan vid Kees var förutom att vara föreståndare för Unilevers Sustainable Agriculture också inblandad i Cramerrapporten.

⁷⁵² Ibid.

⁷⁵³ Unilever (2007), *Promoting Sustainable Biofuels*, report

⁷⁵⁴ Reijnders, L och Huijbregts M.A.J (2006), Palm oil and the emission of carbon-based greenhouse gases, *Journal of Cleaner Production*, Volume 16, Issue 4, March 2008, Pages 477-482

⁷⁵⁵ Pieter Winsemius var styrelseordförande för Stichtung Natuur en Milieu mellan 1988-1998.

⁷⁵⁶ Finansieras av Nederländska miljö- ekonomi- och utrikesdepartementen, WWF, Turing Foundation och nederländska postkodlotteriet.

⁷⁵⁷ Nature and Poverty Net,

[http://npnet.pbworks.com/w/page/12638817/DutchNGO %22Biomassa Platform%22](http://npnet.pbworks.com/w/page/12638817/DutchNGO%22Biomassa%20Platform%22) (2011-09-08)

I rapporten om hållbart biodrivmedel klargjorde Unilever åter sitt intresse för frågan genom att hänvisa till sitt behov av att säkra råmaterial från jordbrukssektorn. Unilevers synsätt angående miljöhänsyn delades även av Greenpeace som nu gav sig in i debatten. Greenpeace släppte i november 2007 rapporten *Cooking the Climate* där palmoljaindustrin i Indonesien granskades. I denna lyftes speciellt expansionsplanerna för palmolja till biodieselproduktion fram. I rapporten synades aktörer som Wilmar, Sinar Mas och Duta Palma, vilka alla var medlemmar av RSPO samt leverantörer till Unilever. En stor del av anledningen till expansionsplanerna stod, enligt Greenpeace, att finna i EU:s nya målsättningar för biodrivmedel.⁷⁵⁸ Precis som Friends of the Earth och Unilever använde Greenpeace uppgifter baserade på Delft/Wetlands uppgifter. Greenpeace menade att "Europeiska regeringar driver förstörelsen av ekosystemet och är därmed ansvariga för stora och betydande CO₂-utsläpp genom att skog bränns och att torvmark dräneras för att plantera oljepalmer. CO₂-utsläpp från omvandling av sumpskog till oljepalmsplantager är långt större än eventuella vinster från ersättning av fossila bränslen med palmolja".⁷⁵⁹ För att undvika negativa miljökonsekvenser som avskogning och växthusgasutsläpp ansåg Greenpeace att EU var tvungna att införa strikta hållbarhetskriterier.⁷⁶⁰

När det i december 2007 "läckte" en kopia av utkastet till direktivet om förnybar energi stärktes den oro som Unilever, FoE och Greenpeace gav uttryck för. Förslaget kritiserades eftersom det enligt FoE inte tog hänsyn till den växande internationella oro som hade uppkommit om negativa miljö- och livsmedelssäkerhetseffekter. FoE menade att "Europas plan för hur man producerar biobränslen" inte gjorde något "för att skydda världens fattiga" och att förslaget visade att EU inte skulle kunna garantera en hållbar produktion av bränslen från grödor. Nu var det "dags att överge denna dårskap och införa verkliga lösningar på klimatkrisen".⁷⁶¹ Utkastet tog inte heller hänsyn till att livsmedelspriserna skulle riskera att skjuta i höjden eller att produktionen av biodrivmedel skulle kunna leda till att annan jordbruksproduktion tvingades att flytta till regnskogsområden och andra känsliga ekosystem.⁷⁶² FoE var helt förankrade i utvecklingsländernas problematik och diskuterade i sammanhanget inte den inhemska europeiska produktionen. Friends of the Earth hänvisade precis som BiofuelWatch till det internationella forskningsinstitutet IFPRI som i samma månad släppte en rapport om livsmedelssituationen i världen. Satsningen på biodrivmedel pekades i IFPRI:s

⁷⁵⁸ Greenpeace (2007), *How the Palm Oil Industry is Cooking the Climate*, Greenpeace International: Amsterdam

⁷⁵⁹ Ibid.

⁷⁶⁰ Ibid.

⁷⁶¹ Friends of the Earth (2007), *New draft law exposes weak EU standards for agrofuels*, http://www.foeeurope.org/press/2007/Dec7_AB_REW_leak.htm (2011-09-21)

⁷⁶² Ibid.

rapport ut som en avgörande orsak till stigande matpriser. Dessa priser ansågs fortsätta att stiga framöver. Konsekvenserna skulle bland annat bli att fattiga fick byta till mindre balanserad kost med hälsoproblem som följd.⁷⁶³ Att placera jordbruks- och livsmedelsfrågor på den klimatpolitiska agendan ansågs därför som viktigt för att möta framväxande risker. Investeringar i jordbruksteknologi från den konsultativa gruppen vid Consultative Group on International Agricultural Research (CGIAR) bedömdes sedan kunna spela en nyckelroll för att främja den globala produktionen och möta högre priser.⁷⁶⁴ CGIAR var nära sammankopplade med Rockefeller Foundation.

Sammanfattande diskussion

Två viktiga frågor kom nu tydligare upp på dagordningen. Aktivistorganisationen BiofuelWatch väckte i EU-konsultationen oron över att biodrivmedelsproduktionen skulle resultera i livsmedelsprisökningar och hänvisade till uppgifter från de internationella organisationerna IFPRI och FAO om att sambandet redan existerade. Detta uppmärksammades också under EU-kommissionens internationella konferens i juli 2007 av miljökommissionären Stavros Dimas som hänvisade till uppgifter från OECD:s Roundtable on Sustainable Development, Worldwatch Institute och Världsbanken om att biodrivmedel skulle kunna resultera i höjda livsmedelspriser. Dessa internationella organisationer och tankesmedjor som genom sina samarbeten och nära samhörighet med FN-organ som UNEP och UNDP utgjorde en policygemenskap var vägledande med att varna för att EU:s biodrivmedelspolicy kunde resultera i höjda livsmedelspriser. I detta fanns också intressen från livsmedelsindustrin invävda. Som lösning framfördes internationella hållbarhetsstandarder och ramverk. OECD väckte även tankar om en satellitövervakning för att hantera lagöverträdelser. Detta var en åtgärd som året innan hade föreslagits av den tyska parlamentarikern Jorgo Chatzimarkakis.

⁷⁶³ Von Braun, Joachim (2007), *The world Food Situation: New driving forces and required actions*, Food Policy Report, IFPRI

⁷⁶⁴ Ibid.

TABELL 4: TRE NÄTVERK VAR HUVUDSAKLIGEN INBLANDADE MED ATT UTÖVA PÅVERKAN PÅ EU. DESSA VAR OCKSÅ PÅ OLIKA SÄTT LÄNKADE TILL VARANDRA I MEDLEMSKAP OCH RESURSUBBYTE.

Internationella Organisationer	Cramerkommissionen	RSPO
FAO	Nederländska Regeringen	Unilever
GBEP	Unilever	WWF
IFPRI	AidEnvironment	AidEnvironment
OECD	Cargill	HSBC Bank
REN 21	OxfamNovib	IOI
WorldWatch Institute	Shell Oil	OxfamNovib
Världsbanken	IUCN	Rabobank
WBCSD	WWF	Sawit Watch
	Rabobank	BothEnds
	Greenpeace	Solidaridad
	Global Forest Coalition	Wetlands International
	Friends of the Earth	Sumatran Orangutan Society
	Wetlands International	

Ordföranden för GBEP och medlemmen av REN 21:s styrande kommitté Dr. Corrado Clini hänvisade under samma konferens till Delft Hydraulics/Wetland Internationals uppgifter om att EU:s biodrivmedelsatsning skulle resultera i högre koldioxidutsläpp genom att palmolja från Indonesien och Malaysia användes som råvara. Även detta hade varnats för av BiofuelWatch under föregående års konsultation. Dessa uppgifter var speciellt sammankopplade med Nederländerna och nätverket som fanns kring Cramerkommissionen och som nu tydligt gjorde entré under Jacqueline Cramers ledarskap. Dessa båda nätverk utbytte resurser i form av forskningsunderlag och i båda fallen fanns Unilevers intressen och syn på biodrivmedel representerade. Detta visade också en framgång för den policygemenskap som var uppbyggd kring Unilever och WWF:s initiativ RSPO och de miljöorganisationer som väckte opinion om certifiering av palmolja i Europa. Dessa aktörer påverkade därefter den nederländska regeringen och Cramerkommissionens arbete i förhållande till utarbetandet av hållbarhetskriterier. Nätverket bands ihop av AidEnvironment vilka hade drivit frågor om regnskogsskövling sedan 1991 och som efter detta arbetade med att samla in data och bygga upp nätverk i Indonesien. På detta sätt agerade de facilitatorer.

Farhågor och krav på hållbara lösningar tog sig därefter in i parlamentets behandling av färdplanen för förnybar energi och lyftes även upp av FoE, Greenpeace och Unilever i de kampanjer för en hållbar biodrivmedelsproduktion som startade under hösten 2007. Bland dessa aktörer fanns nu en gemensam grundsyn om frågorna som rörde

biodrivmedel även om de arbetade på olika håll med frågorna på EU-nivå. Det går också att konstatera att samma organisationer och aktörer som påbörjade den internationella satsningen på förnybar energi som biodrivmedel (Corrado Clini och nätverket REN 21) nu var tongivande i att framställa problem med densamma. Detta stod i motsats till den uppfattning som MPOC hade i frågan. Grunden hade nu börjat prepareras för ett skifte av policyn.

Händelser 2008

23 januari - Förslag till direktiv om förnybar energi släpps
25 januari - Joint Research Center släpper rapporten "Biofuels in the European Context: Facts and Uncertainties"

13 februari - Friends of the Earth släpper rapporten "Losing Ground"
19- 21 februari - GLOBE :s "Biofuel working group" presenterar sina förslag om hållbarhetskriterier i Tokyo

24-28 Mars - Rockefeller Foundation, Sustainable Biofuels Consensus - handelsregler för biodrivmedel diskuteras i Bellagio, Italien
28-29 Mars - Romklubben och World Political Forum håller konferensen " From Global Warming to Global Policy" i Turin, Italien

4 april - Världsbankschefen Robert Zoellick varnar för livsmedelskris
21 april - Greenpeace inleder kampanj mot Unilever
22 april - Friends of the Earth ger ut "Sustainability as a smokescreen" som inriktar sig på produktion av soja

1 maj - Unilever stödjer moratorium om hållbar palmolja
13 maj - Turmesrapporten om förnybarhetsdirektivet släpps
21 maj - Greenpeace släpper rapport som uppmanar andra aktörer att stödja Unilevers ledarskap
22 maj - Parlamentsresolution om livsmedelskrisen

3 juni - FAO High-Level Conference on World Food Security: the Challenges of Climate Change and Bioenergy
28-29 juni - GLOBE Tokyo G8+5 Legislators Forum, hållbarhetskriterier och klimat avhandlas

3 juli - The Guardian läcker uppgifter från en Världsbanksrapport om biodrivmedel och livsmedelspriser
7-9 juli - G8 i Tokyo behandlar biodrivmedel och livsmedelskrisen, GLOBE presenterar hållbarhetskriterier till världsledarna
7 juli - Brittiska regeringen släpper Gallagher Review, Wijkmanrapporten om hållbarhetskriterier för biodrivmedel presenteras

16 december - Debatt i parlamentet om direktivet

Den perfekta stormen blåser upp

I januari 2008 gick 17 miljöorganisationer ihop och krävde att förslaget om biodrivmedel gjordes om.⁷⁶⁵ I gruppen ingick bland annat Friends of the Earth, Wetlands International, Greenpeace, Stichting Natuur en Milieu, Birdlife, EEB och Transport & Environment.⁷⁶⁶ De krävde nu att kommissionärerna Andris Piebalgs, Stavros Dimas, Louis Michel och Mariann Fischer Boel genomförde omfattande skyddsåtgärder för att garantera en hållbar produktion av biodrivmedel.⁷⁶⁷ Stavros Dimas gick efterföljande vecka ut och förklarade att de sociala och miljömässiga problemen med biodrivmedel var större än kommissionen räknat med. Detta föranledde en striktare certifiering samt att problemen med palmolja behövde adresseras eftersom biodrivmedel från palmolja orsakade "skogsskövling i Indonesien".⁷⁶⁸ Strax därefter släppte kommissionen förslaget till ett direktiv om förnybar energi. I förslaget belystes inte specifikt livsmedelssäkerhet, utsläpp av växthusgaser och skogsskövling men det betonades att biodrivmedel inte fick produceras från mark med höga miljövärden. Det behövdes kriterier för att förhindra att "fel" biodrivmedel producerades. Dessutom behövde livsmedelspriserna "övervakas".⁷⁶⁹

Kritiken kom nu också från de egna leden. Den 25 januari 2008 släppte EU-kommissionens Joint Research Centre (JRC) en rapport om biodrivmedel, *Biofuels in the European Context: Facts and Uncertainties*.⁷⁷⁰ Rapporten var starkt kritisk till de förhoppningar som hade funnits om biodrivmedlens stora nytta för att möta klimathotet samt att främja sysselsättningen. I rapporten togs exemplen med palmolja från torrlagda torvområden fram. Det hänvisades till en ny studie av Professor Rieley från brittiska CARBOPEAT som menade att växthusgasutsläppen skulle riskera att öka kraftigt när mark konverterades från torvmark till plantager. JRC använde sig också av Delft/Wetlandsstudien för att visa på vilka arealer torvmark som kunde bli aktuella för utbyggnad. Det hela skulle enligt dem kunna resultera i ett nollsummespel eller till och med bli negativt. Dessutom togs livsmedelsfrågan upp. Genom att odla energigröda istället för livsmedel i Europa skulle livsmedelspriserna globalt kunna stiga när

⁷⁶⁵ Harrabin, Roger (2008), EU rethinks biofuels guidelines, artikel BBC News 24 januari 2008 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/7186380.stm> (2011-09-22)

⁷⁶⁶ Friends of the Earth (2008), EU Commissioners sound warning over agrofuels, Press Release 14 januari 2008, http://www.foeeurope.org/press/2008/Jan14_Commissioners_warn_agrofuels.html (2011-10-05)

⁷⁶⁷ FoE Europe m.fl. (2008), Directive on the promotion of the use of renewable energy sources, Brev till kommissionärerna Piebalgs, Dimas, Michel och Fischer Boel, 9 januari 2008

⁷⁶⁸ Harrabin, Roger (2008), EU rethinks biofuels guidelines, BBC News 14 januari 2008 <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7186380.stm> (2011-09-12)

⁷⁶⁹ Europeiska Gemenskapernas Kommission (2008), Förslag till Europaparlamentet och Rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, Bryssel den 23.1.2008

⁷⁷⁰ JRC (2008), *Biofuels in the European Context: Facts and Uncertainties*, JRC, European Commission

importen ökade. Däremot så sades det att prisökningarna som hade skett i första hand handlade om dåliga skördar och i andra hand om ökad efterfrågan.⁷⁷¹

Friends of the Earth inledde 2008 en stor kampanj mot drivmedel från jordbruksprodukter på den europeiska nivån och markerade de stora problemen som de ansåg att palmoljan ställde till med i Indonesien och Malaysia. I rapporten *Losing Ground*⁷⁷², som gavs ut av FoE England, Wales och Nordirland, Sawit Watch⁷⁷³ och den brittiska NGO:n LifeMosaic i februari 2008, var fokuset ställt på de sociala problem som ansågs bli konsekvensen av EU:s expansiva satsning på biodrivmedel. FoE Europe uppmanade på grundval av rapportens slutsatser Europaparlamentarikerna att säga nej till 10 % målet i den kommande debatten om biodrivmedel i EU-parlamentet.⁷⁷⁴ Enligt rapporten lurades tidigare självförsörjande familjer att ge upp sina landområden med löften om arbetstillfällen och utveckling. Istället hamnade de i dåligt betalda jobb med fattigdom som följd. Rapportskrivaren från LifeMosaic, Serge Marti (tidigare FoE), ansåg att "vi inom Europa måste inse att uppmuntran till stora drivmedelsföretag att köpa upp mark i utvecklingsländer inte är en lösning på klimatförändringarna." Organisationerna ansåg att det var nödvändigt med ett förbud mot biodrivmedel från palmolja innan det hade utvecklats skydd mot alla de negativa konsekvenserna.⁷⁷⁵

En av organisationerna som låg bakom rapporten, Sawit Watch, ingick i RSPO:s styrelse. Studien hade dessutom skrivits i nära samarbete med Marcus Colchester och The Forest Peoples Programme (FPP) vars publikationer rapporten i stor utsträckning vilade på. FPP:s styrelseordförande Paul Volvekamp kom från den nederländska nätverksorganisationen BothEnds och finansieringen härstammade från stiftelser som Ford Foundation och även RSPO och EU-kommissionen hade bidragit med finansiella medel.⁷⁷⁶ FPP grundades 1990 av World Rainforest Movement i respons till "skogskrisen" med syfte att bland annat att främja "samhällsbaserat hållbart

⁷⁷¹ Ibid.

⁷⁷² FoE UK m.fl. (2008), *Losing Ground*, Report, Februari 2008

⁷⁷³ Finansieras av Doen Foundation, Oxfam-Novib, the Swedish Society for Nature Conservancy (SSNC), the Friends of the Earth Netherlands, and WWF Indonesia

⁷⁷⁴ Friends of the Earth Europé (2008), EU fuelling human right disaster in Indonesia, Press Release 11 februari 2008,

http://www.foeeurope.org/press/2008/Feb11_EU_fuelling_human_right_disaster.html (2011-09-19)

⁷⁷⁵ Ibid.

⁷⁷⁶ Forest Peoples Programme (2010), *Annual Report 2010*,

<http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2011/05/fppannualreport201026may2011highresrgb.pdf> (2012-02-09) Andra finansiärer var ClimateWorks, Sigrid Rausing Trust, Oxfam Novib, NORAD, SIDA, SWEBIO och Network for Social Change.

skogsbbruk".⁷⁷⁷ Marcus Colchester medverkade vid det första mötet med AidEnvironment 1991 när skogsvårdspolicyn började utarbetas. Han ingick också i de arbetsgrupper som utvecklade hållbarhetskriterier för RSPO.

I rapporten hänvisades till en rad källor som framställde palmoljans dåliga effekter såväl på miljö som socialt. Här angavs Delftstudien och ett antal rapporter som sammanställts av Friends of the Earth och andra NGO:s i FoE:s och Cramerkommissionens nätverk. Äldst var Eric Wakkers *Greasy Palms* från AidEnvironment och utgiven av Friends of the Earth UK i januari 2005. Studien var finansierad av nederländska utrikesdepartementet, HIVOS och Oxfam NOVIB och utgjorde ett exempel på hur nederländska intressen arbetade för att påverka policyn på den globala arenan. I stort sett alla rapporter hade fått sin finansiering från det nederländska utrikesdepartementet och flertalet var kopplade till AidEnvironment.⁷⁷⁸ Friends of the Earth hade i det första skedet varit inriktade på att förmå företag att ansluta sig till Unilevers och WWF:s initiativ RSPO för att därefter förmå EU att anamma striktare regler för palmolja som råvara till biodiesel.⁷⁷⁹ Det var tydligt att FoE kom att agera som en förlängning av RSPO och Unilevers intressen. De skulle i denna funktion både väcka opinion och kontrollera att certifieringsreglerna upprätthölls. Kommissionen ansåg dock i detta skede att oron vara obefogad eftersom i stort sett all palmolja användes till margarin.⁷⁸⁰

Certifieringen ifrågasattes också när FoE Europe den 22 april 2008 gav ut rapporten *Sustainability as a smokescreen*.⁷⁸¹ Denna var finansierad av EU-kommissionen och baserades på forskning gjord av AidEnvironment. Studien visade enligt dem att användandet av certifieringssystem inte resulterade i att sociala och miljömässiga problem lindrades. Fokus var nu satt på certifiering av sojaodlingar i Latinamerika vilket hade varit FoE:s andra mål. Rapporten tog upp hur jordbruksaktiviteter tvingades bort till andra områden när plantager anlades. Detta gav enligt dem upphov till avskogning, förlorat djurliv och "stora sociala problem".⁷⁸² Lösningen som förespråkades var hårdare hållbarhetskriterier samt "Good Governance".

Samtidigt fick frågan om palmoljans hållbarhet ett betydande mediegenomslag. Greenpeace lanserade den 21 april filmen *Dove Onslaught(er) – a film about Palm Oil*

⁷⁷⁷ Forest Peoples Programme (2012), About Forest Peoples Programme, <http://www.forestpeoples.org/background/about-forest-peoples-programme> (2012-02-13)

⁷⁷⁸ Se bilaga 2

⁷⁷⁹ Friends of the Earth (2005), *The oil for ape scandal, How Palm Oil is threatening orang-utan survival*, Friends of the Earth September 2005

⁷⁸⁰ Euobserver (2008), EU biofuels strategy supports human rights 'disaster' say Indonesian NGOs

⁷⁸¹ FoEE m.fl. (2008), *Sustainability as a smokescreen, Report*, April 2008

⁷⁸² Friends of the Earth Europe (2008), Green schemes for crops set to fail, Press Release

samtidigt som de genomförde ett par aktioner mot Unilevers anläggningar i Storbritannien, Nederländerna och Italien. Aktionerna gick ut på att aktivister klädde ut sig till orangutanger och hindrade de anställda från att ta sig in till sina arbetsplatser. Greenpeace släppte även samma dag rapporten *How Unilever Palm Oil Suppliers are Burning up Borneo* som följde upp *Cooking the Climate* från föregående år.⁷⁸³

Greenpeace menade att deras "senaste forskning visar att Unilever, skaparna av Dove, köper palmolja från företag som förstör värdefulla regnskogsområden och torvmark". Detta ansågs som "dåliga nyheter" för de människor som var beroende av livsmiljöerna.⁷⁸⁴ Det hela låg i en kontext av att den expansion av palmoljeplantager som Unilevers leverantörer planerade var ett hot mot regnskogarna och orangutangerna i Indonesien och Malaysia. Genom att analysera kartor, satellitbilder och göra undersökningar på marken hade Greenpeace kartlagt hur anläggandet av palmoljeplantager i Indonesien "bidrog till klimatförändringar och utrotandet av orangutanger". En stor del av expansionen kopplades i rapporten ihop med leverantörernas satsningar på biodiesel. Enligt Greenpeace hade Unilever inte tagit sitt ansvar och använt sin makt som ledare för Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO). Kraven som Greenpeace ställde var nu att Unilever skulle stödja ett moratorium mot förstörelsen av regnskogar och torvområden för att odla palmolja, sluta handla med leverantörer som var involverade i förstörelsen och genomföra moratoriet inom ramen för RSPO.⁷⁸⁵ Unilever uppmanades att leda koalitionen.

Bara drygt två veckor senare i samband med Prince of Wales May Day Summit on Climate Change den 1 maj gick Unilever med på kraven och ställde sig bakom moratoriet. De meddelade också att Greenpeace uppfattning om palmoljan var väldigt lik deras egen och att Unilever nu skulle inta ett ledarskap för att genomföra hållbarhetskriterier som belyste hoten mot klimatet och regnskogarna.⁷⁸⁶ De samlade sedan drygt 50 bolag, banker och NGO:s i en policygemenskap för att genomföra detta. Med tanke på företagets tidigare engagemang och konsultationssvar var det dock ingen direkt kursändring som Unilever hade gjort. Det hela gav dock företaget en gloria av att

⁷⁸³ Greenpeace (2008), *How Unilever Palm Oil Suppliers Are Burning Up Borneo* <http://www.greenpeace.org.uk/media/reports/burning-up-borneo> (2011-09-21)

⁷⁸⁴ Greenpeace (2008), *Orang-utans swing into action to stop Dove destroying rainforests for palm oil*, Press Release 21 april 2008, <http://www.greenpeace.org.uk/blog/forests/orang-utans-swing-into-action-to-stop-dove-destroying-rainforests-for-palm-oil-20080421> (2011-09-22)

⁷⁸⁵ Ibid.

⁷⁸⁶ Unilever (2008), *Sustainable palm oil: Unilever takes the lead*, Unilever Global Communications, http://www.unilever.co.id/Images/es_Unilever_PalmOil_v71_tcm110-212654.pdf; Unilever (2008), *May 2008: Unilever Palm Oil Video*, <http://www.unilever.co.id/sustainability/news/news/unileverpalmoilvideo.aspx> (2011-09-23)

agera förståndigt och att reagera på varningar från NGO:s som Greenpeace och Friends of the Earth. Det gav legitimitet och stöd hos en allmänhet som annars kunde tänkas vara kritiska till storföretagens agerande. Den före detta Friends of the Earth-ordföranden och dåvarande rådgivaren till Unilever, Jonathon Porritt, menade också att Greenpeace inte kunde ta åt sig äran för Unilevers nya kurs då bolaget sedan länge hade lobbats mot satsningen på biodrivmedel från palmolja.⁷⁸⁷ Detta hade även visat sig i tidigare konsultationer och i deras positionspapper *Promoting Sustainable Biofuels*. Det hela betydde dock att Unilever nu öppet gick ihop med miljöörelsen för att tillgodose att hållbarhetskriterierna genomfördes enligt de båda parternas önskemål. Bara två veckor senare släppte Greenpeace en rapport där Unilevers leverantörer granskades och andra livsmedelsföretag uppmanades att stödja Unilevers moratorium om att förhindra regnskogsförstörelse i Indonesien. Rapporten pekade på att många av leverantörerna såg biodrivmedel som en möjlighet till att kunna sälja mer palmolja.⁷⁸⁸ Efter att ha påkallat hårdare regler inom RSPO så var målet nu inriktat på att genomföra detta politiskt på EU-nivå.

Den globala livsmedelskrisen

Världsbanken och FN:s World Food Programme kom under våren 2008 med varningar om att den livsmedelskris som hade förvarnats nu var i antågande. Orsakerna fanns enligt dessa i den stora satsning på biodrivmedel som EU och USA hade initierat samt det kraftigt stigande oljepriset. Världsbankens chef Robert Zoellick varnade i ett tal den 4 april att prisstegringar skulle kunna resultera i upplopp, vacklande regeringar och att miljoner människor riskerade att dö. Greg Barrow från World Food Programme menade även att livsmedelsbristen i slutändan skulle drabba västvärlden.⁷⁸⁹ Josette Sheeran från samma organisation sa att "vi ser mer urban hunger än någonsin. Det finns mat på hyllorna men människorna har inte råd att köpa den."⁷⁹⁰ Sheeran menade att en "tyst tsunami" nu svepte över de fattigaste länderna.⁷⁹¹ Fördubblade matpriser hade orsakat en våg av protester i en stor del av världen. Demonstrationer och våldsamheter hade drabbat länder som Haiti, Elfenbenskusten, Uzbekistan, Yemen, Bolivia och

⁷⁸⁷ Porritt, Jonathon (2008), <http://www.jonathonporritt.com/pages/2008/05/greenpeace.html> (2011-09-21)

⁷⁸⁸ Greenpeace (2008), *The Hidden Carbon Liability of Indonesian Palm Oil*, Greenpeace International, Amsterdam

⁷⁸⁹ MSNBC, Aid agency warns of 'silent tsunami' of hunger, http://www.msnbc.msn.com/id/24262084/ns/world_news-world_environment/t/aid-agency-warns-silent-tsunami-hunger/ (2011-09-23)

⁷⁹⁰ Adam, David (2008), Food price rises threaten global security – UN, *The Guardian* 9 april 2008 <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/apr/09/food.unitednations> (2011-09-23)

⁷⁹¹ The Economist (2008), The silent tsunami, Food prices are causing misery and strife around the world. Radical solutions are needed, <http://www.economist.com/node/11050146> (2011-10-05)

Indonesien.⁷⁹² I Mexiko hade det året innan uppkommit protester mot stigande priser på tortilla vilket skylldes på USA:s satsning på biodrivmedel.

Livsmedelskrisen som hade uppkommit gav snabbt politisk genklang och agerade utlösande händelse. På grund av den ökade pressen från internationella organisationer som Världsbanken och World Food Programme beställde EU-kommissionens president José Manuel Barroso i april 2008 en studie som skulle utreda om det fanns ett samband mellan de kraftigt stigande matpriserna och satsningen på biodrivmedel.⁷⁹³ I en resolution om stigande livsmedelspriser i EU och utvecklingsländerna ansåg parlamentet att grödor för biobränsleproduktion inte längre skulle subventioneras men underströk "å det kraftigaste att endast 2-3 % av EU:s jordbruksmark" användes till "denna typ av produktion". Medias rapporter om att livsmedelskrisen berodde på biobränsle var enligt parlamentet "överdrivna". Dock fastslogs att "livsmedel måste ges företräde framför bränsle och att produktionen av biobränsle bör kopplas till fasta hållbarhetskriterier".⁷⁹⁴

Påståendena om att satsningen på biodrivmedel låg bakom prisökningarna stötte på kritik även i andra sammanhang. Den 24-28 mars 2008 samlades från 12 olika länder ett antal av världens ledande biodrivmedelse experter vid Rockefeller Foundations konferensanläggning i Italienska Bellagio.⁷⁹⁵ Deltagarna hade sammanförts för att diskutera målsättningar med biodrivmedel baserat på ett tidigare förslag från Professor John Matthews, Macquarie University, Australien om att skapa en hållbar frihandel för biodrivmedel (Prospects for Global Biopact between North and South on Biofuels). Visionen var en natur som kunde ge "mat, foder, fiber och energi, som erbjuder möjligheter till utveckling av landsbygden, diversifierar energiförsörjningen, återställer ekosystem, skyddar den biologiska mångfalden, sekvestrerar kol och som bidrar till global fred."

Resultatet av konferensen blev ett konsensusdokument, *Sustainable Biofuels Consensus*, och en uppmaning till alla biodrivmedelsintressenter att anta samt att implementera rekommendationerna. Dessa var bland annat att adressera fördelar och effekter av biobränslehandel, dess användning och produktion samt att övervaka denna handel.

⁷⁹² Adam, David (2008), Food price rises threaten global security – UN, artikel i Guardian 9 april 2008

⁷⁹³ Phillips, Leigh (2008), EU commission investigates link between biofuels and food crisis, artikel i *EUobserver* 24 april 2008, <http://euobserver.com/19/26044> (2011-10-27)

⁷⁹⁴ Europaparlamentet (2008), Europaparlamentets resolution av den 22 maj 2008 om stigande livsmedelspriser i EU och i utvecklingsländerna, P6_TA(2008)0229

⁷⁹⁵ De konferenser som anordnas på anläggningen anordnas antingen av Rockefeller Foundation eller av organisatörer som delar stiftelsens visioner om att "promota mänsklighetens välbefinnande" och en "smart globalisering".

Deltagare på konferensen var bland annat EU-rådgivaren André P.C. Faaij⁷⁹⁶ från Utrecht University som också hade fungerat som medförfattare till Cramerrapporten. Konferensdokumentet fastslog att de stigande priserna på jordbruksprodukter till största delen berodde på andra faktorer än en ökad biodrivmedelsproduktion. Prisspekulation, dåliga skördar samt höga priser på olja och konstgödsel sågs istället som drivande. Den hårda kritiken som hade uttryckts mot palmoljan bemöttes inte.⁷⁹⁷ Konferensen var istället inriktad på att skapa förutsättningar för en global handel med biodrivmedel.

Problemen infogas i arbetet med direktivet

I maj 2008 påbörjades arbetet med direktivet i EU-parlamentet. I Claude Turmes betänkande 13 maj lades stor vikt på det kommande hållbarhetskriteriet. I detta arbete var GLOBE:s medlemmar i stort sett helt dominerande. Kriterierna skulle fastställas "i detalj i nära samarbete med Anders Wijkman (EPP)," som var "föredragande för miljöutskottets yttrande om förnybar energi samt Dorette Corbey (PSE), som var "föredragande för bränslekvalitetsdirektivet."⁷⁹⁸

I arbetet med det omfattande direktivet hade ett stort antal experter konsulterats. Bland de tillfrågade återfanns ett flertal från Cramerkommissionens nätverk.⁷⁹⁹ Genom ett förstärkt samarbete mellan det ansvariga industriutskottet och miljöutskottet fick

⁷⁹⁶ Även rådgivare åt bland annat UN Biofuels Initiative, FAO, IEA, huvudförfattare till IPCC:s specialrapport om förnybar energi, Global Energy Assessment, medlem av World Economic Forums Global Agenda Council on Alternative Energies. Tidigare huvudförfattare till World Energy Assessment, WorldWatch Institutes bok om biodrivmedel för det 21:a århundrandet, IPCC Global Assessment report och IEA:s World Energy Outlook.

⁷⁹⁷ Rockefeller Foundation (2008), A Sustainable Biofuels Consensus, Hosted by the Rockefeller Foundation Bellagio Center, Bellagio, Italy, 24-28 March 2008; Ordförande var Suzanne Hunt som tidigare hade varit chef för WorldWatch Institutes bioenergiprogram och även hade varit projektledare för projektet Biofuels for transportation. Detta projekt hade finansierats av den tyska staten och utförts av WorldWatch Institute. Faaij, Fritsche och Christopher Flavin ingick här i en grupp av 14 huvudförfattare.

⁷⁹⁸ Ibid.

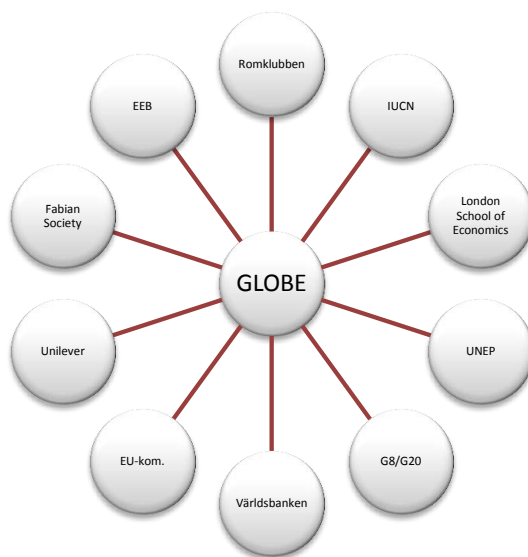
⁷⁹⁹ Europaparlamentet (2008), Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, Utskottet för industrifrågor, forskning och energy, Claude Turmes, 13.5.2008; Oeko-Institut (2011), Uwe R. Fritsche, http://www.oeko.de/the_institute/staff/dok/641.php?id=30&eingabe=ja (2011-09-30); Bland miljöorganisationerna och medborgarrätsorganisationerna ingick Friends of the Earth, Birdlife, WWF, Greenpeace och Oxfam. Andra experter var nederländska bioenergikonsulten Bart Dehue från Ecofys och Uwe R. Fritsche från tyska Oeko-institut. Dehue hade varit inbegripen som författare till Cramerkommissionens rapport medan Fritsche var rådgivare åt EU-kommissionen, UNEP, Världsbanken, OECD och EEA. Han ledde också IEA:s Bioenergy Task Force

Anders Wijkman ansvar för redovisningen av hållbarhetskriterierna.⁸⁰⁰ Redan den 19-21 februari 2008 hade Wijkman varit med på GLOBE G8+5 Climate Change Dialogue i Brasilien. Under denna konferens, som var förberedande inför G8-mötet i Tokyo, presenterades slutsatser från ett antal av GLOBE:s internationella arbetsgrupper. På konferensen presenterade bland annat GLOBE:s Biofuels Policy Commission sin rapport med förslag till kriterier för biodrivmedel som skulle läggas fram under GLOBE:s möte i Tokyo den 27 till 28 juni och därefter presenteras för G8-ledarna.⁸⁰¹ Kommissionens rapport diskuterades under en session där Lord Oxburgh från Shell Oil/GLOBE och Michela Morese från Global Bioenergy Partnership/FAO deltog. Under konferensen deltog även Robert Zoellick från Världsbanken. Kriterierna som fastställdes skulle därefter genom Wijkman och GLOBE infogas i miljöutskottets arbete, framföras till politiska ledare och diskuteras med näringsliv och civilsamhälle.⁸⁰² Unilever som var företagspartner med GLOBE kunde på detta sätt få gehör för sina intressen även genom detta nätverk.

⁸⁰⁰ Europaparlamentet (2008), Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, Anders Wijkman, 15.7.2008

⁸⁰¹ The World Bank (2008), GLOBE G8+5 Legislators Forum to be held in Brasilia on February 20-21, <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/0,,contentMDK:21653083~pagePK:146736~piPK:64909335~theSitePK:258554,00.html> (2012-10-10)

⁸⁰² Morley, E. (2008). "Global legislators is leading the way". i S. Achim, *Climate Action: Getting Greener : Getting Slimmer, and Going Digital!* (ss. 64-66). London: Sustainable Development International.

FIGUR 9: NÅGRA AV DE ORGANISATIONER SOM ÄR KOPPLADE TILL PARLAMENTARIKERORGANISATIONEN GLOBES OMFATTANDE NÄTVERK. DET FÖRGRENAR SIG OCKSÅ GENOM SINA UNDERAVDELNINGAR TILL LÄNDER SOM USA, JAPAN, INDIEN, RYSSLAND OCH KINA.

På mötet diskuterades även, under ledning av Tony Blairs rådgivare Lord Michael Jay, hur klimatavtalet skulle utformas efter 2012. Precis som med biodrivmedelskriterierna var Wijkman ansvarig för denna fråga i parlamentet.⁸⁰³ Det som efterlystes var en ny politisk styrning på global nivå. Detta gavs också uttryck för i andra forum där dessa aktörer medverkade. Den 28 till 29 mars samlades Wijkman och flera andra av GLOBE:s medlemmar⁸⁰⁴ i Turin där Romklubben och Michel Gorbatjovs World Political Forum arrangerade konferensen "From Global Warming to Global Policy". För att lösa världens problem efterlystes betydande förändringar av det politiska och ekonomiska systemet. Deltagarna ville introducera en ny politisk arkitektur som kunde sammanbinda det lokala med det globala. Det efterlystes ett "political quantum leap". Med på mötet fanns andra spelare som hade varit viktiga i uppbyggnaden av EU:s energipolitik som Corrado Clini och Ruud Lubbers.⁸⁰⁵ GLOBE var i sig själv en central del av denna framväxande politiska arkitektur genom sitt nära samarbete med internationella organisationer som Världsbanken, IUCN, UNEP, Romklubben och G8/G20. Tankarna på denna politiska arkitektur var direkt länkade till de idéer som hade uttryckts av World Future Society

⁸⁰³ GLOBE International (2008), Brasilia Legislators Forum, Brazilian National Congress, 19th – 21st February 2008; GLOBE International (2008), Outcomes from the GLOBE G8+5 legislators Working Group on Biofuels,

⁸⁰⁴ Dessa var Vittorio Prodi och Rebecca Harms.

⁸⁰⁵ World Political Forum; The Club of Rome (2008), *From Global Warming to Global Policy, The Future Belongs to Us All*, Turin, 28-29 March 2008

och Romklubben drygt 30 år tidigare och där kriser sågs som "språngbräddor till förbättrade metoder för global organisation och ledning".⁸⁰⁶ Det var också direkt länkat till Rockefeller Foundation och Aspen Institutes idéer.

Enligt Turmes förslag till betänkande från den 13 maj behövde det definieras kategorier som gav "tummen upp" eller "tummen ned" för biomassa som användes till energiändamål. Bra biomassa kom här från avfallsprodukter samt från förstörd mark som kunde användas till att tjäna biologisk mångfald och "arbetet mot översvämningar och skogsbränder". För kategorin dålig biomassa konstaterades att det "beroende på hur livsmedelssituationen i världen ser ut" behövdes ett förbud "mot att jordbruksmark" användes för energiproduktion eller att bestämda volymer fastställdes av kommissionen tillsammans med berörda FN-organ. Det ansågs dessutom att det fanns vissa områden som "av särskilda skäl inte fick användas". Det handlade då om att kunna garantera biologisk mångfald samt att förhindra skogsskövling.⁸⁰⁷ Faktorer som ansågs viktiga att uppnå var att minst 55 till 60 procent av växthusgaserna skulle sparas in. Det behövde införas ekonomiska incitament till de bränslen som hade bäst "växthusgasprestanda". Dessutom ansågs att indirekta förändringar i markanvändningen och sociala kriterier behövde ingå i kriterierna.⁸⁰⁸

Under sommaren 2008 tätnade dramatiken allt mer och ett antal kritiska inlagor om biodrivmedel gavs ut inför och under G8-mötet i Tokyo. Detta stärkte stödet för att genomföra hårdare kriterier. Under en frågestund i Europaparlamentet den 18 juni 2008 där "den globala livsmedelskrisen" behandlades frågade Dimitrios Papadimoulis vilka orsaker som fanns till den "dramatiska prishöjningen av baslivsmedel" och hur detta kunde motverkas. Rådets tjänstgörande ordförande Janez Lenarčič sa sig vara medveten om den inverkan som produktionen av biobränsle hade på livsmedelspriserna. Han betonade att en hållbar produktion av biobränslen skulle garanteras och att rådet hade antagit åtgärder om att främja den andra generationens biobränslen som inte skulle konkurrera med livsmedelsproduktionen. Arbetet med att "framställa hållbara kriterier för produktion av biobränsle" hade inletts och skulle gälla både för inhemska som importerade biobränslen.⁸⁰⁹ Livsmedelsprisernas koppling till satsningen på biodrivmedel bekräftades också av en "hemlig" rapport från Världsbanken som fick stor uppmärksamhet veckan innan G8-mötet. Enligt denna berodde 70-75 % av

⁸⁰⁶ Spekke (1975), s. 8-9

⁸⁰⁷ Europaparlamentet (2008), Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, 13 maj 2008

⁸⁰⁸ Ibid.

⁸⁰⁹ Europaparlamentet (2008), Debatter, onsdagen den 18 juni 2008 – Strasbourg, Frågestund (frågor till rådet),

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20080618&secondRef=ITEM-014&language=SV#3-367> (2011-09-23)

prisökningarna på livsmedel under de senaste två åren på en expanderande biodrivmedelsmarknad.⁸¹⁰

Problemen underströks också av rapporten *Gallagher Review* som gavs ut av den brittiska regeringens Renewable Fuels Agency (RFA) den 7 juli. I denna diskuterades, förutom uppgifterna från Världsbanken, de problem som Unilever och miljöorganisationen hade lyft om växthusgasutsläpp, regnskogsskövling och indirekta markanvändningsförändringar. Studien byggde på en sammanställning av ett antal nyligen utgivna eller kommande studier som belyste problemen.⁸¹¹ Enligt rapporten hade "miljöorganisationer uppmärksammat RFA" på ett antal indirekta effekter som orsakades av biodrivmedel. Dessa organisationer var på olika sätt länkade till Cramerkommissionen och RSPO.⁸¹² I studien pekades speciellt palmoljan ut som ett problem och det angavs att det fanns vissa bevis som tydde på att prisnivåerna på biodrivmedelsråvaror som palmolja ledde till att mark beslagtogs och att det skedde en ofrivillig omflyttning av människor. Rapporten påtalade att framgångar hade uppnåtts genom frivilliga certifieringssystem för biodrivmedel. Studien framhävde bland annat Unilevers initiativ RSPO och ansåg att sådana system var "viktiga för biodrivmedelsindustrin framtid" givet att de fick stöd från myndigheter och allmänhet.

813

Den brittiska Gallagherreview kan inte betecknas som en opartisk inlägga i debatten. Till stor del var det samma organisationer som alarmerade om problemen med biodrivmedelsproduktion, som användes för att bekräfta desamma. Beställare och författare var dessutom högst delaktiga i samarbetet mellan de brittiska och nederländska regeringarna i syfte att ta fram hållbarhetskriterier. Samarbetet med Cramerkommissionen var tydligt och ett antal ledande författare till Cramerrapporten var konsulterade.⁸¹⁴

På G8-mötet diskuterades de framkomna problemen och en arbetsgrupp föreslogs för att adressera detta. G8 ville också säkerställa att användningen och produktionen av biodrivmedel var kompatibel med livsmedelsförsörjningen och påtalade vikten att skapa

⁸¹⁰ Chakraborty, Aditya (2008), Secret report: biofuel caused food crisis, Artikel i *The Guardian* 3 juli 2008, <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/jul/03/biofuels.renewableenergy>; Mitchell, Donald (2008), *A Note on Rising Food Prices*, The World Bank, Development Prospects Group, July 2008

⁸¹¹ Gallagher, Ed (2008), *The Gallagher Review of the indirect effects of biofuels production*, London : Renewable Fuels Agency

⁸¹² Detta avsåg bland annat Greenpeace UK, Friends of the Earth, RSPB, Sawit Watch och Life Mosaic.

⁸¹³ Gallagher, Ed (2008), s. 63

⁸¹⁴ Dessa var bland annat Jan Joost Kessler från AidEnvironment, Gert Bergsma från CE Delft och André Faaij från Copernicus Institute.

en hållbar biodrivmedelsproduktion. Livsmedelskrisen ackompanjerades av en överhettad oljemarknad där ett nytt prisrekord på olja, på 145 dollar fatet, nåddes samma månad.⁸¹⁵

I denna kontext presenterade Wijkman sin rapport om hållbar produktion av biodrivmedel. Han tog i denna upp de farhågor som nu hade uppstått om biodrivmedelsproduktionens negativa konsekvenser. Rapporten återupprepade i stort sett Wijkmans förslag till yttrande från den 20 maj⁸¹⁶ men flera av farhågorna kunde nu ges stöd av Gallagherrapporten och Världsbankens "hemliga rapport". Samtidigt så ramades miljöutskottets omröstning av rapporten in av protester från FoE som hänvisade till både Gallagherrapporten och Världsbankens uppgifter.⁸¹⁷ Wijkmanrapporten föreslog att målet på 10 % biodrivmedel var för högt och borde sänkas till 8 % och ansåg att undantagna områden från biodrivmedelsproduktion behövde utökas till fler känsliga områden. Rapporten hänvisade till de farhågor som hade höjts om att produktionen skulle leda till "negativa effekter för livsmedelsindustrin" samt "påskynda förstörelsen av regnskogarna". I yttrandet angavs att inga effekter hade synts på livsmedelspriserna förutom att etanoltillverkningen av majs hade fått priserna att stiga i USA. En prisstegring kunde dock enligt Wijkman bli fallet i framtiden vilket Världsbankens läckta rapport nu tycktes ge stöd till.

I rapporten infogades den oro som Unilever, Cramerkommissionen och miljöorganisationerna gett uttryck för och Gallagherrapporten kom som en bekräftelse på. Detta innebar också att rekommendationerna som arbetsgruppen från GLOBE utarbetat blev inarbetade i direktivet. Wijkman förordade att kommissionens hållbarhetskriterier gjordes striktare och att de behövde utökas till fler områden. Bland annat så återgavs Unilevers farhågor från konsultationen två år tidigare om indirekta förändringar av markanvändningen, det vill säga att en ökad biodrivmedelsproduktion skulle leda till att livsmedelsproduktionen flyttar till andra områden "på bekostnad av regnskogar eller annan icke-jordbruksmark för att kompensera för den förlorade livsmedelsproduktionen".⁸¹⁸ I Turmesrapporten hade det införts krav om att torv- och våtmark behövde definieras i kriteriet eftersom en omvandling av dessa kunde frigöra

⁸¹⁵ G8 (2008), G8 Leaders Statement on Global Food Security, <http://www.g8.utoronto.ca/summit/2008hokkaido/2008-food.html> (2012-05-22)

⁸¹⁶ Europaparlamentet (2008), *Förslag till yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet till utskottet för industrifrågor, forskning och energi över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av förnybar energi*, Föredragande Anders Wijkman, 20 maj 2008

⁸¹⁷ Friends of the Earth (2008), Euro MPs urged to drop support for biofuels, http://www.foeurope.org/press/2008/Jul07_Euro_MPs_urged_to_drop_support_for_biofuels.html (2012-05-23)

⁸¹⁸ Ibid. s.58

”avsevärda mängder med växthusgaser”. Detta gällde även ”förstörd mark” som behövde skyddas från biodrivmedelsproduktion om den var speciellt ”viktig som koldioxidlager eller om den används för livsmedelsproduktion”.⁸¹⁹ I Wijkmanrapporten föreslog nu också att växthusgasbesparingen från biodrivmedel skulle höjas från 35 till 50 %.⁸²⁰ Detta var viktigt när direktivet sedan implementerades eftersom de högre kraven gjorde palmolja mindre attraktivt. I syfte att överse och utvärdera indirekta effekter ”i form av försämring av naturskogar och andra naturliga ekosystem” från bioenergiproduktionen föreslog Wijkman att en expertkommitté skulle inrättas av kommissionen.⁸²¹

Trots dessa förbehåll så lovordade rapporten potentialen från de tropiska- och subtropiska länderna i Afrika och Latinamerika. Importen till EU skulle vara prioriterad från dessa världsdelar medan Indonesien och Malaysia undantogs. Denna globala handel hade också rekommenderats vid Bellagiokonferensen om biodrivmedel tidigare under året.⁸²² Wijkman förordade kommissionens initiativ till att skapa en global klimatförändringsallians för att skapa den nödvändiga kapacitetsutbyggnaden för bioenergi vilket också gick i linje med Romklubbens idéer.

Direktivet debatteras

Händelserna under året fick livsmedelsindustrins intresseorganisationer att reagera. De stödde sig på rapporterna från Turmes/Wijkman, Gallagher, IFPRI, OECD och Världsbanken och ansåg att underlaget bevisade att målen för biodrivmedel nu måste överges.⁸²³

Även miljöorganisationerna stödde detta resonemang. Friends of the Earth menade i en pressrelease den 10 september 2008 att en storskalig biodrivmedelsproduktion inte hjälpte klimatskyddet och att om ”ekosystem som tropiska skogar, savanner och våtmarker omvandlas för produktion av biobränsle” så skulle detta resultera i att stora

⁸¹⁹ Europaparlamentet (2008), *Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi*, s. 14

⁸²⁰ Ibid. s. 7

⁸²¹ Europaparlamentet (2008), *Förslag till yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet till utskottet för industrifrågor, forskning och energi över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av förnybar energi*, s. 54

⁸²² Europaparlamentet (2008), *Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi*, Anders Wijkman, 15.7.2008

⁸²³ Caubisco et.al.(2008), Biofuels, art 3: food sectors call for support to ENVI compromise on article 3, Press Release 03.09.2008

mängder koldioxid kunde frigöras.⁸²⁴ De menade att en "tidsinställd klimatbomb" skulle riskera att brisera om inte EU:s hållbarhetskriterier förbättrades dramatiskt.

Från både kommissionshåll och från eBIO framhölls det dock att dessa farhågor var överdrivna. I eBIO:s fall handlade det dock inte om den tropiska delen av världen. De angav istället att de inte höll med om att den europeiska produktionen av etanol skulle innebära problem för miljö eller livsmedelssäkerheten.⁸²⁵ European Biodiesel Board opponerade sig mot en sänkning av biodrivmedelsmålen och ansåg att det var "sorgligt att lagstiftarna hade låtit styras av ytliga argument som länkade biodrivmedel till stigande livsmedelspriser" men betonade samtidigt att industrin stödde krav på att kunna demonstrera ekonomiska och miljömässiga fördelar för biodrivmedel och att EBB till fullo stödde bindande hållbarhetskriterier.⁸²⁶ EBB ansåg dock att de högre kraven på växthusgasbesparing skulle förstöra förutsättningarna för mer än 80 % av den europeiska biodieselproduktionen, vilket skulle gynna producenter utanför EU.⁸²⁷

Lösningarna på problemen låg återigen i den internationella kontexten. Proponenterna arbetade för globala handelsavtal där biodrivmedel skulle lösa en mängd med problem medan motståndarna ville åtgärda kriserna som biodrivmedel orsakade med globala kontrollmekanismer och lagar. Den gemensamma lösningen var internationalisering. Detta förklarar till stor del den ambivalens som har funnits bland nyckelspelarna att både propagera för en ökad handel och samtidigt peka på de stora problem som denna orsakar. Målet har i slutändan varit detsamma. Under konferensen "A Global Contract based on Climate Justice – The Need for a New Approach Concerning International Relations" som hölls i EU-parlamentet den 11 november 2008 förtydligades detta. Konferensen som organiserades av Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK) och Ecosocial Forum och där Anders Wijkman tillsammans med bland andra Caroline Lucas och Vittorio Prodi från GLOBE agerade värdar, diskuterade ett globalt kontrakt för att hantera klimatkrisen. Konferensen var stödd av Romklubben, Tällberg Foundation och Global Marshall Plan och återgav dessa organisationers ståndpunkt om att "det

⁸²⁴ Friends of the Earth Europe (2008), Euro MPs urged to drop EU biofuels targets, http://www.foeurope.org/press/2008/Sep10_Euro_MPs_urged_to_drop_EU_biofuels_targets.html (2011-09-30)

⁸²⁵ eBIO, Gallagher Review Disappointing, Press Release, <http://www.epure.org/pdf/fr7f000001-2c0f-9ce5.pdf> (2011-10-31)

⁸²⁶ EBB (2008), Ahead of key parliament's vote, EBB opposes any compromise undermining the 10 % binding biofuels target, Press Release, Brussels, September 3rd, 2008, <http://www.ebb-eu.org/EBBpressreleases/EBB%20Opposes%20any%20compromise%20undermining%20the%2010%25%20biofuels%20target.pdf> (2011-11-01)

⁸²⁷ EBB (2008), EBB expresses deep disappointment as Parliament downgrades 10 % target, Press Release, Brussels September 11th, 2008, http://www.ebb-eu.org/EBBpressreleases/EBB_press_release_outcome_vote_ITRE_Sept_11.pdf (2011-11-01)

internationella samarbetet är centralt för en hållbar lösning av klimatproblemet”.⁸²⁸ På mötet medverkade bioenergiexperten André Faaij som diskuterade en mängd konvergerande kriser, hur bioenergi kunde vara en del av den samt de certifieringsinitiativ som nu utvecklades för att hantera expansionen. Detta berörde speciellt Cramerkommissionen som Faaij själv ingick i. Han efterlyste internationella marknader för bioenergi och internationella avtal och standarder för att hantera detta. Styrning var nyckeln och behövde införas på alla policyområden.⁸²⁹

Under hösten 2008 började både livsmedelspriserna och oljepriset falla kraftigt. Den globala ekonomiska krisen hade inletts. I ett meddelande från kommissionen om Europas livsmedelspriser i december 2008 ansågs den kraftiga prisstegringen på jordbruksråvaror som hade skett sedan 2006 till viss utsträckning bero på spekulation från investerare och hedgefonder.⁸³⁰ Den motsade därmed de rapporter som hade gjorts av IFPRI och Världsbanken. Rapporten varnade också för de olika strategier som livsmedelsintressenter använde sig av för att utesluta konkurrenter från marknaden och angav att certifieringssystem riskerade att utestänga konkurrenter och gynna en enda köpare av råvaran. Dessutom riskerade småskaliga producenter att inte klara av de finansiella och administrativa kraven för att gå med i frivilliga certifieringssystem.⁸³¹ Detta spelade dock mindre roll för frågans utfall.

Samtidigt pågick slutförhandlingarna om direktivet mellan kommissionen och parlamentet där definitionen av hållbart biodrivmedel skulle komma att få precis denna effekt. Palmolja som råvara till biodiesel kom att bli missgynnad, vilket var något som RSPO-ordföranden Unilever kunde dra fördel av. Deras palmoljeleverantörer avrättades från att expandera sina satsningar på biodrivmedel genom de hårdare kraven som nu blev verklighet. Miljöorganisationerna som ingick i nätverket skulle därefter granska hållbarhetskriteriernas tillämpning. Detta förfarande kunde sägas ligga nära Winsemius rekommendationer. Detta tydliggör också tankesättet från *Beyond Interdependence* om att utnyttja internationella organisationer och bygga upp nätverk för att genomföra de åtgärder som önskas. Genom att kontrollera viktiga noder så har nätverket kunnat leda åt rätt håll. GLOBE var mycket viktigt i detta sammanhang då de ingått i samarbete med

⁸²⁸ Potsdam Institute for Climate Impact Research (2008), A Global Contract Based on Climate Justice: The Need for a New Approach Concerning International Relations, The European Parliament, Brussels, November 11th, 2008

⁸²⁹ Faaij, André (2008), Governance of Emerging International Bioenergy Markets and Sustainable Land-use, Global Contract Based on Climate Justice – The Need for a New Approach Concerning International Relations, The European Parliament, Brussels, November 11th, 2008. http://global-contract.eu/content/file/Andre_Faaij.pdf (2012-05-01)

⁸³⁰ Commission of the European Communities (2008), Food Prices in Europe, Brussels, COM(2008) 821/4

⁸³¹ Ibid.

internationella organisationer som Världsbanken, företag som Unilever och miljöorganisationer som European Environmental Bureau. På detta sätt har de haft en översyn över det som skett på arenan och tidigt informerats om kommande aktiviteter.

Den 16 december 2008 hölls debatt i parlamentet om direktivet. Föredragande Claude Turmes uttryckte sitt missnöje med avsnittet om förnybar energi inom transportsektorn. Han angav att planeten hade begränsade resurser och att det behövdes ett slut på myten om "stora lyxbilar och fyrhjulsdrivna fordon med falsk grön bensin". De andra kollegorna i GLOBE var dock nöjda med utfallet av förhandlingarna. Wijkman ansåg att direktivet om förnybar energi var den bästa delen av energi- och klimatpaketet. Han berömde Turmes och gladdes över att "man lyckades förbättra hållbarhetskriterierna i så hög grad". Mechtild Rothe ansåg att de ekologiska kriterierna hade förbättrats "avsevärt" och Fiona Hall välkomnade de nya stränga kriterierna där kravet på besparingar av växthusgaser höjdes, mark med hög biologisk mångfald skyddades och indirekt markanvändning hanterades.⁸³² Målsättningarna som funnits hos GLOBE:s arbetsgrupp för biodrivmedel kunde sägas vara uppfyllda, vilket också konstaterades i deras rapport GLOBE EU and Climate Change.⁸³³

Även energikommissionären Andris Piebalgs var nöjd med hur direktivet utformats inom transportområdet. Speciellt tillfreds var han med hållbarhetskriterierna som både definierade förbjudna områden och tog upp direkt och indirekt markanvändning. Dessutom var det första gången som sådana kriterier var aktuella för tillämpning.⁸³⁴ Piebalgs påtalade att de vetenskapliga bevisen ännu inte var tillräckliga för att fatta ett "mycket tydligt beslut" gällande indirekt markanvändning men att det fanns en väg fram för att nå fram till "bindande arrangemang". Sammanställandet av detta vetenskapliga underlag kom sedan att få stort utrymme under implementeringsfasen av direktivet.

Sammanfattande diskussion

Ett par avgörande händelser formade processen om hållbarhetskriterierna. I detta var två huvudsakliga nätverk inblandade. Det första var ett antal europeiska miljöorganisationer som under ledning av FoE och Greenpeace samlade ett stort antal organisationer i syfte att få till stånd ett moratorium mot användningen av biodrivmedel från palmolja. I detta ingick nederländska konsultbolaget AidEnvironment som både agerade facilitator och speciellt genom Eric Wakker byggde upp underlag som miljöorganisationerna använde sig av i sina kampanjer. Denna policygemenskap var

⁸³² Europaparlamentet (2008), Debatter den 16 december 2008, Förnybar energi (debatt), <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20081216&secondRef=ITEM-010&format=XML&language=SV> (2011-09-16)

⁸³³ GLOBE EU (2009), GLOBE EU and Climate Change, 2005/2009

⁸³⁴ Ibid.

också nära sammankopplad med den nederländska Cramerkommissionen och intressena bakom RSPO. Grunden fanns dock att hämta i det nätverk (AidEnvironment, World Forest Movement, IIED) som startade i början av 90-talet för att hantera en skogskris i tropikerna. Dominansen av nederländska och brittiska intressen och organisationer var i stort sett total. Greenpeace bildade därefter officiellt en allians med RSPO-ordföranden Unilever efter det att Greenpeace genom en riktad kampanj mot företaget efterlyst ledarskap och stöd till ett moratorium mot ohållbar palmolja. Satsningarna som Unilevers palmoljeleverantörer gjorde på biodrivmedel blev i sammanhanget tydligt utpekade som det stora bekymret och palmoljebaserad biodiesel utgjorde den gemensamma fienden. Aktivistaktionen och den efterföljande överenskommelsen gav intrycket att Unilever ändrade kurs och tog sitt ansvar efter påtryckningar från Greenpeace. I själva verket var de sedan länge motståndare till palmoljebaserad biodiesel och hade drivit denna fråga långt innan Greenpeace påbörjade sina kampanjer. Arrangemanget gav dock legitimitet till det ledarskap som Unilever nu tog på sig samtidigt som Greenpeace och kunde visa på framgång för sina aktioner. Detta representerade därmed en win-win situation för båda dessa parter. Denna policygemenskap riktade därefter intresset mot EU och den formulering av policy som samtidigt inleddes. Målet var att försämra möjligheterna för palmolja att bli gynnat som biodieselsråvara och argumenten landade i att en palmoljeexpansion medförde växthusgasutsläpp när känslig mark konverterades till plantager.

Det andra nätverket och policygemenskapen utgjordes av de internationella organisationerna och tankesmedjorna kring GLOBE vilka nu fick en avgörande inverkan på hållbarhetskriteriernas utformning. Detta förstärktes genom de överlappningar och samarbeten som fanns med miljönätverket och Unilever. Genom GLOBE:s partner EEB och IUCN fanns en direkt koppling med övriga miljöorganisationer medan Unilever var en av GLOBE:s sponsorer. Men i denna policygemenskap fanns också tydliga strävanden om att söka överstatliga lösningar och samarbeten. Detta avsåg bland annat de täta band som fanns med Romklubben och andra tankesmedjor som delade dessa visioner samt internationella organisationer och forum som Världsbanken, UNEP och G8-gruppen. GLOBE EU:s ordförande Anders Wijkman var vice-ordförande i Romklubben medan dess ordförande Ashok Khosla var medlem av både GLOBE International, ordförande för IUCN och rådgivare till både Världsbanken och UNEP. Utifrån dessa intressens perspektiv har globala avtal och handelsregler varit viktiga att driva för att hantera resurser som biodrivmedel. Detta visar sig också genom UN International Panel for Resource Management som leddes av Ashok Khosla. Anders Wijkman och Claude Turmes kunde genom sitt delade ansvar för parlamentets behandling av ärendet framgångsrikt infoga kriterier som både lyfte farhågorna som hade uppmärksammats av

miljönätverket samt verka för att hantera detta inom den internationella dimensionen. Enskilt hade det varit svårt för dessa aktörer och organisationer att nå framgång. Även om Romklubbens medlemmar har varit delaktiga i en stor mängd med viktiga sammanhang saknar tankesmedjan egna finansiella resurser. Medlemmarna väljs in på grund av att de delar en övertygelse. Istället har styrkan byggts upp genom samspelet och resursutbytet i den större policygemenskapen och andra resurstarkare organisationer. I EU-parlamentet har Wijkman spelat en stor roll genom att han under en längre tid varit involverad i frågan om biodrivmedel och kunnat binda upp en mängd med samarbeten. Speciellt avser detta andra medlemmar från GLOBE som Turmes, Corbey och Rothe. På så sätt har han agerat facilitator för att sprida dessa idéer.

De hårdare kriterier som nu blev förverkligade var tydligt sammankopplad med den utlösande händelse i form av kraftigt stigande livsmedelspriser som förvärrades under våren 2008. Detta associerades med satsningen på biodrivmedel samtidigt som både uttalanden och en rapport som gavs ut av GLOBE:s samarbetspartner Världsbanken tycktes bekräfta misstankarna. Detta förstärktes dessutom av den brittiska Gallagherrapporten vilken släpptes samma dag som Zoellick diskuterade livsmedelskrisen på G8-mötet, ENVI röstade om Wijkmans rapport och FoE utförde en protestaktion i EU-parlamentet. Världsbanken var i sammanhanget mycket tongivande genom att tidigare ha fört upp varningarna på agendan genom egna rapporter, Robert Zoellicks uttalanden och genom organisationer som finansierats eller ingått i Världsbankens nätverk som IFPRI och OECD Roundtable on Sustainable Development.

Utfallet av hur biodrivmedelskriterierna kom att utformas kunde tydligt sägas gynna livsmedelsindustrin och Unilevers intressen. Kriterierna som blev vägledande och de kampanjer som genomförts framställde palmolja som ett mindre önskvärt alternativ att använda som råvara till biodiesel. Detta försvårade situationen för ett antal palmoljeföretag och den indonesiska samt malaysiska staten som hade vädrat stora förtjänstmöjligheter när EU:s biodrivmedelssatsning initierades. De senare har heller inte haft samma förmåga och resurser att organisera framgångsrika aktörsnätverk. Även den europeiska biodrivmedelsindustrin drabbades av detta.

11. DESIGNA FÖR ATT VINNA

2009-2012

The majority of the European Climate Foundation's fund is re-granted to NGOs engaged in trying to bring about meaningful policy change. When we see an unfulfilled need we also engage in direct initiatives, such as commission papers, convene meetings or launch a new organization.⁸³⁵

Efter det att direktivet genomdrevs i april 2009 påbörjades en process för att följa upp hållbarhetskriteriernas implementering och reglernas tolkning. Miljöorganisationer som Friends of the Earth och Greenpeace kom nu att spela en stor roll i att genomföra detta. De arbetade även hårt med att infoga frågan om indirekta markanvändningsförändringar till direktivet. För att genomföra kontroll och lobba för hårdare regler fick miljöorganisationerna resurser från EU-kommissionens miljöfond Life+ samt från ett antal filantropiska stiftelser som hade detta som mål. Finansieringen hade varit inriktad på detta under en längre tid och ett finansiellt beroende hade sedan 1997 utvecklats mellan de ledande miljöorganisationerna på EU-nivå och EU-kommissionen. Detta hade en direkt länk till rekommendationerna från Bellagiomötet om klimatet 1987 och i Brundtlandrapporten från samma år. Greenpeace tog dock i sammanhanget inte emot medel från EU men var delvis finansierade av samma filantropiska stiftelser med miljöprofil som de andra organisationerna inom Green 10. Det går också att se tydliga paralleller till hur den nederländska regeringen opererade för att genomföra Cramerkommissionens målsättningar och få upp dem på den europeiska politiska agendan.

I det sjunde miljöhandlingsprogrammet (Life+), som inrättades 2007, utökades miljöorganisationernas funktion i förhållande till kommissionen. I denna angavs som ett prioriterat mål att få till en förstärkning av de "icke-statliga organisationers deltagande i den europeiska standardiseringsprocessen i syfte att säkerställa jämlik representation bland intressenterna och systematisk integrering av miljöaspekter".⁸³⁶ Ett deltagande i

⁸³⁵ European Climate Foundation (2012), About us, <http://www.europeanclimate.org/en/about-us> (2012-05-19)

⁸³⁶ Europeiska unionens officiella tidning (2007), Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 614/2007 av den 23 maj 2007 om det finansiella instrumentet för miljön (Life+)

standardiseringsarbetet var också ett av kraven som hade uttrycks i kommissionens rapport om 1997-års åtgärdsprogram.⁸³⁷ Detta skulle också visa sig tydligt i det arbete som miljöorganisationerna sedan bedrev. För att vara berättigad till stöd fanns dock vissa förbehåll. Miljöorganisationerna skulle verka för att skydda och förbättra miljön samt att delta i utarbetande och genomförande av gemenskapens miljöpolitik. Här tillkom även att stå för övervakning (bland annat av skogar). Denna övervakningsfunktion skulle nu utvecklas och föras in på en global nivå när bl.a. Friends of the Earth använde sig av satellitövervakning för att studera hur företaget IOI levde upp till de certifieringskrav som var ställda på dem av EU (en studie som bekostades direkt av kommissionen och Nederländska IUCN).⁸³⁸ Ett av de prioriterade områdena var att säkerställa "genomförandet av EU:s åtaganden enligt Kyotoprotokollet till FN:s ramkonvention om klimatförändringar och utveckla en strategi för tiden efter 2012 och ett program för genomförande" och att också säkerställa "genomförandet och användningen av marknadsbaserade instrument, särskilt handel med utsläpp av växthusgaser, för att åstadkomma en kostnadseffektiv utsläppsminskning inom en ram för tiden efter 2012".⁸³⁹

Frågan är då hur oberoende en organisation kan vara om dess syfte är att arbeta för unionens och allmänhetens bästa och samtidigt vara finansierade av EU? 2001 gjordes en utvärdering av hur programmet hade fungerat mellan 1997 till 2001. En del av rösterna ansåg att kommissionen "borde kunna kräva att de organisationer som erhåller stöd skall lägga till verksamhet till sina arbetsprogram i linje med gemenskapens miljöpolitik och miljölagstiftning." och ansåg därmed att miljöorganisationerna borde anpassa sig ännu mer till kommissionen krav.⁸⁴⁰ Kritik fanns dock från en av de tillfrågade organisationerna vilka såg risker med att de bara skulle agera som förmedlare av EU:s hållning i miljöfrågorna istället för att erbjuda en självständig röst. Angående oberoendet påpekades också att de som erhöll verksamhetsstöd var "extremt beroende av EU" och fick lite medel från sina medlemmar. Kommissionen hade även rätt att agera kontrollant och kunde göra "slumpvisa besök till de icke-statliga

⁸³⁷ Europeiska gemenskapernas kommission (2001), sid 6

⁸³⁸ Friends of the Earth Netherlands (2010), *Too Green to be true*, : Amsterdam : Milieudéfensie and Friends of the Earth Europe; IUCN NL finansierades av Ministry of Foreign Affairs, Environment, Ministry of Economic Affairs, Agriculture and Innovation, Ministry of Infrastructure and the Environment, Dutch Postcode Lottery, Natuurmonumenten, Turing Foundation och WWF Netherlands.

⁸³⁹ Europeiska unionens officiella tidning (2007)

⁸⁴⁰ Europeiska gemenskapernas kommission (2001), Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet, Om erfarenheterna från tillämpningen av rådets beslut 97/872 av den 16 december 1997 om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet, Bryssel den 9.10.2001

organisationernas möten, seminarier, konferenser och andra aktiviteter under programperioden för att se om den föreslagna verksamheten” genomfördes.⁸⁴¹

De största Brysselbaserade miljöorganisationerna vilka samlades i nätverket Green 8 (bestående av Friends of the Earth Europe, Greenpeace, WWF, Friends of Nature, Birdlife, EEB, Transport & Environment samt Climate Network Europe) gick själva ut med sin syn på vilken roll de spelade inom EU i skriften *Introducing European Environmental NGOs Their role and importance in European Union decision-making*. De menade att de utgjorde folkets och naturens röst och kunde föra fram medborgarna och civilsamhällets synpunkter till beslutsfattarna inom EU.⁸⁴² Samtidigt skulle de kunna väcka opinion hos allmänheten, föreslå lagstiftning och agera miljöexperter åt EU. De ansåg att deras roll var att främja implementering av EU-lagstiftning på medlemsstatsnivå och att även övervaka att den genomfördes. Detta för att EU-institutionerna inte hade tillräckliga resurser att genomföra inspektioner av detta slag på egen hand. Inom Green 8 fick alla utom Greenpeace sin kärnfinansiering från EU-kommissionen år 2001. EU-institutionerna krävde också ständigt ”högkvalitativ input”.⁸⁴³

Enligt det sjätte miljöhandlingsprogrammet från 2001 skulle organisationerna fortsätta få stöd till sin kärnverksamhet och sina projekt från kommissionen. Trots detta så påpekade Green 8 ”att ökad och adekvat finansiering” inte betydde att miljöorganisationerna var ”mer beroende av EU-institutionerna” och att de kunde agera självständigt. Detta ska dock ställas i relation till de kriterier som kommissionen ställt på de berörda organisationerna för att de skulle erhålla finansiering. I *Europaparlamentets och rådets beslut om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet* skrevs att de icke-statliga organisationerna ”bör bidra, eller ha möjlighet att bidra, till att gemenskapens miljöpolitik och miljölagstiftning i Europas olika regioner utvecklas och genomförs” och att deras ”verksamhet skall särskilt överensstämma med principerna i det sjätte miljöhandlingsprogrammet”. Målen i detta var ”bekämpning av klimatförändring”, ”natur och biologisk mångfald”, ”hälsa och miljö” samt ”säkerställande av en hållbar förvaltning av naturresurser och hållbar avfallshantering”. Utöver detta skulle miljöutbildning och tillämpning av unionens miljölagstiftning prioriteras. Bidraget som kunde utgå fick under perioden inte överstiga 70 % av utgifterna. För att kunna garantera att inte resurserna användes på fel sätt (bedrägeri och andra oegentligheter)

⁸⁴¹ Ibid.

⁸⁴² Green 8 (2001), *Introducing European Environmental NGOs Their role and importance in European Union decision-making*, Bryssel : Green 8

⁸⁴³ Ibid.

fick "kommissionen utföra kontroller och inspektioner på plats" av verksamheten. Om verksamheten inte uppfyllde kommissionens krav och att "de obligatoriska rapporterna" visade att "de förväntade resultaten" inte hade nåtts kunde det leda till att miljöorganisationen skulle bli utan "bidrag inom programmet under det följande året."⁸⁴⁴

Ett noggrant urvalsförfarande fanns där bedömningspoäng gavs till organisationerna som sökte medel. Ju större den politiska relevansen var desto större var chansen att få bidrag. Det var också noggrant redovisat vad som ingick som bidragsberättigande utgifter. Detta var bland annat "förberedande arbete och forskning som krävs för att delta i expertgrupper, i gemenskapsinstitutionernas förberedande kommittéer och genomförandekommittéer, och som ger ett viktigt bidrag till gemenskapens strategier, program och initiativ samt fungerar som motvikt till andra aktörer inom miljöområdet, bland annat industri/näringsliv, fackföreningar och konsumentgrupper". De skulle dessutom samordna och förmedla information och synpunkter om allmänhetens "farhågor och åsikter" direkt till kommissionen. Det var uttryckligen gemenskapens miljöpolitik som var det viktiga för att organisationerna att förmedla och därmed kom de mer att gå i kommissionens ledband än att utgöra några radikala systemkritiker som agerade i samhällets utkanter. Den självständighet som Green 8 hänvisade till var därmed väldigt begränsad och befann sig inom ett ramverk som kommissionen hade satt upp. Den gröna gruppen hade fått sin roll tydligt definierad genom att bland annat stå som motvikt till industriintressena. Någon större plats på arenan tog de dock inte gällande biodrivmedelsfrågan förrän efter att biodrivmedelsdirektivet genomdrivits 2003.

Miljöorganisationernas roll skulle stärkas i beslutsfattande och deltagande samtidigt som kommissionen la fram tydliga riktlinjer för hur deras roll såg ut och vad de skulle uttala sig om. Detta förklarar också varför de mest tongivande miljöorganisationerna så entydigt hänvisade till klimatet i sin argumentation i förhållande till biodrivmedel. De hade inte fått ekonomiskt stöd för annat än att ta upp de delar som rörde gemenskapens miljöpolitik. Aspekter som energisäkerhet kan sägas vara utlämnade eftersom de inte ingick i miljöpolitiken. Detta trots den stora vikt som energisäkerhetsfrågan hade när biodrivmedel blev ett prioriterat område för unionen.

⁸⁴⁴ Europeiska gemenskapernas officiella tidning (2002), Europaparlamentet och rådets beslut nr 466/2002/EG av den 1 mars 2002 om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet.

Miljöorganisationerna och filantropin

Politicians are fixated on the next election; CEOs are focused on next quarter's numbers. Philanthropists, by contrast, have longer time horizons and can tolerate more risk. Besides being more patient investors, philanthropists have a strong tradition of filling gaps, spurring step-changes in technology and pursuing programming that transcends both national boundaries and economic sectors.⁸⁴⁵

Ett av bedömningskriterierna som fanns för finansiering från kommissionen var också att bygga nätverk mellan medlemsstaterna och organisationer i kandidatländer samt att finna delfinansiering från andra yttre källor.⁸⁴⁶ Vilka var då de yttre källor som Green 8/10 stödde sig på? Var dessa av en typ som kunde bistå till mer självständigt formulerade ståndpunkter i förhållande till kommissionen? En genomgång av organisationerna inom Green 8/10 ger en helt annan bild. Gällande Friends of the Earth Europe kom huvuddelen av det finansiella stödet för 2009 till stor del från EU-kommissionen. Dessa stod 2008 för 43 % av stödet (varav 37 % gick till den operativa verksamheten) medan de tyska och nederländska miljödepartementen gav 7 %. En stor del av den övriga finansieringen (32 %) hade sitt ursprung från privata filantropiska stiftelser som European Climate Foundation⁸⁴⁷, OAK Foundation⁸⁴⁸, Isvara Foundation⁸⁴⁹, Sigrid Rausing Trust⁸⁵⁰, Heinrich Böll Foundation (nära kopplat till tyska

⁸⁴⁵ California Environmental Associates. (Augusti 2007). Design to win, Philantropies fight against global warming. Hämtat från climateactionproject.com:
http://www.climateactionproject.com/docs/Design_to_Win_8_01_07.pdf den 3 Mars 2012

⁸⁴⁶ Ibid. sid 5

⁸⁴⁷ European Climate Foundation, Supervisory Board,
http://www.europeanclimate.org/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=28 (2010-01-26) European Climate Foundation bildades av Arcadia Foundation (leds av Lisbet Rausing med bl.a. Lord Rothschild som rådgivare), The Childrens Investment Fund Foundation, The Climateworks Foundation, The Ecofin Research Foundation, The McCall MacBain Foundation, The Mercator Foundation, The Oak Foundation, The Sea Change Foundation samt The William and Flora Hewlett Foundation. European Climate Foundation (ECF) är tätt sammanlänkade med amerikanska filantropiska nätverket Climateworks som även det var ett initiativ med ursprung från Design to Win-rapporten. Climateworks leds av William K. Reilly (tidigare Conservation Foundation, WWF och EPA) och listar styrelsemedlemmar som Bertrand Collomb (DuPont, Total), Charles O Holliday Jr. (DuPont), Jamshyd N. Godrey (Aspen India, WWF, WRI) och Mario Molina (nobelpristagare i kemi, startade debatten om uttunningen av ozonlagret på grund av freonutsläpp på 1970-talet).

⁸⁴⁸ Oak ger bidrag till verksamheter som arbetar med miljö (främst klimat), kvinnors rättigheter, övergrepp mot barn etc. <http://www.oakfnd.org/> (2010-03-10)

⁸⁴⁹ Isvara Foundation har vissa beröringspunkter med World Development Movement och är starkt fientliga till den neoliberala politik som de anser förs av bland annat Europeiska Kommissionen och Världsbanken. Isvara Foundation arbetar istället för att skapa en hållbar utveckling med tonvikt på ekologi. <http://www.isvarafoundation.org/> (2010-02-01)

Die Grüne) samt James M. Goldsmith Foundation. Endast en mindre del av finansieringen (12 %) härrörde direkt från medlemmarna.

OAK Foundation och deras avknoppning European Climate Foundation (ECF), var under de senare åren FoE:s stora välgörare bland stiftelserna och de har också varit de mest strategiskt orienterade inom klimat- och energiområdet⁸⁵¹. Oak gav bland annat medel till FoEE för att lobba för hårdare lagstiftning för utsläpp från fordon. Samma år gav de också pengar till ett projekt utfört av California Environmental Associates och den av Rockefeller Foundation skapade Energy Foundation.⁸⁵²

Rapporten som projektet utmynnade i, *Design to win – Philantropies' role in the fight against global warming*, utvärderade vilken roll filantropin kunde spela i "kampen mot den globala uppvärmningen". Expertis var hämtad från "mer än 150 av världens ledande experter på energi och klimatförändringar". I den tolv man starka kommittén med vetenskapsrådgivare ingick bland annat Professor Michael Grubb, Cambridge University, IPCC, UNFCCC, Chatham House och Dr. Jonathan Pershing från World Resource Institute. I rapporten fastslogs ett antal taktiska drag som filantroperna kunde använda för att få politiskt stöd till reformer. Detta var bland annat att "utbilda väljare och konsumenter via media" samt att stödja icke-statliga organisationer och att även bilda nya om så krävdes. Det fastslogs att filantropin hade en fördel som politiker och företagsledare inte hade. Politiker var fokuserade på att bli omvalda och företagsledare hade kvartalsrapportens siffror att tänka på. Filantroper kunde däremot arbeta under längre tidsperioder och vara mer riskbenägna. De politiska prioriteringarna var att förbättra de internationella fördragen som *Clean Development Mechanism* (CDM) och EU:s system för utsläppshandel (ETS). Gällande transporter konstaterades att det var svårt att få människor att sluta köpa bilar och att andra metoder behövdes för att minska utsläpp av växthusgaser. För detta pekades tre strategier ut. "Förbättra fordonseffektiviteten", "Minska beroendet av fossila fordonsbränslen" samt att "minska fordonsanvändningen". Gällande fordonsbränslen konstaterades att det var viktigt att inte fel biodrivmedel och Coal to Liquids (CTL) användes eftersom produktionen var så "koldioxidintensiv". För att undkomma detta behövdes utsläppsstandarder utvecklas. Dessutom sågs behovet av

⁸⁵⁰ Sigrid Rausing Trust är en stiftelse som ger pengar till verksamheter som arbetar med främst mänskliga rättigheter. Styrelsemedlemmen (trustee) Andrew Puddephatt representerar även Sigrid Rausing i styrelsen till European Council on Foreign Relations (ECFR). Sigrid Rausing är dotter till Hans Rausing (f.d. VD för Tetra Laval)

⁸⁵¹ Bland annat handlar detta om ECF Transport Programme som koordinerar olika NGO:s för att se till att deras budskap framförs till EU:s beslutsfattare.
http://www.europeanclimate.org/index.php?option=com_content&task=view&id=35&Itemid=53 (2010-03-24)

⁸⁵² Inblandade var även David and Lucile Packard Foundation, Doris Duke Charitable Foundation, Joyce Foundation och William and Flora Hewlett Foundation.

en "vakthund" som kunde övervaka forskningen och utvecklingen av biodrivmedel och CTL.⁸⁵³

Satsningen var internationellt orienterad och fokus sattes på arenor som USA, Europa, Kina och Indien (Energy Foundation hade tidigare startat en strategisk satsning i Kina som sågs som en lärdom). Som ett svar på rapportens slutsatser sjuösattes året efter European Climate Foundation av åtta filantropiska stiftelser (Arcadia Foundation⁸⁵⁴, The Childrens Investment Fund Foundation⁸⁵⁵, The Climateworks Foundation, The Ecofin Research Foundation, The McCall MacBain Foundation⁸⁵⁶, The Mercator Foundation, The Oak Foundation, The Sea Change Foundation samt The William and Flora Hewlett Foundation.). Denna stiftelse började direkt arbeta gentemot de europeiska institutionerna och miljöorganisationerna och dess målsättningar kunde direkt speglas i rapportens rekommendationer. I den rådgivande styrelsen medverkade bland annat den förre Unileverordföranden Anthony Burgmans, McKinseys Jeremy Oppenheim samt Anders Wijkman.

European Climate Foundation växte på ett år till att bli den största strategiskt arbetande filantropiska stiftelsen inom energi- och klimatområdet i Europa. ECF gav i detta sammanhang olika former av kampanj- och kärnbidrag till sju av de tio NGO:s som ingick i Green 10⁸⁵⁷ samt flera andra tunga aktörer som arbetade med att påverka EU:s klimat- och biodrivmedelspolitik som Romklubben och GLOBE.⁸⁵⁸ Stiftelsen drog med utgångspunkt från *Design to Win* igång projektet *Roadmap 2050* med syfte att ge stöd till EU:s klimat och energimål och sänka koldioxidutsläppen med 80-95 % till år 2050.⁸⁵⁹ Rapporten presenterades på ett möte i Bryssel i april 2010 av ECF:s VD Jules Kortenhorst, (f.d. Royal Dutch Shell, McKinsey & Company och Client Logic Corporation) och "togs emot entusiastiskt" av både miljö- och energiintressenter innefattande

⁸⁵³ California Environmental Associates (2007), *Design to win – Philantropies role in the fight against global warming*

⁸⁵⁴ Leds av Lisbet Rausing med bl.a. Lord Edmund de Rothschild som rådgivare. Baserad i Storbritannien.

⁸⁵⁵ Amerikansk stiftelse inriktad på att förbättra levnadsvillkor för barn i utvecklingsländerna. Leds av Jamie Cooper-Hohn

⁸⁵⁶ John and Marcy McCall MacBain. Stiftelse baserad i Genève, Schweiz.

⁸⁵⁷ Nätverket utökades med CEE Bankwatch och Health and Environment Office

⁸⁵⁸ I den rådgivande styrelsen satt 2010 bland annat förre EU-parlamentarikern Anders Wijkman (Club of Rome, Globe-EU, Tällberg Foundation, SEI), John Schellnhuber (Potsdam Institute for Climate Impact Research samt rådgivare till EU-kommissionens president Manuel Barosso) och Antony Burgmans (tidigare styrelseordförande för Unilever, BP, WWF och World Resources Institute (WRI)),

⁸⁵⁹ European Climate Foundation, *Roadmap 2050*,

http://www.europeanclimate.org/index.php?option=com_content&task=view&id=72&Itemid=79 (2010-03-25) Studien var utförd av experter från Imperial College London, KEMA, Oxford Economics and McKinsey & Company, E3G samt Energy Research Centre of the Netherlands (ECN).

Günther Oettinger från GD Energi och EU:s klimatkommissionär Connie Hedegaard. Oettinger ansåg att arbetet skulle komma "till stor nytta vid förberedelserna av kommissionens infrastrukturpaket".⁸⁶⁰ ECF deltog även i "direkta initiativ" som att anordna möten och bilda nya organisationer om de fann behov av detta.

Ordföranden för FoEE mellan 1998-2005, Martin Rocholl, rekryterades som policychef för ECF:s transportprogram, vilka ytterst drev stiftelsens biodrivmedelsfrågor. Åren emellan arbetade han som konsult åt bland annat två andra stiftelser som gav medel till FoEE:s finansiering, JMG Foundation och Heinrich Böll Foundation. Rocholl avslutade inte helt sitt engagemang i FoEE (han satt sedan 2005 med i dess styrelse) och var dessutom engagerad i Friends of the Earths tyska avdelning. Till ECF rekryterades även ett antal andra medarbetare med erfarenhet och kontakter från miljöorganisationerna.⁸⁶¹ Transportprogrammet skulle "främja progressiv lagstiftning som garanterar att biobränslen produceras hållbart och svarar för alla direkta och indirekta effekter på utsläppen av växthusgaser."

Uppföljning av direktivet

*The European Union must seek and support alternatives for palm oil as a source of biofuel. They should know that the increased use of biofuel from palm oil will bring about more deforestation in Indonesia and that many indigenous peoples will lose their land as a result.*⁸⁶²

Tre frågor var i fokus under implementeringsfasen av direktivet. Detta handlade om indirekta markanvändningsförändringar (ILUC), tolkningen av begreppet "kontinuerligt beskogade områden" samt hur övervakningen av hållbarhetskriteriernas åttlydnad skulle utföras. Dessa frågor fick snabbt prioritet hos European Climate Foundation, GLOBE, miljöorganisationerna och Unilever.

Det första fallet handlade om hur EU:s biodrivmedelssatsning hade slagit i Indonesien och här agerade intressena runt Unilever och RSPO. Några månader efter att förnybarhetsdirektivet hade börjat implementeras uppmärksammade Friends of the Earth att den europeiska satsningen på biodrivmedel hade ökat risken för Borneos skogar, vildliv och folk. En undersökning hade genomförts på uppdrag av Milieudéfence

⁸⁶⁰ GLOBE EU (2010), Activities, <http://www.globe-europe.eu/index.php/events/9-activities?format=pdf> (2012-10-10)

⁸⁶¹ Bl.a. representanter och tidigare medarbetare för Heinrich Böll Foundation, WWF och CEE Bankwatch

⁸⁶² Milieudéfence et.al. (2009), *Failing governance - Avoiding responsibilities*, Amsterdam : Milieudéfence

och Indonesiska Friends of the Earth (VALHI). Återigen var Eric Wakker från AidEnvironment huvudförfattare medan den nederländska staten genom HIVOS finansierade. Samma mönster upprepades som tidigare där användningen av palmolja till biodrivmedel pekades ut som det stora problemet. Certifieringen av biodrivmedel och palmolja kunde inte förhindra illegala operationer, avskogning, koldioxidutsläpp och sociala konflikter. Den indonesiska staten ansågs inte kunna hålla koll på sin egen industri och flera RSPO-medlemmar anklagades för att inte följa kriterierna de själva skrivit under. Dessutom riskerade palmolja från "illegala källor" att både uppmuntras och subventioneras av europeiska regeringar eftersom förnybarhetsdirektivet inte begärde att biodrivmedelsföretag behövde garantera eller demonstrera att deras import var legal. EU och dess regeringar rekommenderades på grund av de "missförhållanden" som hade uppmärksammat förhindra användning av palmolja och andra ätbara oljor till biodrivmedel. Samtidigt behövdes en hårdare tillämpning av lag gentemot företag som inte höll sig till reglerna.⁸⁶³

Eric Wakker utredde samtidigt på Unilevers uppdrag de påståenden som Greenpeace hade gjort om Unilevers leverantörer i rapporten som föregick moratoriet mot användandet av ohållbar palmolja, *Burning Up Borneo*. Hans slutsats blev att Greenpeace påstående om leverantörerna till stor del var riktig. Unilever diskuterade rapportens slutsatser med sina leverantörer och var säkra på att de skulle rätta till de problem som framförts av Greenpeace och hade bekräftats av AidEnvironment. Om de skulle fortsätta ignorera RSPO:s kriterier skulle Unilever dock "vidta lämpliga åtgärder".⁸⁶⁴ Detta var ett exempel på hur miljöorganisationerna agerade miljöpoliser åt multinationella bolag som Unilever och deras privata certifieringssystem. Samtidigt arbetade miljöorganisationerna vidare med att påverka tolkningen av direktivet och väcka opinion för att utarbeta en hårdare lagstiftning på EU-nivå. Detta skedde nu med finansiellt stöd från EU-kommissionen utifrån de finansieringsmekanismer som fanns i Life+ programmet.

Ett exempel på detta var rapporten *Biofuel-Handle with Care* som officiellt presenterades i EU-parlamentet under ett event som hölls i samarbete med GLOBE:s nytillträdde ordförande Sirpa Pietikäinen och hennes kollega Fiona Hall den 11 november 2009. I rapporten, som gavs ut av FoE, T&E, Birdlife, FERN, EEB och Oxfam, gjordes en analys av miljökonsekvenser som EU:s biodrivmedelspolicy gav upphov till. Rapporten ansåg att det var en absolut prioritet att inkludera indirekta markanvändningsförändringar i EU:s lagstiftning. Palmolja sågs i sin tur som den "viktigaste drivkraften" bakom förstörelsen

⁸⁶³ Ibid.

⁸⁶⁴ Unilever (2009), 4 December 2009: Unilever publishes verification report checking the validity of Greenpeace's *Burning Up Borneo* report,

av torvmarker och accelererande koldioxidutsläpp.⁸⁶⁵ Medlemmarna i GLOBE, Claude Turmes, Fiona Hall och Sirpa Pietikäinen påbörjade därefter påtryckningar gentemot kommissionen och skickade samma dag, 22 december 2009, enskilt in skriftliga frågor som påtalade att ILUC behövde inkluderas.⁸⁶⁶

Frågorna ställdes på sin spets när den Europeiska kommissionen samma månad släppte ett utkast till ett meddelande som tog upp den praktiska implementeringen av förnybarhetsdirektivet. I denna föreslogs att palmoljaplantager skulle kunna ingå i definitionen "kontinuerligt beskogade områden".⁸⁶⁷ Friends of the Earth protesterade mot denna omdefiniering av palmoljaplantager och meddelade att en omvandling av regnskog till palmoljaplantager skulle skapa en "kolskuld" och att det läckta dokumentet visade "de skamliga försök som görs för att driva palmolja genom den europeiska lagstiftningen designad så att det ser ut att förhindra förstörelsen av världens skogar."⁸⁶⁸ Detta följdes upp när 26 miljöorganisationer, med Wetlands International i spetsen, den 4 mars 2010 skrev till kommissionen och menade att förslaget "direkt strider mot andan i direktivet om förnybar energi". Kommissionen uppmanades att exkludera "skogsplanteringar och andra industriella plantager som palmolja" från definitionen "kontinuerligt beskogade områden". Samtidigt ville de uppmärksamma kommissionen på att "flera oberoende institutioner och forskare (FAO, JRC, Gallagher Review och amerikanska EPA)" hade "varnat för att markanvändningen på grund av ökad produktion av biodrivmedel" leder till högre växthusgasutsläpp.⁸⁶⁹

Detta togs också upp när Friends of the Earth Europe och Milieudefence veckan efter släppte en rapport som analyserade de "illegala" aktiviteterna som palmoljebolaget IOI enligt FoE hade gjort sig skyldig till. Rapporten visade enligt FoE hur IOI bröt mot RSPO:s certifieringsregler. Återigen var det Aidenvironment som låg bakom undersökningen med IUCN och EU-kommissionen som finansiärer. Rekommendationerna som gjordes var att det behövdes en strikt tillämpad "brottsbekämpning" i producentländerna med bindande hållbarhetskriterier för import av palmolja. FoE:s roll var att förmedla budskapet och bygga opinion. Aidenvironment

⁸⁶⁵ Friends of the Earth, EEB et al. (2009), *Biofuels – Handle with Care, An analysis of EU biofuel policy with recommendations for action*, Bryssel : Birdlife, EEB, FERN, FOEE, Oxfam, T&E

⁸⁶⁶ P7_QE(2009)6381 FULL; P7_QE(2009)6409 FULL; P7_QE(2009)6408 FULL

⁸⁶⁷ European Commission (2009), Communication from the commission to the council and the European Parliament on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels, draft

⁸⁶⁸ Friends of the Earth (2010), European Commission plans to sacrifice forests for biofuels, Press Release, 3 February 2010

⁸⁶⁹ Wetlands International (2010), NGOs alarm EU to not support forest conversion for biofuels, <http://www.wetlands.org/NewsandEvents/NewsPressreleases/tabid/60/articleType/ArticleView/articleId/2182/Default.aspx> (2012-05-07)

hade i sin tur agerat miljöövervakare i producentlandet Indonesien genom att göra analyser av satellitbilder och utföra fältundersökningar medan projektet finansierades av EU-kommissionen. EU:s mål för biodrivmedel skulle enligt FoE inte uppnås på grund av de utsläpp av växthusgaser från avskogning som skulle bli resultatet av anläggandet av nya palmoljeplantager. Slutsatsen precis som i föregående rapporter var att användningen av palmolja som råvara till biodrivmedel måste förhindras.⁸⁷⁰

Kraven på att kommissionen skulle ändra sin definition av skogsområden framkom också i ett brev från Unilever och deras samarbetspartners den 16 april 2010. Brevet var undertecknat av Gavin Neath från Unilever tillsammans med bland annat Greenpeace UK, Milieudéfence/Friends of the Earth International, WWF och Shell Oil. De upprepade uppmaningen om att exkludera palmoljeplantager från definitionen "kontinuerligt beskogade områden" i det slutliga meddelandet. Kommissionens förslag ansågs underminera de ansträngningar som gjordes för att främja en användning av hållbar palmolja.⁸⁷¹

I juni 2010 beslutade kommissionen om ett hållbarhetssystem där kraven från Unilever, livsmedelsindustrin och miljöorganisationerna i stort sett möttes. Meddelandet bestämde hur medlemsstater och ekonomiska operatörer kunde implementera hållbarhetskriterierna praktiskt. Det hela byggde på att frivilliga system skulle skapas men att de skulle förhålla sig till EU:s regelverk för att bli godkända (året efter fanns det sju godkända system för biodrivmedel).⁸⁷² I meddelandet, som i sig inte var bindande, förklarades att biobränslen inte skulle göras av "råvaror från tropiska skogar eller nyligen kalhuggna områden, dränerad torvmark, våtmark eller områden med stor biologisk mångfald." Kommissionen underströk att detta innebar att om en skog omvandlades till en palmoljeodling skulle det strida mot hållbarhetskraven. I meddelandet fastställdes även hur överträdelser mot hållbarhetskriterierna skulle bevakas och hur bevis skulle samlas in. Detta avsåg analyser av flygfoton, satellitbilder, kartor, fastighetsregister och platsundersökningar. Förutom att Friends of the Earth hade rekommenderat kommissionen att införa en sådan övervakningsregim var det också det tillvägagångssätt som Greenpeace, Friends of the Earth och AidEnvironment hade använt sig av när de granskat hur Unilevers leverantörer hade levt upp till RSPO-

⁸⁷⁰ Friends of the Earth Europe (2010), Europes demand for palm oil driving deforestation and land-grabbing, Press release 15 March 2010, http://www.foeeurope.org/press/2010/Mar15_europes_demand_for_palm_oil_driving_deforestation_and_landgrabbing.html (2012-05-25)

⁸⁷¹ Unilever (2010), Letter to commissioners Günther Oettinger and Connie Hedegaard

⁸⁷² Rapid (2011), First EU sustainability schemes for biofuels get the go-ahead, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/901&format=HTML&aged=0&language=en&guiLanguage=fr> (2012-10-11)

reglerna.⁸⁷³ Beslutet resulterade i att EU skulle ge resurser till europeiska miljöorganisationer i syfte att granska tillämpningen av miljölag och certifieringar i länder som Indonesien och Malaysia. Detta var uppenbarligen ett arrangemang som kom multinationella företag som Unilever till gagn. Förfarandet hade redan resulterat i kritik från den Malaysiska och Indonesiska staten vilka ansåg att förfarandet bröt mot WTO-reglerna och att miljörörelsen hade agerat som en femte kolonn i deras länder. Uppfattningar florerade om att livsmedelsproducenter utnyttjade miljöorganisationerna eftersom andra protektionistiska åtgärder var uteslutna. Kommissionen förnekade att de stödde attackerna mot palmoljeindustrin men tillade att de inte heller förhindrade miljöorganisationerna från att utöva påtryckningar.⁸⁷⁴

Indirekta markanvändningsförändringar - ILUC

Meddelandet från kommissionen hade inte innefattat ILUC. Arbetet med att inkludera detta fortsatte under året genom European Climate Foundations finansiering och strategier. ECF:s transportprogram skulle "bidra till att främja progressiv lagstiftning som garanterar att biobränslen produceras hållbart och svarar för alla direkta och indirekta effekter av växthusgasutsläpp" och kom att arbeta med ett antal aktörer för att genomföra dessa mål. ECF var betydligt mer resultatinkriktade än många andra stiftelser och utnyttjade effektivt hela spelfältet. De byggde vetenskapligt underlag, skapade allianser mellan företag och miljöorganisationer samt finansierade delar av GLOBE:s verksamhet. Exempelvis utdelades medel till Friends of the Earth, EEB, Birdlife och T & E i syfte att inkludera ILUC i EU:s lagsstiftning. Miljöorganisationerna byggde därefter opinion och påverkade andra aktörer.

Detta visade sig exempelvis i en briefing, som FoE gav ut i augusti 2010 där det anfördes att EU:s hållbarhetskrav inte var tillräckliga.⁸⁷⁵ Även om biodrivmedel kom från hållbart producerad palmolja kunde indirekta effekter leda till stora växthusgasutsläpp. FoE återgav Unilevers uppfattning från konsultationen om biodrivmedel från 2006 om att en certifiering inte kommer "ändra det faktum att för varje ton olja som görs tillgänglig för traditionella användare måste ett extra ton olja odlas någon annanstans"⁸⁷⁶. Detta kunde sedan, genom omvandlingen av mark, resultera i betydligt större växthusgasutsläpp än från diesel. Dessutom skulle det leda till avskogning vilket FoE nu illustrerade genom sin analys av satellitfoton från RSPO-företaget Sime Darbys oljepalmsplantager. Genom att

⁸⁷³ Official Journal of the European Union (2010), Communication from the Commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels, 2010/C 160/02

⁸⁷⁴ MPOC (2011), EU Not Supporting NGOs Against Palm Oil, http://archive.mpoc.org.my/EU_Not_Supporting_NGOs_Against_Palm_Oil.aspx (2012-05-07)

⁸⁷⁵ Tre rapporter producerades där soja, sockerrör och palmolja belystes.

⁸⁷⁶ Unilever (2006)

detta företag erbjöd "hållbar palmolja till företag och konsumenter som annars inte skulle köpa palmolja" och inte gjorde något åt efterfrågan högg de istället ned skog för att anlägga nya plantager. De indirekta effekter som detta resulterade i gjorde att det, enligt FoE, behövde utarbetas ILUC-faktorer samtidigt som EU:s biodrivmedelsmål var tvungna att sänkas.⁸⁷⁷ Samma ståndpunkt återgavs av ECF:s övriga bidragstagare bland miljöorganisationerna. ECF finansierade även underlag som gav stöd till miljöförrelsens policyförslag. Detta gällde bland annat rapporten *Biofuels: indirect land use change and climate impact* som skrevs av CE Delft och gavs ut av Transport & Environment i juni 2010.⁸⁷⁸

Frågan om ILUC var dock svårhanterad och forskningen var ännu oenig. Ett stort motstånd fanns från biodrivmedelsindustrin vilka ansåg att forskningen⁸⁷⁹ som EU-kommissionen använde sig av var inkorrekt och baserad på bristfällig data.⁸⁸⁰ I en kommissionsrapport som kom ut i december 2010 konstaterades att det fanns klara skiljelinjer mellan miljöorganisationerna/livsmedelsindustrins intressen och övriga industriaktörer. På grund av oklarheter sköts beslutet fram. När kommissionen möttes i juli 2011 utarbetades en kompromiss i form av ett sjuårigt moratorium som flyttade fram bestraffningar av enskilda biodrivmedelstyper. Avtalet var designat för att skydda de investeringar som gjorts av EU:s jordbruksindustri samtidigt som det exkluderade biodrivmedel som inte gjorde något för att "bekämpa klimatförändringarna". Växthusgasbesparingarna skulle höjas gradvis. Kommissionärerna Hedegaard och Oettinger gav trots kompromissen en tydlig signal om att ILUC-faktorer skulle introduceras i framtiden och att detta skulle fasa ut dåliga biodrivmedel och förhindra ytterligare investeringar i ohållbara biobränslen. Kampanjerna från miljöorganisationerna fortsatte dock och i april 2012 uppmanade över 100 organisationer kommissionen att introducera ett förslag på lagstiftning baserad på en råvarubaserad ILUC-faktor.⁸⁸¹ Biodrivmedelsfrågan landade nu helt i hur bränslets möjliga klimatpåverkan skulle hanteras och synsättet var långt ifrån det klimatvänliga bränsle som det hade framställts som i det inledande policyskedet. Istället föreföll det vara mycket sämre för miljön än de fossila energislagen. ILUC skiljer sig dock från den

⁸⁷⁷ Friends of the Earth (2010), "Sustainable" palm oil driving deforestation, Biofuel crops, indirect land use change and emissions, Briefing, Augusti 2010

⁸⁷⁸ European Climate Foundation (2010), ECF, News and Views, Newsletter, http://www.europeanclimate.org/documents/ECF_Newsletter_Winter2010.pdf (2012-05-03)

⁸⁷⁹ Bland annat från IFPRI

⁸⁸⁰ European Biodiesel Board (2010), European biodiesel producers renew warning over indirect land use, <http://www.ebb-eu.org/pressdl/European%20biodiesel%20producers%20renew%20warning%20over%20indirect%20land%20use.pdf> (2012-10-11)

⁸⁸¹ Oxfam International EU Advocacy Office (2012), Biofuels and carbon footprint, brev till kommissionär Barroso, Bryssel 27 april 2012

övriga policyprocessen genom att kommissionen förhandlade direkt med industriaktörerna och miljöorganisationerna och att ingen utlösande händelse ledsagade processen.

Den 21 september 2012 kom Connie Hedegaard därefter med ett förslag om att sänka nivån på livsmedelsbaserat biodrivmedel till 5 %.⁸⁸² Detta sågs nu av miljöorganisationerna som en stor seger för miljön. T&E ansåg att förslaget stoppade spridningen av ohållbara biodrivmedel. Dessutom inkluderade förslaget ILUC-faktorerna. Detta baserades bland annat på underlag från tankesmedjan International Council on Clean Transportation vilka menade att biodiesel från vegetabilisk olja orsakade större koldioxidutsläpp än vad konventionell diesel gjorde.⁸⁸³ Detta institut bildades i juni 2001 i samband med en konferens på Rockefeller Foundations konferensanläggning i Bellagio under överinseende av Design to Win- projektets initierare Energy Foundation. På konferensen samlades 18 beslutsfattare från USA, Kina, Japan och Europa för att utarbeta ett konsensusdokument om drivmedel till motorfordon. Dessa principer skulle därefter implementeras internationellt.⁸⁸⁴ ICCT finansierades därefter av ECF:s systerstiftelse ClimateWorks. Dessa stiftelser hade därmed ett avgörande inflytande över hela den senare policyprocessen. De drog upp strategin, byggde nätverk och finansierade nyckelaktörerna. Resultatet betydde i slutändan att kommissionen i stort sett hade återvänt till utgångspunkten från 1992 när kommissionären Christine Scrivener menade att 5 % användning av biodrivmedel var den yttre gränsen för vad som var fysiskt möjligt att producera. Förvisso så fanns målet om 10 % förnybar energi inom transportsektorn kvar. De återstående fem procenten skulle istället täckas av biodrivmedel som inte konkurrerade med livsmedelsintressen. Dessa mer avancerade biodrivmedel fanns dock inte i några större kommersiella kvantiteter.⁸⁸⁵ Satsningen kunde på så sätt betecknas som ett misslyckande för biodrivmedelsintressenterna medan den grupp som arbetade med skydd av regnskogarna hade nått framgång. Miljöorganisationerna kunde sägas ha desarmerat en potentiell klimatkomb. Det var dock en hel del andra mål som hade uppnåtts när processen nådde sitt slut och som tjänade andra intressen. Dessa bestod av globalt orienterade samarbeten som internationella handelsavtal, internationella

⁸⁸² European Commission (2012), Proposal for a directive of the European Parliament and of the council amending Directive 98/70/EC relating to the quality of petrol and diesel fuels and amending Directive 2009/28/EC on the promotion of the use of energy from renewable sources, Brussels, 17.10.2012

⁸⁸³ Carrington, Damian (2012), Biodiesel industry dealt a blow by EU policy changes, artikel i The Guardian 21 september 2012

⁸⁸⁴ The Energy Foundation (2001), Bellagio Memorandum on Motor Vehicle Policy, Consensus Document: 19-21 June, 2001 Bellagio, Italy

⁸⁸⁵ GAIN (2010), EU-27, EU Annual Biofuels Report, GAIN Report Number: NL0019

hållbarhetsstandarder och globala övervakningsmekanismer för att hantera miljö- och resursproblem. Dessa mål var också förankrade hos den överordnade grupp av organisationer som påbörjade processen under slutet av 1980-talet som Romklubben, Trilaterala Kommissionen, Aspen Institute och Rockefeller Foundation.

Sammanfattande diskussion

Frågan om ILUC utvecklades i slutändan gynnsamt för livsmedelsföretaget Unilever som hade initierat frågan i konsultationen 2006. Det visade också på en framgång för den form av miljöstrategier som McKinsey representerar om hur storföretag kan använda sig av miljöhänsyn för att få konkurrensfördelar. Frågan kom sedan under kontroll genom ett effektivt utnyttjande av sakfrågenätverkets aktörer genom tilldelande av resurser och expertis. Med tanke på de starka kopplingarna som har funnits mellan miljöorganisationerna och finansierarna har de förstnämnda haft litet eget manöverutrymme. De stora filantropiska stiftelserna har istället kunnat använda miljöorganisationerna inom Green 8/10 som en resurs i syfte att föra fram egna strävanden och målsättningar. Detta har bland annat skett på det sätt som projektpengar har betalats ut och öronmärkts samt genom de nyckelaktörer som har rört sig mellan de olika organisationerna. Miljörörelsen har blivit enrollerade i kommissionens och de transnationella företagens nätverk och som sådana både skapat opinion och skött miljöövervakning. Deras arbete har varit användbart för såväl EU-kommissionen, stiftelser som transnationella företag. Frågan är huruvida detta representerar den folkvilja som miljöorganisationerna säger sig företräda?

12. MOT EN GLOBAL STYRNING AV MILJÖPROBLEMEN

2009 is (...) the first year of global governance, with the establishment of the G20 in the middle of the financial crisis. The climate conference in Copenhagen is another step towards the global management of our planet. (Herman von Rumpoy)

Utgångspunkten för denna avhandling har varit ett aktörsperspektiv där jag har gjort nätverksanalyser i syfte att fånga de skeenden som representerats i EU:s biodrivmedelspolicyprocess. Detta har kontextualiserats genom att beskriva den historiska processen under de olika policyfaserna från problematisering till implementering. I detta rymdes även en analys av hur managementstrategier utarbetats för att genomföra olika målsättningar kopplade till biodrivmedel och hur utlösande händelser har påverkat policyprocessen. Analysen visar hur ett antal centrala aktörer har haft ett stort inflytande över processen under en längre tidsperiod. Dessa aktörer har även varit representerade i ett antal till synes oberoende organisationer/nätverk som tillsammans framgångsrikt genomfört strategiska mål. I analysen visar jag hur processen delvis har innehållit orkestrerade element och hur policy för att hantera problem eller främja lösningar utarbetats långt innan de har kommit upp på den politiska dagordningen. Jag har kopplat detta till ett managementperspektiv för att kunna diskutera hur aktörer inom policygemenskaperna har arbetat strategiskt med att påverka andra aktörer med hjälp av exempelvis resurstilldelning och inbjudan till centrala forum.

Det finns två företeelser som är centrala. Den ena är hur EU-kommissionen, regeringar, stiftelser och storföretag använder sig av miljöorganisationer för att indirekt påverka opinion och policy. Den andra är hur detta har tillämpats praktiskt i förhållande till EU:s biodrivmedels- och förnybarhetsdirektiv.

I det följande kapitlet ska jag diskutera övergripande slutsatser kring aktörernas och nätverkens betydelse och roll i hur EUs biodrivmedelsprocesser kom att utformas.

Policynätverkens relation till EU:s biodrivmedels- och förnybarhetsdirektiv

Processerna som har grundlagt och format EU:s biodrivmedelspolicy kan i stort delas in i två faser. Den första rör biodrivmedeldirektivet från 2003 och den andra fasen förnybarhetsdirektivet från 2008. I det första fallet var få aktörer inblandade. Frågan sågs ännu som oproblematiserad och handlade om att motivera en satsning på biodrivmedel och framhäva miljönytterna och sysselsättningen i jordbruket. Det handlade om att uppmuntra investeringar och några bindande målsättningar var inte aktuella. Detta gynnade speciellt jordbruksintressen. Till stor del var det en angelägenhet för kommission, parlament och ledande tankesmedjor. Ett sakfrågenätverk av miljöorganisationer började dock kräva hårdare hållbarhetskrav vilket understöddes av parlamentarikerorganisationen GLOBE. Samtidigt pågick en parallell process på en internationell nivå vilken i liten utsträckning syntes i kommissionen och parlamentets arbete innan 2004. I denna verkade två huvudsakliga policygemenskaper eller policynätverk. Till detta kan kopplas några mindre sakfrågenätverk som kan ses som underordade och bestående av miljö- och industrilobbygrupper. Dessa har agerat i periferin. De större policynätverken har varit agendasättande medan de mindre sakfrågenätverken har agerat påtryckare. På detta sätt har de bidragit till att både framhäva potentialen och riskerna med biodrivmedel i de förslag som EU-kommissionen lagt fram.

Det första policynätverket är globalt i sin natur och består av ett antal internationella organisationer, elitnätverk och tankesmedjor vilka har fört ut budskap om önskvärda åtgärder. Dessa budskap har först handlat om att främja biodrivmedel och arbeta för en europeisk/global handel till att därefter påkalla problem med dess produktion. Främst handlar dessa problem om stigande livsmedelspriser och regnskogsskövling. I detta har policyskapande nätverk som Trilaterala Kommissionen, G8/G20, Fabian Society/Socialistinternationalen och Romklubben varit drivande. Här ingår också policysättande organisationer som Världsbanken, OECD, IUCN, IEA och EU-kommissionen. Dessa har haft betydande samarbeten med varandra och även varit nära sammanlänkade med parlamentarikernätverket GLOBE. Genom detta nätverk har en stor del av grunden till EU-kommissionens arbete med förnybar energi tillkommit samtidigt som andra länder på världssenen som USA har påverkats till att påbörja liknande satsningar.

Dessa organisationer är dock inte självständiga utan har stått i beroende till ett antal finansörer för att säkerställa sin försörjning. Finansörerna utgörs i sin tur av ett antal stiftelser, transnationella företag och medlemsländer. Finansieringsmässigt och

geografiskt finns starka kopplingar till en transnationell elit som främst formerats kring angloamerikanska och nederländska intressen. Speciellt utmärkande är familjen Rockefeller och intressena bakom Royal Dutch Shell. Dessa aktörer befinner sig i världens finansiella centrum och utövar ett stort inflytande på den globala handeln. En del tyska och italienska intressen finns också representerade men har i dessa frågor spelat en mer underordnad roll. Andra viktiga aktörer har utgjorts av Royal Dutch Shell vars företrädare har kommit att leda ett antal kommissioner/arbetsgrupper om förnybar energi samt stora filantropiska stiftelser som Rockefeller Foundation, Rockefeller Brothers Fund och Ford Foundation. De senare har kanaliserat betydande medel till ickestatliga organisationer och har under flera decennier stått i nära samarbete och finansierat ett antal, inom området, ledande tankesmedjor och internationella organisationer.

Alla vägar leder till Rom – Kopplingar mellan aktörer och nätverk

Trilaterala kommissionen har utgjort ett viktigt forum för att utarbeta globala strategier och samarbeten gällande miljö- och energirelaterade frågor. Här har såväl ledande politiker som chefer för transnationellt opererande företag representerats. Dessa idéer har bland annat fått bäring i EU genom de täta band som existerat med EU-kommissionen. Speciellt avser det tidigare kommissionspresidenterna som franske socialisten Jacques Delors och brittiske labourledaren Roy Jenkins. Sedan tidigt 70-tal har även medlemmar från den globala tankesmedjan Romklubben och närstående Aspen Institute haft centrala positioner i organisationer och sammanhang där miljö- och energifrågorna behandlats och agerat katalysatorer för att föra upp det på den politiska dagordningen. Detta gäller bland annat deras roll under FN:s miljökonferens 1972, sjösättandet av UNEP, frågan om människans påverkan på klimatet, framväxten av EU:s gemensamma energipolitik och EU:s energi- och miljöpolicy efter millennieskiftet. I denna grupp ingår även brittiska Chatham House. Det måste dock framhållas att det inte är frågan om en enhetlig grupp och att det förekommer skiljelinjer och fraktioner även inom denna krets. I denna internationella policygemenskap finns såväl socialister, gröna som konservativa representerade.⁸⁸⁶ Det finns dock ett par gemensamma punkter och intressen som binder dem samman.

Förutom de angloamerikanska intressena så har Tyskland varit en viktig kraft i att propagera för förnybar energi och biodrivmedel i EU. Tyskland har även tillsammans med Sverige haft de största framgångarna med att implementera biodrivmedelspolicy. Den tyska regeringen tog tidigt en ledande position i både Europa och världen genom att

⁸⁸⁶ Exempelvis så ingick de tidigare Världsbankscheferna Zoellick och Wolfowitz båda i den neokonservativa tankesmedjan PNAC som inför George W. Bush tillträdde till presidentposten i USA utarbetade strategier för hur USA skulle bibehålla sin ställning som världsmakt.

i samarbete med amerikanska tankesmedjan Worldwatch Institute bygga upp globala samarbeten inom dessa områden. Detta har utarbetats utifrån överenskommelser som gjorts på FN:s världstoppmöten om den globala miljön 1992 i Rio och 2002 i Johannesburg. Besluten i FN och uppgörelserna under G8-gruppens toppmöten har haft en stor inverkan på EU:s satsningar och EU-kommissionen har därefter varit snabba med att utarbeta förslag om hur besluten ska förverkligas. Det är dock talande att ett amerikanskt forskningsinstitut, som både har grundats och finansierats av stora amerikanska stiftelser, har arbetat tätt tillsammans med den tyska regeringen.

Internationella handelsavtal och globala styrmekanismer

Trots skillnader i uppfattningar om nyttan med biodrivmedel så har det funnits en gemensam strävan i denna policygemenskap om att utarbeta spelregler för en internationell handel och att främja ett tätare globalt samarbete. Ett viktigt mål för en stor del av aktörerna har varit att upprätta stärkta internationella organisationer för att hantera miljöproblem och resurshantering. I detta finns det också, som Herman von Rumpoys inledande citat beskriver, idéer om att skapa en alltmer integrerad global styrning och kontroll av planetens resurser. Detta kan delvis sägas vara nära sammanlänkat med de transnationella bolagens strävan om att kontrollera och säkra sina råvarukällor men här finns också bland ett stort antal aktörer idéer om att skapa en världsfederation och världsregering. Detta är tankar som även fanns med när klimatproblemen och energiresursfrågorna började uppmärksammas under det tidiga 70-talet i samband med FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 och Romklubben rapport "Limits to Growth". Tongivande aktörer/organisationer som Romklubben och Aspen Institute har under lång tid varit djupt involverade i att steg för steg propagera för utökade globala styrmekanismer som ska hantera problem som de själva definierat. Detta har skett från att först skapa regionala samarbeten till att därefter genomföra det på en global nivå. Till övervägande del är dessa idéer styrda av västintressen och är nära sammanlänkade med den globala ekonomiska integrationen.

Detta är ett mönster som även finns representerat i hur biodrivmedelpolicyn har utvecklats. För biodrivmedel har det bland annat handlat om att ta fram certifieringskriterier och spelregler till en global marknad samt att utarbeta övervakningsmekanismer för att tillgodose att reglerna följs på den globala nivån. Detta följer bland annat behov som transnationella koncerner har om att harmonisera lagstiftningen internationellt och förenklar för dessa då de slipper förhandla med varje enskilt land. Detta är förövrigt ett mönster som följer Rockefellerägda Standard Oils påverkan på USA och framtagandet av en federal bolagslagstiftning under det tidiga

1900-talet.⁸⁸⁷ Policyprocessen med att utarbeta hållbarhetskriteriet för biodrivmedel och uppföljningen av dess implementering kan sägas ha utgjort ett test av en alltmer globaliserad politisk arkitektur där västdominerade internationella organisationer och ickestatliga aktörer har haft mycket centrala roller. EU har på många sätt utgjort en politisk arena där idéerna om denna globala styrning har kunnat testas. Detta var också något som Jacques Delors framförde i samband med att strategierna för Europas energipolitik började utarbetas under det tidiga 90-talet.

FIGUR 10: DE PROBLEM SOM IDENTIFIERATS HAR BÅDE ÖPPNAT FÖR LÖSNINGAR OCH NYA PROBLEM

De globalt orienterade problemen i form av klimathot och oljebrist, vilka utgjorde grund till att påbörja satsningen på biodrivmedel, identifierades av aktörer från denna policygemenskap. Därefter utarbetade samma grupp lösningarna i form av satsningar på förnybar energi samt påkallade behovet av ett tätare energisamarbete mellan EU:s medlemsländer. Detta skulle både gynna miljö och sysselsättning och fick också ett stort stöd i både EU-kommissionen och bland medlemsländerna. När policyn om att satsa på biodrivmedel implementerades uppmärksammades därefter problem med att lösningen orsakade livsmedelskris, regnskogsskövling samt växthusgasutsläpp på grund av markomvandling. En stor inverkan på problemen som uppstod hade de rekommendationer som gjordes under Bellagiometet om klimatet 1987 om att både utarbeta förnybara energilösningar och skydda regnskogarna från exploatering. Rekommendationerna ledde till att det skapades två aktörsgrupperingar vars uppdrag

⁸⁸⁷ Rothkopf, David (2008), *Superclass*, Leopard Förlag: Stockholm

kom att krocka drygt 25 år senare när en storskalig global produktion av biodrivmedel började saluföras.

Problematiken, som hade identifierats redan i Brundtlandkommissionens rapport *Our Common Future* från 1987 och därmed kan sägas vara inbyggd redan från början, uppmärksammade behovet av striktare globala regelverk för handel, internationella hållbarhetsstandarder samt globala övervakningsmekanismer. De problem som uppmärksammades av exempelvis IFPRI, OECD och Världsbanken var dock till stor del av spekulativ karaktär och några reella bevis för att biodrivmedelsproduktionen låg bakom kriserna fanns inledningsvis inte.

Nya aktörskonstellationer och ny problemformulering

I denna problemorienterade senare fas började det andra nätverket agera mer aktivt. Detta har till stor del formerats kring intressen i Nederländerna och Storbritannien och har på flera plan överlappat det första. Det skiljer sig dock från det första genom sin mer uttalade skepticism till biodrivmedel. Denna har bland annat sin grund i policyrekommendationen som gjordes vid Bellagio och Villach 1987 om att skydda regnskogarna för att rädda klimatet. Drivande krafter har främst varit livsmedelsföretaget Unilever, WWF, konsultbolaget AidEnvironment, Delft Hydraulics och de nederländska och brittiska regeringarna. Även i detta nätverk har Shell Oil varit representerade i ledande befattningar.

Utmärkande för både Royal Dutch Shell och Unilever är också att de är samägda mellan de två länderna. Detta kan sägas ha haft en inverkan på det täta samarbete som har funnits länderna emellan. Båda företagen har dessutom ingått i tankesmedjor som har haft stor inverkan på policyprocessen. Ett stort antal ickestatliga organisationer som har finansierats och opererat från dessa länder har kommit att utgöra viktiga opinionsbildare och har av både sig själva och andra bedömare beskrivits som initierare till den förändrade attityd som skedde i förhållande till biodrivmedel från det att biodrivmedelsdirektivet implementerades till det att hållbarhetskriterierna utarbetades. I detta har Friends of the Earth, Wetlands International och Greenpeace varit framträdande. Alla dessa har dessutom sina internationella huvudkontor i Nederländerna. WWF som samarbetat med Unilever i RSPO har utgjort en viktig länk mellan de olika nivåerna. Främsta frågan för detta nätverk har varit att belysa skadeverkningar från en ökad palmoljaproduktion och att arbeta för att palmolja inte premieras som biodieselskomponent. De har på detta sätt främst varit inriktade på att problematisera ett ökat användande av biodrivmedel och arbeta för att skapa ett regelverk som hanterar detta. Genom ett framgångsrikt lobbyarbete har dessa påverkat

den allmänna opinionen och därefter fått gehör för detta i det större globala nätverket, EU-kommissionen och EU-parlamentet.

Palmolja synliggörs som miljöproblem men med fortsatt exploateringsintresse

Det går också att notera att palmoljan främst berör Malaysia och Indonesien där Storbritannien och Nederländerna sedan 1800-talets början haft stora intressen. Det är utmärkande att frågan är så nationsbunden och kopplad till gamla koloniala intressesfärer. Frågan bär därigenom på en hel del nykoloniala förtecken där de två västländernas handlingar kan ses som ett sätt att försöka påverka de forna koloniernas landanvändning och miljölagstiftning. Det går förstås att tolka detta som ett nödvändigt ont för att rädda miljövärden som regnskogar, hotade djur som orangutanger samt de etiska aspekterna som finns angående att använda livsmedel till fordonsbränsle. Det kan ses som ett pris som behövs för att förhindra en alltför aggressiv exploatering av naturresurserna och bevara naturen för framtida generationer. I praktiken berör det dock fler dimensioner än rent ädla motiv. En av dessa är exempelvis att garantera resursbasen för brittiska och nederländska företag som Unilever och andra stora inköpare av palmolja. För att förhindra negativa konsekvenser måste resurserna hanteras och användningen regleras. Detta är även mer allmängiltigt och har bäring även inom andra områden som har med naturresurser att göra.

Miljöargumenten har i detta kunnat sägas utgöra en ytterst värdefull resurs. Det skapar goodwill och kredibilitet och har gett företag som Unilever stora fördelar gentemot de nätverk och lobbyorganisationer som konkurrenter och leverantörer styr över. Att hänvisa till miljö och sociala hänsyn ger en aura av ansvar och har ställt de leverantörer som vill sälja palmolja till biodiesel i dålig dager. Hållbarhetskraven har också medverkat till att göra det mindre attraktivt att sälja det som råvara till biodiesel i EU. De hårdare hållbarhetskraven utgör på detta sätt en restriktion för leverantörerna. För Unilever är det ett sätt att försöka hålla ned priserna och undvika att förtjänsterna minskar i en marknad där priserna redan har gått upp kraftigt på grund av livsmedelsindustrins egna behov.

Det hela kan dock sägas vara ett riskfyllt företag eftersom palmoljan utifrån Unilevers perspektiv inte bör misskrediteras i stort då detta skulle slå tillbaka mot dem själva. I konsumentens ögon bör det framstå som att ett företag som Unilever har seriösa avsikter angående miljökrav. Unilevers främsta uppgift som företag är dock inte att rädda miljövärden utan att skapa avkastning och ekonomiskt välstånd för

aktieägarna.⁸⁸⁸ Den stora expansionen av oljepalmodlingar som skett under senare år har främst varit avsedd för livsmedelsmarknaden men detta har inte bemötts på samma sätt förutom med den certifiering som Unilever äger företräde till genom sin ledande position i RSPO. Frågan är sedan vilken reell inverkan det får i slutändan. Istället riskerar konkurrerande certifieringssystem uppstå som skräddarsys efter de behov som producenter och leverantörer bär på. Certifieringen handlar då i slutändan mer om att ge fördelar gentemot konkurrenter än som ett sätt att förhindra miljöförstöring och hårdhänt exploatering. Detta avspeglas också inom andra områden som GMO där hårdare krav på åtskilliga sätt har gynnat ett oligopol av transnationella jordbruksföretag som Monsanto och Syngenta.⁸⁸⁹ Mindre företag riskerar att inte klara av att betala de högre kostnaderna som en certifiering innebär. Detta leder till undanträngning och allt mer oligopoliska marknader.

Det vetenskapliga underlag som har använts för att legitimera omsvängningen gällande palmolja har utarbetats av institut vars finansiering och inriktning i stort sett uteslutande varit kontrollerad från Nederländerna och Storbritannien. Instituterna har fått specifika uppdrag, gjort fältstudier i Malaysia och Indonesien och deras resultat har därefter använts av brittiska och nederländska påtryckningsgrupper för att utifrån påverka policyprocessen på EU-nivå. Detta avser bland annat den förändring av policy som den nederländska Delftrapporten gav upphov till och hur dess resultat spreds i centrala nätverk. Utifrån denna framlades specifikt biodiesel från palmolja som ett klimathot trots att rapporten behandlade effekterna av konvertering av våtmark i mer generella termer. Resultaten har på så sätt modifierats för att passa agendan och presenterats som sanningar av påtryckningsgrupper och inflytelserika opinionsbildare.

Andra nätverk som har varit inblandade har inte varit lika framgångsrika. De malaysiska och indonesiska regeringarna och dessa länders inhemska palmoljeföretag har inte haft de omfattande resurser som har krävts för att kunna påverka besluten till deras fördel. Deras inflytande i större internationella organisationer har dessutom varit begränsade. Istället har de blivit anklagade av NGO:s som Friends of the Earth för att främja miljöförstörande verksamheter.

Parlamentarikernätverket GLOBE - policygemenskap med resurser och inflytande

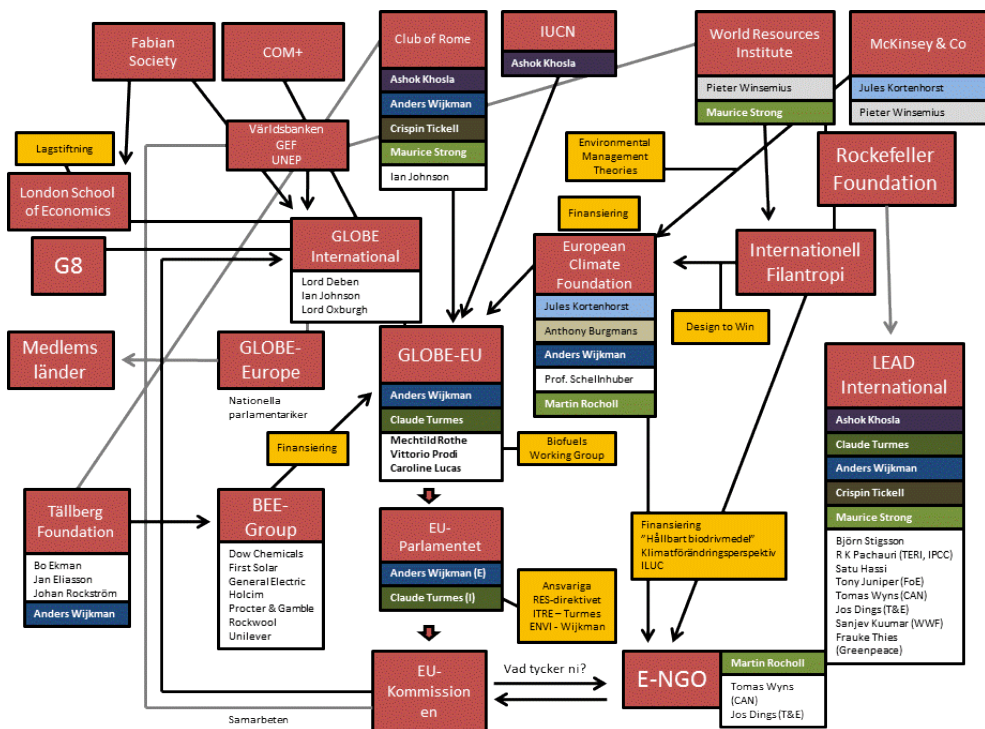
Både det globala nätverket och det nederländskt-brittiska har i flera fall varit direkt involverade i avgörande skeden under policyprocessen. Detta avser främst den

⁸⁸⁸ Winsemius (2002), s. 196

⁸⁸⁹ Graff, Gregory D m.fl. (2009), The contraction of agbiotech product quality Innovation, *Nature Biotechnology* 27, 702 - 704 doi:10.1038/nbt0809-702

interparlamentariska och tvärpolitiska organisationen GLOBE EU som har utgjort en direkt förlängning av dessa intressen i Europaparlamentet. Medlemmarna har, förutom att inneha positioner i en rad andra viktiga forum där energi- och miljöfrågor hanterats, varit överrepresenterade som rapportörer och skuggrapportörer av de avgörande beslut som tagits om energi- och miljöfrågor i parlamentet.⁸⁹⁰ Speciellt gäller detta förnybarhetsdirektivet men inflytandet har även varit stort under arbetet med biodrivmedelsdirektivet och andra klimat- och energifrågor som haft direkt inverkan på dessa direktiv. Medlemmarna har utgjort ett stabilt nätverk med förgreningar ut i en mängd med andra forum/lobbyorganisationer som EUFORES och European Energy Forum. Speciellt rör sig detta om parlamentarikerna Anders Wijkman, Claude Turmes, Dorette Corbey och Mechtild Rothe som utåt sett representerat olika politiska grupperingar men tillsammans dominerat energi- och klimatfrågorna i EU-parlamentet. GLOBE:s inflytande har dessutom befästs av att dessa parlamentariker har varit ledande energi- och miljötalesmän i sina respektive partigrupper. GLOBE har starka kopplingar till såväl USA som Storbritannien och Nederländerna men har också förgreningar till Japan. Huvudorganisationen, som är registrerad som ett privat bolag, är dock Londonbaserad med en brittisk styrelseordförande och ett litet sekreteriat beläget i Fabian Societys huvudkontor medan finansieringen härrör från källor som Världsbanken, EU-kommissionen, nationella regeringar, transnationella företag och filantropiska stiftelser. Deras rådgivare och samarbetspartners utgörs i sin tur av medlemmar från internationella organisationer som UNEP, IUCN, European Environmental Bureau, London School of Economics, Världsbanken och Romklubben. Då dessa organisationer har haft en stor inverkan på frågorna i övrigt genom sin agendasättande status lämnar det en hel del frågor om vems intressen parlamentarikerna egentligen har representerat. De är invalda på mandat från väljare i deras respektive länder men arbetar för att förverkliga en policy som har utarbetats i GLOBE:s arbetsgrupper i samarbete med dessa tongivande internationella organisationer och transnationella företag. Frågan är hur väl denna organisation och dess bakomliggande agenda står i symbios med dess väljare och moderpartiers uppfattningar? Detta förfarande representerar snarare agerande från medlemmar av en policygemenskap som mobiliserar stöd för nätverkens intressen.

⁸⁹⁰ Se bilaga 4

FIGUR 11: GLOBE INGÅR I ETT KOMPLEXT NÄTVERK AV INFLYTELSERIKA AKTÖRER.

GLOBE har ingen egen finansiell styrka utan bärs upp av andra mäktigare intressen. Detta representerar en ordning där policyn utarbetas på en global nivå för att sedan implementeras i EU och i nationella parlament i världens ledande ekonomier. Organisationens medlemmar har dessutom getts stora fördelar under policyprocessen. Medlemmarna från GLOBE bjöds in direkt i processen kring förnybarhetsdirektivet så fort den landade på EU-kommissionens bord 2004, de har sedan 2005 som enda ickestatliga organisation medverkat vid G8/G20:s möten, de har samverkat med ledande industriintressen och internationella institutioner samtidigt som deras arbetsgrupp för biodrivmedel har tagit fram EU-parlamentets tänkande avseende hållbarhetskriterier. Dessa ståndpunkter hamnade sedan i det slutliga direktivet. De har på så sätt haft en unik position och fått ett överläge jämfört med andra parlamentariker och nätverk. Denna position har dessutom sanktionerats genom samarbete och den finansiering som EU-kommissionen bistått huvudorganisationen med. Detta går också helt i linje med GLOBE:s futuristiska grund där politikerna ska ges förhandskunskaper om frågans framväxt och i samarbete med företagsintressen kunna erbjuda marknadsbaserade lösningar på de problem som identifieras längre fram. Genom samarbete och finansiering till GLOBE har bland annat företagspartnern Unilever kunnat medverka till att påverka hållbarhetskriteriernas utformning. Både det globala nätverket och det

brittiskt-nederländska har på detta sätt kunnat kanalisera sina ståndpunkter direkt in i EU-parlamentet.

Personalunioner och överlappande medlemskap

IIED/IIEA	Club of Rome	Aspen Institute
<ul style="list-style-type: none">• Ashok Khosla• Aurelio Peccei• Robert O Anderson• Roy Jenkins• Robert McNamara• Jack Raymond• Walter Orr Roberts• Joseph Slater• Maurice Strong• Crispin Tickell• Barbara Ward• Solly Zuckerman	<ul style="list-style-type: none">• Ashok Khosla• Aurelio Peccei• Alexander King• Robert O Anderson• Robert McNamara• Walter Orr Roberts• Joseph Slater• Maurice Strong• Crispin Tickell• Carrol L. Wilson• Jacques Delors• René Dubos• Anders Wijkman	<ul style="list-style-type: none">• Robert O Anderson• René Dubos• Joseph Slater• Robert McNamara• Walter Orr Roberts• Joseph Slater• Maurice Strong• Barbara Ward• Jacques Delors• Robert Zoellick

FIGUR 12: ÖVERLAPPANDE MEDLEMSKAP I IIED, ROMKLUBBEN OCH ASPEN INSTITUTE

I flera fall har det funnits resursutbyten mellan nätverken där samma personer varit representerade i de olika organisationerna. Det kan framstå som att ett antal organisationer har agerat enskilt när de i själva verket varit tätt integrerade med varandra. Deras formella positioner har därmed utgjort en viktig resurs. Styrelserna har i flera fall varit uppbyggda av samma ledamöter. Ledande medlemmar har utifrån sina centrala positioner sedan inbjudits att delta i en mängd andra sammanhang som rådgivare. På detta sätt har dessa kunnat agera facilitatorer och kunnat sprida idéer och erhålla stöd för åtgärder hos en stor del av aktörerna på arenan. Speciellt rör detta organisationer som Aspen Institute, Världsbanken och Romklubben. Individer ur dessa organisationer har agerat i ett stort antal forum och samverkat med en rad andra nätverk. Ibland har detta gett upphov till motstridiga positioner sett till ståndpunkterna som organisationerna säger sig representera. Därigenom har ett litet antal personer och organisationer kunnat utöva en påverkan på en mängd med andra organisationer och sammanhang. Detta gäller även hur finansieringen har byggts upp och hur en aktör som nederländska utrikesdepartementet lagt stora resurser på miljöorganisationer och forskningsinstitut för att genomföra strategiska mål. Amerikanskt kontrollerade Världsbanken har också varit en mycket central nod i det samarbete som har utvecklats mellan flertalet av parter på arenan. Vad gäller opinionsbildning skapar detta ett intryck

av att många organisationer och institutioner oberoende av varandra kommit till samma slutsats när det istället handlar om samordnade kampanjer som har sitt ursprung i en policygemenskap. Detta innebär att det har uppkommit situationer där aktörer har agerat initierare, konsulterat, lämnat remisser och även beviljat anslag åt sig själva.

Miljörörelsen som resurs för dominerande policygemenskaper

I mitt material kan det konstateras att den miljörörelse och gräsrotsaktivism som populärt anses ha påverkat förändringar av policy och attityder till stor del har varit influerade och stödda med resurser från de större policynätverken. Detta gäller speciellt de organisationer som opererat på EU-nivå inom nätverket Green 10 och de nederländska och brittiska miljöorganisationer som varit dominerande i förhållande till biodrivmedelsfrågan.⁸⁹¹ Detta innefattar finansiellt stöd men också att nyckelpersoner från dessa policygemenskaper har suttit i miljöorganisationernas styrelser och agerat rådgivare. Miljöorganisationerna och andra påtryckningsgrupper har i liten utsträckning initierat problemen utan till stora delar gett uttryck för farhågor som tidigare väckts av de överordnade aktörerna och tankesmedjorna. Exempelvis har stöd hämtats från Världsbanken, Delft Hydraulics, IFPRI:s och OECD:s rapporter. Miljöorganisationerna har sedan följt upp dessa och skapat opinion som väckt stöd från allmänheten. Detta gör också att de i många fall stödjer sig på källor och organisationer som de annars har varit öppet kritiska mot. Världsbanken, som är ett av de mer uttalade målen för denna kritik, har dessutom samarbetat tätt med ett stort antal av dessa organisationers finansiärer och samarbetspartners. Dessa miljöorganisationer är därmed resursmässigt finansiellt och personellt kopplade till de nätverk som de samtidigt kritiserar. Resursberoendet medför att deras inflytande minskar vilket visar sig allt tydligare efter millennieskiftet och i anslutning till arbetet med förnybarhetsdirektivet.

Agerandet från GLOBE EU:s nära samarbetspartner European Climate Foundation (ECF) med sin finansiering, sitt agendasättande och sin rekrytering av medarbetare till ett antal miljöorganisationer som Friends of the Earth, Transport & Environment och Greenpeace är ett tydligt exempel på de resursberoenden som har utvecklats. När ECF sjösattes av ett antal amerikanska stiftelser och utvecklade sina program var det en fortsättning på en utveckling som pågått sedan 1970-talet där vissa miljöorganisationer har kommit att företräda andra intressen än de förknippas med utåt. Organisationen blir då en front snarare än en kraft som agerar på egen hand. Finansiären bestämmer agendan och kanaliserar medel till organisationer som kan genomföra de strategiska mål som har bestämts av deras styrelse och rådgivare. I ECF:s fall av personer med

⁸⁹¹ Detta gäller förstås inte för alla miljöorganisationer. Men kan sägas vara mer vanligt förekommande för organisationer som ges företräde till arenan och som bjuds in till officiella sammanhang.

kopplingar till Världsbanken, Deutsche Bank, Fabian Society och McKinsey & Co. I det större internationella nätverket ingår även de filantropiska stiftelserna Rockefeller och Ford Foundation vilka har utövat ett mycket stort inflytande över miljö- och klimatfrågorna alltsedan 1960-talets slut.

För kapitalstarka aktörer och regeringar kan en aktivistorganisation utgöra en värdefull resurs då den kan påverka grupper som inte nås genom traditionell informations spridning och andra officiella kanaler. De kan även operera på ett internationellt plan och i främmande länder på ett sätt som officiella kanaler inte har mandat att göra. Detta är även något som framhölls i de utredningar som gjordes inför sjösättandet av EU:s förnybarhetsstrategier. Genom finansieringsmekanismer där kraven varit mycket specifika har på detta sätt ett antal miljöorganisationer som verkar på EU-nivå till stora delar kommit att bli en viktig resurs för såväl transnationella bolag, nationella regeringar som EU-kommissionen. Det har uppstått ett resursberoende som har krympt det egna manöverutrymmet för miljöorganisationerna och där utbytet inte kan sägas ha skett på lika villkor. Det kan förvisso argumenteras för att detta är ett pris miljöorganisationerna får betala för att få vara med och påverka i de viktigare politiska salongerna och att det i slutändan genererar en positiv effekt. I en ideal situation skulle det kunna leda till att de transnationella företagen förändrar sitt agerande och inkorporerar miljöhänsyn i sitt arbete. Det hela skulle ge upphov till en win-win situation för miljön och de ekonomiska intressena. För att fungera behöver dock frågorna som lyfts upp på agendan vara i samklang med den överordnade policygemenskap som kontrollerar resurserna. Det gör att miljöproblem och andra frågor som krockar med dessa intressen riskerar att negligeras. Det går inte att bygga en samsyn vilken håller möjlighetsfönstret stängt.

I de fall där framgång har uppnåtts är det inte miljöorganisationerna som påbörjat processen. De har istället bjudits in, tilldelats en roll och försetts med resurser. Det var till exempel först när FoE började tilldelas medel från nederländska regeringsskällor och stiftelser som hotet från palmoljan började diskuteras på allvar. Detta hade sitt ursprung i WWF och Unilevers arbete med hållbarhetskriterier för palmoljan i RSPO och var inget som vare sig FoE eller andra miljöorganisationer hade bemött i sitt tidigare opinionsarbete om biodrivmedel. Ett annat exempel är hur tilldelningen av resurser har gett upphov till att Birdlife International, vars syfte är att arbeta med fågelskydd, har drivit kampanjer där användandet av biodrivmedel problematiserats. Detta har i liten omfattning bottnat i frågor som specifikt rör ett hotat fågelliv utan har istället behandlat farhågor som har utarbetats i samverkan med andra partners som ingår i deras nätverk. Finansiering och olika former av samarbeten har gjort att det har uppstått glidningar i vad som ursprungligen var organisationens syfte. Birdlife, som får en tredjedel av finansieringen från EU-kommissionen, har bland annat påkallat behovet av globala

handelsregler och satellitövervakningssystem för att kontrollera att biodrivmedelsproduktionen sköts tillbörligt. Detta förefaller vara långt ifrån frågor som berör fåglar.

De överordnade policygemenskaperna har utnyttjat potentialen hos miljöorganisationerna som legitimerande röster. Framgången har nåtts genom förmågan att kunna mobilisera ett nätverk som når ut till ett stort antal andra forum. Bland annat så har budskapen spridits vidare till andra nätverk som Green 10 och miljöorganisationernas nationella avdelningar. Miljöorganisationerna har tilldelats rollen som opinionsbildare och kontrollant av implementeringen av kommissionens policy. Retoriken har exempelvis i många fall varit inriktad på att anklaga kommissionen och de transnationella företagen att inte ta sitt miljöansvar och arbeta för en oansvarig biodrivmedelspolicy. Detta motstånd kan dock sägas ha skett med stöd från aktörer i de båda överordnade policygemenskaperna, som när de har accepterat kraven som har ställts, i sin tur fått stöd till att driva en hårdare linje. För miljölobbyen har däremot resultaten av de politiska förhandlingarna ofta tolkats som eftergifter där miljön har stått som förlorare. Därefter har dessa organisationer i samverkan med transnationella företag följt upp certifieringsreglerna och miljölagstiftningens tillämpning i de utvecklingsländer där råvarorna odlas. Unilevers agerande och "oheliga allianser" med Friends of the Earth och Greenpeace är tydliga exempel på detta. Agerandet följer en logik där en organisation inte ser det som önskvärt att problemen blir lösta till fullo eftersom de är i behov av problemet för att legitimera sitt syfte och inbringa fortsatta resurser till sin verksamhet. De behöver både kunna peka på framgång för sin sak samtidigt som de kan påvisa nya eller olösta problem som gör deras tjänster attraktiva även i fortsättningen.

Resursberoenden mellan nätverk – en reflektion

Förfarandet ställer frågor som är kopplande till demokrati och legitimitet genom att det civilsamhälle som inbjuds till att medverka i beslutsfattandet representeras av företrädare som är betalda av samma intressen som de är satta att påverka. Ju mer makt och inflytande som dessa organisationer ges i de internationella samarbetsorganen desto större blir intresset från andra resurstarka aktörer att försöka mobilisera stöd av dem. Det resulterar också i att organisationer som säger sig representera naturvärden, hotade djurarter och ursprungsbefolkningar riskerar att placeras ut i länder för att genomföra andra nationers, stiftelsers och transnationella bolags strategiska mål snarare än att representera gräsrotsrörelsens intressen. I detta finns också exempel på organisationer som enbart är skrivbordsprodukter för att kunna visa på mångfald och styrka. Det ger en illusion om att den policy som en viss grupp vill genomdriva har ett stort folkligt stöd. Nederländska AidEnvironments uppbyggnad av organisationer och

nätverk i Indonesien (Sawit Watch) är ett exempel på detta men detta visar sig även på det sätt som ECF har sjösatt NGO:s som har tillkommit på grund av behov identifierade av dess styrelse.

Dessa arrangemang blir framgångsrika eftersom flera parter ser vinster med det. Värt att notera är att utvecklingsländerna inte har liknande resurser att bygga upp nätverk, forskning och NGO:s som kan operera internationellt. Däremot kan forna kolonialmakter som Nederländerna och Storbritannien operera i Malaysia och Indonesien. Även om många NGO:s utför ett viktigt arbete med stort engagemang och goda avsikter har det uppkommit en situation där vissa organisationer fungerar som utrikespolitiska resurser för västintressen som önskar stärka sitt inflytande över strategiskt viktiga regioner. Frågan är om en omvänd situation där NGO:s från utvecklingsländerna eller andra framväxande ekonomier skulle studera hur miljölag och certifieringar efterlevdes i den Europeiska Unionen skulle vara möjlig? Det hela representerar en ordning där västerländska värderingar och råvaruintressen i vissa fall försvaras med hjälp av miljöskydd och humanitära hjälpinsatser.

Utveckling av resursberoende med andra nätverk i ett managementperspektiv

Detta kan också relateras till managementteorier som Pieter Winsemius PLC-ramverk samt den nederländska regeringens tillämpning av professor Jan Rotmans transition management governance. För den drivande aktören handlar det om att försöka påverka alla delar av policyprocessen och de olika aktörer som ingår i denna. Dessa spelregler fastställdes också i Brundtlandkommissionens rapport om hur ickestatliga organisationer skulle ges större utrymme i beslutsprocesserna och erbjudas finansiering från regeringar, stiftelser och företagsaktörer. Denna form av managementteorier om att utnyttja potentialen hos andra aktörer i händelsekedja och bygga policynätverk syns tydligt i EU:s plan för att främja förnybar energi från 1997 och det finansieringsprogram för icke-statliga organisationer som drogs igång samma år. Detta gäller också hur frågan hanterats av multinationella aktörer som Unilever och i de omställningsexperiment som genomfördes av Nederländerna under arbetet med förnybarhetsdirektivet 2006-2008.

Genom att bygga upp och finansiera NGO:s med en radikal profil byggs en populär bas upp. Detta ger sedan intrycket att medborgarna krävt förändringar när det i själva verket varit del av en överordnad strategi. Regeringen eller företaget har arbetat med det under lång tid och ser ut att ge med sig för kraven. Det förefaller demokratiskt och baserat på folkstyre. Detta är också en del av McKinsey:s tänkande som präglat exempelvis Unilevers strategier. Det är en styrmetod som upplevs som inkluderande

istället för att vara inskränkande och auktoritär. Detta är också tankar som finns representerade hos futuristerna i World Future Society och Alvin Toffler.

Utlösande händelser och kriser

TABELL 5: UTLÖSANDE HÄNDELSE

1973	Oljekris	Ökat europeiskt energisamarbete
1986	Tjernobylyoluckyan	Klimatfrågan initeras i EG
1988	Sommartorka i USA	EG erkänner mänsklig påverkan på klimatet, IPCC bildas.
2000	Oljeprisökning	Energipaket sjösätts, Biodrivmedelsdirektivet börjar utarbetas
2005	Orkaner/översvämningar Oljeprisökning	Processen om förnybarhetsdirektivet inleds
2008	Global livsmedelskris Oljeprisökning	Hållbarhetskriterier för biodrivmedel diskuteras

En mycket viktig resurs är också de utlösande händelser som uppkommit under de policyformulerande faserna och som gett stöd till policyförändringar. Dessa har utnyttjats av kommissionen för att initiera frågor och förändringar i policyprocessen. Speciellt intressant är klimatfrågan och hur den agerat katalysator för att både sjösätta satsningen på förnybar energi/biodrivmedel för att därefter användas som ett sätt att belysa biodrivmedlens dåliga miljöegenskaper. I det senare fallet kan den dock inte sammanföras med en utlösande händelse. Aktörer från det nederländska/brittiska nätverket har påkallat att expansionen skulle kunna ge upphov till ökade utsläpp av växthusgaser men har inte kunnat stödja detta med en händelse som sporrar till direkt aktion. Detta kan utgöra ett skäl till att indirekta markanvändningsförändringar (ILUC) inte blev inkluderade i detta skede. Det fanns ingen dagsaktuell händelse som kunde knytas till frågan och erbjuda tillräckligt stöd. Istället var det livsmedelskrisen 2008 som gav det tydligaste incitamentet till att göra kriterierna för biodrivmedel hårdare. I denna var det istället aktörer som Världsbanken, FAO och OECD som var drivande.

Livsmedelskrisen har upplevts som mycket konkret i förhållande till hotet om klimatförändringar från en ändrad markanvändning. Den samtida oljeprisökningen utgjorde i detta läge inte någon samlande kraft för de aktörer som propagerade för biodrivmedel. Även om energisäkerhet och oljeprisökningar har använts som argument och utgjort utlösande händelser vid flera tillfällen så har klimatet stått över detta. Klimatet är en fråga som kunnat mobilisera ett större antal aktörer där kampen mot klimatförändringarna har varit ett gemensamt intresse. Miljörörelsen var exempelvis i stort överksamma när oljepriset steg och gav stöd till EU-kommissionens energipaket år 2000 medan de var mycket aktiva efter klimatfrågans stora genombrott under åren 2005-2006. Trots att oljepriserna steg kraftigt under hela perioden fram till juli 2008 var detta inte en central fråga att mobilisera stöd för av denna grupp. Detta var inte heller fallet med de intressen som lobbade för ett större användande av biodrivmedel som MPOC. Frågan om oljan har istället varit förbehållen ett mindre nätverk av energiexperter och industriintressen. Den har inte varit publik på samma sätt som klimatet. Frågan om en förestående Peak Oil var en viktig fråga i samband med att processen med biodrivmedelsdirektivet påbörjades men föll sedan bort utan att ge några större avtryck. Forskarnätverket ASPO som drev frågan har istället haft en undanskymd roll. En bidragande orsak kan vara att de inte lyckades mobilisera stöd från vare sig de stora internationella organisationerna som IEA, Oljebolagen, EU-kommissionen eller de ledande miljöorganisationerna.

Användandet av kriser går också ihop med tankar som både Romklubben och World Future Society gett uttryck för och där det funnits strävanden om att utnyttja dessa möjlighetsfönster för att kunna omforma både samhälle och människa i en för dessa grupperingar önskvärd riktning. Det vill säga en ny ekonomisk världsordning där de internationella institutionerna har stärkts och getts större befogenheter.⁸⁹² Kristillfällen innebär att möjligheter öppnas. För att nå framgång behövs ett gemensamt mål som hela samhället kan samlas kring. Som futuristen W.W. Harman från Stanford University uttryckte det: "samhället måste ha upptäckt ett inspirerande centralt projekt" för att genomföra en transformation till det post-industriella samhället. Striden mot klimatförändringarna kan tolkas som just ett sådant projekt, det stora arbetet, som människan måste konfrontera och förenas kring. Denna gemensamma grund kan förstås betyda olika saker för olika aktörer. Det kan kopplas ihop med en rad med fenomen inom olika fält där alla aktörer ser en vinning med att driva linjen om att människan bär skulden till den globala uppvärmningen. Att sedan ifrågasätta grunderna till detta kan betyda ett uteslutande från den dominerande policygemenskapen och att resurserna till överlevnaden stryps.

⁸⁹² King och Schneider (1991), McNeill et.al. (1991),

Metodens giltighet

Den metod jag använde var att utifrån EU:s utredningar, förslag och direktiv följa beslutsgången bakåt för att rekonstruera policyprocessen och de aktörer och nätverk som medverkat. Detta gjordes under en längre tidsperiod för att få en större förståelse och sätta det i en bredare kontext. Detta har gett flera oväntade upptäckter som vid flera tillfällen kommit att förändra min väg i avhandlingsarbetet. Den styrning och det resursberoende som funnits mellan olika aktörer har varit långt mer omfattande än vad jag kunde ana. Detsamma gäller den långsiktighet som funnits i planeringsarbetet och hur regler påverkat processen decennier efter att de har utarbetats. Aktörer har även varit fokuserade på snäva områden och inte haft en helhetssyn vilket gjort att olika strävanden krockat. Den tidigare forskningen som tittat på processen har missat delar av den komplexitet som funnits och har istället analyserat korta tidsperioder. På detta sätt har en del av logikerna inte fångats. Det som är förvånande är även hur väldokumenterad hela policyprocessen är även när det handlar om strategiskt management och det förarbete som vanligtvis inte synliggörs. Det har varit en förhållandevis öppen process och det har inte krävts så mycket mer än gott om tid och forskarens nyfikenhet för att få en inblick i den. Inga dolda rum har granskats och inga intervjuer om spelet bakom kulisserna har gjorts. Detta blir en poäng med detta arbete. Att visa på öppenheten i dokumentationen. Det är troligt att resultatet av studien hade sett annorlunda ut om jag exempelvis hade baserat den på intervjuer. Det hade kunnat levandegöra processer som nu bara finns beskrivna via textdokument. Frågan är dock om det hade gett en helhetsbild av skeendet. Människor tenderar till att inte minnas allt som händer och vilken kontext de befann sig i vid ett visst skede. Det kan bli skönmålande. Studien hade dock kunnat lyftas ett snäpp om även deltagarna i spelet hade intervjuats. Att göra båda delarna hade dock inte varit hanterbart och studien visar ändå hur mycket som faktiskt går att få fram genom att bara analysera dokument.

Fortsatt forskning

Intressant är att nu, med denna avhandling som bakgrund, få ta del av aktörernas egna uppfattningar och roller i policyprocessen och hur de ser på processens olika faser i efterhand. Frågan är även hur de logiker som funnits representerade i frågan kring framväxten av en europeisk biodrivmedelspolicy även finns representerad inom andra områden. Hur pass allmängiltigt är det? Exempelvis handlar detta om den internationella dimensionen och utformandet av globala regelverk. Det finns anledning att utgå från att det finns likheter och vidare forskning skulle på så sätt kunna analysera andra policyområden med detta i åtanke. Detta skulle bland annat kunna innefatta en mer utförlig analys av klimatfrågan. Detta gäller också de roller som ickestatliga organisationer har som representanter för civilsamhället och den allt större betydelse

de tycks ha fått i det internationella beslutsfattandet. Hur ser beroenden mellan aktörer ut inom andra områden och finns där liknande nationella bindingar till NGO:s som opererar internationellt? Det går också att koppla detta till stiftelsernas roll inom internationellt utvecklingsbistånd och politik.

SUMMARY

Biofuels became a prioritized energy source for the EU in the new millennium. It was believed that biofuels would mitigate both climate change and problems with energy security, and would simultaneously benefit agricultural employment. The EU Commission decided in 2007 that 10 % of the energy used in transportation would be replaced by biofuels. This was, however, soon criticized by a group of actors (environmental associations and the food industry) that saw the biofuels initiative as a threat to both the environment and food security. The biofuels proponents, on the other hand, argued that it was important to maintain and develop the EU's biofuels objectives to save both the climate and the environment. These contradictions raised my interest to understand and analyze the logics that lie behind these different perspectives on the same issue.

The aim of this thesis is to analyze the EU's biofuels policy, which actors and networks shaped this process, which problems and solutions these actors and networks put forward in the process, and how they have acted to mobilize support for their positions.

Theoretically, I have applied Rod Rhodes' theories on policy networks, the occurrence of triggering events in the policy process, resource dependence between actors and networks, and how management theory can be used to understand how policy develops.

I have searched for the actors who have influenced the process to develop a biofuel policy for EU. I have reconstructed the historical processes and the policy networks through document studies. My goal has been to capture central events, implicated actors and when and how networks have been established with the purpose of mobilizing support for their interests and goals.

I have used secondary literature, such as Spencer Weart's historical works about global warming, to discuss the climate issue emergence within the EU. To investigate the different stakeholder views and networks, I have used a number of biographies, conference documents and articles. To find out how climate change has been reflected within the EU policy process, I have used the EU database Eurlex, and there searched the terms "Global Warming", "Carbon Dioxide", "Climate Change" and "Greenhouse Effect". Eurlex and Rapid were used to find the documents produced by the European Commission in relation to the policy process on biofuels. Key words used were "energy", "renewable energy", "climate change", "sustainable development", "bioenergy" and "biofuels". From these documents I could analyze when issues on renewables were

initiated, which problems were identified, and what solutions were discussed. The aspects relating to non-state actors' views on biofuels were captured by the statements made by the NGOs when they were invited for consultation in relation to new directives. A search was also made of the Brussels-based online magazines EU Observer and Euractiv. The result of this search showed that the majority of the statements about biofuel policies were made by a limited number of actors. In order to study connections and links between individuals, documents, and organizations I then used the computer program "The Brain".

The main results of my analysis are that a relatively small group of actors has had a strong influence on the policy process. These actors have been at the core of the policy community and, as one of their central goals, have tried to develop a global regulatory framework for commodity trade. The environmental organizations involved in the process have been subordinate to this policy community through resource dependencies. Even if the Brundtland report already warned that the development of biofuels could lead to problems with land and food security in 1987, strategies for implementing a major campaign in favour of biofuels were developed shortly thereafter. One actor network was formed that wanted to increase the amount of biofuels, while another was formed to protect forests and soils from heavy exploitation. It took over 20 years before these contradicting efforts collided. This thesis concludes that the process contained large elements of strategic planning and that triggering events such as climate and food crises have been important to justify political decisions.

KÄLLFÖRTECKNING

A., J. E. (1990). Obituary: Walter Orr Roberts, 1915-1990. *Bulletin of the American Astronomical Society*; vol. 24 , 1331-1332.

Adam, D. (den 9 April 2008). *Food price rises threaten global security – UN, The Guardian*. Hämtat från guardian.co.uk:

<http://www.guardian.co.uk/environment/2008/apr/09/food.unitednations> den 23 September 2011

AGRI. (2002). *Yttrande från utskottet för jordbruk och landsbygdens över förslaget till rådets direktiv om främjande av biobränslen för transport, 17 april 2002*. Bryssel: Europaparlamentet.

AidEnvironment. (2012). *About us*. Hämtat från aidenvironment.org:

<http://www.aidenvironment.org/about-us/> den 3 Mars 2012

AidEnvironment. (2010). *Aidenvironment Journal*. Hämtat från bebuffered.com:

<http://www.bebuffered.com/downloads/AidenvironmentJournalissue4reduced2.pdf> den 3 Mars 2012

Aidenvironment. (2012). *expertise*. Hämtat från aidenvironment.org:

<http://www.aidenvironment.org/expertise/> den 3 Mars 2012

AidEnvironment. (1988). *INCORPORATION OF FOUNDATION C.24.406/CS, C O P Y of an instrument effecting the incorporation of the STICHTING ADVICE AND INVESTIGATION FOR DEVELOPMENT AND ENVIRONMENT established in Amsterdam. Instrument dated 31 October 1988*. Amsterdam.

Andresen, S. o. (2002). Leaders, pushers and laggards in the making of the climate regime. *Global Environmental Change* , 43.

Archives of the Global Climate Change Digest. (Juli 2008). *Archives of the Global Climate Change Digest, Friends of the Earth launches Ozone Campaign*. Hämtat från GRCIO:

<http://www.gcrio.org/gccd/gcc-digest/1988/d88jul5.htm> den 28 Januari 2010

Arnove, R. F. (1980). *Philanthropy and Cultural Imperialism: The Foundations at home and Abroad*. Boston, Mass: G.K. Hall and Co.

Aspen Institute. (1976). *Second status report to the trustees of IFIAS, on the IFIAS special project: The Impact on man of Climate Change, Aspen Institute 8 oktober 1976*. Aspen: Aspen institute.

Association of Accredited Lobbyists to the European Union. (2007). *Overview of European Parliament Forums*. Bryssel: AALEP.

Ausebel, J. (1983). *Changing Climate: Report of the Carbon Dioxide Assessment Committee*. Washington D.C.: National Academies Press.

Bailey, K. D. (1994). *Sociology and the new systems theory: toward a theoretical synthesis*. Albany: State University of New York.

Baratta, J. P. (2004). *The Politics of World Federation: From world federalism to global governance*. Westport: Praeger Publishers.

Barker, M. (den 3 November 2008). *The Philanthropic Roots Of Corporate Environmentalism*. Hämtat från swans.com: <http://www.swans.com/library/art14/barker07.html> den 25 April 2009

Basiron, Y. (2007). Dr Yusof Basiron, CEO, Malaysian Palm Oil Council (MPOC) International Conference on Biofuels, Brussels, Belgium 5th and 6th July, 2007. Bryssel: European Commission.

Batterby, S. (2004). The International Institute for Environment and Development:. *Global Environmental Change*, 367-371.

Bauer, M. V. (2002). Limitations to agency control in European Union policy-making: the Commission and poverty programme. *Journal of Common Market Studies*, 40(3).

BBC. (den 27 9 2000). *Opec warns Europe on oil*. (BBC) Hämtat från BBC News: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/944785.stm> den 30 11 2010

Bentley, R. (2000). *Contribution to the debate on the Green Paper: Towards a European strategy for the security of energy supply*. Hämtat från Reading University: http://www.bo.cnr.it/www-sciresp/OLD/GdL/Energia-Crisi_Globali/Materiali/l_verde_energia_eu_commenti/contributions/04/2001-04-19-universityreadinguk.pdf den 24 September 2012

Berman, E. H. (1983). *The Ideology of Philanthropy: The Influence of the Carnegie, Ford, and Rockefeller Foundations on American Foreign Policy*. Albany, NY: State University of New York Press.

Bezold, C. (2010). *Anticipatory Democracy Revisited*. Alexandria: Institute for Alternative Futures.

Bilderberg. (den 5 Februari 2012). *Official website*. Hämtat från bilderbergmeetings.com: <http://www.bilderbergmeetings.org/index.html>

Biofuelwatch . (den 4 Juli 2006). Biofuelwatch Demand an End to Rainforest Destruction for Biofuels, Press Release.

BiofuelWatch . (2007). Response to the Consultation "Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy" by Biofuelwatch.

Biofuelwatch . (2006). *Review of EU Biofuels Directive, Public Consultation Exercise , April – July 2006, Energy and Transport Directorate-General, European Commission.* Biofuelwatch.

Biofuelwatch. (u.d.). *Biofuelwatch Introduction (2012-04-26)*. Hämtat från youtube.com: <http://www.youtube.com/watch?v=S8NkgoWnmZY> den 26 April 2012

Birdlife et.al. (2009). *Biofuels – Handle with Care, An analysis of EU biofuel policy with recommendations for action.* Bryssel: Birdlife, EEB, FERN, FOEE, Oxfam, T&E.

Birdlife International. (2006). BirdLife International response to the consultation on the review of EU biofuels directive, April – July 2006.

Birdlife International et.al. (2007). Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy, Response from Birdlife International, the European Environmental Bureau and the Transport and Environment Network.

Bishop, M., & Green, M. (2008). *Philanthrocapitalism.* Bloomsbury: Bloomsbury Press.

Boje, D. M., & Windsor, R. D. (1993). The Resurrection of Taylorism: Total Quality Management's Hidden Agenda. *The Journal of Organizational Change Management, Vol. 6 , 62.*

Bolin, B. (2007). *A History of the Science and Politics of Climate Change: The Role of the Intergovernmental Panel on Climate Change.* Cambridge: Cambridge University Press.

Booker, C. (2005). *The great deception: a secret history of the European Union.* London: Continuum International Publishing Group.

Braun, M. (2009). The evolution of emissions trading in the European Union – The role of policy networks, knowledge and policy entrepreneurs. *Accounting, Organizations and Society, vol 34, Issues 3-4 , 469-487.*

Broman, M. (2008). *Taking Advantage of Institutional Possibilities and Network Opportunities, Lund political Studies No. 152.* Lund: Lund University.

Cadbury Schweppes. (2007). Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy, Draft CS response to DG TREN biofuels sustainability standards consultation.

Cafruny, A. o. (1996). *The State of the European Community II,n.* Boulder and Essex : Lynne Rienner and Longman.

California Environmental Associates. (Augusti 2007). *Design to win, Philanthropies fight against global warming.* Hämtat från climateactionproject.com: http://www.climateactionproject.com/docs/Design_to_Win_8_01_07.pdf den 3 Mars 2012

Callon, M. a. (1989). On the construction of sociotechnical networks: content and context revisited. *Knowledge and Society: Studies in the Sociology of Science Past and Present , 8:57-83.*

Campbell, C. J. (2001). *Newsletter No 1 – January 2001.* Cork, Ireland: ASPO.

Campbell, C. J. (2001). *Newsletter No 5 – May 2001*. Cork, Ireland: CODA-ASPO.

Campbell, C. J. (2001). *Newsletter No 7 – July 2001*. Cork, Ireland: ASPO-ODAC.

Campbell, C. J. (2003). The Rimini Protocol an oil depletion protocol: Heading off economic chaos and political conflict during the second half of the age of oil. *Energy Policy, Volume 34, Issue 12, August 2006*, 1319-1325.

CAN, WWF, Transport and Environment. (2001). Letter to commissioners, Subject: Directives for the promotion of Biofuels, 1 October 2001. Brussels : CAN, WWF, Transport and Environment.

Carnegie Mellon University Libraries. (1989). *International -- GLOBE (Global Legislators Organization For A Balanced Environment) -- Second Plenary Session, Washington, D.C.* Hämtat från Senator H. John Heinz III collection.

Carnegie Mellon University Libraries. (1990). - *Memorandum -- International -- GLOBE (Global Legislators Organization For A Balanced Environment) -- Plenary Session, Brussels.* Hämtat från Senator H. John Heinz III collection:

<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00083/fld00003/bdl0004/doc0001/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1989). *Administrative Record -- International -- GLOBE (Global Legislators Organization For A Balanced Environment) -- Second Plenary Session, Washington, D.C. -- November 14-15, 1989.* Hämtat från Senator H. John Heinz III collection:

<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00083/fld00012/bdl0007/doc0007/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1983). *Correspondence -- General -- Congressional Clearinghouse on the Future (CCF) -- N.D.* Hämtat från Senator H. John Heinz III Collection:

<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00348/fld00005/bdl0008/doc0008/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1989). *Greenhouse effect and European Communities.*

Hämtat från Senator H. John Heinz III collection: <http://shelf1.library.cmu.edu/cgi-bin/tiff2pdf/heinz/box00082/fld00035/bdl0001/doc0003/heinz.pdf>

Carnegie Mellon University Libraries. (1988). *Schedule -- Invitation to Christies -- Environmental Defense Fund Meeting -- Editorial Board Meetings -- IRA for Corrigan Breakfast: New York, NY -- November 30-December 2, 1988*'. Hämtat från

<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00441/fld00013/bdl0001/doc0001/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1988). *'Scheduling -- 1977-1991 -- Appearance Files -- 1977-1991 -- Schedule -- Invitation to Christies -- Environmental Defense Fund Meeting -- Editorial Board Meetings -- IRA for Corrigan Breakfast: New York, NY -- November 30-December 2, 1988*'.

Hämtat från Senator H. John Heinz III collection:

<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00441/fld00013/bdl0001/doc0001/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1990). *Study -- International -- GLOBE (Global Legislators Organization for a Balanced Environment) -- Plenary Session, Brussels -- May 30-June 1, 1990 -- GLOBE -- [Notes] -- November 27, 1989*. Hämtat från Senator H. John Heinz III collection: <http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00082/fld00045/bdl0002/doc0001/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1989). *Study -- International -- GLOBE (Global Legislators Organization For A Balanced Environment) -- Second Plenary Session, Washington, D.C. -- November 14-15, 1989*. Hämtat från Senator H. John Heinz III collection: <http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00083/fld00012/bdl0003/doc0002/>

Carnegie Mellon University Libraries. (1989). *Study -- International -- GLOBE (Global Legislators Organization For A Balanced Environment) -- Second Plenary Session, Washington, D.C.* Hämtat från Senator H. John Heinz III collection.

Carnegie Mellon University Libraries. (1990). *Study -- Project 88 -- Round II -- [Draft] -- September 1990*. Hämtat från Senator H. John Heinz III collection.

Carrington, D. (den 21 September 2012). Biodiesel industry dealt a blow by EU policy changes, artikel i The Guardian 21 september 2012. *The Guardian*.

Castells, M. (1998). *End of Millennium*. Blackwell: Oxford and Malden MA.

Castells, M. (den 12 december 2001). *European unification in the era of the network state*. Hämtat från openDemocracy: <http://www.opendemocracy.net/print/347> den 1 mars 2011

Caubisco et.al. (2008). *Biofuels, art 3: food sectors call for support to ENVI compromise on article 3, Press Release 03.09.2008*. Bryssel: Caubisco.

CGIAR. (2012). *History of the CGIAR*. Hämtat från [cgiar.org](http://www.cgiar.org): <http://www.cgiar.org/who/history/origins.html> den 7 Mars 2012

Chakraborty, A. (den 3 Juli 2008). *Secret report: biofuel caused food crisis, Artikel i The Guardian 3 juli 2008*. Hämtat från [guardian.co.uk](http://www.guardian.co.uk): <http://www.guardian.co.uk/environment/2008/jul/03/biofuels.renewableenergy> den 10 Oktober 2012

Chatham House. (2012). *About us*. Hämtat från [chathamhouse.org](http://www.chathamhouse.org): <http://www.chathamhouse.org/about-us> den 3 Mars 2012

Clini, C. (2007). *The Global Energy Partnership, International Conference on Biofuels*. Hämtat från eas.europa.eu:

http://eeas.europa.eu/energy/events/biofuels/sessions/s2_pm_05_corrado_clini.pdf den 25 Augusti 2011

Clini, C., & Stuart, M. M. (2001). *G8 Renewable Energy Task Force (2001), Chairman's Report, July 2001*. Toronto: G8 Information Centre.

Club of Rome. (May 2 2001). Club of Rome, Towards a Sustainable Development Strategy for the European Union, Hearing at the European Parliament, Brussels.

Club of Rome; World Political Forum. (2008). *From global warming to global policy, The Future Belongs to Us All, 28-29 March 2008*. Hämtat från [gcint.org](http://www.gcint.org):

<http://www.gcint.org/sites/default/files/article/files/The%20Future%20Belongs%20to%20All-%20STATEMENT.pdf> den 26 September 2012

Commission of the European Communities. (1995). *Commission of the European Communities, For a European Union Energy Policy – Green Paper, COM (94) 659 Final*. Brussels: European Commission.

Commission of the European Communities. (1997). *Energy for the future, Renewable sources of energy, White paper for a Community Strategy and Action Plan*. Brussels: European Commission.

Commission of the European Communities. (2008). *Food Prices in Europe, Brussels, COM(2008) 821/4*. Bryssel: Commission of the European Communities.

Commission of the European Communities. (2000). *Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply*. Brussels: European Commission.

Commission of the European Communities. (2000). *Green Paper - Towards a European strategy for the security of energy supply, 29 November 2000 (COM(2000) 769 final)*. Bryssel: Commission of the European Communities.

Commission of the European Communities. (1996). *Energy for the future: Renewable sources of energy, Green Paper for a Community Strategy*. Brussels: European Commission.

Congressional Institute for the Future. (1989). *Global Legislators for a Balanced Environment, A Project of The Congressional Institute for the Future*. Washington: Congressional Institute for the Future.

Cook, E. (1990). Global Environmental Advocacy: Citizen Activism in Protecting the Ozone Layer. *Ambio Vol 19, no 6-7*.

Cornish, E. (Maj-Juni 2007). How the Futurist was born. *The Futurist*.

Council of the European Union. (2007). *Brussels European Council 8/9 March 2007, Presidency Conclusions*. Bryssel: Council of the European Union.

D. Marsch, R. R. (1992). *Policy networks in British Government*. Oxford: Clarendon Press.

Daalen, C. v. (2002). The roles of computer models in the environmental policy life cycle, . *Environmental Science & Policy* , 238 .

Dam, V. (2008). Overview of recent developments in sustainable biomass certification, Volume 32, Issue 8, August 2008. *Biomass and Bioenergy* , 749-780.

Day, D. (1985). *Roger Randall Dougan Reville Biography*. La Jolla: Scripps Institution of Oceanography Archives.

Delors, J. (den 1992 September 1992). *ADDRESS BY PRESIDENT JACQUES DELORS TO THE ROYAL INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS - LONDON, 7 SEPTEMBER 1992 : THE EUROPEAN COMMUNITY AND THE NEW WORLD ORDER*. Hämtat från Rapid:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/92/81&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> den 4 Mars 2012

Deurwaarder, E., Londo, H., & van Thuijl, E. (2006). *Review of EU Biofuels Directive, Public Consultation exercise, Summary of responses*. Amsterdam : Energy research Centre of the Netherlands.

Di Lucia, L. a. (2010). The willing, the unwilling and the unable – explaining implementation of the EU Biofuels Directive. *Journal of European Public Policy* , 17:4.

Die Klima-katastrophe. (den 11 Augusti 1986). *Der Spiegel* , ss. 7-14.

Dimas, S. (den 30 December 2006). EGT C 327, 30/12/2006, Svar från Stavros Dimas på kommissionens vägnar, E-4499/05SV, 8 februari 2006. *Europeiska Gemenskapens Officiella Tidning* .

Dimas, S. (den 7 December 2005). *Renewables – a Ready to Go Technology to Reduce Greenhouse gas Emissions, Renewables side-event co-organised with German Government, Montreal*. Hämtat från europa.eu:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/771&for> den 24 September 2012

Dimas, S. (den 5 Juli 2007). Speech, Credible and serious choices about biofuels. Bryssel: European Commission, International Biofuels Conference.

Directorate General for Energy. (1996). *European Energy to 2020, A scenario approach, text based on Commission Services Working Paper SEC(95) 2283*. Brussels: European Commission.

Doornbosch, R. o. (2007). *Biofuels: is the cure worse than the disease*. Paris: Roundtable on Sustainable Development, OECD.

Dowding, K. (1995). Model or Metaphor? A critical review of the policy network approach. *Political Studies* 43(2) , 135-158.

Dutch Water Sector. (2012). *AidEnvironment*. Hämtat från [dutchwatersector.com](http://www.dutchwatersector.com):
<http://www.dutchwatersector.com/rsr/organisation/78/> den 3 Mars 2012

EBB (2008). *Ahead of key parliament's vote, EBB opposes any compromise undermining the 10 % binding biofuels target*, Press Release, Brussels, September 3rd, 2008. (den 3 September 2008). Hämtat från [ebb-eu.org](http://www.ebb-eu.org): <http://www.ebb-eu.org/EBBpressreleases/EBB%20Opposes%20any%20compromise%20undermining%20the%20biofuels%20target.pdf> den 1 November 2011

EBB. (den 11 September 2008). *EBB expresses deep disappointment as Parliament downgrades 10 % target*, Press Release, Brussels September 11th, 2008. Hämtat från [ebb-eu.org](http://www.ebb-eu.org): http://www.ebb-eu.org/EBBpressreleases/EBB_press_release_outcome_vote_ITRE_Sept_11.pdf den 1 November 2011

eBIO. (2008). *Gallagher Review Disappointing*, Press Release. Hämtat från [epure.org](http://www.epure.org):
<http://www.epure.org/pdf/fr7f000001-2c0f-9ce5.pdf> den 31 Oktober 2011

eBIO. (den 6 Juli 2006). Review of the EU biofuels directive, Public Consultation exercise. Bryssel.

Edgar, R. W. (1983). *'Legislative Subject Files -- 1975-1991 [1977-1985] -- -- Correspondence -- General -- Congressional Clearinghouse on the Future (CCF) -- N.D.'* Hämtat från Senator H. John Heinz III archives, [library.cmu.edu](http://diva.library.cmu.edu):
<http://diva.library.cmu.edu/webapp/helios/item.jsp?q=box00348/fld00005/bdl0008/doc0008> / den 3 Mars 2012

EEB. (2006). *Annual Report on the Activities of 2006*. Bryssel: European Environmental Bureau.

EEB. (den 30 Juni 2006). European Environmental Bureau's response to the consultation on the Biofuels directive review, 30-06-2006. EEB.

EESK. (2011). *Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK)*. Hämtat från [eesc.europa.eu](http://www.eesc.europa.eu):
<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.sv.home> den 2 Mars 2011

Energy, I. C. (2004). *Renewables 2004, Political Declaration, Bonn, 4 June 2004*. Bonn: International Conference for Renewable Energy .

Engdahl, W. (2004). *A Century of War*. London: Pluto Press .

Engfelt, L.-G. (2009). *From Stockholm to Johannesburg and beyond: the evolution of the international system for sustainable development governance and its implications*. Stockholm: Utrikesdepartementet.

ENVI. (2002). *Förslag till yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och konsumentfrågor, 24 maj 2002*. Bryssel: Europaparlamentet.

ENVI. (2002). *Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och konsumentfrågor över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av biobränslen för transport, 4 juni 2002*. Bryssel: Europaparlamentet.

ePURE. (den 15 November 2010). *NGO attacks on biofuels are politically motivated and ignore science*. Hämtat från ePURE: <http://www.epure.org/pdf/fe7f000001-0c19-b65e.pdf> den 15 Februari 2011

EREC. (2004). *European Conference for Renewable Energy "Intelligent Policy Options", Conference Programme, Berlin 19-21 January*. Bryssel: EREC.

EU. (2011). *Europeiska institutionen och andra organ, EU:s institutioner, Europeiska Unionens Råd*. Hämtat från europa.eu: http://europa.eu/institutions/inst/council/index_sv.htm den 2 Mars 2011

EU. (2010). Konsoliderad version av fördraget om Europeiska Unionens funktionssätt, C 83/47, 30.3.2010. *Europeiska unionens officiella tidning*.

EU Observer. (2008). *EU biofuels strategy supports human rights 'disaster' say Indonesian NGOs*. Bryssel: EU observer.

EUFORES. (u.d.). *EUFORES, Who we are*. Hämtat från www.eufores.org: <http://www.eufores.org/index.php?id=18> den 23 11 2010

EUFORES. (2002). *www.tuuleenergia.ee*. Hämtat från Estonian Wind Power Association: <http://www.tuuleenergia.ee/Tuuleenergia/failid/april02.pdf> den 12 1 2011

Euractiv. (den 9 September 2005). *Impact of oil prices moves up on political agenda*. Hämtat från [euractiv.com](http://www.euractiv.com): <http://www.euractiv.com/en/energy/impact-oil-prices-moves-political-agenda/article-144006> den 24 September 2012

Euractiv. (den 19 9 2001). *Industry and environmentalists oppose EU biofuel plans, (2010-12-07)*. Hämtat från Euractiv: <http://www.euractiv.com/en/climate-environment/industry-environmentalists-oppose-eu-biofuel-plans/article-114920> den 7 12 2010

Euractiv. (den 19 9 2001). *Industry and environmentalists oppose EU biofuel plans, (2001), (2010-12-07)*. Hämtat från Euractiv: <http://www.euractiv.com/en/climate-environment/industry-environmentalists-oppose-eu-biofuel-plans/article-114920> den 07 12 2010

EUR-LAW. (den 22 Mars 2001). *WRITTEN QUESTION E-0865/01 by Anders Wijkman (PPE-DE) to the Commission. Opportunity afforded by enlargement for alternative energy production and job creation*. Hämtat från EUR-LAW: <http://eur-law.eu/EN/WRITTEN-QUESTION-E-0865-01-Anders-Wijkman-PPE,383376,d> den 15 Februari 2012

Europaparlamentet. (2011). *Miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet*. Hämtat från europarl.europa.eu:

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ENVI>
den 2 Mars 2011

Europaparlamentet. (2006). *Betänkande om en strategi för biomassa och biobränsle*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2002). *Betänkande om kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionrådet om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränslen, 2 oktober 2002*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Yttrande om en strategi för biomassa och biobränsle, TRAN*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet (2008), Debatter den 16 december 2008, Förnybar energi (debatt). (2008).

Hämtat från [europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu):

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20081216&secondRef=ITEM-010&format=XML&language=SV> den 16 September 2011

Europaparlamentet. (2005). *Andelen förnybar energi i EU, Europaparlamentets resolution om andelen förnybar energi i EU och förslag på konkreta åtgärder (2004/2153(INI))*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2005). *Betänkande om andelen förnybar energi i EU och förslag på konkreta åtgärder, ITRE 14.4.2005, (2004/2153(INI))*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Betänkande om en strategi för biomassa och biobränsle*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2001). *Betänkande om kommissionens grönbok mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning, Utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energi, 17 oktober 2001*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2005). *Betänkande om Seger i kampen mot den globala klimatförändringen (2005/2153(INI))*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (den 29 September 2006). C 277 E/580, Europaparlamentets resolution om oljeberoendet, P6_TA(2005)0361. *Europeiska unionens officiella tidning*.

Europaparlamentet. (2007). *Debatter – Onsdagen den 31 januari 2007, klimatförändring*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (den 18 Juni 2008). *Debatter, Onsdagen den 18 juni 2008 – Strasbourg, Frågestund (frågor till rådet)*. Hämtat från [europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu):

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=CRE&reference=20080618&secondRef=ITEM-014&language=SV#3-367> den 23 September 2011

Europaparlamentet. (2006). *Europaparlamentet (2006), Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet om en strategi för biomassa och biobränsle, ENVI*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2001). *Europaparlamentets resolution om kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning (KOM(2000) 631 – C5-0739/2000 – 2000/2335(COS)), Protokoll av den 14/6 2001*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning – Grönbok – Biomassa och biobränsle – Kärnsäkerhetsstöd (debatt)*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2001). *Förslag till betänkande av Rolf Linkohr, Europeiska Unionens Oljeförsörjning, 8 mars 2001*. Bryssel: ITRE, Europaparlamentet. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2008). *Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, 13 maj 2008*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2008). *Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, Utskottet för industrifrågor, forskning och energi, Claude Turmes, 13.5.2008*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2001). *Förslag till betänkande om kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning, ITRE, 7 februari 2001*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Förslag till yttrande över en europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning - Grönbok*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2004). *Gemensamt förslag till resolution om den internationella konferensen om förnybar energi, 31 mars 2004*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2011). *Industri, forskning och energi, Presentation och befogenheter*. Hämtat från [europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu):

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ITRE>
den 2 Mars 2011

Europaparlamentet. (2007). *Klimatförändringar – Europaparlamentets resolution om klimatförändringar, P6_TA(2007)0038*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2011). *Miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet*. Hämtat från [europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu):

<http://www.europarl.europa.eu/activities/committees/presCom.do?language=SV&body=ENVI>
den 2 Mars 2011

Europaparlamentet. (2011). *Organisation och förfaranden*. Hämtat från [europarl.europa.eu](http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?language=SV&id=55): <http://www.europarl.europa.eu/parliament/expert/staticDisplay.do?language=SV&id=55> den 2 Mars 2011

Europaparlamentet. (1998). Resolution om kommissionens meddelande Energi för framtiden: Förnybara energikällor Vitbok. *Europeiska Gemenskapernas Offentliga Tidning*, C 210.

Europaparlamentet. (2006). *Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet om en strategi för biomassa och biobränsle, ENVI*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet om en strategi för biomassa och biobränsle, ENVI*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2008). *Yttrande från utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet över förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi, Anders Wijkman, 15.7.2008*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Yttrande om en strategi för biomassa och biobränsle, TRAN*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2001). *Yttrande över kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning, ITRE, 11 april 2001*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Ändringsförslag 1-187, En strategi för biomassa och biobränsle, ITRE, 11.9.2006*. Bryssel: Europaparlamentet.

Europaparlamentet. (2006). *Ändringsförslag 1-400, En europeisk strategi för en hållbar, konkurrenskraftig och trygg energiförsörjning – Grönbok, ITRE, 19.10.2006*. Bryssel: Europaparlamentet.

European Biodiesel Board . (2010). *European biodiesel producers renew warning over indirect land use*. Hämtat från [ebb-eu.org](http://www.ebb-eu.org): <http://www.ebb-eu.org/pressdl/European%20biodiesel%20producers%20renew%20warning%20over%20indirect%20land%20use.pdf> den 11 Oktober 2012

European Climate Foundation. (2012). *About us*. Hämtat från [europeanclimate.org](http://www.europeanclimate.org): <http://www.europeanclimate.org/en/about-us> den 19 Maj 2012

European Climate Foundation. (2010). *ECF, News and Views, Newsletter*. Hämtat från [europeanclimate.org](http://www.europeanclimate.org): http://www.europeanclimate.org/documents/ECF_Newsletter_Winter2010.pdf den 3 Maj 2012

European Climate Foundation. (2010). *Roadmap 2050*. Hämtat från [europeanclimate.org](http://www.europeanclimate.org): http://www.europeanclimate.org/index.php?option=com_content&task=view&id=72&Itemid=79 den 25 Mars 2010

European Climate Foundation. (2010). *Supervisory board*. Hämtat från europeanclimate.org: http://www.europeanclimate.org/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid=28 den 26 Januari 2010

European Commission - External Relations, *International Conference on Biofuels 2007*. (2007). Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/external_relations/energy/events/biofuels/speeches_en.htm den 5 Maj 2010

European Commission. (2010). Communication from the Commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels, 2010/C 160/02. *Official Journal of the European Union* .

European Commission. (2009). *Communication from the commission on the practical implementation of the EU biofuels and bioliquids sustainability scheme and on counting rules for biofuels, draft*. Bryssel: European Commission.

European Commission. (2011). *DG Environment*. Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/dgs/environment/index_en.htm den 2 Mars 2011

European Commission. (2011). *Mission statement of DG Energy*. Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/dgs/energy/index_en.htm den 2 Mars 2011

European Commission. (2012). *Proposal for a directive of the European Parliament and of the council amending Directive 98/70/EC relating to the quality of petrol and diesel fuels and amending Directive 2009/28/EC on the promotion of the use of energy from renewable sources*. Bryssel: European Commission.

European Council on Foreign relations. (2012). *About the European Council on Foreign Relations*. Hämtat från ecfre.eu: <http://ecfr.eu/content/about/> den 7 Mars 2012

European Environmental Bureau. (2002). *Annual Report 2001*. Hämtat från eeb.org: http://www.eeb.org/publication/2002/annual_report_EEB_010_02.pdf den 7 12 2010

European Environmental Bureau. (2002). *Biofuels not so green as they sound, Position Paper, Brussels May 2002*. Brussels: European Environmental Bureau.

European Renewable Energy Conference. (2004). *European Conference for Renewable Energy – Intelligent Policy Options, conference conclusions and recommendations to the international conference for renewable energies in Bonn*. Bryssel: European Commission.

Europeisk Rådet. (2001). *Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Göteborg den 15 och 16 juni 2001*. Göteborg: Europeiska Unionens Råd.

Europeiska Gemenskapernas Kommission . (2007). *Lägesrapport om biodrivmedel, Rapport om framstegen när det gäller användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel i*

Europeiska Unionens medlemsstater, Bryssel den 10.1.2007 KOM(2006) 845 slutlig. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission .

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2006). *En EU-strategi för biodrivmedel*, Bryssel den 8.2.2006. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2000). *Europeiska Unionens Oljeförsörjning*, Bryssel den 11.10.2000 KOM(2000) 631 Slutlig. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2007). *Färdplan för förnybar energi, Förnybara energikällor under 2000-talet: att bygga en hållbarare framtid*, . Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2007). *Färdplan för förnybar energi, Förnybara energikällor under 2000-talet: att bygga en hållbarare framtid*, Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2008). *Förslag till Europaparlamentet och Rådets direktiv om främjande av användningen av förnybar energi*, 23.1.2008. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2001). *Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Ekonomiska och Sociala Kommittén och Regionkommittén om alternativa bränslen för vägtransport och om åtgärder för att främja användningen av biobränsel*. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2002). *Meddelande från kommissionen till Rådet och Europaparlamentet, Slutrapport om grönboken "Mot en europeisk strategi för trygg energiförsörjning"*, KOM(2002) 321 slutlig. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2004). *Meddelande från Kommissionen, Andelen förnybar energi i EU, Kommissionens rapport*, KOM(2004) 366 Slutlig. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Gemenskapernas kommission. (2001). *Rapport från kommissionen till rådet och Europaparlamentet, Om erfarenheterna från tillämpningen av rådets beslut 97/872 av den 16 december 1997 om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer*. Bryssel: Europeiska Kommissionen.

Europeiska Gemenskapernas kommission. (2001). *Rapport om erfarenheterna från tillämpningen av rådets beslut 97/872 av den 16 december 1997 om ett åtgärdsprogram för gemenskapen för att främja icke-statliga organisationer som är aktiva främst inom miljöområdet*. Bryssel: Europeiska gemenskapernas kommission.

Europeiska Gemenskapernas Kommission. (2005). *Segev i kampen mot den globala klimatförändringen, Bryssel den 9.2.2005 KOM(2005) 35 slutlig*. Bryssel: Europeiska Gemenskapernas Kommission.

Europeiska Kommissionen. (2011). *Om EU-kommissionen*. Hämtat från ec.europa.eu: http://ec.europa.eu/about/index_sv.htm den 2 Mars 2011

Europeiska Kommissionen. (2010). *Öppenhetsregister*. Hämtat från ec.europa.eu: <https://webgate.ec.europa.eu/transparency/regrin/consultation/displaylobbyist.do?id=9825553393-31> den 24 Mars 2010

Europeiska Rådet. (2011). *Europeiska rådet - En officiell EU-institution*. Hämtat från european-council.europa.eu: <http://www.european-council.europa.eu/the-institution.aspx?lang=sv> den 2 Mars 2011

Europeiska Unionens Kommission, . (2000). *Meddelande från kommissionen, Europeiska Unionens Oljeförsörjning, KOM(2000) 631 Slutlig*. Bryssel: Europeiska Kommissionen.

Europeiska unionens officiella tidning. (den 23 Maj 2007). Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 614/2007 av den 23 maj 2007 om det finansiella instrumentet för miljön (Life+). *Europeiska unionens officiella tidning* .

Europeiska Unionens Råd. (2003). Gemensam ståndpunkt antagen av rådet den 18 november 2002 inför antagandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/.../EG av den ... om främjande. *Europeiska Unionens Officiella Tidning* , C 32 E/01.

Europolitics. (den 24 Oktober 2005). *INFORMAL EUROPEAN COUNCIL: BLAIR SAYS HAMPTON COURT SUMMIT AIMING FOR UNITY ON DIRECTION OF EU*. Hämtat från europolitics.info: <http://www.europolitics.info/informal-european-council-blair-says-hampton-court-summit-aiming-for-unity-on-direction-of-eu-artr174348-34.html> den 24 September 2012

Faaij, André . (2008). *Governance of Emerging International Bioenergy Markets and Sustainable Land-use, Global Contract Based on Climate Justice – The Need for a New Approach Concerning International Relations, The European Parliament, Brussels, November 11th*. Hämtat från global.contract.eu: http://global-contract.eu/content/file/André_Faaij.pdf den 1 Maj 2012

Farrar, C. (2000). *IFPRI's first 10 years*. Washington: International Food Policy Research Institute.

Firor, J. (1991). Walter Orr Roberts (August 20, 1915-March 12, 1990). *Proceedings of the American Philosophical Society* , 625.

Fleming, J. R. (2005). *Historical Perspectives on Climate Change*. Oxford: Oxford University Press.

Flint, C. (2007). *Political geography: world-economy, nation-state, and locality*. Harlow: Prentice Hall.

Flohn, H. (1941). Die Tätigkeit des Menschen als Klimafaktor. *Z. f. Erdkunde* , 13-22.

FoE Europe et.al. (den 9 Januari 2008). Brev till kommissionärerna Piebalgs, Dimas, Michel och Fischer Boel om Directive on the promotion of the use of renewable energy sources.

FoE UK et.al. (2008). *Losing Ground*. London: Friends of the Earth.

Forest Peoples Programme . (2012). *About Forest Peoples Programme*. Hämtat från forestpeoples.org: <http://www.forestpeoples.org/background/about-forest-peoples-programme> den 13 Februari 2012

Forest Peoples Programme. (2010). *Annual Report 2010*. Hämtat från <http://www.forestpeoples.org/sites/fpp/files/publication/2011/05/fppannualreport201026may2011highresrgb.pdf> den 9 Februari 2012

Friends of the Earth . (den 7 Juli 2008). *Euro MPs urged to drop support for biofuels*. Hämtat från foeurope.org: http://www.foeurope.org/press/2008/jul07_Euro_MPs_urged_to_drop_support_for_biofuels.html den 23 Maj 2012

Friends of the Earth. (2007). "Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy". Public consultation response from Friends of the Earth Europe.

Friends of the Earth et.al. (2008). *Sustainability as a smokescreen, Report*. Amsterdam: Friends of the Earth.

Friends of the Earth. (den 14 Januari 2008). *EU Commissioners sound warning over agrofuels, Press Release*. Hämtat från foeurope.org: http://www.foeurope.org/press/2008/Jan14_Commissioners_warn_agrofuels.html den 5 Oktober 2011

Friends of the Earth Europe. (Augusti 2010). "Sustainable" palm oil driving deforestation, Biofuel crops, indirect land use change and emissions, Briefing. Bryssel: iends of the Earth Europe.

Friends of the Earth Europe. (2010). *About us*. Hämtat från Friends of the Earth: <http://www.foeurope.org/about/english.htm> den 26 Januari 2010

Friends of the Earth Europe. (2006). *Annual Review 2006*. Hämtat från foeurope.org: http://www.foeurope.org/publications/2007/FoEE_annual_review2006.pdf den 15 Januari 2010

Friends of the Earth Europe. (2006). *Citizens deal against Climate Change*. Hämtat från foeurope.org: http://www.foeurope.org/publications/2006/Citizens'_deal_against_climate_change.pdf den 3 Mars 2010

Friends of the Earth Europe. (den 11 Februari 2008). EU fuelling human right disaster in Indonesia, Press Release. Friends of the Earth Europe.

Friends of the Earth Europe. (2006). *EU funds for public and environment-friendly transport*. Hämtat från foeeurope.org:
<http://www.foeeurope.org/publications/2006/EUfunds4Transport.pdf> den 3 Mars 2010

Friends of the Earth Europe. (den 10 September 2008). *Euro MPs urged to drop EU biofuels targets*. Hämtat från foeeurope.org:
http://www.foeeurope.org/press/2008/Sep10_Euro_MPs_urged_to_drop_EU_biofuels_targets.html den 30 September 2011

Friends of the Earth Europe. (den 7 Juli 2008). *Euro MPs urged to drop support for biofuels, Press release*. Hämtat från Friends of the Earth Europe:
http://www.foeeurope.org/press/2008/Jul07_Euro_MPs_urged_to_drop_support_for_biofuels.html den 9 Februari 2011

Friends of the Earth Europe. (den 15 Mars 2010). *Europes demand for palm oil drivning deforestation and land-grabbing*, Press release. Bryssel: Friends of the Earth Europe.

Friends of the Earth International, (2001). *Annual Report 2001*. Hämtat från Friends of the Earth International: <http://www.foei.org/en/resources/publications/annual-report/archive/ar2002.pdf> den 3 Mars 2012

Friends of the Earth. (den 3 Februari 2010). *European Commission plans to sacrifice forests for biofuels*, Press Release. Bryssel: Friends of the Earth.

Friends of the Earth International. (2002). *Annual Report 2001*. Amsterdam: Friends of the Earth International.

Friends of the Earth Netherlands. (2010). *Too Green to be true*. Amsterdam: Milieudedefensie and Friends of the Earth Europe.

Friends of the Earth. (2010). *Our History*. Hämtat från foe.org:
http://action.foe.org/t/943/content.jsp?content_KEY=3653#69 den 26 Januari 2010

Friends of the Earth. (2005). *The oil for ape scandal, How Palm Oil is threatening orang-utan survival*. Amsterdam: Friends of the Earth.

G8. (den 22 Juli 2001). *Communique, Genova, July 22 2001*. Hämtat från g8.utoronto.ca:
<http://www.g8.utoronto.ca/summit/2001genoa/finalcommunique.html> den 24 September 2012

G8. (2008). *G8 Leaders Statement on Global Food Security*, . Hämtat från g8.utoronto.ca:
<http://www.g8.utoronto.ca/summit/2008hokkaido/2008-food.html> den 22 Maj 2012

G8 Gleneagles . (2005). *Gleneagles Plan of Action: Climate Change, Clean Energy and Sustainable Development* . Toronto: G8 Information Centre.

- Gallagher, E. (2008). *The Gallagher Review of the indirect effects of biofuels production*. London: Renewable Fuels Agency.
- Garofalo, R. (2007). Speech, The Future of EU Biodiesel Production, International Conference on Biofuels . Bryssel: European Commission.
- Geden, O., Marcelis, C., & Maurer, A. (2006). *Perspective's for the European Union's external energy policy, Working Paper, FG 1, 2006/17, December 2006*, Berlin: SWP Berlin.
- Gibson, D. (2004). *Communication, power, and media*. New York: Nova Science Publishers.
- Gibson, D. (2004). *Environmentalism, Ideology and Power*. New York: Nova Science Publishers.
- GLOBE EU. (2010). *Activities*. Hämtat från globe-europe.eu: <http://www.globe-europe.eu/index.php/events/9-activities?format=pdf> den 10 Oktober 2012
- GLOBE EU. (den 9 November 2010). *"Resource Intelligent Europe" - a MEP/MP network to promote global ecological system thinking and help EU institutions design policies to bring the EU economy back within ecological limits*. Hämtat från globe.europe.eu: http://www.globe-europe.eu/images/stories/Bee_Group/riedeclaration9nov2010.pdf den 1 Februari 2012
- GLOBE EU. (den 3 November 2010). Hämtat från globe-europe.eu: <http://www.globe-europe.eu/index.php/component/content/article/720> den 1 Februari 2012
- GLOBE EU. (2010). *Bee Group Charter, (2012-02-01)*. Hämtat från <http://www.globe-europe.eu/images/stories/toto/beegroupcharter.pdf> den 1 Februari 2012
- GLOBE EU. (2009). *GLOBE EU and Climate Change 2005/2009*. Bryssel: GLOBE Joint Secretariat in Europe.
- GLOBE International. (2008). *Brasília Legislators Forum, Brazilian National Congress, 19th – 21st February 2008*. GLOBE.
- GLOBE International. (2008). *Outcomes from the GLOBE G8+5 legislators Working Group on Biofuels*. GLOBE.
- Government of Malaysia. (2007). Feedback on the proposed new legislation on the promotion of renewable energy, Feedback from the government of Malaysia.
- Green 8 . (2001). *Introducing European Environmental NGOs Their role and importance in European Union decision-making*. Bryssel: Green 8.
- Green 8. (2004). *Environmental Manifesto from the Green 8, EU elections 2004: key targets for the next 5 years, (2010-03-10)*. Hämtat från [foeeurope.org](http://www.foeeurope.org): http://www.foeeurope.org/publications/2004/EP_election_manifesto_of_Green-8_short.pdf den 10 Mars 2010

Greenpeace. (2008). *How Unilever Palm Oil Suppliers Are Burning Up Borneo*. Hämtat från [greenpeace.org.uk](http://www.greenpeace.org.uk): <http://www.greenpeace.org.uk/media/reports/burning-up-borneo> den 21 September 2011

Greenpeace. (den 21 April 2008). *Orang-utans swing into action to stop Dove destroying rainforests for palm oil*, Press Release. Hämtat från [greenpeace.org.uk](http://www.greenpeace.org.uk): <http://www.greenpeace.org.uk/blog/forests/orang-utans-swing-into-action-to-stop-dove-destroying-rainforests-for-palm-oil-200804> den 22 September 2011

Haas, E. B. (1990). *When knowledge is power: three models of change in international organizations*. Oxford, England: University of California Press ltd.

Haas, P. (1992). *Knowledge, power, and international policy coordination*. University of South Carolina Press.

Haigh, N. (den 20 Juni 2005). *Konrad von Moltke, Founding director of the Institute for European Environmental Policy*. Hämtat från The Independent : <http://www.independent.co.uk/news/obituaries/konrad-von-moltke-6143987.html> den 5 Februari 2012

Haigh, N. (1991). The European Community and international environmental policy. *International Environmental Affairs* 3 , 163-180.

Hajnal, P. (2007). *The G8 system and the G20: evolution, role and documentation*, . Aldershot: Ashgate Publishing ltd.,

Hamdan, F. (2007). Lobbying the EU – and rocking the boat, Konferenspresentation, CONNEX, Bryssel 15 Maj 2007. *Participative Democracy Beyond Borders? Civil Society Engagement – a Comparative Perspective*. Bryssel: CONNEX.

Hansen, J. (1988). *Statement of Dr. James Hansen, Director, NASA Goddard Institute for space studies, June 23 1988*. Washington: Committee on Energy and Natural Resources, United States Senate.

Hansson, L. (2011). *Public Procurement at the Local Government Level : Actor roles, discretion and constraints in the implementation of public transport goals*. Linköping: Tema Teknik och Social Förändring, Univ.

Harrabin, R. (den 14 Januari 2008). *EU rethinks biofuels guidelines*, *BBC News 14 januari 2008*. Hämtat från news.bbc.co.uk: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7186380.stm> den 12 September 2011

Holmén, H., & Jirström, M. (2009). Look Who's Talking: Second Thoughts about NGOs as Representing Civil Society. *Journal of Asian and African Studies* , 429-448.

- Hooijer, A. S. (2002). *PEAT-CO2, Assessment of CO2, emissions from drained peatlands in SE Asia, Delft Hydraulics report Q3949*. Delft: Delft Hydraulics.
- Horner, C. C. (2008). *Red hot lies*. Washington: Regnery Publishing.
- Hubbert, K. M. (1956). Nuclear Energy and the Fossil Fuels. *Spring meeting of the Southern District Division of Production*. San Antonio: American Petroleum Institute.
- Hudson, J., & Low, S. (2009). *Understanding the policy process: Analysing Welfare Policy and Practice*. Bristol: Social Policy Association.
- Hyman, S. (1975). *The Aspen Idea*. Norman: Oklahoma University Press.
- IISD. (2004). *Renewable 2004 Bulletin, A Daily report from the International Conference for Renewable Energies, Volume 95, No. 5, Monday, 7 June 2004*. Winnipeg: IISD.
- IISD. (2004). *Summary report of the International Conference for Renewable Energies – Renewables 2004: 1-4 June 2004*. Bonn: IISD .
- IMF. (2000). *The Impact of Higher Oil Prices on the Global Economy, Prepared by the Research Department, December 8 2000*. Paris: IMF.
- Interview with Werner Zittel – Hydrogen transition*. (2002). Hämtat från Global Vision: <http://www.global-vision.org/interviews/misc/zittel.php> den 4 1 2011
- IOGA. (u.d.). *History of Crude Oil Prices, (2009-02-23)*. Hämtat från IOGA: http://www.ioga.com/Special/crudeoil_Hist.htm den 23 02 2009
- ITRE. (2003). *Europaparlamentet (2003), Förslag till andrabehandlingsrekommendation, Utskottet för industrifrågor, utrikeshandel, forskning och energy, 10 januari 2003*. Bryssel: Europaparlamentet.
- ITRE. (2002). *Europaparlamentet, Förslag till betänkande om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om främjande av biobränslen för transport. 4 april 2002*. Bryssel: Europaparlamentet.
- ITRE. (2001). *Förslag till betänkande om kommissionens meddelande om Europeiska unionens oljeförsörjning*. Bryssel: Europaparlamentet.
- ITRE, Europaparlamentet. (2001). *Förslag till betänkande av Rolf Linkohr, Europeiska Unionens Oljeförsörjning, 8 mars 2001*. Bryssel: ITRE, Europaparlamentet.
- Joint Research Agency. (2008). *Biofuels in the European Context: Facts and Uncertainties*. Bryssel: European Commission.
- Jones, G. (2005). *Renewing Unilever, Transformation and Tradition*. Oxford: Oxford University Press.

- Kaat, A., & Silvius, M. (2007). *Peatland degradation fuels climate change*. Wageningen: Wetlands International.
- Kapur, D. (1997). *The World Bank: History*. Washington: Brookings.
- Kellogg, W. (1987). Man's impact on the climate: The evolution of awareness. *Climatic Change* 10 , 113-136.
- Kemp, R. a. (2003). D. Governance for Sustainability through Transition Management, paper for Open Meeting of the Human Dimensions of Global Environmental Change Research Community, Oct 16-19, 2003 Montreal, Canada. Montreal.
- Kessler, J. J. (2001). *Environmental Management, Towards a Conceptual Framework for Environmental Governance*. Washington: Environment Division, Sustainable Development Department, Inter-American Development Bank,.
- Kingdon, J. (2002). *Agendas, Alternatives and Public Policies*. New York: Longman.
- Lamb, R. (1996). *Promising the Earth*. London: Routledge.
- Lasswell, H. D. (1927). The Theory of Political Propaganda. *The American Political Science Review*, Vol. 21, No. 3. , 627-631.
- Latour, B. a. *Unscrewing the big Leviathan: how actors macro-structure reality and how sociologists help them to do so*.
- Latour, B. (1997). *Re-assembling the social – an introduction to Actor Network Theory*,. Oxford: Oxford University Press.
- Leifeld, P. (2008). Introduction into Policy Network Analysis.
- Linnér, B.-O. (2003). *The Return of Malthus*. Isle of Harris: The White Horse Press.
- Loorbach, A. (2007). *Transition Management, New mode of governance for sustainable development*. Amsterdam: University of Erasmus.
- Lynch, M. C. (Mars 1998). *Crying Wolf: Warnings about oil supply, MIT March 1998*. Hämtat från stanford.edu: <http://sepwww.stanford.edu/sep/jon/world-oil.dir/lynch/worldoil.html> den 5 Januari 2011
- Mahon, R., & McBride, S. (2009). Standardizing and disseminating knowledge: the role of the OECD in global governance. *European Political Science Review* 1:1 , 83-101.
- Markley, O., & Willis, H. W. (1982). *Changing images of man: Center for the Study of Social Policy, SRI International*. Elmsford: Pergamon Press.
- Marks, G. (1996). Structural policy and multi-level governance in the EC. i A. o. Cafruny, *The State of the European Community II*. Boulder and Essex: Lynne Rienner and Longman.

McKinsey & Co. (2012). *mckinsey.com*. Hämtat från About us: [http://www.mckinsey.com/About us/Our Values](http://www.mckinsey.com/About-us/Our-Values) den 24 Maj 2012

McNeill, D., & Freiberger, P. (1993). *Fuzzy Logic*. New York: Simon & Schuster.

Meadows, D. (1972). *Tillväxtens Gränser: en rapport utarbetad för Romklubbens projekt "Mänsklighetens situation"*. Stockholm: Bonniers.

Michael Moran, M. R. (1996). *The Oxford handbook of public policy*. Kings Lynn Norfolk: Biddies Ltd. .

Milieudefence et.al. (2009). *Failing governance - Avoiding responsibilities, Rapport* . Amsterdam: Milieudefence .

Mishlove, J. (2008). *The Intuition Network, A Thinking Allowed Television Underwriter, presents the following transcript from the series Thinking Allowed, Conversations On the Leading Edge of Knowledge and Discovery*. Hämtat från intuition.org:

<http://www.intuition.org/txt/hubbard1.htm> den 3 Mars 2012

MIT. (1984). Activist on the world stage: Carroll Wilson Remembered. *MIT Tech Review* .

MIT Libraries. (den 20 Mars 2008). *Workshop on Alternative Energy Strategies*. Hämtat från mit.edu: <http://libraries.mit.edu/archives/research/collections/collections-mc/pdf/mc180.pdf> den 17 April 2009

Mitchell, D. (2008). *A Note on Rising Food Prices, The World Bank, Development Prospects Group, July 2008*. Washington: The World Bank.

Mitchell, J. V. (2001). *The new economy of oil: impacts on business, geopolitics and society, Royal Institute of International Affairs*. London: Earthscan.

Moen, R., & Norman, C. (u.d.). *pkpinc.com*. Hämtat från Evolution of the PDCA cycle:

<http://pkpinc.com/files/NA01MoenNormanFullpaper.pdf> den 9 Januari 2012

Moll, P. (1991). *From Scarcity to Sustainability: the Role of the Club of Rome*. New York: Peter Lang Pub Inc.

Morley, E. (2008). Global legislators is leading the way. i S. Achim, *Climate Action: Getting Greener : Getting Slimmer, and Going Digital!* (ss. 64-66). London: Sustainable Development International.

Mosher, J. a. (2003). 'EU Governance, EU Employment Policy, and the European Social Model. *Journal of Common Market Studies* , 41(1): 63-68.

MPOC. (2011). *EU Not Supporting NGOs Against Palm Oil*. Hämtat från

http://archive.mpoc.org.my/'EU_Not_Supporting_NGOs_Against_Palm_Oil'.aspx den 7 Maj 2012

MSNBC. (2008). *Aid agency warns of 'silent tsunami' of hunger*. Hämtat från [msnbc.msn.com: http://www.msnbc.msn.com/id/24262084/ns/world_news-world_environment/t/aid-agency-warns-silent-tsunami-hunger/](http://www.msnbc.msn.com/id/24262084/ns/world_news-world_environment/t/aid-agency-warns-silent-tsunami-hunger/) den 23 September 2011

New York Times. (den 14 Mars 1990). *Walter Orr Roberts Is Dead at 74; Expert on Climate's Effect on Life*. *New York Times* .

Nielsen, W. A. (1972). *The Big Foundations*. New York och London: Columbia University Press.

Nordangård, J. (2009). *Thoughts leading to action, Tema-T arbetsnotat* . Linköping: Linköping :Tema, Univ.

O'Callaghan, M. (2002). *Interview with Werner Zittel – Hydrogen transition (2011-01-04)*. Hämtat från Global Vision: <http://www.global-vision.org/interviews/misc/zittel.php> den 4 Januari 2011

ODAC. (2012). *About ODAC and NEF*. Hämtat från [odac-info.org: http://www.odac-info.org/about-odac](http://www.odac-info.org/about-odac) den 24 April 2012

OECD. (2012). *About the OECD*. Hämtat från [oecd.org: http://www.oecd.org/about/](http://www.oecd.org/about/) den 17 08 2012

OECD. (2007). *OECD: Round Table on Sustainable Development, Chairmans Summary, 20th Meeting of the Round Table on Sustainable Development, Biofuels: Is the Cure Worse than the Disease 11-12 September 2007, OECD Headquarters, Château de la Muette*. Paris: OECD.

Oeko-Institut. (2011). *Uwe R. Fritsche* . Hämtat från [oeko.de: http://www.oeko.de/the_institute/staff/dok/641.php?id=30&eingabe=ja](http://www.oeko.de/the_institute/staff/dok/641.php?id=30&eingabe=ja) den 30 September 2011

Orr, J. B. (1965). *White man's dilemma*. London: Unwin Books.

Oxfam International EU Advocacy Office. (den 27 April 2012). *Biofuels and carbon footprint, brev till kommissionär Barroso*. Bryssel.

Palacio, L. d. (den 19 Oktober 2000). *Future challenges facing European Energy Policy, International Symposium organies by the Konrad Adenauer Foundation*. Bryssel, Bryssel: Konrad Adenauer Foundation.

Palm, J. (2004). *Makten över energin, policyprocesser i två kommuner 1977-2001* . Linköping : Tema Teknik och social förändring, Univ.

Palmer, J. (2010). *Stopping the unstoppable? A discursive-institutionalist analysis*. *Environment and Planning C: Government and Policy* , 28.

Parsons, W. (1995). *Public Policy*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Pennsylvania Treasury. (u.d.). *Rob McCord, Pennsylvania State Treasurer*. Hämtat från [patreasury.gov: http://www.patreasury.gov/newsMediaBio.html](http://www.patreasury.gov/newsMediaBio.html) den 3 Mars 2012

- Peterson, J. (2003). *Policy Networks*. Wien: Institute for Advance Studies.
- Pfeffer, J., & Salancik, G. R. (2003). *External Control of Organizations : A Resource Dependence Perspective*. Stanford University Press.
- Porrit, J. (2008). *Jonathon Porrit, Environmentalist and writer*. Hämtat från jonathonporrit.com: <http://www.jonathonporritt.com/pages/2008/05/greenpeace.html> den 21 September 2011
- Potsdam Institute for Climate Impact Research. (den 11 November 2008). A Global Contract Based on Climate Justice: The Need for a New Approach Concerning International Relations, The European Parliament, Brussels, November 11th, 2008. Bryssel.
- Pye, O. (2010). The biofuel connection - transnational activism and the palm oil boom. *Journal of Peasant Studies*, 37: 4.
- Quigley, C. (1966). *Tragedy & Hope, A history of the world in our time*. San Pedro: GSG .
- Rands, M. (2007). Environment and biofuels: Risk and benefits of production and use, International Conference on Biofuels, Brussels, Belgium 5th and 6th July, 2007. Bryssel: European Commission.
- Rapid. (den 15 November 1988). *Commission calls for Community to respond to Greenhouse effect, Press Release*. Hämtat från Rapid: Rapid, Commission calls for Community to respond to Greenhouse effect, 15 November 1988, <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=P/88/132&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en> den 24 September 2012
- Rapid. (den 21 November 2005). *EU Climate Change Policy Conference of National Parliaments of the EU and the European Parliament - London - House of Commons London*. Hämtat från europa.eu/rapid/: 21 November 2005 <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/05/712&format=HTML&aged=1&language=EN&gui> den 24 September 2012
- Rapid. (den 3 Juli 2007). *European Commission gathers key international players to discuss sustainable development of biofuels, Press releases*. Hämtat från Rapid: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/07/1000> den 12 Februari 2011
- Rapid. (2011). *First EU sustainability schemes for biofuels get the go-ahead*. Hämtat från <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/901&format=HTML&aged=0&language=en&guiLanguage=fr> den 11 Oktober 2012
- Rapid. (den 2 September 2005). *Q&A on management of oil reserves, MEMO/05/297*. Hämtat från Rapid: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/05/297&type=HTML&aged=0&language=EN> den 24 September 2012

Rapid. (den 22 September 2006). *Towards a New European Energy Policy*. Hämtat från europa.eu/rapid:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/06/524&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> den 21 Mars 2011

Raymond, J. (1988). *Robert O. Anderson – Oil man/Environmentalist*. Aspen Institute for Humanistic Studies, University Press of America.

Raymond, J. (1988). *Robert O. Anderson, Oil Man/Environmentalist*. Lanham: University Press of America.

Regionkommittén. (2009). *Regionkommittén, Uppdragsbeskrivning, (2011-03-02)*. Hämtat från cor.europa.eu:
[http://www.cor.europa.eu/COR_cms/\(S\(umdwac45ciot1dq4ublkniuh\)\)/ui/ViewDocument.aspx?siteid=default&contentID=5254d6b4-d455-4321-a46f-477328a55dd7](http://www.cor.europa.eu/COR_cms/(S(umdwac45ciot1dq4ublkniuh))/ui/ViewDocument.aspx?siteid=default&contentID=5254d6b4-d455-4321-a46f-477328a55dd7) den 2 Mars 2011

Revelle, R., & Suess, H. (1957). Carbon dioxide exchange between atmosphere and ocean and the question of an increase of atmospheric CO₂ during the past decades. *Tellus* 9 , ss. 18-27.

Rhodes, R. (2007). Understanding Governance . *Organization Studies: Ten Years On* , 28: 1243
DOI: 10.1177/0170840607076586.

Robert F. Arnove, e. (1980). *Philanthropy and Cultural Imperialism: The Foundations at Home and Abroad*. Indiana University Press.

Roberts, W. O. (1976). Climate Change and the Quality of Life for the Earth's New Millions. *Proceedings of the American Philosophical Society, Vol. 120, No 3* , 230-232.

Rockefeller Foundation . (2008). *A Sustainable Biofuels Consensus, Hosted by the Rockefeller Foundation Bellagio Center, Bellagio, Italy, 24-28 March 2008*. Bellagio: Rockefeller Foundation .

Rodhe, H. (1991). Bert Bolin and his Scientific Career. *Tellus* , 3-7.

Rotmans, J., & Loorbach, D. (2009). Complexity and Transition Management,. *Journal of Industrial Ecology volume 13, issue 2* , 184-196.

RSPO. (2005). *AidEnvironment and DOEN Foundation, Pure Oil Programme*. Hämtat från rspo.org:
<http://www.rspo.org/files/pdf/RT3/Proceedings/DOEN%20Foundation.pdf> den 26 September 2012

RSPO. (2005). *Collective gains and sustainable palm oil through smallholder production*. Hämtat från rspo.org:
[http://www.rspo.org/files/pdf/RT2/Projects/Collective%20Gains%20through%20Smallholders%20\(IIED\).pdf](http://www.rspo.org/files/pdf/RT2/Projects/Collective%20Gains%20through%20Smallholders%20(IIED).pdf) den 3 Mars 2012

RSPO. (2005). *EB 01-05: Minutes of Executive Board Meeting*. Kuala Lumpur: RSPO.

- RSPO. (den 22 februari 2005). EB 01-05: Minutes of Executive Board Meeting, Golden Hope Avenue, Malaysia, 22 februari 2005. RSPO.
- RSPO. (2012). *RSPO, Representatives of the Executive Board*. Hämtat från [rsपो.org](http://www.rspo.org/en/representatives_of_the_executive_board): http://www.rspo.org/en/representatives_of_the_executive_board den 12 September 2012
- Sabatier, P. A. (1999). *Theories of the Policy Process*. Oxford: Westview Press.
- Schaeper, T. (2010). *Rhodes Scholars, Oxford, and the Creation of an American Elite*. Oxford: Berghahn Books.
- Schellnhuber, H. J. (2006). *Avoiding Dangerous Climate Change*. Potsdam: Potsdam Institute for Climate Impact Research.
- Schneider, S. K. (1995). *Flirting with disaster, Public Management in Crisis Situations*. New York: M.E. Sharpe, Inc.
- Sissenich, B. (2008). Cross-National Policy Networks and the State: EU Social Policy Transfer to Poland and Hungary. *European Journal of International Relations*, vol. 14, 3, 455-487.
- Sjöstedt, J. (den 5 December 2005). Skriftlig fråga E-4499/05 från Jonas Sjöstedt (GUE/NGL) till kommissionen.
- Sklar, H. (1980). *Trilateralism: The Trilateral Commission and Elite Planning for World Management*. Cambridge: South End Press.
- Smith, A., & Kern, F. (2009). The transitions storyline in Dutch environmental policy. *Environmental Politics*, 18:1, 78-98.
- Smith, J., Chatfield, C., & Pagnucco, R. (. (1997). *Transnational social movements and global politics: solidarity beyond the state*. Syracuse University Press.
- Spekke, A. E. (1975). *The next 25 years: Crisis and Opportunity*. Washington: World Future Society.
- Stark, J. (2005). *Product lifecycle management: 21st century paradigm for product realization*. London: Springer Verlag.
- Stipo, F. (den 10 April 2007). *World Federalist Manifesto. Guide to Political Globalization*. Hämtat från [worldfederalistmanifesto.com](http://www.worldfederalistmanifesto.com): <http://www.worldfederalistmanifesto.com> den 3 Mars 2012
- Svenska Dagbladet . (den 27 November 1974). Olof Palme: Förändrat klimat är största hotet. SVD.
- The Aspen Institute. (2009). *The Aspen Institute Milestones*. Hämtat från [aspeninstitute.org](http://www.aspeninstitute.org): <http://www.aspeninstitute.org/sites/default/files/content/docs/GREATMOMENTS.pdf> den 17 Augusti 2012

The Club of Rome. (2012). *About the Club of Rome, (2012-01-30)*. Hämtat från clubofrome.org: <http://www.clubofrome.org/?p=324> den 30 Januari 2012

The Club of Rome. (2001). *Newsletter 1 2001, The Brussels EU Charter*. Hämtat från The Club of Rome: <http://www.clubofrome.at/cor-eu/archive/n1.pdf> den 15 Februari 2011

The Club of Rome. (Juni 2009). *The Programme of the Club of Rome on A New Path for World Development*. Hämtat från clubofrome.org: http://clubofrome.org/cms/wp-content/uploads/2011/07/CoR_Flyer_090605.pdf den 6 Mars 2012

The Club of Rome. (2009). *The story of the Club of Rome*. Hämtat från clubofrome.org: <http://www.clubofrome.org/eng/about/4/> den 1 April 2009

The Economist . (2008). *The silent tsunami, Food prices are causing misery and strife around the world. Radical solutions are needed*. Hämtat från economist.com: <http://www.economist.com/node/11050146> den 5 Oktober 2011

The Energy Foundation. (2001). *The Energy Foundation (2001), Bellagio Memorandum on Motor Vehicle Policy, Consensus Document: 19-21 June, 2001 Bellagio, Italy*. San Francisco: The Energy Foundation.

The European Parliament and the Council of the European Union. (2003). *Directive 2003/30/EC on the promotion of the use of biofuels or other renewable fuels for transport, 17/5 2003*. Brussels: The European Parliament and the Council of the European Union.

The UK Government . (2007). *Response to the European Commission Consultation, Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy*.

The World Bank. (den 19 Februari 2008). *GLOBE G8+5 Legislators Forum to be held in Brasilia on February 20-21*. Hämtat från web.worldbank.org: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/0,,contentMDK:21653083~pagePK:146736~piPK:64909335~theSitePK:258554,00.html> den 2012 April 2012

The World Bank. (2008). *GLOBE G8+5 Legislators Forum to be held in Brasilia on February 20-21*. Hämtat från [worldbank.org](http://web.worldbank.org): <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/0,,contentMDK:21653083~pagePK:146736~piPK:64909335~theSitePK:258554,00.htm> den 10 Oktober 2012

Toffler Associates. (den 25 Januari 2012). *Toffler Associates*. Hämtat från [toffler.com](http://www.toffler.com): <http://www.toffler.com>

Toffler, A. a. (1995). *Creating A New Civilization: The Politics of the Third Wave*. Atlanta: Turner Publishing, Inc.

Toke, D. (2010). Politics by heuristics: Policy networks with a focus on actor resources, as illustrated by the case of renewable energy policy under New Labour. *Public Administration*, 88, 764-781.

UCAR. (den 17 Oktober 2000). *Teleconnections and Two-Week Forecasts: Observing and Modeling the Global Atmosphere*. Hämtat från [ucar.edu](http://www.ucar.edu):

<http://www.ucar.edu/communications/ucar25/forecasts.html> den 22 April 2009

UCAR. (den 27 Januari 2001). *UCAR at a glance*. Hämtat från [ucar.org](http://www.ucar.edu):

<http://www.ucar.edu/communications/ucar40/glance.html> den 22 April 2009

Unilever . (2010). Letter to commissioners Günther Oettinger and Connie Hedegaard.

Unilever . (2008). *Sustainable palm oil: Unilever takes the lead, Unilever Global Communications*.

Hämtat från http://www.unilever.co.id/Images/es_Unilever_PalmOil_v71_tcm110-212654.pdf den 9 Oktober 2012

Unilever . (2007). Unilever response to the European Commission's Public Consultation exercise (April-May 2007) on "Biofuel issues in the new legislation on the promotion of renewable energy". Rotterdam.

Unilever. (den 4 December 2009). *4 December 2009: Unilever publishes verification report checking the validity of Greenpeace's Burning Up Borneo report*, Hämtat från [unilever.com](http://www.unilever.com):

http://www.unilever.com/images/sd_Unilever%20publishes%20verification%20report%20checking%20the%20validity%20of%20Greenpeaces%20Burning%20Up%20Borneo%20report_tcm13-196872.pdf den 10 Oktober 2012

Unilever. (den 29 Mars 2009). *Unilever Environmental Policy*. Hämtat från Unilever:

<http://www.unilever.com/images/sdEnvironmentPolicytcm13212345.pdf> den 7 Februari 2012

Unilever. (2003). *Unilever Environmental Report (2012-04-27)*. Rotterdam: Unilever.

Unilever. (u.d.). *Unilever Palm Oil Video*. Hämtat från [unilever.co.id](http://www.unilever.co.id):

<http://www.unilever.co.id/sustainability/news/news/unileverpalmoilvideo.aspx> den 23 September 2011

Unilever. (2006). *Unilever's contribution to Review of EU Biofuels Directive, Public Consultation Exercise, April – July 2006, Energy and Transport Directorate-General, European Commission*.

Rotterdam: Unilever.

United Nations Global Compact. (2012). *Participants and Stakeholders*. Hämtat från [unglobalcompact.org](http://www.unglobalcompact.org):

http://www.unglobalcompact.org/ParticipantsAndStakeholders/un_agencies/index.html den 3 Mars 2012

Wakker, E. (2006). *The Kalimantan Border Project, Commissioned by Milieudefensie – Friends of the Earth Netherlands and the*. Amsterdam: AidEnvironment.

Weart, S. (2009). *The Discovery of Global Warming*. Cambridge: Harvard University Press.

Wetlands International. (2010). *NGOs alarm EU to not support forest conversion for biofuels*.

Hämtat från wetlands.org:

<http://www.wetlands.org/NewsandEvents/NewsPressreleases/tabid/60/articleType/ArticleView/articleId/2182/Default.aspx> den 7 Maj 2012

Wetlands International. (2006). *Palm oil banned from bio-fuels in the Netherlands*, Press Release 14 December 2006. Wetlands International.

William H. Matthews, W. H. (1971). *Man's impact on the Climate*. Cambridge: MIT Press.

Wilson, C. (den 13 November 2008). *Annie Cheatham, Interviewed by Claire Wilson, Conway, Massachusetts*. Hämtat från smith.edu:

<http://www.smith.edu/libraries/libs/ssc/activist/transcripts/Cheatham.pdf> den 3 Mars 2012

Winsemius, P., & Guntram, U. (2002). *(2002), Excellence in Environmental Management: A thousands shades of green*. London: GBR : Earthscan.

Woodward, R. (2007). *Global Governance and the Organisation for Economic Cooperation and Development*. i G. D. Hook, & H. Dobson, *Global Governance and Japan: The Institutional Architecture* (ss. 59-75). Oxon: Routledge.

Vorkin, D. d. (den 1983 Juli 1983). *Interview with Walter Orr Roberts, 28 juli 1983*. Hämtat från aip.org: <http://www.aip.org/history/ohilist/28418.html> den 22 April 2009

World Climate Programme. (1987). *Developing policies for responding to climatic change, A summary of the discussions and recommendations of the workshops held in Villach (28 September – 2 October 1987) and Bellagio (9-13 November 1987)*. Geneve: WMO.

WorldWatch Institute . (2004). *Annual Report 2004* . Washington D.C. : WorldWatch Institute .

Wormser, R. A. (1958). *Foundations: Their power and influence*. New York: Devin-Adair Co.

Bilaga 1- Konsulterade i uppföljningen av biodrivmedelsdirektivet 2006 och RES-direktivet 2007

Medlemsländer och institutioner

European Automobile Manufacturers Association (ACEA)

European Biomass Association (AEBIOM)

Confédération Européenne des Producteurs de Maïs (CEPM)

East of England Regional Assembly

Austrian Federal Economic Chamber

Belgian Oil Federation (BPF)

Federal Government of Germany

Association of Chocolate, Biscuits and Confectionery industries of the European Union (Caubisco)

European Council of young farmers (CEJA)

Confederation of European forest owners (CEPF)

Confederation of European paper industries (CEPI)

Coceral

Cofalec

Copa och Cogena

CPE farmers

Danska regeringen

Institution of Combustion Technology

Dansk transport och logistik

European Biodiesel Board (EBB)

IIEEP

EFOA

European Natural Gas Vehicle Association (ENGVA)

Association of Alcohol and alcoholic beverages

European Pure Plant Oil Association (EPPOA)

European Bioethanol Association (eBIO)

European Federation of Potato Processors

European Landowners Association

Finnish Biogas Association

Flandern

European Feed Manufacturers Federation

Finnish oil and gas federation

Frankrikes regering

Groupement des Autorites Responsables de Transport (GART)

Hessen**IEFE****Institute Francais Des Huiles****International Margarine Association****National Institute of Industrial Management and Risks****The Low Carbon Vehicle Partnership (Low CVP)****MEO Consulting****Nederländerna****National Farmers Union (NFU)****Norge****Österrisches Biomasse Verband****Vienesse Ombuds-Office****POLIS****Science and Technology Policy Research (SPRU)****Svenska Bioenergiföreningen (SVEBIO)****Transport for London****European Union of Ethanol Producers (UEPA)****Storbritannien****UK Fueltech****UNAFPA****VITO****United Nations****NGO****Association des Amidonniers et Féculiers (AAF)****African Biodiversity Network****American Chamber of Commerce****French Environment and Energy Management Agency (ADEME)****AEFJN****ALTRAN****ARGE Kompost und biogas****Alliance of Synthetic Fuels in Europe (ASFE)****Alliance of alcohol and alcoholic beverages****BEST project****BiofuelsWatch****Birdlife International****CPMR Baltic Sea Commission****The Climate Alliance of European Cities with Indigenous Rainforest peoples**

European Environmental Bureau (EEB)
European Centre for Nature Conservation
EDEN
Environmental Industries Commission
EPEA Internationale Umweltforschung GmbH
European Pure Plant Oil
European Petroleum Industry Association (EUROPIA)
UK Food and Drink Federation (FDF)
Friends of the Earth Malaysia
Friends of the Earth Europé
Global Environmental Centre (GEC)
Global justice Ecology Project (GJEP)
Greenspeed
Greenpeace
Greenhouse Ireland Action Network (GRIAN)
Haffenergie
IAR
INFORCE-Europé, International Network for Sustainable Energy
International Risk Governance Council
International Union for the Conservation of Nature (IUCN)
Legambiente
Methanol Institute
Moteur Nature
Malaysian Palm Oil Association (MPOA)
Product Board for Margarine, Fats and Oils (MVO)
The Netherlands Society for Nature and Environment (Natuur en milieu)
Northern Ireland Environment Link (NIEL)
NOAH-Friends of the Earth Denmark
Northeast Biofuels
PANECO
PROLEA
Réseau Action Climat-France
REFUEL
Sahabat Alam Malaysia
SLC France
Swedish Wood-fuel Association
Thayer
Transport and environment

United Nations

Union of European Petroleum Independents (UPEI)

VALENERGOL

Verband der Automobilindustrie (VDA)

Wetlands International

WWF

Verband der Verarbeitungsbetriebe Tierischer Nebenprodukte e.V. (VVTN)

Industri

Acciona

Alsa

Alter Energies

Spanish Association of Renewable Energy Producers (APPA)

Assopetroli

BASF

Biogas Väst

Bioverda

BioX Group

Boeing

Bristol Electric Railbus

British Vehicle Rental and Leasing Association (BVRLA)

Cadbury Schweppes

CE Delft

CEPRO

CHOREN Industries GmbH

Citroen

CRISTAL UNION

DAKA

ECOFYS

ECOMOTION

EDF Energy

Emminol

Energia

EON

The EU Oil and Proteinmeal Industry (FEDIOL)

FivebarGate

Ford Motor Company

Galp Energia

GATE

General Motors

Honeywell

IOGEN

Der Bundesverband der deutschen Bioethanolwirtschaft e.V.

MAN

Manferrostaalagessen

Methanex

Institute for Transport

Sciences and the Hungarian Share Company of Oil and Gas Industry

Neste Oil Corporation

New Concepts Consult

Norematt

Numericable

O2Diesel

Biofuels Corporation Plc

RENEWABLE ENERGY ASSOCIATION

RM energy

The Society of Motor Manufacturers and Traders Limited

Solaire 2000

Sunpine

Tereos

Unilever

UPM-Kymmene Corporation (UPM)

Vapo Oy

Veolia

Volvo

Bilaga 2 Rapporter om biodrivmedel

Report	Datum	Author	Problem addressed	Financer
Greasy Palms: European buyers of Indonesian palm oil	mar-04	Jan Willem van Gelder (Profundo), Friends of the Earth UK, Sawit Watch		
Greasy Palms - The social and ecological impacts	mar-04	Eric Wakker (AidEnvironment), Friends of the Earth, Sawit Watch		
Greasy Palms	jan-05	Eric Wakker (AidEnvironment), Friends of the Earth UK		HIVOS, Oxfam, Dutch Ministry of Foreign Affairs
The oil for ape scandal	sep-05	Helen Buckland (SOS), Friends of the Earth England, Wales and Northern Ireland, The Ape Alliance The Borneo Orangutan Survival Foundation The Orangutan Foundation (UK) The Sumatran Orangutan Society	Biofuel	HIVOS, Oxfam, Dutch Ministry of Foreign Affairs
The Kalimantan Border Palm Oil Project	apr-06	Eric Wakker (AidEnvironment), Milieudéfence	Biofuel	Milieudéfence, Svenska Naturskyddsföreningen
The promises and challenges of biofuels for the poor in developing countries	nov-06	Joakim von Braun, Rajendra Pachauri, IFPRI	Biofuel	
Peatland degradation fuels climate change	dec-06	Wetlands International and Delft Hydraulics	Biofuel	Delft Hydraulics, Dutch Ministry of Foreign Affairs, APRIL, WWF, Wetlands International
Testing framework for sustainable biomass	mar-07	Cramer, Jacqueline et. al., Cramer Commission		Nederländska regeringen
Policy, practice, pride and prejudice	jul-07	Milieudéfense	Biofuel	Dutch Ministry of Foreign Affairs, Oxfam Novib, HIVOS, IUCN
Palm Oil and the emission of carbon-based greenhouse gases	jul-07	L. Reijnders, M.A.J. Huijbregts	Biofuel	University of Amsterdam, University of Nijmegen
Golden Crop? Palm Oil in Post-Tsunami Aceh	sep-07	Eye on Aceh	Biofuel	Trocaire, Irland
Promoting Sustainable Biofuels	sep-07	Unilever		Unilever
Biofuels: is the cure worse than the disease	sep-07	Doornbosch, Richard och Steenblik, Ronald, OECD		OECD
Cooking the Climate	nov-07	Greenpeace International	Biofuel	Greenpeace
The world Food Situation: New driving forces and required actions	dec-07	Joakim von Braun, IFPRI		
Biofuels in the European Context: Facts and Uncertainties	jan-08	Joint Research Centre		European Commission
Losing Ground	feb-08	Friends of the Earth UK, Life Mosaic, Sawit Watch	Biofuel	HIVOS, Oxfam, Dutch Ministry of Foreign Affairs
A Sustainable Biofuels Consensus	mar-08	Rockefeller Foundation		Rockefeller Foundation
Burning up Borneo	apr-08	Greenpeace International	Biofuel	Greenpeace

Sustainability as a smokescreen	apr-08	Friends of the Earth Europé, AidEnvironment	Biofuel	European Commission
The Gallagher Review of the indirect effects of biofuels production	jul-08	Ed Gallagher, Renewable Fuels Agency		British Government
A Note on Rising Food Prices	jul-08	Donald Mitchell, Världsbanken		Världsbanken
Fuelling destruction	sep-08	Friends of the Earth International	Biofuel	EU-kommissionen, Nederländska regeringen, Isvara Foundation, Sigrid Rausing Trust
Malaysian Palm Oil - Green gold or green wash?	okt-08	Milieudefensie, Friends of the Earth Europé	Biofuel	IUCN NL, HIVOS, Oxfam Novib, DGIS
Soy consumption for feed and fuel in the European Union	okt-08	Milieudefensie, Profundo Economic Research	Biofuel	European Commission
Failing governance - Avoiding responsibilities	sep-09	Milieudefensie, WALHI, Eric Wakker, AidEnvironment		HIVOS, IUCN - Netherlands
Biofuels - Handle with care	nov-09	Birdlife, EEB, FERN, FoEE, Oxfam, T & E	Biofuel	EU-kommissionen
Verification of the Greenpeace Report Burning up Borneo 2008 - 2009		Eric Wakker, AidEnvironment		Unilever
Too green to be true	mar-10	Milieudefensie, FoEE, AidEnvironment	Biofuel	European Commission, IUCN NL
Sustainable Palm Oil Driving Deforestation	aug-10	Friends of the Earth Europé	Biofuel	European Commission, European Climate Foundation

Bilaga 3 - Organisationer

Organisation	Startår	Grundare
AidEnvironment	1988	Hemmo Muntingh, Bert Rominj
Aspen Institute	1950	Walter Paepcke, Robert M. Hutchins
ASPO	2000	Colin Campbell
BiofuelsWatch	2006	Global Forest Coalition, Almuth Ernsting, Rachel Smolker
Birdlife International	1922	T. Gilbert Pearson och Jean Theodore Delacour
Both Ends	1986	IUCN
Chatham House	1920	Lionel Curtis
Club of Rome	1968	Aurelio Peccei, Alexander King
Congressional Clearinghouse on the future	1976	Barbara Marx Hubbard, Charlie Rose, Annie Cheatham
Congressional Institute on the future	1979	Barbara Marx Hubbard, Charlie Rose, Annie Cheatham
Cramerkommissionen	2006	Nederländska regeringen
DOEN Foundation	1991	Nederländska postkodotteriet
EBB	1997	EU:s ledande biodieselproducenter
eBIO	2005	EU:s ledande bioetanolproducenter
Ecofys	1984	Dr. Kornelis Blok, Dr. Ad van Wijk
European Environmental Bureau	1974	IIED, Sierra Club
EEF	1980	
ESD (Camco Group)	1989	
EUFORES	1995	EU-kommissionen
European Climate Foundation	2008	Oak Foundation, Energy Foundation
European Cultural Foundation	1954	Prince Bernard, Robert Schuman, Denis De Rougemont
FAO	1945	Sir John Boyd Orr
Forest Peoples Programme	1990	World Rainforest Movement
Friends of the Earth Europé	1985	Friends of the Earth International
Friends of the Earth International	1969	David Brower, Sierra Club, Robert O. Anderson, ARCO, Aspen Institute, Ford Foundation
G8	1975	USA, Storbritannien, Frankrike, Italien, Japan, Tyskland
German Marshall Fund	1972	Dr. Guido Goldman
GLOBE EU	1992	Hemmo Muntingh
GLOBE International	1989	Hemmo Muntingh, Al Gore, Takashi Kosugi, Congressional institute for the future
Greenpeace EU Unit	1985	
Greenpeace International	1971	Dorothy and Irving Stowe, Marie and Jim Bohlen, Ben and Dorothy Metcalfe, and Robert Hunter
IEA	1974	OECD, Viscount Étienne Davignon
IIEP	1976	Konrad von Moltke, European Cultural Foundation
IFPRI	1971	CGIAR, Rockefeller Foundation
IIED	1971	Robert O. Anderson, Roy Jenkins, Joseph Slater
IMSA	1985	Wouter van Dieren

Institute for Environmental Security	2002	IUCN, Ronald A. Kingham
IPCC	1988	UNEP, WMO, ICSU, Bert Bolin
IUCN	1948	Julian Huxley, UNESCO
Life Mosaic	2004	World Rainforest Movement
LowCVP	2002	Brittiska regeringen, Ed Gallagher, Greg Archer
McKinsey & Co	1926	James O. McKinsey
Novamedia	1989	
Oak Foundation	1998	Alan Parker Duty Free Shoppers
OECD	1948	Robert Marjolin, 20 medlemsstater
Oeko-Institut	1977	"27 kärnkraftsmotståndare"
Princeton Environmental Institute	1994	Harold T. Shapiro
Rockefeller Foundation	1913	John D Rockefeller, Standard Oil
RSPO	2004	Unilever, WWF, Migros, Karlshamn
Sawit Watch	1998	
Transport and Environment	1990	
UN International Panel on Resource Management	2007	UNEP, IUCN, ICSU, OECD,
UNEP	1972	Maurice Strong, UNCHE
Unilever	1929	Lever Brothers och Margarine Unie
Wetlands International	1995	IWRB, AWB, WA
World Future Society	1966	Edward Cornish, Barbara Marx Hubbard
Worldwatch Institute	1974	Lester Brown, Robert O. Anderson
WWF	1961	Julian Huxley, Prince Bernard, Godfrey Rockefeller
Världsbanken	1944	USA, Storbritannien, Kina, Indien, Australien, Mexiko

Bilaga 5 Tidslinje för RES-direktivet

